

ప్రథమముద్రణ - జూలై, 2000

ప్రతులు - 1000

సర్వస్వామ్య సంకలనము

వెల రూ. 100/-

డి.టి.పి.

శ్రీమతి ఎమ్.ఎస్.ఎమ్. లక్ష్మి

1-8-999, శ్రీరాంనగర్,

నల్లకుంట, హైదరాబాదు - 44.

ముద్రణ

శ్రీ సాయి ప్రాసెస్

నారాయణగూడ

హైదరాబాదు - 500 029

ఫోన్ నెం : 7563075

ప్రతులకు :

నవోదయ బుక్ హౌజ్, సుల్తాన్ బజారు,

ఆర్యసమాజ్ మందిర్ ఎదురు సందు

హైదరాబాదు.

కవితామృత వర్షిణి - ఆనందామృతవర్షిణి

ఇది అమృత వర్షిణి. కవితామృత వర్షిణి. ఆంధ్ర భారతోద్భవ గాథామృత వర్షిణి. సార్థక నామధేయము కలది. తెలుగు ప్రాంతంలో కవిత్వావిర్భావమునకు, కావ్య నిర్మాణమునకు సోపానముల నేర్పరచి ఆంధ్రకవితకు అమృతోపమానమగు స్థితిని కలిగించిన స్మరణీయుల కథాగుచ్ఛమీ గ్రంథము. జైన వైదిక మతముల సంబంధములను, జీవనమును విశదీకరించినదీ పుస్తకము.

ఇది యొక చారిత్రక నవల. చరిత్ర విషయ వివరణమును క్రమములో అందించగలదు. చారిత్రకనవల చరిత్రకు వన్నెలు దీర్చి ఆ విషయములను పాత్రోచితముగా జేసి మనస్సుకు హత్తుకునునట్లు చేయును. ఈ నవల యందు ముఖ్యమైన ఇతివృత్తము తెలుగునేలలో కవిత్వావిర్భావము, శాస్త్ర గ్రంథావిర్భావము, తెలుగువారగు కవులు కన్నడ భాషకు చేసిన సేవ.

పంపమహాకవి అసాధారణ మేధా సంపత్తి అద్వితీయ ప్రతిభావ్యుత్పత్తులుకలవాడు. ఆయన తెలుగు సీమను ముఖ్యముగా సబ్బిసాబ్బిసాయిర మండలమును పాలించిన పరాక్రమశాలియగు చాళుక్య రెండవ అరికేసరి మహారాజు ఆస్థానకవి. అమాత్యుడు. ఆయన సోదరుడు జినవల్లభుడు. జైనమతాభిమాని.

జినవల్లభుడు వేయించిన కుర్యాళ శాసనము అపురూపమైనది. సంస్కృతాంధ్ర కన్నడ భాషలలో నున్నది. తొలి తెలుగు కంద పద్యములీ శాసనమందున్నవి. మల్లియరేచన వైశ్య పుంగవుడు. జినవల్లభుని స్నేహితుడు. ఆయన జినవల్లభుని ప్రోత్సాహము నకవిజనాశ్రయమను ఛందోగ్రంథమును వ్రాసినాడు. తెలుగులో తొలిఛందశ్శాస్త్ర గ్రంథమది.

శ్రీ.శ. 6,7 శతాబ్దము లందాంధ్రదేశమును పాలించిన విష్ణుకుండిన నాలుగవ మాధవవర్మకు జనాశ్రయముడను బిరుదమున్నది. ఆయన పూర్వీకులలో వాకాటక మహాదేవి తనయుడగు విక్రమేంద్రవర్మ త్రిలోకాశ్రయముడు. ఆయన కుమారుడు ఇంద్రవర్మ. సత్యాశ్రయముడు. మనుమడు విక్రమేంద్ర భట్టారక వర్మ. ఉత్తమాశ్రయముడు. ఉత్తమాశ్రయుని తనయుడు విక్రమాశ్రయ బిరుదమున్న రెండవ గోవిందవర్మ. గోవిందవర్మ కుమారుడు జనాశ్రయముడు. జనాశ్రయ బిరుదమున్న నాల్గవ మాధవ వర్మ తన పేర జానాశ్రయి లేక జనాశ్రయ ఛందోవిచ్ఛిత్తి అను చందశ్శాస్త్ర గ్రంథమును సంస్కృత భాషలో రూపొందించెను. ఆ గ్రంథమున ఐదవ అధ్యాయము తెలుగు భాషకు సంబంధించిన సీసము, గీతము కందము, వంటి పద్యములకు ఛందోనియమము లున్నవి.

మల్లియరేచన కవి జనాశ్రయమును, పంపమహాకవి విమూర్ఛన విజయమును చదివిన పిదప నన్నె చోడమహా కవి కుమార సంభవ కావ్యమును రచించినాడు. ఆయన ఆదికవి. ఆంధ్ర మహా భారత కవులలో నన్నయ ఆదికవి.

అమృతవర్షిణి అపురూప చారిత్రక నవల. 'క్రిమిటి ఓగ్గేటి ఇందిరా' నేటిగాని నెరి మహాద్భుతము. నయవినయ సంపద, భాషాభిమానము, బహు విచిత్ర గ్రంథములలో నంతర లభి పాండిత్యముగల రచయిత్రి. తెలుగు భాషా వికాసమును, కన్నడభాష మహా భారతముల ఆవిర్భావముల నతి రమ్యముగ, రస వత్తరముగ రచించి శారదాదేవి కన్నారామలలికారమును చేకూర్చినారు.

కన్నడ భాషలో రన్న, పొన్న, పంప కవులు సుప్రసిద్ధులుగా పేరుగాంచిన వారు. వారిలో పంపకవి, పొన్న కవులు తెలుగువారు. పొన్న కవి పేరు మీదుగానే పుంగవూరు పొన్నూరుగా మారినదని రచయిత్రి తెలియజేయుట వారి. చరిత్రదృష్టికి మచ్చుతునక. పంపకవి చరిత్రతో ప్రారంభమైన ఈ నవల నన్నయ ఆంధ్ర మహాభారత ఆంధ్రీకరణముతో ముగియుచున్నది.

ఈ నవలయందు అన్ని ప్రత్యేక పాత్రలే. అందరూ నాయకులే. పంపిడు, జననల్ల భుడు, రేచన, పొన్నడు, నన్నయ, నారాయణ భట్టు, రాజరాజనరేంద్రదూలంబరివి ప్రత్యేక పాత్రలే. వారి వారి రంగాలలో వారే సమర్థులు. అద్వితీయులు.

రెండు మహావిషయాలను ఒకేచోట ఒకే వస్తువును సూచించుచు నవలయందు ఏకసూత్రత సాధించినారు రచయిత్రి.

జైనమతము వైదిక మతముపై విజృంభించడము - వైదికానుయాయులు కొందరు జైనులుగా మారుట - జైన మత సంప్రదాయములను పరిపూర్ణముగా ఆదరించుట - వైదికులు - జైనులమధ్య పరస్పర సంబంధములు - స్వచ్ఛమైన, పవిత్రమైన కొటుంబిక జీవనము మొదలగు విషయము లెన్నియో ఈ గ్రంథమున చిత్రీకరించబడినవి.

పంపకవి విక్రమార్జున విజయము. రేచన కవిజనాశ్రయము, నన్నయ ఆంధ్రమహా భారతాది గ్రంథముల ఆవిర్భావమునకు దారితీసిన పరిస్థితులకు సంబంధించిన ఇతి వృత్తమే ఈ నవల యందలి వస్తువు.

సాధారణముగా నవల యందు రసపోషణము కష్టసాధ్యము. చారిత్రక నవల యందు మరింత కష్టము. అయినను ఈగ్రంథమున రచయిత్రి శృంగార, వీర, కరుణ, హాస్యాదిరసములను పోషించినది.

ఇందు స్త్రీ శక్తిని వర్ణించిన తీరు మహాద్భుతము. ప్రతి విషయము వెనుక స్త్రీలు, వారి ప్రతిభా పాండిత్యముల నేర్పులను రచయిత్రి విశదముగా రూపొందించినారు.

ఈ గ్రంథమున గల రెండు కథలకు సంబంధము అంతంతమాత్రమేయైనను రచయిత్రి ఆ విషయమును జాగ్రత్తగా తీర్చిదిద్దినారు. ఇటువంటి ఉత్తమ చారిత్రక నవలను వ్రాసిన స్త్రీమతి ఓగ్గేటి ఇందిరాదేవి గౌరవనీయమైనది.

చిలుజల్లు

సామాన్యుడు వర్షాన్ని చూచి సంతోషపడతాడు. అంతే! కానీ మేధావి చినుకు పుట్టుకను దర్శిస్తాడు. ఆంధ్ర మహాభారత రచన అనే అమృతవర్షం, ఆంధ్ర దేశాన్ని, జాతిని తెలుగు భాషని పునరుజ్జీవింపచేసింది. ఆ అమృత ప్రవాహంలో ఈనాటికీ ఓలలాడుతూనే ఉన్నాము. ఈ ఫల ప్రదవర్షమునకు ముందున్న గ్రీష్మతాపం, జ్ఞానదాహం, అభివ్యక్తికై తపన, నిరీక్షణ - ఫలితమైన రాజకీయ, సామాజిక, మత సంఘర్షణలు, సహిష్ణుతలు - అనాటి భారతీయ ఏకాత్మతాభావం, భాషాపరమైన సయోధ్యలు, వాటికి అవసరమైన భిత్తికలు - అన్నీ సంక్షేపంగా వైనా, సమగ్రంగా కూర్చుకున్న గ్రంథమిది.

ఇటువంటి ఇతివృత్తంతో రచన చేయటానికి రచనా సామర్థ్యం ఒక్కటి సరిపోదు. సాహిత్య, చరిత్ర, సంస్కృతి, అనే ముప్పేటల పరిజ్ఞానం అత్యవసరం. రచయిత్రి ఆ విషయాలపై పూర్తి అవగాహన ఉండి, సంయమనంతో కథాగమనానికి అవసరమైనంతవరకూ ఉట్టంకించటం వల్ల ఈ నవల సమగ్ర సుందరంగా రూపొందింది. పంపకవి, పొన్న కవి తెలుగువారని సాధికారంగా నిరూపించటానికి అబ్బెణబ్బె, పోతిమబ్బెలని వెలికి తీయాల్సి వచ్చింది. అందులో భాగంగా అత్తిమబ్బెచేసిన సాహిత్య సేవ వెలుగు చూసింది. ఈ వాస్తవాలని ప్రస్తావించటానికి ఎంతటి పరిశోధన చేయాలి? ప్రాబున్నయయుగంలో జరిగిన తెలుగు సాహిత్య సేవ - అంటే తెలుగు సాహిత్యానికి జరిగిన సేవ అనేకాక, తెలుగువారు చేసిన సాహిత్య సేవ కూడ - పరిశీలిస్తే ఆంధ్ర సాహిత్యవతరణకు అతివలు చేసిన దోహదంకూడ అనన్యం - అని రచయిత్రి నిరూపించారనిపిస్తుంది.

ఆంధ్ర సాహిత్య కృత్యాద్యవస్థని అమృత వర్షంగా దర్శించిన శ్రీమతి (ఓగేటి) (సత్యావాడ) ఇందిరాదేవి గారి కలం నుండి మరెన్నో గ్రంథాలు వెలువడాలని, అవి కూడా అమృతపుజల్లులై సాహితీ పిపాసులను సేద దీర్చాలని, దానికి తగిన ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యాలను ఆమెకు ప్రసాదించాలని జగన్మాతను హృదయపూర్వకంగా ప్రార్థిస్తున్నాను.

- డా॥ అనంతలక్ష్మి

రైల్వే డిగ్రీ కాలేజ్, లాలాగూడ,
సికింద్రాబాదు.

నా మాట

మా అమ్మ విశాలాక్షి అన్నపూర్ణ, గుంటూరు వారింటి ఆడబడుచు. గుంటూరు వారు సాహిత్య పిపాసులు. మా నాన్న ఓగేటి చంద్రమౌళి. గాంధీ పథానుయాయు - అక్షరాలా స్వావలంబన సిద్ధాంతవర్తి. ఆయన అక్షరాలు తెల్లకాయితం మీద ఒలికిన కట్టాణిముత్యాలు - ఆయన నైపుణ్యం ఎన్ని విధాలుగా ప్రసరించేదో చాలా వరకూ నాకు తెలుసు. పెద్దలు చెప్పగా మరికొంత విన్నాను.

గుంటూరుజిల్లాలో స్వామీ సీతారాం (గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రి) గారు స్థాపించిన వినయాశ్రమంలో నాన్నగారు రాట్న పరిశ్రమ స్థాపించారు. ఏకులు చెయ్యటం దగ్గిర్ని చీ నేత వరకూ ఆయన చేతిలో ప్రకాశించవలసిందే. తను నేనుకున్న ఖద్దర వస్త్రాలనేదరించేవారాయన. ఇంట్లో ఒక్క విదేశీ నేతపోగుకూడా వుండటానికి వీలేదు - తువ్వాళ్ళు - దుప్పట్లు అన్నీ ఖద్దరే.

వినయాశ్రమంలో 'హరిజన్' అనే పత్రిక పెట్టాలను కున్నారు స్వామీ సతారాం - దానికి ఇనప బ్లాకు తేలేని తరుణంలో నాన్న చెక్కతో బ్లాకు తయారు చేసి ఇచ్చారట ఇప్పటికీ శ్రీ ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్యులుగారు చెప్పి మురిసి పోతుంటారు. వినయాశ్రమంలో నాన్న నిర్మించిన గాంధీ మందిరం ఆయన శిల్ప ప్రతిభకి తార్కాణం - గాంధీగారు. మధ్యలో అటూ ఇటూ ఆపూ మేకా - చుట్టూ స్థూపంలా గోడ - ఆ గోడల మీద నాన్నగారు గాంధీ సూక్తులనీ, భగవద్గీతనీ, చెక్కడం నాకు బాగా గుర్తు - నవారు నేయడం ఈత చాపలు నేయడం ఇటికలు చేయడం ఇళ్ళు కట్టడం తేనె పరిశ్రమా, ప్రాణదాతమొ॥ మందులు చేయడం - ఏమిటో ఒకటా రెండో ఎన్నని చెప్పనునాన్న శ్రమగురించి. నిత్యశ్రమజీవి నిరంతర కర్మయోగి మానాన్న. మా పూర్వులు కవిత్యం రాశారు. గుళ్ళు కట్టించారు. హైదరాబాదు బొల్లారంలోని చంద్రమౌళి శ్వరాలయం వాళ్ళు కట్టించే శ్రమజీవితాన్ని ప్రసాదించిన పేదరికమే మాకు పెన్నిధి. 6వ ఏటనించే పలకమీద ప్రహ్లాద చరిత్ర పద్యాలు రాసి కంఠస్థం చేయించారు నాచేత. పెద్ద లైబ్రరీ వుండేదిమా ఇంట్లో - అమ్మానాన్నా ఇద్దరూ విద్యా విలసితులే. డిగ్రీలు మటుకు లేవు. అమ్మనాకు నాలుగేళ్ళ వయసులో భాగవతం చదివి అర్థం చెప్పేది. దారిద్ర్యమూ అనారోగ్యమూ తీసేస్తేనాకు పట్టిన అదృష్టం ఇంకెవరికీ పట్టింది అనిపిస్తుంది. శ్రీతుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరిగారు నాన్నకీ, మా బాబాయిశ్రీ ఓగేటి పశుపతి (ఈయనకవి)

రికి ప్రాణస్నేహితులు. 10వ ఏటనేను వేయి పడగలు చదివా. కొంత అర్థంకాలా. మళ్ళీ 14వ ఏట చదివా అప్పట్నుంచీ చదువుతూనే వున్నా - ఆ మధ్య కాలంలో కడిమి పిట్టు చదివాను ప్రారంభంలో దుర్గేశ నందిని ఏక వీరాదులు చదివా. మా అమ్మకి అక్కయ్య అయిన కొసల్యని మానాన్న అన్నయ్య అయిన సాంబమూర్తి గారికిచ్చారు. ఆ దంపతుల పిల్లలే అన్నయ్యలు శ్రీ ఓగేటి పరీక్షిత్ శర్మ శ్రీ ఓగేటి అచ్యుతరామశాస్త్రి. నాపసితనంలో వాళ్ళూ మా అమ్మా భాగవతం గురించి చర్చించుకుంటుంటే వినేదాన్ని. ముఖ్యంగా సత్యభామ యుద్ధం పరీక్షిత్తు అన్నయ్య కిష్టం. శివభారతం మొ॥ అచ్యుత రామన్నయ్య కిష్టం. అమ్మకి క్రమశిక్షణ యిష్టం. భారత భాగవతాలే కాదు నరసింహాదిశతకాలు కంఠస్థం. ఆమెకి. వినయాశ్రమంలోనే శ్రీవిన్ బాభావేని చూశాను. ఇంటిల్లి పాది మీ సూత్రయజ్ఞంలో పాల్గొనేవాళ్ళం. పాద్మనా సాయంత్రం ప్రార్థనా, సూత్రయజ్ఞం, ఓహో నేను పెరిగిన వాతావరణం ఎట్లాంటిది! పూర్వజన్మలో ఇంతపుణ్యం చేసుకున్నానో ?

అంతవరకూ మా ఇళ్ళల్లో ఆడపల్లిల్ని బడికి పంపించి చదివించలేదు. మా నాన్ననన్ను చదివాస్తానంటే చాలా మంది నిరసించారు. కోప్పడ్డారు. కానీ నాన్న దేనికి చలించలేదు. ఆడపిల్లలూ మగ పిల్లలూ అన్న తేడాను అణువంతైనా భావించలేదు. నేనూ మైళ్ళ కొద్దినడిచి దూరం వెళ్ళి చదువుకున్నాను. ఆ ఆదర్శమూర్తులైన నా తల్లి దండ్రులకు - కడుపు కట్టు కుని నన్ను ఎమ్. ఏ. దాకా చదివించిన ఆకర్షణనిష్ఠలకు ఈ 'అమృతవర్షిణి' ని ఇయ్యటం కన్నా ఏంచెయ్యగలను? ఏ పుణ్యలోకాల్లోవున్నారో అమ్మానాన్నా ఈ నవలను పరి గ్రహిస్తున్నారనే భావిస్తున్నాను.

మా అక్క సతీదేవి, మా బావశ్రీతాడేపల్లి శ్రీకంఠశాస్త్రి సంగీత సాహిత్య క్షేత్ర కృషివలులు - మా చెల్లెళ్ళు చి॥ ఓగేటి భారతీదేవి (తెలుగు టీచరు జడ్ పి జి స్కూలు గన్నవరం) చి॥ పొన్నపల్లి ఉషాదేవి ఆంధ్ర సాహిత్యంలో పరిణత ప్రజ్ఞులు. మా పెద్ద తమ్ముడు చి॥ బాబూజీ గణిత సంగీతాలలో దిట్ట - మా చిన్న తమ్ముడు చి॥ కృపాళు కంప్యూటర్ ఇంజనీర్ తనమేధా వికాసానికి గుర్తుగా ఎన్నో విజయాలూ, బిరుదులూ సాధించాడు. అమెరికా వెళ్ళి వస్తవుంటాడు. నాన్న యొక్క మహాప్రతిభ కొంతైనా సాధించాడు. అమెరికా వెళ్ళి వస్తవుంటాడు. నాన్న యొక్క మహాప్రతిభ కొంతైనా సాధించాడు. చిన్నప్పట్నుంచీ చిన్న అద్దం వాడు. ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ప్రజ్ఞ గలవాడు. చిన్నప్పట్నుంచీ చారిత్రక నవలలంటే అమిత ఇష్టం నాకు. ఆనందధారప్రియైంది. కానీ మళ్ళీ ఈ అమృత వర్షిణి ని చాలా వేలు ఖర్చుపెట్టి ఎట్లా ప్రింటు చేయించుకోవడమా అని దిగులు పడుతుంటే. నాన్న చిన్నప్పుడు దాచిన డబ్బుతీసి అమృతవర్షిణి ప్రచురించమని

VI

సలహా ఇచ్చాడు. మా కృపాళు - పూవులు దిద్దాడు. పైన ఇంకొన్ని వేలు నాచేతివి పడక తప్పదు. ఆ మాత్రమైనా నేను ఖర్చుపెట్టాల్సిందే. ముద్రణ ఖర్చులు పెరిగిన సమయం మరి నా సహోదరులకు సకల శుభాలూ ఆయురారోగ్యములు కలగాలి అని భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తున్నాను. పండితవంశంలో పుట్టాను. మహానుభావులకు బిడ్డనైనాను. నా ఆభిజాత్యపు అదృష్టానికి అంజలి ఘటిస్తున్నాను. అమ్మానాన్నలకి భక్తితో ఈ చిన్న నవల అంకిత మిచ్చి కొంతైనా పితృణం తీర్చగల్గుతున్నానా?

డిగ్రీలులేని పాండిత్యంబువన్నెకు రాని ఈ పాడుకాలాన బుట్టి

నీ చరిత్రజ్ఞాన నిర్మలాంభఃపూర మూషరక్షేత్ర వర్షోదకమయి

చాడీలకు ముఖ ప్రశంసలకీర్షకం స్థానమైనట్టి లోకానీనుండి

నీ అచ్చతరకమనీయశీలజ్యోత్స్న అడవి గాసిన వెన్నెలగుచు జెలగి

అని మల్లంపల్లి వారికి అంకిత మిచ్చారు ఆంధ్ర ప్రశస్తిని విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు.

అమ్మకూ నాన్నకూ ఆవద్యం అన్వయిస్తూ ఈ అమృత వర్షిణీనందిస్తున్నాను.

పితృదేవతల ఆశీస్సులు నాకుటుంబ సభ్యులందరికీ శుభములు ప్రాపింపజేయునుగాక.

సత్యవాడ (ఓగేటి) ఇందిరాదేవి

కృతజ్ఞతలు

1. మొట్టమొదట కృతజ్ఞతలు చెప్పుకోవలసింది శ్రీ ఆరుద్రగారికి
2. తర్వాత శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి గారికి
3. శ్రీ దివాకర్ల వేంకటాచార్యగారికి
4. శ్రీ ప్రోత్సాహమిచ్చిన గురువర్యులు శ్రీ వి.వి.ఎల్. నరసింహారావుగారికి.
5. శ్రీ బి.ఎన్. శాస్త్రిగారికి

అమృత వర్షిణి కోసం నేను కొద్ది ఆధారగ్రంథాలు మట్టుకే పేర్కొంటున్నాను స్థలాభావంవల్ల

1. రెండు విధాలైన విజ్ఞాన సర్వస్వాలు
2. ప్రాకృశ్చిమ తత్వ శాస్త్రచరిత్ర
3. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ చరిత్ర - సంస్కృతి
4. సమగ్రాంధ్రసాహిత్యం -

ఇంకా

ఎన్నో పుస్తకాలు - ఆయా రచయితలందరికీ మనఃపూర్వక ధన్యవాదములు -

సూచనలు చేసి పూవులు దిద్దియిచ్చిన చి॥ ఓగేటి కృపాకుకీ, డా॥ ఎన్. అనంతలక్ష్మి, డా॥ సూరంపూడి సుధాకీ కృతజ్ఞతలూ శుభాశీస్సులూనూ. ముందు మాట వ్రాయమని వ్రాత ప్రతియిస్తే ఏకంగా పుస్తకమే ప్రింటుచేసిన వాత్సల్యమూర్తి శ్రీ బి.ఎన్. శాస్త్రిగారి ఔదార్యానికింకోసారి కృతజ్ఞతలు.

ఈ అమృతవర్షిణిని ఆధారగ్రంథాలనూ కలిపి కాలేజీ నించీ ఇంటికి వస్తూ ఆటోలో మర్చిపోయినాను. తర్వాత ఎంతో దుఃఖవడి కష్టంమీద మళ్ళీ వ్రాశాను. చరిత్ర సరిగ్గా రూపుకట్టని కాలాన్ని నవలగా మలచటానికి చాలా శ్రమపడాల్సి వచ్చింది. తిరగవ్రాయటంలో కొన్ని తప్పులేవన్నా దొర్లి వుంటే, క్షమార్పరావని - సహృదయులు నాకృషిని ప్రశంసిస్తారనే భావిస్తున్నాను.

రచయిత్ర

ఇందిరాదేవి

ఓగేటి చంద్రమౌళి
ఓగేటి అన్నపూర్ణ

అమృతవర్షిణి

శ్రీ చక్ర నగర సామ్రాజ్ఞి నమో నమస్తే

శ్రీ లలితాపరాభట్టారికా నమోనమస్తే - అనుకుంటూ

నిద్రలేచి

గంగా గంగేతి యోబ్రూయాత్ యోజనానామ్ శతైరపి

ముచ్యతే సర్వ పాపేభ్యః విష్ణులోకం సగచ్ఛతి

సకృన్నారాయణే త్యుక్త్వాపుమాన్ కల్ప శతత్రయమ్

గంగాది సర్వ తీర్థేభ్యో స్నాతో భవతి పుత్రక!

అంటూ గుండినదిలో శిష్యులతో కలిసి స్నానం చేస్తున్నాడు వంగిపర్రు మాధవసోమయాజి. నాలుగు రోజుల కిందటే పొండరీకమనే యజ్ఞం పూర్తి చేసాడాయన - అప్పుడు జంతుబలిని గురించి చాలా గొడవ జరిగింది. జైనులూ బౌద్ధులూ చేరి జంతువులని బలి యివ్వటానికి వల్లకాదని కూచున్నారు. “ఉత్తర భారతంలో ప్రబలమైన క్షత్రియోపదిష్టమైన పాపండు మతాలు తెలుగు భూమికి కూడా ఎంత బాగా పాకినయ్యో.” అని విస్తుపోయాడు మాధవయ్య.

గురువుగారి ఆవేదనని చూసి తరతరలాడిపోయినారు శిష్యులు.

“బాధపడకండి గురువుగారూ! మళ్ళీ వైదిక మతం విజృంభించే కాలం వస్తుంది” అన్నాడు విష్ణుశర్మ.

“లాభం లేదురా శర్మా! కలికాల ప్రభావం మిక్కుటమై పోతోంది. ప్రాచీన పద్ధతులన్నీ వెనకబడిపోతున్నాయి. అయినా పరమాత్మ యొక్క అస్తిత్వాన్నే

నిరాకరించే వీళ్ళ మతమేమిటో అర్థం కావటంలేదు. భగవంతుడే లేకపోతే ఇంత సృష్టి ఎట్లా ఏర్పడిందిట? పదార్థ సంయోజనమనో ఏదో పేరుపెట్టి అసంభావ్యమైన దాన్ని ఎలాగో ముడిపెట్టాలని చూస్తారీ అపరాష్ట్రాలు - ఇట్లా నానా తంటాలూ పడకంటే దేవుడున్నాడని ఒప్పేసుకోవటం సులభం కదా - అయినా వీళ్ళు చెప్పే అహింస ఏమాత్రం కొత్తదిట? వ్యాస భగవానుడే మన్నాడు? మనకి కష్టం కలిగించిన వాళ్ళకి మనం తిరిగి కష్టం కలిగించకపోవడమే ధర్మాల్లో కెల్లా పరమధర్మమని కదా - మనం యజ్ఞాల్లో జంతువుల్ని చంపేస్తున్నామని ఘోషించి - మనం తప్పమిగతా వాళ్ళంతా ప్రతి పూటా జంతువుల్ని చంపి తింటారుగా - మరప్పుడీ అహింస ఏమైనట్లు?” అంటూ ధోవతీ ఉత్తరీయం పిండి భుజాన్నేసుకుని నది ఒడ్డుక్కా డాయన.

“అచార్య! మన వైదిక మతమంతా సంస్కృతంలో వుండటంతో సామాన్య ప్రజానీకానికి అంతదూరంలో వుంటున్నది. మన మహా గ్రంథాలు దేశభాషల్లోకి అనువదించబడితేనేగాని -.... ఒక విధంగా ఈ బౌద్ధ జైనాలు మరీ అంత వైదికే తరాలుగా ఎక్కువ కాలం మనలేవని నా వూహ” అన్నాడు శ్రీహరి అనే శిష్యుడు.

“ఔను గురువర్యా! బౌద్ధ, జైన మతాల విస్తరణకి కారణం వాళ్ళ గ్రంథాలన్నీ పాళీ, మాగధీ మొదలైన దేశభాషల్లో వుండి సామాన్య ప్రజానీకానికి అనుసరణ పాత్రాలయినై. మన గ్రంథాలు కూడా తెలుగుభాషలోకి అనువదించబడిన నాడు వైదికమతం మళ్ళీ వర్ధిల్లుతుంది - ష్చ - మనవైదిక పండితులకి తెలుగంటే ఎంత చిన్నచూపో! మాతృభాషంటే మనవాళ్ళకి ఆదరం గౌరవం కలిగేది ఎన్నటికో? తెలుగు భాషలో మహా గ్రంథాలు వెలువడే శుభదినం ఎప్పుడో?” అన్నాడు కామేశం.

“అట్లా అని మనం ఆరాటపడితే ఏమౌతుంది కామేశం! దేశాన్ని ఏలే మహారాజులు పూనుకోవాలిగాని - రాజాశ్రయం లేనిదే కవితాలత మొగ్గ తొడగదు ప్రస్తుత కాలంలో కవికి తగిన గుర్తింపు, ఆర్థికపరమైన అండదండలూ సమకూర్చ గలిగేది రాజులే - రచించిన కావ్యానికి పుత్రికలని వ్రాయించి దేశంలోని ముఖ్య పరిషత్తులన్నింటికీ పంపించ గలిగిన అలా ధనవంతుడు రాజొక్కడే. పండితులకీ, ప్రజలకీ ఆ గ్రంథం నచ్చితే వాళ్ళు ప్రతులు రాసుకుంటారు. అప్పుడు కావ్యం సమస్త దేశానా వ్యాపిస్తుంది. రాజును ఇందుకు సుముఖుణ్ణి చెయ్యాలంటే కాస్త పొగడక తప్పదు. అందరికీ అది యిష్టముండదు. అందుకే దేశ భాషలో మనవాళ్ళు గ్రంథాలు రాయటానికి అట్టే సాహసించరు ” అన్నాడు మాధవయ్య.

“ఏమిటో గురువుగారూ! ఇప్పటి దేశ రాజకీయ స్థితి అగమ్య గోచరంగా వుంది. నిత్యం యుద్ధాలే. ఈ రాజు ఆరాజుని గెలవడం, కొన్నాళ్ళయ్యాక ఆరాజు యీ రాజును గెలిచి చంపడం - ఆగొడవతోనే సరిపోతున్నది గాని భాషాసేవ చేసేటంత తీరికా ఉద్దేశ్యమూ ఎవరికున్నాయి” అన్నాడు కామేశం.

“ఎప్పుడూ యుద్ధాలూ, పరస్పర శత్రుత్వం, బోలెడన్ని బిరుదులూ అహంకారం తప్ప మన రాజులకి సమైక్యబుద్ధి, సంఘటిత ఊహ రానేరావు, లేనేలేవుగదా - అసలు ఎన్ని శతాబ్దాలకైనా మనమంతా కలిసికట్టుగా ఒక్క గొడుగు నీడన చెయ్యా చెయ్యా కలిపి వుంటామా? అనిపిస్తుంది” అన్నాడు విష్ణుశర్మ.

“సమైక్యదృష్టి ఒక్క రాజుకుంటే ఏం లాభం? పక్క రాజులక్కూడా వుండాలిగదా నాయనా! రాజ్య విస్తరణ కాంక్షతో వచ్చి మన రాజ్యం మీద పడుతుంటే, ప్రతిఘటించడానికైనా యుద్ధం చెయ్యాలిగదా - రాజధర్మం అందుకే కఠినమైనది - తెలుగూ కన్నడ భాషలకి లిపి ఒక్కటే అయినా భాష భేదమే నాయే. తెలుగన్నడం

అంటారుగాని - కన్నడంలో జరుగుతున్న సాహిత్యకృషి తెలుగులో జరుగుతున్నట్లు తోచదు. మొన్న మధ్యనే భట్ట వామనుడు కావ్యాలంకార సూత్రములనే అలంకార శాస్త్రాన్ని రచించాడు - సంస్కృతంలో. పరిశీలించవలసిందిగా నాకూ ఒక ప్రతి పంపించారు.”

గురువుగారి మాటలకి అడ్డొచ్చాడు విష్ణుశర్మ. “ఆభట్ట వామనుడుగారు మన వూరి పరిషత్తుకీ వచ్చారు కదండీ గురువుగారూ! చాళుక్య భీమమహారాజు గారి ఆస్థాన విద్వాంసులేకదా” అని.

“ఔనా శర్మా ఆయనే - తెలుగులో ఎందుకని రాయలేదా అనిపించింది నాకూనూ - మనకెంత సేపూ సంస్కృతం - సంస్కృతం” - విసుక్కున్నాడు మాధవయ్య.

“తెలుగులో కవిత్వం రాయడం కష్టమని మానేశారేమోనండి” అన్నాడు అయ్యంభట్టు.

“కాదులే, ముందు తెలుగులో ఛందోగ్రంథం రావాలి. వ్యాకరణ శాస్త్రం నిబద్ధింపబడాలి. తరవాత అలంకార శాస్త్రం అవతరించాలి. గణిత శాస్త్రం ఆవిర్భవించాలి. అప్పుడు కావ్యాలు రాయటం ఎంతపని గురువుగారూ!” అన్నాడు శ్రీహరి.

“ఇంకోమాట మర్చిపోయినావు హరీ”

“ఏమిటది?”

“మరినిఘంటువక్కర్లేదూ?”

“కావాలి. పైగా మన మహాపండితులకి తెనుగూ ఒక భాషగా తోచాలి”

అన్నాడు విష్ణుశర్మ.

శిష్యులతోపాటు మాధవయ్యకీ నవ్వొచ్చింది.

“మరీ అంత నిరాశా జనకంగా లేదులేరా పరిస్థితి. శాసనాలు శుభ్రంగా తెనుగులో చెక్కుతున్నారు. రేనాటిచోళుల వెదుంబరాజుల శాసనాలు పండరంగడి అద్దంకి శాసనం, ఇవన్నీ తెలుగు శాసనాలేగా” అన్నాడు మాధవ సోమయాజి.

“ఏమో గురువర్యా! ఏలలూ, వాలేశు పదాలూ, తుమ్మెద పదాలూ, ఆనంద పదాలూ, గొబ్బిపాటలూ, నివాళి పదాలూ - మట్టుకి మనకి ప్రచారంలో వున్నాయి. ఈ స్థాయి నుంచీ దేశభాషలో మహాకావ్యాలు వెలువడా లన్నదే నా గాఢమైన ఆకాంక్ష” అన్నాడు శ్రీహరి.

“అదే యావత్ దక్షిణ భారత ప్రజా సంకల్పం కూడాను. తొందర్లోనే తీరుతుందిలేనాయనా! శుభం భూయాత్” అన్నాడు మాధవయ్య. ఎప్పటికంటే భిన్నమైన ఒక అలౌకిక తేజస్సు ఆయన వదనం మీద మెరిసింది. అప్పుడు దూరంగా జినాలయంలో నించీ -

ణమో అరిహంతారం

ణమో సిద్ధానాం

- అంటూ జైన స్తోత్రాలు వినబడుతున్నాయి - శిష్యులతో కలిసి గుండి నదిలో స్నానం చేసి మాధవసోమయాజి ఊళ్ళోకి వచ్చేటప్పటికి సూర్య భగవానుడు ఆకాశంలో స్పష్టంగా విరాజమానుడౌతాడు. ఊరిక్కాస్త దూరంగా గుండినది క్కాస్త దగ్గరగా ఉన్నది జినాలయం. ప్రతిదినం అదేవేళక ఈ స్తోత్రాలు ఆయన చెవిన పడక తప్పటలేదు - మూతికి గుడ్డకట్టుకున్న ఒకరినర్లు జైనులు ఎదురై పక్కకి

తొలగి పోయినారు సోమయాజిగార్ని చూసి -

“జీవహింస జరక్కూడదనేనా ఈ ఏర్పాటు?” అన్నాడు మాధవయ్య.

“ఔను ఆచార్య! జైనంలో శ్వేతాంబర జైనులూ, దిగంబర జైనులూ అని ముఖ్యమైనవిరెండు శాఖలు - ఉపశాఖలూ, గచ్చలూ కూడా చాలా వున్నాయి. అన్నాడు విష్ణుశర్మ.

బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి

ధమ్మం శరణం గచ్ఛామి

సంఘం శరణం గచ్ఛామి

మరోవైపు నుండి బౌద్ధ త్రిరత్నాలు వినిపించసాగాయి. కాషాయ రంగు దుస్తుల్లో బౌద్ధ సన్యాసులు ఆరామం నుంచి బయలుదేరారు.

మాధవ సోమయాజి నిట్టూర్చాడు. ఇంటికెళ్ళేసరికి ఆయన మనవడు కుమారయ్య పరిగెత్తుకుంటూ ఎదురొచ్చాడు “ఐమో అర్హంతానాం, ఐమో సిద్ధాణం” అని పాడుకుంటూ -

“అయ్యో పొద్దున్నే ఈ స్తోత్రమేమిట్రా భడవా? ఈ అపరాధ్వు గుణాలు వంట బట్టించుకుంటున్నావేమిటి? కొంపముంచుతావా యేం మతం మార్చుకుని?” అన్నాడు మాధవసోమయాజి నవ్వుతూ.

“మరే తాతయ్యా! నాకు జైనస్తోత్రాలూ, బౌద్ధస్తోత్రాలూ బాగావచ్చు తెలుసా?” సగర్వంగా చెప్పాడు పిల్లవాడు - తాతయ్య మాటలకి అర్థం తెలీక -

“తప్పు. తాతగారి దగ్గర అట్లా మాట్లాడరాదు. ఆ మతాల పేర్లే ఆయన కిష్టం వుండవు.” కోడలు గిరిజ మందలించింది.

“ఏం తప్పలేదులే అమ్మా. ఊరికే హాస్యానికనుకుంటాంగాని మతాల గోల పాలబుగ్గల పసివాడికేం తెలుసు - కమ్ము కొస్తున్న వాతావరణ వైపరీత్యం రాబోయే తరాలని ఎట్లా ప్రభావితం చేయబోతున్నదో ఊహించలేము. ఈశ్వరాజ్ఞ ఎట్లావున్నదో? సంధ్యా వందనంలో ఏమని చెప్తాం మేము? సర్వదేవ నమస్కారం కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి? అనేగా - ఏదో సంప్రదాయ సిద్ధంగా, అనూచానంగా గతానుగతికంగా, వైదిక మతాన్ని అవలంబిస్తున్నాంగానీ సృష్ట్యాది లో ఏమతముండేది? మహర్షులు తమ తపశ్శక్తితో నడిచిన మార్గాన్నే మనమూ నడిచి వచ్చాం ఇంతవరకూ ఇదే ఆర్షధర్మం, సనాతనధర్మం ఔనూ - జైన బౌద్ధ స్తోత్రాలేనా, నీ కొడుకు కాస్త కరావలంబ స్తోత్రం నిర్వాణపట్కమ్ మొదలైన వేమన్నా చదవగలడా? ” అన్నాడు మాధవయ్య కోడలు గిరిజతో -

“ఏమిటి నాన్నా! పెద్ద పెద్ద పండితులూ తార్కికులూ కూడా మీ ముందు నిలవలేరు. అట్లాంటిది మనవడు కుమారయ్య మార్చేశాడే” సమిధలు తెస్తున్న అభిమాన చంద్రుడు విస్తుపోయాడు.

అత్తగారు ఆదిలక్ష్మమ్మా కోడలు గిరిజా ఆసరికే వాకిలీ దొడ్డీ చిమ్మి కళాపి చల్లి ముగ్గులు పెట్టారు. దొడ్డో పశువుల పాకలో నాలుగు ఆవులూ, మూడు బర్రెలూ ఉన్నాయి. బావి దగ్గిర వాడిన నీళ్ళు వృధా కాకుండా చిన్న పెరటి తోట వుంది? వంటింటి గుమ్మం ఎదురుగా తులసికోట కలకల లాడుతున్నది. ఆవేళ శుక్రవారం కావడంతో ఆవుల నుదుట పసుపురాసి కుంకుమదిద్ది గోపూజ చేసింది ఆదిలక్ష్మి.

“లేక లేక పుట్టిన వాడురా నీకొడుకు. కుమారస్వామిపేరు వూరికేనే పెట్టుకున్నామా మరి?” అన్నాడు సోమయాజి తమ్ముడు అప్పయ్య ఆవు పాలు

పితుక్కుని వన్నా. అప్పయ్య భార్య పోవటంతో పిల్లల్ని తీసుకుని అన్నగారింటికొచ్చేశాడు. పిల్లల్ని తీసుకుని అన్నగారింటికొచ్చేశాడు. పిల్లల్ని ఆదిలక్ష్మమ్మ అక్కున జేర్చుకుని ఆదరించింది.

“ఎగతాళికాదు తమ్ముడూ! కుమారయ్య జాతకంలో విశేషం వుంది - కాకపోతే అంతర్గర్భితంగా వుంది” అన్నాడు మాధవసోమయాజి.

“తాతయ్య చెప్తుండే వాడుగదా అన్నయ్యా! కొన్ని తరాలకి మన వంశం లో చాలా గొప్పవాళ్ళు వుడతారని - ఆ మాట నిజమవబోతోందేమో - బహుశా కుమారయ్య కొడుకులో మనవలో విశేష ప్రతిభావంతులు వుడతారేమోననిపిస్తున్నది.”

“బాగా గుర్తు చేశావురా తమ్ముడూ, వాళ్ళకి నీపేరు జతపడి వుంటుందిలే. అన్నాడు మాధవసోమయాజి నవ్వుతూ.

“అమ్మో - నాపేరెందు కన్నయ్యా? యజన యాజనా ధ్యాయనా ధ్యాపన దాన ప్రతి గ్రహ షట్కర్మ నిరతుడివై, సప్త సోమ సంస్థలను ఆదరించిన వేదమూర్తివైన నీపేరు పెట్టడంలో ఔచిత్యం వుంటుందిగాని, ఏదో సామాన్యణ్ణి నాపేరెందు కన్నయ్యా వాళ్ళకి?” అన్నాడు అప్పయ్య వినయంగా.

బిందె చంకన పెట్టుకుని మంచినీళ్ళు తేవడానికి బయల్దేరుతున్న ఆదిలక్ష్మి ముసిముసిగా నవ్వి, “బాగా అన్నావయ్యా మరిదీ’ అన్నది.

ఇది పదకొండు వందల సంవత్సరాల క్రిందటి సంగతి - నేటి గుండ్రకమ్మ నదినే అనాడు గుండినది అనేవారు. ఈ వంగి పర్లు నేటి బాపట్ల దగ్గిరున్న వంగీపురం.

కాలక్రమేణా కుమారయ్య పెరిగిపెద్దవాడైనాడు. గర్భాష్టమం లో ఉపనయనం చేశారు. తర్వాత వేదలి (యాజులి) గ్రామానికి చెందిన సుబ్బయ్యగారి పుత్రిక కౌసల్యతో వివాహం కూడా చేశారు. కుమారయ్యకి భీమనప్పయ్య అనే కొడుకు పుట్టాడు. ఇంతలో కుమారయ్యని కోనసీమలో వేదపరిషత్తు అధ్యక్షుడిగా పిల్చారు. కోనసీమ దూరాభారం అవటం చేత మనవడైన భీమనప్పయ్య ని తమ దగ్గరే వుంచుకున్నారు అభిమాన చంద్రుడూ గిరిజా - వాళ్ళకి అతడంటే వల్ల మాలిన యిష్టం - వృద్ధులైన తల్లిదండ్రులు ఆదిలక్ష్మీ మాధవసోమయాజులను ఒక చెంప భక్తితో సాకుతున్నారు. ఇటు మనవణ్ణి ప్రేమగా పెంచుకుంటున్నారు. వంగి పర్రులో జినాలయాలు పెరిగినై సామాన్య ప్రజలు ఒక రకంగా వివేకవంతులై హేతుభావ సహితులై దేవుడి ఉనికిని, బ్రాహ్మణాధిక్యాన్ని ప్రశ్నించసాగారు. భీమనప్పయ్యకూడా అలాగే ఆలోచిస్తాడు. కుమారయ్య కౌసల్యమ్మ కోనసీమనుంచి ఒకసారి వచ్చి భీమనప్పయ్యకి ఉపనయనం చేసి గాయత్రి క్రమం తప్పకుండా చెయ్యమనీ, త్రికాల సంధ్యావందనం ఆచరించ మనీ పదే పదే చెప్పి వెళ్ళారు.

- 2 -

“ఎక్కడున్నావ్ ఇల్లాలా? ఇట్లారా ఒకసారి” అంటూ దొడ్లోకి వచ్చాడు అభిమాన చంద్రయ్య.

“వడియాలు పెడుతున్నదల్లా గబుక్కున లేచి చెయ్యి కడుక్కుని ఇవతలికొచ్చి “ఏమిటండీ - పిలిచారు?” అని అడిగింది గిరిజ

“లోపలికిరావే - నీ మనవడికి సంబంధం వచ్చింది.” ఉత్సాహంగా అన్నాడు చంద్రయ్య.

“వేరే సంబంధమా? మనం ఇదివరకే అనుకున్నాంగా?” అంటూ

లోపలికొచ్చిందావిడ, వచ్చిన వాళ్ళను చూసి, చిరునవ్వు ముఖమంతా పరుచుకోగా - “బా వున్నారా? అదేమిటి నిలబడే వున్నారు? కూచోండి” అంటూ చాప పరిచింది గిరిజమ్మ.

ఆ వచ్చిన వాళ్ళు కౌసల్య అన్నా వదినానూ. తమ కుమార్తె అయిన వేదవతిని భీమనవ్వుయ్యకిద్దామని వచ్చారు.

“ఎప్పట్నించో అనుకుంటూనే వున్నాంగా, మీరింతగా అడగాలా? మేనత్త మేనమామ పిల్లలకి పెళ్ళికాక తప్పతుందా?” అన్నాడు అభిమాన చంద్రయ్య.

“బావుందండీ మామయ్యగారూ! మీరు మగపెళ్ళివారు - కావల్సిన కానుకలూ లాంఛనాలూ అవీ అడగటానికొచ్చాం.” అన్నారు వాళ్ళు.

“అవన్నీ కావాలని మేము ఎప్పుడన్నా అడిగామా? బుద్ధి మంతురాలైన పిల్ల కావాలన్నాంగాని” నవ్వింది గిరిజమ్మ. ఇంకో మాటకూడా జోడించింది” అయినా మీ అమ్మాయికి మీరు కావల్సినవన్నీ ఇచ్చుకోరా ఏం? మేమడగాలా? ఆమాత్రం తెలీనివాళ్ళు కారుగా మీరు” మళ్ళీకాస్త బెట్టు నటించింది.

“ఏమిటేవ్ - కోడలికంటే నువ్వే ఎక్కువ వయ్యారాలు పోతున్నావ్?” ఆశ్చర్యపోయాడు అభిమానయ్య.

“కోడలంటే వాళ్ళ ఇంటి ఆడబడుచాయె, అందులోనూ మాకౌసల్య అమాయ కూరాలు, పాపం తనకి వియ్యపురాలి బెట్టు ఏం తెలుసు? అందుకని నేనే”...

అంతా ఫక్కుమన్నారు -

“సరే అయితే వివాహసమయంలో మా అమ్మాయికి ఏం నగలు పెడతారో చెప్పండి” అన్నది పిల్ల తల్లి కూడా హాస్యంగా.

“ముందు బాల తొడుగు ఎంతంచారో మీ అమ్మాయికి చెప్పండి” అంది పిల్లాడి నాయనమ్మ హోదాలో గిరిజమ్మ.

“అబ్బాయి ఆస్తి పాస్తులేవింటో చెప్పండిమరి” అంటూ నవ్వులు పిల్లవేపు వాళ్ళు.

ముందు పిల్లవాడికి వరదక్షిణ యెంతిస్తారో చెప్తే, దాన్ని బట్టే మేమూ...”

సంబరాలు అంబరాన్నంటినై

“పిల్లకి స్థాళీపాక సమయంలో విలువైన వలువలు పెడుతున్నారుగా?”

“పిల్లవాడికి అలకపాన్ను కోరికలు తీరుస్తారన్నమాటేగా?”

అంతా నవ్వులు కురిపించారు.

“ఆ. ఇక చాలు వూరుకోండి - ఆడవాళ్ళకి నగలూ బట్టలూ ముఖ్యమని అందుకే పెద్దలన్నారు, మీ సంభాషణదానికి తగినట్లే వున్నది. హాస్యమైనా శృతిమించకూడదు” అన్నాడు అభిమాన చంద్రయ్య.

“మరైతే తాంబూలాలు పుచ్చుకోవడానికి బావగారినీ చెల్లెల్నీ తతిమ్మా పిల్లల్నీ తీసుకుని తొందరగా రమ్మని వార్త పంపించమంటారా? లేకపోతే నేనే వెళ్ళి పిలుచుకొస్తాను” అన్నాడు కౌసల్య సోదరుడు సోమయాజి.

“పిలవక్కర్లేదయ్యా, మనందరం అక్కడికే వెళ్ళి పిల్లల పెళ్ళి చేసుకురావాలి. మొన్న వచ్చినప్పుడు కుమారయ్య గట్టిగా చెప్పాడు. ఎప్పుడూ మన పెళ్ళిళ్ళనీ ఈ వంగి పర్రా వేదలీ మధ్యనే జరుగుతున్నై. ఈ తడవ త్రిభువన మోహనమైన వేంగి విషయంలో కొడుకు పెళ్ళి చేస్తానంటున్నాడు మా అబ్బాయి” అన్నాడు అభిమాన చంద్రయ్య.

“ఔనండి, ఆయనది మంచి ఉద్దేశమే, వేంగీ విషయంలో సమస్తమూ సంగతమై వుంటాయి. ఉత్తుంగ ఫలద్రుమాలతో అమూల్యవస్తు నిధానమైనది. ఆరాజ్యం. ‘ధరణీ వధూ తిలకం ధరణీ లలనా ముఖాబ్జం ధరణీ రమైక నవ యౌవనం. ధరణీ ప్రియా కటాక్ష ధర విభ్రమభ్రమణం,’ అని చాలామంది పొగడటం నేనూ విన్నాను. వేంగీ విషయాంతర్భాగమైన కోనసీమలో మా అమ్మాయి పెళ్ళి జరగటం నాకూ ఆనంద దాయకమే. సప్త గోదావరీ తీరంలో నా కుమార్తె పెళ్ళి జరుగుతుందని నేను ఊహించలేదు. ద్రాక్షారామ భీమేశ్వరాలయం లోగానీ, అంతర్వేది నరసింహాలయంలోగానీ, భీమారామంలోగానీ పెళ్ళి చేద్దాం. మరి మేమింక సెలవు పుచ్చుకుంటాం. అసలే వేరేవూళ్ళో పిల్లపెళ్ళి తలపెట్టారు. చాలా పనులున్నై ” అంటూ వెళ్ళిపోయారు వియ్యాలవారు.

చాళుక్య భీమ నృపతి నిర్మింపజేసాడు ఈ పై దేవాలయాలని, ముఖ్యంగా ఈశ్వరాలయాన్ని. అందుకే దేవుడిపేరు భీమేశ్వరుడు. అనుకున్నట్లుగానే భీమనప్పయ్యకీ వేదవతికీ ద్రాక్షారామ భీమేశ్వరాలయ ప్రాంగణంలో వివాహం జరిగింది. తాటాకుతో చేసిన తాళి కట్టాడు వధువు మెడలో భీమనప్పయ్య. పాలూ పసుపూ కలిపిన తలంబ్రాలు ఒకరితలపైన ఒకరు పోసుకున్నారు పెళ్ళికూతురూ పెళ్ళి కొడుకూ - సన్నెకల్లు తొక్కడం, స్థాళీపాకం, నాకబలి, సదస్యం, అప్పగింతలు అన్నీ సక్రమంగా జరిగినై. ముహూర్త సమయంలో జీలకర్రా బెల్లం కలిపి దంచిన ముద్దని వధూవరు లిద్దరూఒకరితలపై ఒకరుంచాక యిద్దరి మధ్య నుంచీ పట్టుకున్న తెరసెల్లాని తీసేసారు. అప్పుడే మొట్ట మొదటి సారిగా ఇద్దరూ ఒకరి నొకరు చూసుకున్నారు. ‘ధర్మేచ, అర్థేచ, కామేచ - నాతి చరామి’ అని ప్రతిజ్ఞ చేసాడు వరుడు. భార్యని యావజ్జీవిత సహచారిణిగా ప్రకటించాడు. ఎర్రని అంచున్న తెల్లని అంతరీయమూ ఉత్తరీయమూ మధుపర్కం సమయంలో

వధూవరులిద్దరికీ బహూకరించారు పెద్దలు. ఉత్తరీయం పైన వల్లెవాటు వేశారు వధువుకి. వివాహ సమయంలో చిన్న వయసులో ముద్దు ముద్దుగా వున్న దంపతులమీద ముత్తయిదువులు పాటలు పాడారు. పరస్పరం పేర్లు చెప్పించారు. తలుపు దగ్గర నిలబెట్టి వియ్యాలవారిమీద, వారిచ్చిన విందుమీద చతురోక్తులతో పాటలు పాడారు. తర్వాత మనుగుడువులు, చివర పదహారు రోజుల పండగతో పెళ్ళి సాకల్యంగా ముగిసింది. గోదావరీ నది అందచందాలనీ ఆతల్లి తన పరీవాహక ప్రదేశం చుట్టూ పండించే బంగారాన్ని తిలకించి ముగ్ధులైనారు. గోదావరిలో స్నానాలు చేసి వేదవతి తల్లిదండ్రులూ, చుట్టూలా వేదలి గ్రామానికి వెళ్ళారు. పెళ్ళికొడుకూ, అభిమాన చంద్రుడూ గిరిజా తదితరులు వంగిపర్రా తత్పరిసర ప్రాంతాలకి వెళ్ళి పోయారు. మనవడి భార్యచేత ఆ సంవత్సరం శ్రావణమాసంలో వరలక్ష్మీదేవి పూజ చేయించింది గిరిజమ్మ. కైలాసగౌరీదేవి నోము, సావిత్రిగౌరీ దేవి నోము పట్టించింది. ఉదయకుంకుమ నోము నోయించి ఉద్యాపన చేయించింది.

అభిమానచంద్రయ్య బోసులో సింహంలా తిరుగుతున్నాడు. మనవడి నిర్వాకం ఆయన్ని అతలాకుతలం చేస్తున్నది. గిరిజమ్మ నిస్పృహగా కూచుండి పోయింది.

“హూ! ఎటువంటి శిష్ట వంశంలో వుట్టాడు - ఏడుతరాల పితృపితామహుల్ని ఘోర నరకంలో పడేశాడే. ఋషులంతా మైలపడి పోయారే, అయ్యో పోయి పోయి జైనమతం పుచ్చుకున్నాట్ట వీడు. అదీ ఇంట్లో చెప్పకుండా, నాకడుపున చెడబుట్టాడుగదే, అయినా నీ పెంపకం ఇట్లా తగలబడింది” అని మొత్తుకున్నాడు చంద్రయ్య.

“బావుంది, ఉరిమి ఉరిమ మంగలం మీద పడిందన్నట్టు చివరికి నామీద పెట్టేశారు. అంతేలేండి. మీ పురుషులకి ఆడవాళ్ళే లోకువ. మీరు మటుకు వాణ్ణి అరిచేతిలో వెన్నముద్దలా చూసుకుని అన్ని శాస్త్రాలూ కూలంకషంగా నేర్పించ లేదూ? ఒక కొడుకున్నవాడు ఆ మాత్రం బుద్ధివాడికుండాలిగాని, భీమన్న తేజస్సు, విద్యుత్తు చూసి ఇలాంటి పని చేస్తాడని ఎప్పుడన్నా అనుకున్నామా? లక్షణమైన భార్యకొడుకూ చక్కటి ప్రవర్తనా కలిగి వుండి వాడు ఇట్లాంటి పని చేసి కొంపముంచుతాడనుకోలేదండీ” అంటూ భర్తని పట్టుకుని బావురుమంది గిరిజమ్మ.

“నాన్న అన్నట్టు దేశానికే ఖర్మ పట్టిందిలేవే, యజ్ఞాల్లో హింస చేస్తున్నా రో అని గోల. మనం ఎప్పుడో జంతువుల బదులు పిండి బొమ్మల్ని పెట్టడం మొదలు పెట్టాం అయినా ఆమాట విన్నించుకోరు. జైనంలో ఏ అహింసోగాని అదేమిటి. అ..నల్లేఖనం - అదేం అహింసే ఆత్మహింస గానీ”.... చటుక్కున మాటలాపేశాడు చప్పడు వినబడి అభిమాన చంద్రుడు.

కర్రపోటేసుకుంటూ భార్య సాయంతో వచ్చాడు మాధవసోమయాజి

“ఏవిట్రా అబ్బాయ్” అంటూ

“అబ్బే, ఏం లేదునాన్నా!....అమ్మ ఇంకా పడుకోలే?” అనిగాభరా అణుచుకుంటూ కుశల ప్రశ్నలేశాడు కొడుకు.

“ఏంనిద్ర పడుతుందిరానాయనా! కన్నకడుపిక్కడ మల్లగుల్లాలు పడుతుంటేనూ చావుకాలానికి లావు దుఃఖం అని ఇంకా ఏం అనుభవించాలో మేము. ఒసే గిరిజా! నువ్వైనాచెప్పకుండా దాస్తే ఎలాగే అమ్మా?” అన్నది ఆది లక్ష్మమ్మ.

గిరిజమ్మ నిస్సహాయంగా చూసింది.

“అబ్బ - ఏం లేదు లేవే అమ్మా - అదేమో కొత్త వస్త్రాలు కొనిపెట్టమంటున్నది. ముని మనవడు కూడా పుట్టాడు. ఇప్పటికీ కొత్త వస్త్రాల మీద కోరిక తీరలేదా అని కోప్పడుతున్నాను”. ఏదో చెప్పి వాళ్ళని అక్కణ్ణించి పంపించేయాలన్నది చంద్రయ్య ఉద్దేశం. విషయం తెలిస్తే ముసలాళ్ళ గుండె పగిలి పోతుందేమో అని భయం మరి.

మాధవసోమయాజి కల్పించుకున్నాడు. “ఒరే చంద్రుడా! వందేళ్ళు దాటితేమళ్ళీ పునర్జన్మనంటారు తెలుసా?” అన్నాడు.

“అంటే నాన్నా....?!!

“ఔనా! నాకీ మధ్యనే కళ్ళూ చెవులూ మళ్ళీ పనిచేస్తున్నాయి. పళ్ళుకూడా వస్తున్నాయి. మీ మాటల సారాంశం బోధ పడింది. నీ మనవడు.. అదే నాముని మనవడు భీమనప్పయ్య జైనమతం పుచ్చుకున్నాడు. అంతేనా?”

“నాన్నా, నాన్నా!” అంటూ తరతరలాడిపోయాడు చంద్రుడు.

“వాడికా మతం ఎందుకు రుచించిందో ఏమో. భగవంతుడేం సంకల్పించాడో కొత్తొక వింత పాతొక రోతఅన్నట్లు యువకులకి ఇదొక వేలం వెర్రి. కుమారయ్యే కొంపకెనరు పెడతాడనుకున్నా కానీ మనస్సు నిగ్రహించుకున్నాడు. ఇంతకీ ఏడీ వాడు? అదే శ్రీశ్రీ భీమనప్పయ్య జైనమతం వారు?”

“వాడు, వాడు పంచాయితీ నించీ రాలేదు నాన్నా!”

“ఆహా! పంచాయితీ, ఎవడ్రా ఈ మాధవయ్య ముని మనవడికి పంచాయితీ పెట్టింది?” వృద్ధ సింహంలా గర్జించాడాయన.

“మీరు మరీనూ-అట్టా మాట్టాడరాదు. ఆచారాన్ని అలక్ష్యం చేసిన వాళ్ళు ఎవరైనా శిక్షార్హులేగా” అంటూ భళ్ళున చెంగునోట్లో కుక్కుకుంది ఆది లక్ష్మమ్మ.

“నాన్నా” అంటూ బావురుమన్నాడు అభిమానచంద్రుడు.

“అత్తయ్యా” అంటూ ఆదిలక్ష్మమ్మ ఒళ్ళో వాలి ఏడ్చింది గిరిజమ్మ.

“ఊరికే బాధ పడిఏం లాభం - జరగవలసిన దేమిటో ఆలోచించాలిగానీ”

అంటూ ఓదార్చారు పెద్దలు.

“పంచాయితీలో ఏంచెప్తారో మనకి తెలియనిది కాదుగా బహుజనులు సమ్మతించే మతాన్ని ధిక్కరించిన మనిషికి గ్రామబహిష్కారమే శిక్ష. ఊరికట్టుబాటును ఎదిరిస్తే నీరూ నిప్పు పుట్టవుమరి. ఇంతబతుకూ బతికి, చివరికి...” సోమయాజి కంఠం రుద్దమైంది.

“పురిటికెళ్ళిన వాడి భార్య పుట్టింటి నుంచి రాలేదుగా. వీణ్ణీ ముందు అత్తగారింటికి పంపించండి. దూరాభారం వెళ్ళి ఒక్కడూ సంసార భారం నెత్తి కెత్తుకోవాల్సి వచ్చింది. కుర్రవెధవకి - మనం ఇంతమందిమి ఉండి- వాడి ఖర్చు - చేతులారా చేసుకున్నాడు. కానీ స్వయం కృతాపరాధం అనుభవించక తప్పదు గదా. ముఖ్యమైన వస్తువులూ డబ్బూ దస్కం సర్దండి. ఈ చుట్టుపక్కల ఎక్కడున్నా వాణ్ణి కాకుల్లా పొడుస్తారు తప్ప బతకనివ్వరు. సబ్బినాడులో వేములవాడ ప్రసిద్ధ జైనక్షేత్రం. చాళుక్యుల రాజధాని సింగనజోస్య లనే వేములవాడ జ్యోతిష్కుడితో నాకు పరిచయమైంది. ఆయనకి కమ్మ వ్రాసి యిస్తాను. ప్లై.... కుమారయ్య ఎంతగా బాధపడతాడో కొడుకు నిర్వాకం చూసి... అని నిట్టూర్చాడు.

వేదలి గ్రామంలో

నీళ్ళు తోడుతున్నది కాని వేదవతి మనసు మనసులో లేదు. వంగి పర్రు వెళ్ళొచ్చిన ఆవూరి వాళ్ళు కొందరుచెప్పిన మాటల్లో ఆమె కడుపు కలచివేసినట్లయింది. తన భర్త పవిత్రమైన వైదిక మతం విసర్జించి, పాషండ జైనమతాన్ని స్వీకరించా డని చెప్పారు. లోకంలో సరే, పుట్టింట్లానైనా తలెత్తుకుని ఎలా తిరుగుతుంది తను. తొలి చూలు గర్భవతి అయిన ఏడవ నెలలోనే తల్లి అత్తగారింటికొచ్చి సూడిదలిచ్చి పేరంటం చేసి పురిటికి పుట్టింటికి తీసుకొచ్చేసింది. తొమ్మిదోనెలలో అత్తగారొచ్చి, సూడిదలిచ్చి వెళ్ళింది. కొడుకు పుట్టాక నామకరణ మహోత్సవానికి బాలసారెకూ మటుకు అత్తగారివూరు బంధువులు చాలా మందే వచ్చారు. ఆది లక్ష్మమ్మ, మాధవయ్య, గిరిజా, అభిమాన చంద్రయ్య, కుమారయ్య, కౌసల్య, అప్పయ్య అంతా వచ్చారు. పిల్లవాడి జాతకం చూసి పెద్దాయన చాలా మురిసిపోయినాడు. చాలా గొప్ప జాతకంట. అఖండమైన పేరు ప్రఖ్యాతులు సంపాదిస్తాడుట. సర్వశుభ లక్షణ లక్షితుడూనట - కానీ తల్లిదండ్రులకి స్థానచలనం కనిపిస్తోందే అని ఆలోచనలో పడ్డాడాయన. ఆ పసివాడే కాబోయే మహాకవి అని అప్పటికి తెలియదాయె.

అరి పాదంలో పద్మరేఖ వికసించేట్లు వున్నదని పసివాడికి 'పద్మనప్పయ్య' అని నామకరణం చేసారు. “ఒరే తమ్ముడూ - వీడికి, వీడి నాన్నకి నీపేరు కలి పాత్రా చివర్లో. మన తాతగారి జోస్యాన్ని వీళ్ళిద్దర్లో ఎవరునిజం చేస్తారో చూద్దాం” అంటూ నవ్వాడు తమ్ముణ్ణి చూసి ఉత్సాహంగా ముసలాయన.

“మీ వాళ్ళకీ జాతకాల పిచ్చేమిటని వదినలు వేళాకోళాలాడరు.”

“మీవాళ్ళ కలాంటి పిచ్చిలేదేమోగాని వరాహ మిహిరుడి దేశంలో పుట్టిన

వాళ్ళెవరి కన్నా నమ్మకం వుంటుందిలే” అన్నారు అన్నలు.

“ఓహో! మాపూర్వులు బౌద్ధులని వెక్కిరిస్తున్నారా?” అంటూ ముక్కు - మూతీ తిప్పుకున్నారు వదినెలు. తల్లీ దండ్రీ సర్దిచెప్పారు. వేదవతికి ఇద్దరు చెల్లెళ్ళు - ముగ్గురు అన్నలు. పెద్దన్నయ్య యజ్ఞన్న శాస్త్రి. వదినల్లో ఇద్దరికి వేదలి పక్కనే బౌద్ధం గ్రామం పుట్టిల్లు. చిన్న వదిన పుట్టిల్లు చందవోలు. ఆ వదిన తమ్ముడికే కాసల్య పెద్ద చెల్లెలి నిస్తున్నారు. అంతా శిష్ట వైదిక బ్రాహ్మణులే. చెల్లెలి పెళ్ళికి తాంబూలాలు పుచ్చుకుంటున్నాము, మీరంతా ఆవేళ్ళికి రావాలని పెద్దన్న య్య యజ్ఞన్న శాస్త్రి వంగిపర్రు వెళ్ళి పిలిచి వచ్చాడు. కానీ ఎవరూ రాలేదు. “ఎందుకో అంతా ముభావంగా వున్నారు మీవాళ్ళు” అని చెప్పాడు అప్పడే అన్నయ్య, ఇప్పుడర్థమైంది. అప్పటికే భర్త జైనమతం గురించి తర్జన భర్జనలు జరుగుతున్నాయేమో అని!

“అక్కయ్యా! అబ్బాయి నిద్రలేచి ఏడుస్తున్నాడే” అంటూ కేకేసింది చెల్లెలు. చేద అక్కడ పారేసి ఇంట్లోకి పరిగెత్తింది వేదవతి. పిల్లవాణ్ణి అక్కున చేర్చుకుని ముద్దాడి సముదాయించి పాలిచ్చింది. “అమ్మాయి వేదవతీ! మీ ఆయన వచ్చాడమ్మా” అంటూ వచ్చాడు చిన్నన్నయ్య. సన్నని లజ్జారేఖ ఆమె బుగ్గల్లోకి పాకింది. చిన్నచెల్లెలు “బావా, బావా!” అంటూ పరిగెత్తుకొచ్చింది. పెద్దచెల్లెలు కాళ్ళకి నీళ్ళు తెచ్చింది. కాళ్ళు కడుక్కుని లోపలికొచ్చాడు భీమనవ్వుయ్య. ఉయ్యాల్లో ఆడుకుంటున్న కొడుకు నెత్తుకుంటూ భార్యవేపు చూసి నవ్వాడు. ఇంతలో వేదవతి చిన్నచెల్లెలు వచ్చి ‘బావా! నీకొడుకెంత బావున్నాడో చూశావా? అంతా మా అక్క పోలికే గదా?” అన్నది. “ఆ మరే - మీ అక్క అందగత్తె అయితే ఇహ చెప్పుకునే దేముంది. నా పోలికే వచ్చింది నా కొడుక్కి. అసలు మీ అక్కని వదిలేసి

వేరే పెళ్ళి చేసుకుందా మనుకుంటున్నాను తెలుసా?” అన్నాడు భీమన గంభీరంగా మొహం పెట్టి.

“అలాంటి పప్పులేం ఉడకవు ఇక్కడ. నువ్వేకోతి బావవి. మా అక్కయ్య అంతఅందమైన పెళ్ళాం మళ్ళీ నీకు దొరుకుతుందా? అయినా మా అక్కయ్యని పదిలేస్తే వూరుకుంటామా?” చిన్నపిల్లే అయినా కోపమొచ్చేసింది ఆ పిల్లకి.

“ఇంతోటి అందగత్తే దొరకదేమిటి మహా? పోనీ నీకంత కోపమొస్తే, మీ అక్కయ్యని వదిలెయ్యకుండానేఇంకో పెళ్ళి చేసుకుంటాన్నే” అభయమిస్తున్నట్టు అన్నాడు భీమన. “ఏ దిక్కులేకపోతే అక్కమొగుడేదిక్కు అన్నారు పోనీ నువ్వు నన్ను చేసుకుంటావా?” అన్నాడు మళ్ళీ

“మీ మగవాళ్ళ బుద్ధి బయటపెట్టుకున్నారు. ఇక చాలెండి” అంది వేదవతి చిరుకోపంగా. “మాచెల్లెలికి మీకంటే మంచివాడే దొరుకుతాడు లెండి” అంది నిష్కారంగా.

“ఔనక్కా! నేను బావని చేసుకోను - ఛీ - ఏం బావుంటాడని?” అందాపిల్ల ముగ్గురూ నవ్వారు.

“ఆఁ నా అంత అందగాడు నీకుదొరికినప్పుడు చూద్దాంగా”

పిల్లవాడు తండ్రిచేతిలో కేరింతలు కొట్ట సాగాడు. అస్పష్టంగా ఏవో ధ్వనుల్ని ఉచ్చరిస్తూంటే, భీమన మరదలు ఆధ్వనుల్ని అనుకరిస్తూ “బావా! మీ అబ్బాయికి తెలుగు రానట్టుంది. కన్నడంలో గాబోలు మాట్లాడుతున్నాడు” అన్నది.

“కన్నడమేమిటి? ఆళ్ళర్యపోయినాడు భీమన.

“అదేలే - ఏదో కొత్త భాష - తెనుగన్నడమేమో”

“అదేమిటి? తనుకన్నడరాజధాని అయిన వేములవాడకి వెళ్ళబోతున్నాడని ఈ పిల్ల సూచిస్తోందే? పద్మనవ్వుయ్య పెద్దయ్యాక కన్నడమేగా మాట్లాడతాడు కానీ తెనుగునీ మర్చిపోకుండా నేర్పించాలి. మాతృభాష మర్చిపోనీయకూడదు” అనుకున్నాడు భీమన -

“ఒసే చిన్నమ్మాయ్! నువ్వక్కడేం చేస్తున్నావే - ఇట్రా! దొడ్లో గోంగూర కాస్త కోసుకురా. బావకిష్టంగదా, పచ్చడి చేస్తాను” అంటూ పిలిచింది తల్లి. చాలా నెలల తర్వాత కలుసుకున్న ఆలుమగల మధ్య ఈ పిల్లచేరి ఏం నసపెడుతున్నాదోనని ఆవిడ భయం.

“అన్నీ నాకే చెప్తావు, చిన్నక్కయ్యకి చెప్పొచ్చుగా” గునుస్తూ వెళ్ళిందాపిల్ల. అల్లుడొచ్చాడని పులుహోరా, పరమాన్నం చేసేహడావుడిలో వుందావిడ. గోంగూర పచ్చడి, పచ్చిపులుసూ, వంకాయ కూరా వండుదామనుకుంటోంది. వేదవతి అన్నలు ముంజెలు కొబ్బరి బొండాలూ కొట్టుకొచ్చారు.

కొబ్బరి బొండుంనీళ్ళు తాగుతూ “ఏమోయ్, నీఅందం మరింత అతిశయించిందేం? బాలెంతరాలి అందం పెళ్ళినాటి అందాన్ని మళ్ళీ తెస్తుందంటారు ఇందుకే గాబోలు” అన్నాడు భీమన.

“నన్నేం పొగడక్కర్లేదులెండి, ఇప్పుడేగా నేను అనాకారిననీ, నన్నదిలేసి ఇంకో పెళ్ళి చేసుకుంటాననీ అన్నారు. అప్పుడే మర్చిపోయారా?” మూతి ప్రక్కకి తిప్పుకుని దెప్పిపాడిచింది వేదవతి.

భీమన పకపకా నవ్వాడు. “నీ మొహం, మీ చెల్లెల్ని ఏడిపించటాని కట్లా అన్నాను. ఏదో బావని కదాఅని కాస్త సరసమాడబోయినాను. అంత కోపం అయితే ఎట్లాగోయ్ అన్నాడు.

తరిగిన మామిడి పళ్ళముక్కల్ని వెండిపళ్ళెంలో పెట్టుకుని తీసుకోచ్చింది వేదవతి పెద్ద చెల్లెలు పుణ్యవతి.

ఓహో పెళ్ళి కుమార్తెగారా? ఎలా వున్నారు?” అన్నాడు భీమన్న.

ఆ అమ్మాయి సిగ్గుపడింది.

“ఇంక దీనితో కూడా అట్లామాట్లాడతారా ఏం?” అంటూ ఆపింది వేదవతి లేకపోతే ఇంకాస్సేపు అమ్మాయిని ఏడిపించేవాడే భీమన.

జంధ్యంలేని భర్త వక్షస్థలం చూసి నిట్టూర్చింది వేదవతి. ఆమె మనస్సు చివుక్కుమంది. “తాను అస్వతంత్రురాలు, భర్త మతమే తన అభిమతమై తీర వలసిందే. సీత, దమయంతి, శకుంతల, సావిత్రి అంతా అలాగే గదా” అనుకుంది.

“ఎవండీ నేను విన్నది నిజమేనా? మన ఆర్థేయ పౌరుషేయాలకి తిలోదకాలాది లేశారా? మీరు మతం మార్చుకున్నారా? ” ఎలాగో ధైర్యంచేసి అడిగింది.

“అయితే నీదాకా వచ్చిందన్నమాట. మన చాదస్తాలూ, యజ్ఞాల్లో జరిగే జంతుహింస ఇవన్నీభరించలేక జైనమతం తీసుకున్నాను. అప్పుడు నువ్విక్కడున్నావు నీకు చెప్పటం కుదర్లేదు. అయినా నువ్వు మంచిదానివి. అర్థం చేసుకునే హృదయమూ, కాస్తో కూస్తో పాండిత్యమూ వున్నదానివి నా అర్థాంగివి” అన్నాడతను.

“నయం ‘అర్థాంగి’ తో సరిపెట్టారు. పావాంగి నో, అర్థ పావాంగినో చెయ్యకుండా” అన్నదామె.

“ఇందాక ఇంకో పెళ్ళి చేసుకుంటానని సరదాగాఅన్న మాటలకి నీకు బాగా కోపం వచ్చినట్టుంది. మీ ఆడవాళ్ళింతే, ప్రతీదానికీ అనుమానమే”.

“ఔను పాపం మీ మగవాళ్ళు మట్టుకు నోట్లో వేలు పెడితే కొరకలేని

అమాయకులు”.

నవ్వి “వేదా! నీబట్టలూ వస్తువులూ అన్నీ సర్దుకో మనం వేముల వాడ వెళ్ళాలి” అంటూ కొడుకునెత్తుకుని ముద్దులాడాడు భీమన - ఒక అమృతపు కెరటం ఒడ్డు విరిగి నట్లు ఆనందమైందతనికి -

“అమ్మో వేములవాడా? ఈ పసిపిల్లవాడితోనా? ఎందుకు?”

“ఈ చాదస్తపు బ్రాహ్మలు మనల్ని వంగిపర్రులోవుండనిస్తారా? అమ్మానాన్నల దగ్గరికెళ్దామంటే కోనసీమలోకి అసలు రానివ్వరు మనల్ని. ఇంకొన్నాళ్ళకి జైనం బాగా అభివృద్ధి చెందాక తెలుగు భూమి మొత్తం జైనులే వుంటారులే కావలిస్తే అప్పుడు మళ్ళీవద్దాం” అన్నాడు భీమన.

“వేములవాడ చాలా దూరం కదూ. ఆ పరదేశంలో మనకెవరు దిక్కు? ఎట్లా బతుకుదాం?” అందోళనగా అడిగింది వేదవతి.

“సింగన జోస్యులనే సంపన్న కుటుంబీకుడు మనల్ని ఆదుకుంటాడు. అదంతా నీకెందుకుగాని, ఎప్పుడు బయలుదేరదాం?” అని అడిగాడు భీమన్న.

నిర్గుండె చేసుకుంది వేదవతి.

“మా చెల్లెలి పెళ్ళికి ముహూర్తాలు పెట్టుకున్నారు గదా - మళ్ళీ ఇటువైపు ఎప్పుడొస్తామో, అశుభ కార్యంకాస్తా చూసి వెళదాం” అన్నది వేదవతి.

ఆమె తల్లిదండ్రులకీ, అన్నలకీ భీమన మతం మార్చుకోవటం తెలుసు. కానీ బయట పడకుండా గుంభనగా వుండిపోయారు. రెండో అమ్మాయి పెళ్ళి ఈ కారణంచేత ఆగిపోదు గదా అని కొంత సందేహించారు గాని. చివరికి దేవుడి మీద భారం వేసి పూరుకున్నారు.

అదృష్టవశాత్తు ఆపెళ్ళి కొడుకు పిన తండ్రి కూడా బౌద్ధమతం స్వీకరించటంతో వాళ్ళేం అడ్డుపెట్టలేదు.

“దొందూ దొందే” అన్న పద్ధతిలో గవ్చిప్ గా పెళ్ళి జరిగిపోయింది.

పెళ్ళికొస్తూ వంగిపర్రునించీ ఇంకొన్ని అత్యవసరమైన వస్తువులు తీసుకొచ్చి భీమన దంపతులకిచ్చారు గిరిజమ్మా అభిమానయ్య. ఎక్కువ వస్తువులు తీసికెళ్ళడానికి వీల్లేదు - దూరాభారం. వెళ్ళాలంటే కొంతమేర నడిచి, కొంతదూరం ఎడ్లబళ్ళమీదా, గుర్రపుబళ్ళమీదా, మధ్యలో నదులూ, పెద్ద పెద్ద కాలువలూ అడ్డం వస్తే నావలమీదా, పడవలమీదా ప్రయాణించాలి. మధ్యమధ్య చాలా దూరం నడవాల్సి ఉంటుంది. పోనీ బాగా డబ్బిచ్చి పంపిద్దామా అంటే దొంగల భయం ఎక్కువ.

.....

మొత్తానికి ఎన్నో ఆపసోపాలు పడ్డాక వేముల వాడచేరారు భీమనా వేదవతీ - పిల్లవాడూనూ - తేలిగ్గానే దొరికింది సింగనజోస్యులుగారిల్లు -

“నువ్వు మాధవ సోమయాజిగారి మునిమనవడివా నాయనా? అంతటివాడు నన్ను గుర్తుపెట్టుకుని ఉత్తరం వ్రాసి ఇచ్చాడా? యజన యాజనాధ్యయ నాధ్యాపన దాన ప్రతిగ్రహ షట్కర్మ నిరతులై సప్తసోమ సంస్థలను ఆదరించిన వేదమూర్తులువారు. అచ్చుగుడ్డినట్టు ఆయన పోలికలూ తేజస్సు వున్నాయి నీలో. నువ్వు జైనమతం పుచ్చుకుంటే చాలా కుంగి పోయిందాలే ఆయన. మీతాత అభిమాన చంద్రయ్య, మీనాన్న కుమారయ్యా అంతా బావున్నారా? అట్లా బిడియ పడకుండా కూచో” అని హడావిడిపడుతూ “అమ్మాయ్ అబ్బెణబ్బె! ఇట్లా రామ్మా” అని కేకేసాడు సింగన జోస్యులు.

పదహారేళ్ళ మెరుపుతీగ తొంగి చూసింది. “దూరంనించీ ఎండనబడి వచ్చాడు. కాస్త చల్లో, ఏదన్నా పానీయమో తీసుకురామ్మా” అంటూ ఏదో చెప్పబోతుంటే, ఆ పిల్ల అడ్డువచ్చి, చెంబుతో నీళ్ళు అక్కడ పెట్టి “ముందు కాళ్ళు కడుక్కుని కూచోమనండి నాన్నా! ఒక్కక్షణంలో పానీయం తీసుకువస్తాను” అంటూ వెళ్ళిపోయింది. వెళ్ళూ వెళ్ళూ ఒక్కక్షణం పెద్ద కళ్ళెత్తి ఆపాదమస్తకం భీమనని చూసివెళ్ళూ, ఎదురుగా వస్తున్న తల్లిని గుడ్డుకుంది.

“ఏమిటే అమ్మాయీ! ఆహడావిడి? ఆవచ్చిందెవరు? మీనాన్న పిలిచారెందుకు?” అని అడిగిందావిడ, అవిడపేరు పోతిమబ్బె.

“వచ్చిందా? అర్జునుడు”, అంటూ నాలిక కొరుక్కుంది అబ్బెణబ్బె. “అర్జునుడా?” అంటూ ముందు విస్తుపోయి ఆతర్వాత ఏదో అర్థమై, “ఓహో - సవ్యసాచి సరాసరి భారతం నించీ వూడి పడ్డాడా? ఈ సుభద్ర మనసు దోచుకోవటానికి” అంటూ కూతురి చెక్కిలి పుణికిందావిడ. అబ్బెణబ్బె సిగ్గుపడింది. పోతిమబ్బె నవ్వింది.

“ఆగు! ఆ పానీయమేదో నేను కలిపి ఇస్తాను - నువ్వు చక్కెర బదులు ఉప్పు వేసినా వేస్తావు ఈ స్థితిలో ” అంటూ వంటింట్లో కెళ్ళింది.

అబ్బెణబ్బె మనసు మధురోహల్లో తేలిపోయింది. ఉచితానుచితాల ప్రసక్తి లేకుండా ఆకన్యమనసు భీమన్న కంకితమై పోయింది. “నన్ను వెతుక్కుంటూ వచ్చిన నవ మన్మథుడే సుమా ఇతడు?” అనుకుంది.

సింగన్నకు కూడా బహుదగ్గరి చుట్టాన్ని చూసినట్లు అనిపించింది. “ఇతగాడుకూతురికి తగిన వరుడే సుమా-వెదకబోయిన తీగ కాలికి తగలటం అంటే ఇదే కాబోలు” నని సంతోషించాడు.

“స్నానం చేసి భోజనానికి రాబాబూ!” అన్నాడు. కొంచెం సిగ్గుపడుతూ - “మా ఆవిడా అబ్బాయి కూడా వచ్చారండీ - వాళ్ళని సత్రంలో వుంచి నేను మీ ఇల్లు వెతుక్కుంటూ వచ్చాను. పసిపిల్లవాడితో తను కూడా ఏం వస్తుందిలే అని సత్రంలో వుంచి వచ్చాను. ఇప్పటికే సుదీర్ఘ ప్రయాణం చేసి బాగా అలసి పోయింది తను అన్నాడు భీమన్న.

సింగన్నకు కుటుంబం ఒక నిమిషం నిర్ఘాంతపోయింది. “అయ్యో! ఇతనికిది వరకే పెళ్ళైందేమోనన్న ఆలోచన కూడా రాలేదే?” అని

ముందు పోతి మబ్బె తేరుకుంది.

“అలాగా నాయనా! ఇంతసేపూ చెప్పవేం మరి. కొత్త చోట అమ్మాయి ఎంత ఇబ్బంది పడుతోందో? పైగా పసి పిల్లాడంటుంటివి. తొందరగా తీసుకురా” అనిచెప్పింది.

“చిత్తమండి - మాకేదన్నా చిన్న ఇల్లు ఇప్పించండి” అని అడిగాడు భీమన్న.

“నీ ఇల్లు బంగారంగానూ - అలాగే లేవయ్యా. ముందు తొందరగా వెళ్ళి వాళ్ళని తీసుకురావయ్యా!” అంటూ నవ్విందావిడ.

అబ్బెణబ్బె కన్నీళ్ళు దాచుకుంటూ ఆది తీర్థంకర విగ్రహం దగ్గర కూలబడింది అతన్ని చూడగానేతనవాడని ఎందుకనించినదో, కాసేపట్లో భరించలేని నిరాశ ఏమిటో - ఏమిటో ఈ జీవితం - చక్రేశ్వరీదేవిదయ ఎట్లావుందో అసలీ అబ్బాయి ఇంటికెందుకురావాలి? వస్తే వచ్చాడు. అంత ఆకర్షణీయంగా ఎందుకుండాలి? మనసులో ఇన్ని ఆశలు, ఇంత అలజడి ఎందుకు రేపాలి.? ఇవాళ రాహు కాలం లో నిద్రలేచానో ఏమో-ఛీ-ఛీ-పరపురుషుడి గురించి ఈ ఆలోచనలేమిటో

ఇంతవరకూ ఎప్పుడూ ఇలాంటి ఆలోచనలే రాలేదు.

కూతురు నిశ్చేజంగా అయిపోవడం, పరధ్యానం లో పడిపోవడం, తల్లి పోతిమబ్బె గుర్తించింది. కానీ ఏం చెయ్యడం? ” ఏవాహితుడూ ఒక పిల్లాడికి తండ్రి అయిన వాడికి అంత చక్కదనమేమిటి?” అనుకుని నిట్టూర్చింది. వేదవతిని, పిల్లవాడినీ మనస్ఫూర్తిగా ఆహ్వానించింది. ఆమెకూడా ‘కక్కయ్యగారూ’ అని సింగన్ననీ, ‘పిన్నిగారూ’ అని పోతి మబ్బెనీ గౌరవంగా పిలిచేది. అబ్బెణబ్బెని ‘చెల్లీ’ అని పిలిచేది - లేకపోతే పేరుపెట్టి పిలిచేది. ఈ పరదేశంలో తమకింత మంచి దిక్కు దొరకుతుందను కోలేదా దంపతులు - భీమన్న కూడా సింగన్నకి చిన్నా చితకాపనులు చేసిపెట్టేవాడు. అంతరంగ మిచ్చి మసిలేవాడు.

సింగన్న జోస్యుల కృషి వల్ల తొందరలోనే భీమనప్పయ్య సామర్థ్యానికి తగిన గుర్తింపు లభించింది. ‘అవడానికి కుర్రవాడైనా, ఆ వంగిపర్రు అబ్బాయి పాండిత్యంలో మహాదిట్ట, అనుకోసాగారు జనం. సొంతంగా డబ్బు సంపాదించుకో గల స్థాయి కెదిగాడు భీమన్న. భార్యాబిడ్డలతో హాయిగా కాలక్షేపం చేయటానికి అతని కప్పటికీ అవకాశం దొరికింది. తమ ఇంట్లోనే ఒక వాటా ఇచ్చారు సింగన్నగారు భీమన్నకి. రెండు కుటుంబాలకీ మంచి స్నేహం అయింది.

“పద్మన్నా! పద్మన్నా!” అని పసివాణ్ణి చంకదించేది కాదు అబ్బెణబ్బె. అప్పుడప్పుడు తీసుకెళ్ళి తన దగ్గరే పడుకోబెట్టుకుంటూండేది.

“నీపేరేమిటి?” అని అడిగితే “అప్పణ” అని చెప్పేవాడా పిల్లాడు. తొక్కు పల్కులతో ‘అప్పణ’ కాదురా “పంపణ్ణ” అని నేర్పేది అబ్బెణబ్బె. కాలక్రమాన అతన్ని అంతా ‘పంపన్న’ అని పిలవడం మొదలు పెట్టారు. భీమన్న మాత్రంతన తాతపేరులా వుంటుందని ‘పంపడూ’! అని పిలిచేవాడు. ఆ విధంగా ఒక ఆంధ్ర

దేశపు ఆణిముణ్యం పంప నామధేయంతో వేముల వాడలో దినదిన ప్రవర్థమానం కాజొచ్చింది.

- 3 -

“ఇప్పుడప్పుడే అమ్మాయి పెళ్ళి చెయ్యరా మీరు?”

జైనాచారం ప్రకారం సాయంత్రం వెలుతురుండగానేభోజనాలు చేసి ఆరుబయట వెన్నెల్లో నులకమంచంవేసుకుని కూచున్నారు సింగన జోస్యులూ, పోతి మబ్బే. అబ్బెణబ్బె వేదవతీ వాళ్ళింటికెళ్ళి పిల్లవాడితో అడుకుంటోంది. ఇదే అదనని కూతురి పెళ్ళి గురించి భర్తని సంప్రదించింది.

“ఎందుకు చెయ్యను? నేను చేతులు ముడుచుకు కూచున్నా నను కుంటున్నావా? నాలుగుచోట్లా విచారిస్తూనే వున్నాను. కానీ అదేమి చిత్రమో మంచి సంబంధమే దొరకటలేదు. ఏకుర్రవాణ్ణి చూసినా పాండిత్యం వుంటేఆభి జాత్యం వుండటలేదు. కులీనత్వం వుంటే అనాకారులో, కొంచెం వయసు ఎక్కువ వాళ్ళో కనబడుతున్నారు. దాని జాతకంలో... కళ్యాణ ఘడియ దగ్గర్లోనే వుంది ’ అన్నాడు సింగన.

“మనం జైనులం కదా - మనమూ ఆభిజాత్యం, కులాల పట్టింపూ శాఖల అంతరాలూ చూడవలసిందేనా? వైదిక మతానికి మనకీ తేడా ఏమిటి? అందరూ సమానమే. కులాలు లేవు అనిగదా తీర్థంకరులు చెప్పింది?”

“ఏమతమైనా స్థాపితమైన రెండు మూడు వందల యేళ్ళు సక్రమంగా, స్వచ్ఛంగా సాగుతుంది. తర్వాత చీలికలు రావచ్చు. కొత్త సిద్ధాంతాలు, కొత్త

దేవతలు ఎవరైనా ఏర్పడవచ్చు - పైగా భారతదేశంలో ఎప్పట్నుంచో వైదిక మతం అనుసరిస్తున్నారు. ఆప్రభావం జైన, బౌద్ధాల మీద పడక తప్పటల్లేదు. మన సిద్ధాంతాల్ని సూక్ష్మల్ని వాళ్ళ వేదాంగాలతోనో ఉపనిషత్తులతోనో పోల్చి చూపిస్తున్నారు. జైన మతానికి అది తీర్థంకరుడైన ఋషభనాథుడిని భగవంతుడి అవతారాల్లో చేర్చేశారు వాళ్ళు.

“దేవుడులేడని భావించే బుద్ధుణ్ణి వైదిక దశావతారాల్లో ఒకనిగా మార్చేస్తే ఇక ఏ మనగలదు బౌద్ధం? నోరెత్తగలదా? మనజైనపంచముడు హిందూ పంచముడికంటే ఏ ఉచ్చస్థితిలో వున్నాడు?”

“ఏమిటో జైనంలో సైతం ఈ కులాల వర్గీకరణ ఆశ్చర్యం గానే వుంది. అది సరేగాని, అమ్మాయి పెళ్ళిమాటనుంచీ ఎటో వెళ్ళిపోయాం. దాని పెళ్ళి చెయ్యాలనీ, పెళ్ళియ్యాక కూడా అది మనకళ్ళముందే ఉండాలనీ, మనవళ్ళతో హాయిగా వుండాలనీ ఎదురు చూడమే సరిపోయే..”

“నాకు మాత్రం అమ్మాయి అభ్యుదయం చూడాలని లేదా? భీమన్నలా తలలోనినాలుకలావుండే వరుడు దొరికితేబావుండును. అయినా... అబ్బెణబ్బె జాతకం విలక్షణంగా వుంది...”

తర్వాత నెలరోజులు అబ్బెణబ్బె వివాహం గురించి తర్జన భర్జనలు జరిగాయి. భీమనప్పయ్య రెండో పెళ్ళి చేసుకోవడానికి ఒక పట్టాన ఒప్పుకోలేదు. వేదవతి కూడా ముందు బాధపడినా తర్వాత ఒప్పుకుంది. అంతా ఒక మాట మీద వుండే సరికి భీమనప్పయ్య లొంగిరాక తప్పలేదు.

జైన పద్ధతిలో అబ్బెణబ్బె భీమనప్పయ్యల వివాహం జరిపించాడు

సింగనజోస్యులు. ఆ సంగతి వంగిపర్లులో వున్న మాధవ సోమయాజి గారికి కబురుచేశాడు. మునిమనవడి కొడుకుని ఇనిమనవడంటారు. ఇని మనవడు పుట్టేదాకా బతికి వుంటే చాలాపుణ్యం అని అంటారు.

“ఒరే చంద్రుడా! మనవాడు గట్టి వాడేరా. ఏమో అనుకున్నాంగాని దూర దేశంలో కాని వాళ్ళ మధ్యన కూడా నిలదొక్కుకుని ఇంకోపెళ్ళి కూడా చేసుకోబోతున్నాడంటే సామాన్యమా? మళ్ళీ ఇంకో ప్రముఖుణ్ణి కంటాడన్నమాట. ఆలోపల ముసలాళ్ళం సెలవు పుచ్చుకుంటాం” అన్నాడు సోమయాజి.

“నాన్నా!” అంటూ బాధగా చూశాడు కొడుకు.

“అదేవిట్రా నాన్నా, ఇంకా ఎన్నేళ్ళు బతకమంటావు? కన్నమ్మకే వాపి, తిన్నమ్మకే తీపి అని తల్లిదండ్రులు ఎక్కువ కాలం బతికితే ఇంకా ఇంకా బతకాలనుంటుందేమో పిల్లలకి” అన్నా డాయన.

“తల్లిదండ్రులు ఎప్పుడూ బతికుండాలని, తమకిఅండగా వుండాలని పిల్లలకుండదా నాన్నా?”

“పిచ్చివాడా! వాసాంసి జీర్ణాని యథావిహాయ నవాని గృహ్లాతి నరోపరాణి...”

అంటూ మాధవసోమయాజి దబ్బున కిందపడిపోయాడు. అదేక్షణంలో పక్కనే కూర్చుని లలితాసహస్రనామం చదువుతున్న ఆదిలక్ష్మమ్మ కూడా కిందికి ఒరిగి పోయింది.

“అమ్మా!... నాన్నా!” అంటూ గావుకేక పెట్టాడు అభిమాన చంద్రుడు. గిరిజమ్మ పరుగెత్తుకొచ్చింది. భర్తని ఓదార్పుగా పొదివి పట్టుకుని, ఆ పుణ్యదంపతులకిమనసా అంజలి ఘటించింది.

“శతమానం భవతి శతాయుః పురుషః

శతేంద్రియ ఆయుష్యేవేంద్రియే ప్రతితిష్ఠతి.” అన్న ఆశీర్వాచనాన్ని అనుసరించిన మాధవసోమయాజిగారి మృతికి కమ్మనాడంతా దిగులు పడింది.

.....

సింగన్న జోస్యుల పక్కయిల్లు కొనుక్కుని దానిలోనికి కాపరం వచ్చారు శ్రావకశ్రేష్ఠ వర్యుడైన రేచనగారు. ఆయనకీ భీమన అనే కొడుకున్నాడు. ఆ కిందటేడాదే ప్రముఖ వర్తక శ్రేష్ఠుడి కుమార్తె మల్లియాంబతో భీమనకి వివాహమైంది. సింగన జోస్యుల అల్లుడైన భీమనకీ రేచనగారి కొడుకైన భీమనకీ మంచి స్నేహం కలిసింది. పక్కపక్క యితేనాయె. ఆడవాళ్ళూ మంచి స్నేహితులై పోయినారు.

మల్లియాంబ గర్భవతి అయింది. అబ్బెణబ్బె కూడా రెండు మూడు నెలల తేడాతో గర్భవతి అయింది. పద్మనవ్వుయ్యమీద అబ్బెణబ్బెకి ప్రేమతగ్గలేదు సరికదా యింకా పెరిగింది. ఆ ప్రేమ నెలలునిండి మగపిల్లవాణ్ణి కన్నాక కూడా వసివాడలేదు. ఆపిల్లవాడికి జినవల్లభుడని నామకరణంచేసారు. దోహిత్ర లాభానికి పాతిమబ్బే సింగన్నగారూ చాలా సంతోషపడ్డారు. మల్లియాంబకీ కొడుకే పుట్టాడు. తాతగారిపేరు రేచన గదా. ఆపేరే పెట్టారు వాళ్ళ పిల్లవాడికి.

జిన వల్లభుడు వేదవతి ఒళ్ళో పెరిగాడు. “ఏం చోద్యమమ్మా! తల్లులిద్దరూ పిల్లల్ని మార్చుకున్నారు. సవతుల్లా వుండనే వుండరు” అనుకునేవాళ్ళు అమ్మలక్కలు.

అభిమాన చంద్రుడూ భార్యాపిల్లలూ కుమారయ్యా భార్యాపిల్లలూ అంతా ఒకసారి వేములవాడకి వెళ్ళి భీమనవ్వుయ్య కుటుంబాన్ని చూసి తిరిగి వంగి పర్రు

వచ్చే శారు. అక్కడ ఎక్కువ కాలం వుంటే ఇక్కడి పొలాల్లా పశువులూ పాడైపోతాయిమరి.

పద్మనవ్వుకిప్పుడు అయిదవ ఏడు నడుస్తున్నది. జనవల్లభుడికీరేచనకీరెండేళ్ళు. వంగిపర్లులో అభిమాన చంద్రుడు కూడా పోయినాడు. గిరిజమ్మ జీవచ్ఛవమై పోయింది. పద్మనవ్వు అక్షరాభ్యాసానికి కుమారయ్యా కౌసల్యా మట్టుకు వచ్చారు. భీమనవ్వుకి అప్పచెల్లెళ్ళు వున్నారగానీ వాళ్ళంతా వివాహాలైకోనసీమ ప్రాంతంలోనే వున్నారు. ఇంతచూరం సంసారాలువదిలిపెట్టుకు రాలేకపోయినారు.

కుమారయ్యాని అక్షరాభ్యాసం చెయ్యమన్నారు. “నాతండ్రి తాతలస్మార్త ఆచారం తప్పలేను. మీరేమో జన ధర్మావలంబకులైరి. అందుకని అందరికీ మధ్యే మార్గంగా ఇట్లా అక్షరాభ్యాసం చేయిస్తున్నాను” అని ‘ఓం నమః శివాయః సిద్ధం నమః, అని పిల్లవాడి చెయ్యిపట్టుకుని రాయించి దిద్దించాడు కుమారయ్యా.

“తాతయ్యా! నేను కూలా లాత్తా!” అని ముద్దు ముద్దుగా గొడవ చేసాడు జనవల్లభుడు. “రాద్దువుగాని లేవోయ్! పెద్దయ్యాక పెద్ద పెద్ద గ్రంథాలే రాద్దువుగాని - ఇంకో మూడేళ్ళాగు. అప్పుడు నీకు అక్షరాభ్యాసం చేస్తాం. అన్నయ్యా నువ్వు కలిసి బడికెళ్ళు గాని - విద్యలన్నీ నేర్చుకుని అప్పుడు ఇద్దరూ రాయండి. మాధవ సోమయాజి గొప్పదనం మీయందు మూర్తీభవించాలి. కమ్మనాటి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు దేశమంతా కమ్ముకోవాలి. ఏం పిల్లలూ!” అని మురిసి పోయినాడు కుమారయ్యా. జోడు చందమామల్లా, రామలక్ష్మణుల్లా వున్న మనవల్ని చూసుకుని.

ఒక నెల వుండి, కోనసీమ వెళ్ళిపోయాడాయన భార్యని తీసుకుని - వెళ్ళే సరికి ఆ ప్రాంతమంతా దుఃఖసముద్రంలో మునిగి వుంది. చాళుక్య భీమనృపతి

కుమారుడు శూర శిఖామణిగా గాపేరొందిన పదహారు సంవత్సరాల వయసుగల ఇరిమర్తి గండడు, పెరు వంగూరు రణరంగంలో రాష్ట్ర కూటులతో యుద్ధం చేస్తూ వీరస్వర్గాన్ని అలంకరించాడు. అతడు కుమారస్వామి వంటివాడనీ, అభిమన్యునితో దీటనీ కవులు విషాద గీతికలాలపించారు. భీముడి కొడుకుల్లో ఇతనే సమర్థుడు. తమకి మంచి ఏలిక అవుతాడనుకున్న ఆబాల వీరుడు మొగ్గగానే రాలిపోవటం ప్రజలకి మిక్కిలి బాధ కలిగించింది. రాజుగారు కోలుకోవటానికైతే కొన్ని నెలలు పట్టింది. అప్పటికి ఆయనకి పదేళ్ళ వయసు మీద పడినట్టేంది. మహారాణి అయితే ఆ వార్త విన్నప్పు ట్టించీ మంచమే దిగలేదు. బెజవాడ ఇంద్రకీలాద్రి మీద పార్థివేశ్వరస్వామి గుడి కట్టించిన వాడూ, సామంతుడూ అయిన చట్టప్ప మహారాజుని ఎంతో ఓదార్చాడు. 'కవి వృషభుడైన భట్ట వామనుడూ, మహాకాలుడూ, కుసుమాయుధుడూ, నన్నినల్లాత బిరుదాంకితుడైన అయ్యపరాజూ, అతని తమ్ముడు బెజయరాజు, పండరంగని మనుమడూ సేనాపతీ అయిన కడియరాజూ, మహారాజు చాళుక్య భీమునికి అనుక్షణం ఓదార్పుగా తోడుంటున్నారట. రంగాధి కక్కరుడనే బ్రహ్మచారి యొకడు ఖడ్గ సహాయుడైనందుకు 'పండిపాక' అనే గ్రామాన్ని, దానికి సంబంధించిన అష్టాదశ ఉపగ్రామాలతోగూడ అగ్రహారీకరించి యిచ్చాడట మహారాజు' - కోన ప్రాంతంలో ప్రజలనోట తరచుగా ఇవ్వే విషయాలు దొర్లుతున్నై.

.....

పంపన సింగన ఒళ్ళో పడుకుని గారాలు పోతుంటే ఆయన వీపుమీద పడుకుని వూగుతుంటాడు జినవల్లభుడు. తాతయ్య జైన స్తోత్రాలు చెప్తుంటే ఇద్దరూ అంటుంటారు. సాయంత్రపు వేళలో, పొద్దున పూట పోతిమబ్బె చల్ల చిలుకుతూనో, వెన్న కాస్తూనో, అన్నంపండుతూనో మంచిమంచి కథలు చెప్పేది

పిల్లలకి.

జన ప్రపంచాలకి నిత్యం పచ్చతోరణం కట్టి సిద్ధులకి శుభకళ్యాణాలు చేస్తుంటారు. అంతా కళకళలాడుతూ నిత్య కళ్యాణం పచ్చతోరణంగా వుంటోంది భీమన్న ఇల్లు - బలరామకృష్ణల్లా వర్ధిల్లుతున్నారు పిల్లలు. వాళ్ళతో ఆ ముకోవడానికి రేచనకూడా వస్తూండేవాడు ప్రతినిత్యం. పంపడితో పాటుగా జనవల్ల భుడినీ, రేచననీ కూడా పాఠశాలలో చేర్చారు.

ఎక్క సవర్గో ఎక్కా

బియ్యసవర్గో చారీ

-అని మొదలుపెట్టి గురువుగారు ప్రాకృతంలో ఎక్కాలు చెపుతుంటే పిల్లలు అంటూ కంఠస్థం చేస్తున్నారు.

కన్నడం రాజభాష, తెలుగుదేశభాష అయినా ప్రాకృతంలో ఎక్కాలు మగ్గులు చదివించేవారు పిల్లలచేత.

జనవల్లభుడూ మల్లియరేచనా యథాప్రకారంపక్క పక్కనే కూచున్నారు.

“ఒరేయ్ వల్లభా! రాత్రి మనం నాటకం చూడ్డానికి వెళ్దారా? మీ అన్నయ్యని కూడా తీసుకురా” మెల్లగా అడిగాడు రేచన.

“వద్దురా, నాకు భయం, మా ఇంట్లో తిడతారు. పాఠాలు వల్లెవేయమంటారు. గానీ నాటకాలకి వెళ్ళనియ్యరు” గుసగుస లాడాడు వల్లభుడు -

“ఎవర్రా అక్కడ కుయ్ కుయ్ మంటున్నారు? నోరు మూసుకోండి, లేకపోతే డొక్కచీరేసి కోదండం వేయిస్తాను” గురువుగారు గట్టిగా కోప్పడ్డారు.

కొన్ని వాల్మీకి సంస్కృత శ్లోకాలూ, ప్రాకృత గాథలూ చెప్పి మరునాటికి తిరిగి అప్పజెప్పాలన్నాడు. మధ్యాహ్నం ఆట విడుపులో బిళ్ళంగోడు ఆడుతూ ఇట్టే అప్పజెప్పేశాడు రేచన.

“నాకింకా కంఠస్థం కాలేదు. అప్పుడే నీకు ఎలా వచ్చాయిరా?” ఆశ్చర్యపోయాడు వల్లభుడు.

“కంఠతా రావాలంటే ఒకటే కిటుకు. ఛందస్సు గుర్తు పెట్టుకుంటే పద్యాలూ, శ్లోకాలూ తొందరగా వస్తాయి.” అన్నాడు రేచన్న.

‘బడుద్దాయి! ఎన్ని నాటకాలేసినా, ఎంత అల్లరి చేసినా శ్లోకాలూ, గాథలూ, పద్యాలూ చక్కగా అప్పజెప్తాడు రేచన్న. వైశ్యకుల చూడామణికి గుణింతాలూ ఎక్కాలూ లెక్కల్లా బాగా రావటంలో ఆశ్చర్యం లేదుగానీ, ఈ పద్యాలు ఎలా వస్తున్నాయో ఏమిటో? పిల్లవాడు సామాన్యుడికి మల్లే లేడు. సరస్వతీ దేవి ఉద్దేశం ఏమిటో ” అన్నారు గురువుగారు.

“మరే గురువుగారూ! రేచన ఛందస్సు గుర్తుపెట్టుకు. అప్పజెప్తాట్ట” అన్నాడు జినవల్లభుడు.

“అలాగే! ఛందస్సు బట్టి తెలుగు పద్యాలైతే చాలా బాగా వస్తాయి. యతిప్రాసలతో రాయటానికి కఠినమైనా చదవటానికి ఆపాత మధురమై వుంటాయి తెలుగు పద్యాలు, ప్చ- అటువంటి తెలుగుకి. తెలుగుభాషలో ఛందో గ్రంథం లేదు. సమగ్రమైన వ్యాకరణం లేదు. విశాలమైన ఈ దేశంలో ప్రజలు ప్రాకృతంలోనూ, తెలుగులోనూ కన్నడంలోనూ మాట్లాడతారు. జనవ్యవహారభాష తెలుగు అయినా ప్రాకృతానికే పెద్దపీట, లేదా కన్నడానికి - సంస్కృతానికి సరేసరి. మరీ పెద్ద పీట. తెలుగు రెండవ భాష. తెలుగులో శాస్త్ర గ్రంథాల రచన

చెయ్యటానికీ మహాకావ్యాలు రాయటానికే అంత ఉత్సుకత చూపించరు. ఎందుకనోగానీ నాశిష్యుల్లో ఎవరన్నా గ్రంథాలు రాస్తే బావుండునని నాకెప్పట్నుచో కోరిక....” అని బాధపడ్డారాయన

“గురువుగారూ! పెద్దావాడినైన తర్వాత నేను తెలుగు భండస్సు గురించి పుస్తకం రాస్తానండి” అన్నాడు మల్లియరేచన.

“నేను కూడా తెలుగులో కన్నడంలో రాస్తాగురువుగారూ” జైనమతం గురించి రాస్తా” అన్నాడు జినవల్లభుడు

“ఓరిభడవల్లారా! మీరు పెద్ద వాళ్ళయ్యాక రాస్తారో లేదో గానీ ఇప్పుడే రాసినంత ఆనందంగా వుంది నాకు” అంటూ ఇద్దర్నీ చెరోచేత్తో దగ్గరికి తీసుకున్నాడు.

దూరంగాకూచుని ఏదో వల్లెవేస్తున్న పంపన్నని చూసి “ఏరా పంపా! నీ తమ్ముడూ, రేచనా ఇద్దరూ పుస్తకాలు రాస్తారుట్రా - నువ్వు రాయాలి సుమా” అన్నారు ఉత్సాహంగా.

ఆంధ్రులకి రాజధాని వేంగీ నగరం - మహావైభవోపేతమై వర్ధిల్లే ఆ నగరంలో శిల్ప కళా విలాసభాసురాల్సిన దేవాలయాలు లెక్కకి మించి వున్నాయి. అక్కడక్కడా బౌద్ధారామాలున్నై. కొంత దూరంలో జినకరగూడెం అనే వూళ్ళో కొండలో మలచబడిన జైనారామముంది. జినకరగూడెమునే గుంటుపల్లి అనీ అంటారు. వేంగీ చాళుక్యులు చిత్రరథస్వామి పూజా ధురంధరులు అయినా మత సామరస్యం కలవారు. *

* నేటినిజామాబాద్, కరీంనగర్ జిల్లాల సంయుక్త ప్రాంతాలను పూర్వం సబ్బినాడనీ, సపాద లక్ష్మదేశమనీ వ్యవహరించేవారు. ఇప్పటి బోధన్ని అప్పుడు పౌదనపురమని పిలిచేవారు.

పొదన పురాన్ని రాజధాని చేసుకుని మొదట్లో సపాదలక్ష దేశాన్ని పరిపాలించేవారు చాళుక్యులు. ప్రజలు తెలుగువాళ్ళే! పాలకులు కన్నడిగులు రాజభాష కన్నడం. డెబ్బై రెండు నియోగాల వారిలో ఎక్కువ మంది కర్ణాటకం నించి వచ్చినవాళ్ళే. ఈ చాళుక్యులే ఉత్తరోత్తరా వేంబుల వాడకి తమరాజధానిని మార్చుకున్నారు. వేంబుల వాడనే వేములవాడ, లేమలవాడ అంటారు. ఈ రాజవంశాన్ని వేములవాడ చాళుక్య వంశం అంటారు.

భీమనప్పయ్య భార్యాపుత్రుల్ని తీసుకుని సబ్బినాడు దారి పట్టాడు. అప్పుడు సబ్బినాడును ముమ్మిడియుద్ధ మల్లుడి కొడుకు ఇమ్మడినరసింహదేవర పాలిస్తున్నాడు.* ఇతడు మహాయోధుడు. రాష్ట్ర కూటులకి సామంతుడేగాని, సార్వభౌముడైన ముమ్మిడి గోవిందుడికి సాక్షాత్తు బావమరిది. తన ఏలిక తరపున ఎన్నో యుద్ధాల్లో పాల్గొన్నాడు. లాటదేశాన్ని జయించాడు. సప్త మాళవాలను దగ్ధం చేసి ఆ ప్రభువుల చేత కప్పాలు గైకొన్నాడు. ఘూర్జర దేశాన్ని జయించాడు. గంగా తీరం దాకా దిగ్వి జయం చేసి ఆ నదీతరంగాలలో తన తురంగాలను స్నానమాడించాడు. ఇతడు చాలా సమర్థుడైన ఏలిక.

ధర్వాడ పరగణాలోని యణ్ణికెర గ్రామం నించీ వలస వచ్చి సబ్బినాడులో స్థిర పడ్డాడు సింగన్న. ఇతని స్వదేశాన్ని బెళ్ళవల అని పిలుస్తారు. బెళవాల సింగన్నగారూ, వంగిపర్రు భీమన్నగారూ మహాత్తర ఈశ్వర సంకల్పం వల్ల బంధువులైనా రనుకోవచ్చు. లేకపోతే ఎక్కడి బెళవాల - ఎక్కడి వంగిపర్రు! భీమనప్పయ్య అవని తల ఆకాశ వ్యాప్త కీర్తిని గణించాడు అచిరకాలంలోనే. ప్రతిభాశాలులకు స్వదేశం, పరదేశం అనే తేడా ఏముంటుంది? భీమనప్పయ్య నిజగుణ మణి

*ఇది బహుశా క్రీ.శ. 910లోనో కాస్త ముందో అయి ఉండవచ్చు.

రత్నాకరుడూ, అజ్ఞాన తమో వికారుడూ అని కూడా ప్రసిద్ధి చెందాడు. అంతటి ఆంధ్రుడికి తనకుమార్తె అబ్బెణబ్బెనిచ్చి రెండవ వివాహం చెయ్యటానికి సింగనకి సంకల్పం కలిగిందంటే మొన్న మొన్నటి దాకా పురుషులకు బహు వివాహాలు సహజమే గనక.

పద్మపున్నా జనవల్లభుడూ ఒక తల్లి కడుపున పుట్టినవాళ్ళు కాకపోయినా ఒక తండ్రి బిడ్డలే గనుక కలిసిమెలిసి పెరిగారు. రాజభాష కన్నడం, మతభాష సంస్కృతం, ముఖ్యంగా ప్రాకృతం, మాతృభాష తెలుగు-ఈ మూడు భాషలనూ ఆ అన్నదమ్ములు క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసారు.

పద్మనప్పయ్య తన కాలం నాటికి లభ్యమవుతున్న ఛందో వ్యాకరణ కావ్యాలంకార శాస్త్రాలన్నీ అధ్యయనం చేయసాగాడు. శివకోట్టాచార్యుని వడ్డారాధనే అనే గద్యకావ్యం సైతం చదివాడు.

ఆవేళ తండ్రి కొడుకులు భోజనం చేస్తున్నారు. తల్లులిద్దరూ వడ్డిస్తున్నారు.

“అబ్బాయి పంపడూ! నీ విద్యాభ్యాసం ఎక్కడి దాకా వచ్చింది. కావ్యాలంకార శాస్త్రాదులన్నీ సులభ గ్రాహ్యంగా వున్నాయా? లేకపోతే నన్నేమైనా చెప్పమంటావా?” అని అడిగాడు భీమన - తన కొడుకుల విద్యత్తుకి మురిసిపోతూంటాడాయన. వాళ్ళకి రాజాశ్రయం కలిగితే చాలు - ఇహ వాళ్ళ జీవితం నిక్షేపంలా వుంటుంది. అనేది ఆయన ఆలోచన. కానీ రాజాశ్రయం లభించటం అంటే మాటలు కాదు. మహాప్రతిభకావాలి. ప్రస్తుత మహారాజు ఇమ్మడి అరికేసరి గుణార్ణవుడూ, గంధేభవిద్యాధరుడూనూ. ఆపైన కుమారుల అదృష్టం.

“బాగా అర్థమవుతున్నాయి నాన్నా! ఇంక కన్నడదేశ కవులలో ప్రసిద్ధులైన

శ్రీ విజయ కవీశ్వర కావ్యాల్ని ప్రారంభించాలనుకుంటున్నాను. కానీ వాటి ప్రతులు నాకు దొరకలేదు.”

“అవి నేను సంపాదించి యిస్తాలే. వాటితోపాటు పండిత చంద్రలోక పాలాదుల పద్యకావ్యాల్ని కూడా చదవాలి నాయనా నువ్వు. ఏ గ్రంథ ప్రతీ దొరకదనుకోకు. నేను అన్నీ సమకూరుస్తాను. తమ్ముడూ, నువ్వు మహా ప్రతిభావంతులని శాశ్వత ప్రశస్తి కెక్కాలినుమా” అన్నాడు భీమన.

“తప్పకుండా నాన్నా! అన్నయ్య విద్యాప్రణాళికలో విమలోదయ నాగార్జున జయబుధ దుర్వినీతుల గద్య రచనలు కూడా వున్నాయి” అందుకున్నాడు జనవల్లభుడు.

“మరి తమరండీ? తమరి విద్యా వ్యాసంగం ఎంతదాకా వచ్చింది?” చిన్న కొడుకుగదా ముద్దు భీమనప్పయ్యకి.

“నాన్నా! నేను చదివిన గ్రంథాలన్నీ తమ్ముడు చదువుతాడు తెలుసా? ముద్దుగా అందంగా వుంటాడుగానీ, తమ్ముడు సామాన్యుడుకాడు” అన్నాడు పంపడు.

“ఇదంతామేము చేసుకున్న భాగ్యం తండ్రీ! మీరిద్దరూ ఇంత బుద్ధి మంతులై కడుపునిండా చదువుకుంటున్నారు.” గోంగూర పచ్చట్లా నెయ్యి వడ్డిస్తూ అన్నది వేదవతి. “భీమనగారి రేచన వాదీంద్ర చూడామణిగారి దగ్గిర కావ్యాభ్యాసం చేస్తున్నట్టగా మీరూ..”

“అవసరం లేదునాన్నా తను ఛందో పద్ధతి - మేము వేరు” అన్నాడు పంపన.

అమెకు వేదలిలో తన పుట్టిల్లు గుర్తు కొచ్చింది. అనన్యల ప్రజ్ఞ గుర్తొచ్చింది. మేనమామల పోలిక అనినోటిదాకా వచ్చింది. కానీ తమాయించుకుంది.

“మీ జనవల్లభుడి సంగతేమోగాని, మా పంపన్న మటుకు తప్పకుండా గొప్పవాడవుతాడు” వడియాలూ అప్పడాలూ వేస్తూ అంది అబ్బెణబ్బె.

“బూడిద గుమ్మడికాయ వడియాలు దినం మార్చి దినం వేయించి వేస్తున్నది ఇందుకా? తెలివితేటలు పెరిగి మీ పంపన్న ప్రతిష్ఠ పెంచుకుంటాడనా? అయినా మా జనవల్లభుడి సాటి కాగలడా మీ పంపన్న?” అంది వేదవతి.

“తర్వాత పొట్లాడుకుందురుగాని, ఇంతకీ మీ యిద్దర్లో పప్పు పులుసు ఎవరు చేసారు?” భీమన అడిగాడు.

“అదేం ప్రశ్నండి - మరీ తెలీనట్లు? బిసి బెళహుళి అన్న అయితే అబ్బెణబ్బె, చప్పళం అయితే నేనూ చేసినట్లు. ఆమాత్రం తెలీదూ?” ముసి ముసి నవ్వుని పెదవుల మధ్య బంధించినా వేదవతి మెరిసేకళ్ళు భర్తకు విషయాన్ని పట్టి యిచ్చేసాయి.

“ఎయ్దాంగా! అబద్ధం చెబున్నావ్” కళ్ళతోనే అన్నాడు భీమన.

“వీళ్ళిద్దరూ కూడ బలుక్కుని ఒకరి వంటలు ఒకరు నేర్చేసుకుని రుచిగా వండేస్తున్నారు నాన్నా! నా ఉద్దేశం అయితే గోంగూర పచ్చడి పప్పుపులుసూ పిన్ని చేసి వుంటుంది” అన్నాడు పంపన్న నవ్వుతూ.

“పరిశేష న్యాయంగా మిరియాల పొడివేసిన కలగలుపు కూర, ఆవపెరుగు పచ్చడి పెద్దమ్మ చేసి వుంటుంది”.

“రెండు భాషల రెండు అభిరుచుల సంగమం మరీ. ఆ సేతు శీతాచలం

ఆత్మలో ఒకటిగా వుంటే బావుండు” నన్నది అబ్బెణబ్బె. ఆమెకి కళ్ళతోనే అభినందన అందించాడు భీమన.

“పిన్నీ! నీ మాట ఎట్లావుందంటే వైదికమతం వాళ్ళు అంటారు చూడూ.

సర్వేజనాస్సుఖినోభవంతు

సర్వే భద్రాణి పశ్యంతు,

సహనావ వతు సహనౌభునక్తు

సహవీర్యం కరవావహై, తేజస్వినావధీతమస్తు”

అట్లావుంది. నీ విశ్వసమైక్య భావన సర్వజన అనుసరణీయమైనది సుమా’
, అని మెచ్చుకున్నాడు పంపన్న.

“అంటే ఇప్పుడేవిటన్న మాటంటే చెల్లీ, మనపంపన్నేమో ముందు కన్నడ కావ్యాలు రాస్తాడు. జినవల్లభుడేమో తెలుగు పద్యాలు రాస్తాడు” అంది వేదవతి.

“తథాస్తు! - ఓయ్... ఓయ్... పారవశ్యం నించీ కాస్త బయటికొచ్చి మాకు చల్లపొయ్యి. నీకళ్ళముందు భావికాలం ప్రత్యక్షమవుతూన్నదని తెలిసింది. కొడుకు లిద్దరూ రాజాశ్రయం పొంది పల్లకీలెక్కి వెళుతున్నట్లు కనబడుతున్నారుగదూ అబ్బెణబ్బెగారూ!” అన్నాడు భీమన.

అంతా కిలకిలా నవ్వారు, నవ్వుకున్నారు.

“ఔనుగానీ కవిరాజమార్గంలో ఎంతవరకూ ప్రయాణించావు పంపా?” అని అడిగాడు భీమన.

“చాలాదూరం నాన్నా! నిజంగా అది గొప్పగ్రంథం. నృపతుంగుడు రాష్ట్రకూట చక్రవర్తి అయి ప్రజా పాలనతో యుద్ధాలతో సతమతమవుతూ కూడా శబ్దాలంకా

రాణి, అర్థాలంకారాదులనీ వివరంగా కవిరాజమార్గంలో విశ్లేషించాడు. ఆయన రచించిన ఆగ్రంథం సాహితీ చరిత్రలో - సాహిత్యదృష్టిలో మహాదాత్తమైన లక్షణ గ్రంథం. ముందరికవుల లక్షణాలన్నీ ఉటంకించి కన్నడ కవుల ప్రవర్థమాన దశని తెలిపాడు. కావ్యభేదాలలో చెత్తాణ-బెదండె అనే రెండు కావ్య ప్రక్రియలనీ ప్రస్తావించి, వాటి లక్షణాలని సూత్రీకరించాడా చక్రవర్తి. పూర్తికావచ్చింది నాన్నా కవిరాజ మార్గ గ్రంథం” అని చెప్పాడు పంపన్న.

“ఒకటి గుర్తుపెట్టుకో అబ్బాయి! హితమిత వచనం నివేదించాలి. కవిత్వం ఉదాత్త గంభీరంగానూ వుండాలి గుర్తుపెట్టుకో” అని చెప్పాడు తండ్రి.

“ఎప్పుడూ కావ్యాలూ, నాటకాలూ, రచనలూ - ఇదేగావును. అన్నాలు తినేటప్పుడు కూడా కుటుంబ విషయాలు మాట్లాడుకోవటానికే వీలుండటం లేదు. అన్నం తినేటప్పుడు తప్ప మాకు చిక్కాయే. ఆ పుస్తకాలలోనో! శాస్త్రాలలోనో! చక్కటి అమ్మాయిల్నిచ్చి పెళ్ళిళ్ళు చెయ్యాలని లేదా?” అంది వేదవతి.

“అప్పుడే వీళ్ళకి పెళ్ళా? కాస్త ఆ నూనూగు మీసాలైనా సరిగా రానీవే పద్దెనిమిదేళ్ళయినా నిండనిది పెళ్ళి చేస్తే, ఇక వీళ్ళు చదివినట్లే గొప్పవాళ్ళయినట్లే” అన్నాడు భీమన.

“వివాహంతో విద్య గుంటపెట్టి గంట కొడుతుంటారు పెద్దలు. కోడళ్ళ కోసం కనీసం కొంతకాలం అగాలి చెల్లీ!” అన్నది వేదవతి.

“ఈ విద్యలేకాదు. శస్త్ర విద్యలుకూడా నేర్చుకుంటున్నారు గా పిల్లలు. ఈ యుద్ధాల కాలంలో ఇట్లాంటివి ఎన్ని విద్యలైనా నేర్చుకోవలసిందే, ప్రావీణ్యం సంపాదించాల్సిందే” అన్నాడు భీమన్న.

“ముందు పంపన్న పెళ్ళి చేద్దాం అక్కా! జినవల్లభుడి పెళ్ళి పంపన పెట్టిన మూడు నాలుగేళ్ళకి చెయ్యొచ్చు” అంది అబ్బెణబ్బె.

“అట్లాకాదు. చక్కటి అప్పచెల్లెళ్ళని చూపి ఇద్దరికీ ఒక్కసారే ముడి పెట్టేస్తే పోతుంది” అంది వేదవతి.

“ఇందాకట్నంచీ పిల్లలిద్దరూ సిగ్గు పడిపోతూ చల్లన్నం కూడా సరిగ్గా తినకుండా కూచున్నారు. ఇంక వూరుకోండ్రా అప్పచెల్లెళ్ళూ” అంటూ చెయ్యి కడుక్కోవడానికి లేచాడు భీమన.

వేదవతి అబ్బెణబ్బె కట్టుకున్నది ఉత్తరీయమూ అంతరీయమూనే అయినా వాటినే తేడాగా ధరించారు. వేదవతి అంతరీయాన్ని కుచ్చెళ్ళు పోసి కట్టుకుని పైన వల్లెవాటు వేసుకుంది. అబ్బెణబ్బెమో అంతరీయాన్ని కచ్చాబోసి కట్టుకుంది. ఉత్తరీయం వెనకనించీ ముందుకు వేసుకుంది.

రాష్ట్రకూట చక్రవర్తి నృపతుంగుడు. సరస్వతీ తీర్థావతారుడని ప్రసిద్ధి చెందాడు.* ఆయన ఎందరో కవుల్ని పోషించాడు. ఆయన రచించిన కవిరాజమార్గం అనే ఛందోగ్రంథం పంపన్నకి కరతలామలకమైంది. కవిరాజమార్గంలో ప్రయాణిస్తేగాని కవితారచన నల్లేరుమీద బండినడకకాదు.

ఇమ్మడి అరికేసరి వేములవాడ చాళుక్యులలో విశిష్ట చరిత్ర గలవాడు. గొప్ప యోధుడు. ఎన్నో యుద్ధాల్లో పాల్గొన్నాడు. చాలా బిరుదులున్నవాడు.

ప్రస్తుతకాలంలో ఆమహారాజే పరిపాలిస్తున్నాడు. ఆయన పరిపాలనలో కవులకి కళాకారులకి మంచి గుర్తింపు వుంది. తనపిల్లలుసమగ్రంగా విద్యనభ్యసించి,

ఆ మహారాజు చేత సత్కారాలు అందుకోవాలని భీమన ఆశ. తనకే లాగూ గొప్ప గుర్తింపు వుంది. దాని ఆధారంగా పిల్లల్ని రాజాస్థానం లోకి రప్పించాలని ఊహ.

ఆరునెలల తర్వాత.

“సోమయ్యగారట, వాళ్ళ పిల్లని మన కోడల్ని చేసుకోమని వచ్చారు. వాళ్ళది పౌదనపురంట్” అన్నాడు భీమనప్పయ్య.

“ఔను - పౌదనపురంలోని ఆ బ్రహ్మాండమైన గోమఠేశ్వర విగ్రహం చుట్టూ కుక్కుట సర్పాలు నివాసం ఏర్పరచుకున్నాయన్నారు. చుట్టూ పుట్టలు పెరిగిపోయి ఆ ప్రదేశం దరిజేరరానీయటం లేదట” అంది అబ్బెణబ్బె.

“రానురాను విగ్రహం మొత్తం కనపడకుండా పోతున్నదంటున్నారు. కాకపోతే ఈ విగ్రహాన్ని చూసి ప్రేరేపింపడి చాముండరాయుడు. శ్రావణ బెళగోలాలో బాహుబలి విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించానుకుంటున్నాడు. అక్కడే చూడగలం మనం” అన్నాడు భీమన.*

“పురుదేవకుమారుడైన భరత చక్రవర్తి ఈ క్షేత్రంలో 525 ధనువుల పాడవున్న బాహుబలి విగ్రహాన్ని పౌదనపురంలో చెక్కించాడు అని చెప్పారు కదూ మీరు?” వేదవతి అడిగింది.

“ఔను. ఆమహా విగ్రహమే ఇప్పుడు కానరాకుండా పోతోంది. ఇంతకీ అబ్బాయి పెళ్ళి విషయం ఏంచేద్దాం?” అన్నాడు భీమన్న.

“మల్లియాంబ పుట్టింటి వారికి బాగా తెలిసిన సంబంధం. కుర్కియాల

నించీ వాళ్ళ పిల్ల నివ్వటానికి వస్తున్నారట. కానీ మన పెద్ద వాడికైతే ఆ పిల్ల బాగా చిన్నదంటున్నది మల్లియాంబ”

“తేలిపోయిందిగా అయితే. ఆ కుర్మియాల పిల్ల నా చిన్న కోడలన్నమాట. పెసలు బాగుచేస్తున్న వేదవతి అన్నది సంతోషంగా.

“చిన్న కోడలేంటమ్మా!” అంటూ వ్యాయామశాల నించీ వచ్చిన పంపన అడిగాడు. అతనివెనకే లక్ష్మణుడిలా జినవల్లభుడు.

“కుర్మాల నించీ మంచి సంబంధం వచ్చిందబ్బాయి. ఆ పిల్ల మన జినవల్ల భుడికి చక్కగా సరిపోతుంది.”

జినవల్లభుడు సిగ్గుపడుతూ “పో పెద్దమ్మా.... ఎప్పుడూ మీ యిద్దరూ పెళ్ళి పెళ్ళి అంటారు. అన్నయ్యకి చూడు ముందు” అన్నాడు.

“అదే చెప్పవస్తున్నాను. కృష్ణానదీ తీరస్థమైన వేణ్ణాక తటీ పురి నించీ నా పెద్దకొడుక్కి లక్షణమైన సంబంధం వచ్చింది” అన్నది వడ్లు దంచుతున్న అబ్బెణబ్బె ఓరగా వేదవతిని చూసింది- “నాకొడుకు పెళ్ళికూడానీ యిష్టమేనా? అని అంటుందా? అనదా?” అని. వేదవతి ఏం అనలేదు. ‘అల్లాగా’ అని వుత్సాహ పడిందంతే.

“నీ ఓర్పుకి, సహన శీలానికి నీకు మోకరిల్లు సంసిందే అక్కా!” అనుకుంది అబ్బెణబ్బె మనస్ఫూర్తిగా.

“పూర్వం వేణ్ణాకతటీపురి అనేవారుగానీ ఈ మధ్యన బెజవాడ అని అంటున్నారు” అన్నాడు భీమన. “మనజైనమత ప్రాబల్యం, వల్లనే బెజవాడ అయిందిగా” అన్నది అబ్బెణబ్బె - ‘అదే బెజవాడ నించే కమ్మనాటి స్పార్త

బ్రాహ్మణులట యజ్ఞన్న గారని ఒకాయన మన పంపన్నకి పిల్లనిస్తానని వచ్చాడు.

“యజ్ఞన్నా? అంటే ఏవూరని చెప్పాడు అతని స్వస్థలం?” ఉత్సుకతతో అడిగింది వేదవతి.

“అదీ, అదా - వేద... వేదాళికాబోలు ఆవూరు పేరు” కనుల చివర కొంటె దనం ఒలికిస్తూ చెప్పింది అబ్బెణబ్బె.

“పూర్వం ఎప్పుడో వేదాళి అనే పేరుటగానీ యిప్పుడు వేదలి (యాజులి) అనే అంటారు. ఆయన మా అన్నయ్య, పెద్దన్నయ్య ఏడీ ఎక్కడున్నాడు?” ఆత్రంగా ఆనందంగా అడిగింది వేదవతి.

“ఇందాక నువ్వు మంచిసీళ్ళ కెళ్ళినపుడుమన యిల్లు వెతుక్కుంటూ వచ్చారాయన. నాకు చూడగానే తెలిసింది మీ అన్నయ్య అని” అంది అబ్బెణబ్బె.

“ఏడీ - అన్నయ్యేడీ? మా వాళ్ళంతా బావున్నారా? ఎన్నేళ్ళయిందో చూసి ఇప్పుడా నన్ను చూడ్డానికి రావడం వాళ్ళు - ప్సే - పెళ్ళవంగానే ఆడపిల్ల వాళ్ళది కాదు” అంటూ కన్నీళ్ళతో ఏదేదో మాట్లాడింది వేదవతి.

“మా ఇంట్లో దాచిపెట్టింపచ్చా అన్నయ్యని” పకపక నవ్వుతూ వచ్చింది మల్లియాంబ.

భీమన్న యజ్ఞన్నను వెంటబెట్టుకుని వచ్చాడు. రేచన కూడా వచ్చి పంపన్న, జినవల్లభులతో మాట్లాడటానికి వెళ్ళి పోయాడు.

వేదవతి దుఃఖం చెక్కిళ్ళమీదుగా జారుతోంది. అది అన్నను చూసిన

ఆనందమేమో కూడా తెలియటలేదు. యజ్ఞన్న కళ్ళూ చెమ్మగిల్లాయి.

ఆ మర్నాటికల్లా యజ్ఞన్న శాస్త్రి కుమార్తెను పద్మన్నప్పయ్య కివ్వడానికి నిర్ణయమై పోయింది. వేదలి నించీ వచ్చి యజ్ఞన్నా వాళ్ళూ నాలుగైదేళ్ళుగా నగరమైన బెజవాడలోనే వుంటున్నారట. యాపనీయ శాఖకి చెందిన శ్రావక భవ్య శ్రేష్ఠుల వల్ల వంగి పర్రు భీమన్నగారుంటున్న ప్రదేశం సరిగ్గా తెలుసుకుని వెతుక్కుంటూ వచ్చాట్ట యజ్ఞన్న. ఇంతకు ముందు ఎప్పుడూ వేములవాడ ప్రాంతాలకి రాలేదాయన. అందుకే ఆయనకి తోడుగా వేదలి గ్రామానికి చెంది చిన్నప్పట్నించీ యజ్ఞన్నకి స్నేహితుడైన చంపకయ్యని కూడా తీసుకొచ్చుకున్నాడు. ఆమాటా ఈ మాటా చెప్పుకుంటూ ప్రయాణం చెయ్యొచ్చని.

మల్లియాంబా భీమన్నల కుమారుడైన కోమటి రేచన్న తన కూతురికి తగినవాడుగా తోచాడు చంపకయ్యకి. పంపన్న పెళ్ళి మాటలయ్యాక, తన కూతురి పెళ్ళి మాట బయట పెట్టాడాయన. ఆ సంబంధమూ నిశ్చయమైపోయింది.

“బెజవాడ బావుంటుందా పెద్దమ్మా” అని ఇడిగాడు జినవల్లభుడు వేదవతిని.

“కృష్ణానది అనగరాన్ని ఒరుసుకుంటూ ప్రవహిస్తుందిరా నాయనా. ఎందుకు బావుండదు? మనజైన వసదులెన్నివున్నాయో అక్కడ - బెజవాడ చుట్టూ పదిపాడుల జైనం వ్యాపించి వుంది. బహుబలేంద్రుని గూడెంకూడా బెజవాడకి దగ్గరే. పెద్ద వర్తక స్థావరం. ఒక రకంగా చూస్తే తెలుగు దేశానికి నడిమధ్యలో వుంటుంది. కొండమీద అమ్మవారి గుడి ఎంత బావుంటుందో” అన్నదామె.

“పొదనపురం కంటే గొప్పదంటావా అయితే? పొదనపురం జైనం బెజవాడ జైనం కంటేశ్రేష్ఠం అంటారుగా, బెనూ, ఆడవాళ్ళూ! మీ పద్ధతి చూస్తూవుంటే పిల్ల

అందచందాలూ, గుణగణాలూ, పనిపాటలూ, చదువు సంధ్యలూ కుటుంబం - ఇవేం చూడకుండా కేవలం ఊరుని బట్టి సంబంధం కుదుర్చుకునేటట్లు ఉన్నారు మీరు” నవ్వాడు భీమన్న.

“ఊరికే అనుకుంటాంగానీ ఆ చక్రేశ్వరీదేవి దయ ఎట్లా వుందో? ఏది రాసిపెట్టి వుందో అదే అవుతుంది” అన్నది అబ్బెణబ్బె.

“అది సరే, శిష్టవైదీకులు మా యజ్ఞన్న బావగారు మావంటి నాస్తికులకి పిల్ల నిస్తున్నారా?” అంటూ పరాచికాలాడాడు భీమన్న.

“మేము పిల్లల నివ్వకపోతే మీ వాళ్ళకి పెళ్ళిళ్ళు కావని త్యాగం చేస్తున్నారే” అని చమత్కరించాడు యజ్ఞన్న శాస్త్రి నవ్వి - జతకలిపాడు చంపకయ్య కూడా నవ్వుతూ -

తర్వాత నాలుగు నెలలకి సింగన జోన్యలూ, కుమారయ్యల ఆధిపత్యంలో భీమనప్పయ్యా వేదవతుల కుమారుడైన పద్మనప్పయ్యకీ, బెజవాడ వాస్తవ్యులు యజ్ఞన్న శాస్త్రిగారి పుత్రిక రోహిణిని యిచ్చి వివాహం జరిపించారు. ఆ వివాహానికి వేదవతి అన్నలూ చెల్లెళ్ళూ భీమనప్పయ్య బంధువులూ అంతా వచ్చారు. తర్వాతి సంవత్సరంలో భీమనప్పయ్యా అబ్బెణబ్బెల కుమారుడైన జినవల్లభుడికీ కుర్మియాల శ్వేతాంబర జైన శాఖకు చెందిన సోమదేవయ్యగారి తనూజ మహాజ్వాలకీ వివాహం జరిగింది. అప్పుడే కొమటి భీమవా మల్లియాంబల కుమారుడూ, శ్రావకా భరణుడూ అయిన రేచనకీ వేదలిగ్రామ నివాసీ, ఉత్తమ వైశ్య శ్రేష్ఠీ అయిన చంపకయ్య కుమార్తె సిరిదేవితో కళ్యాణమయింది.

మూడు జంటలూ వాళ్ళదగ్గరి బంధువులూ తల్లిదండ్రులూ కలిసి కొండ

కుందేయ తీర్థానికి వారం రోజుల్లో వర్జ్యం లేని వేళలో ప్రయాణం ముహూర్తం పెట్టుకున్నారు.

మరునాటి రాత్రి పెళ్ళిళ్ళ సందర్భంగా విద్వత్సభ జరిగింది. పంపన పెళ్ళి క్రిందబేడు బెజవాడలో జరిగింది. అక్కడి కవులతో విద్వత్సభ జరిగింది. వేముల వాడలో జరగలేదు. ఆ కారణం వల్ల ఈ సభ పెట్టుకున్నారు. మూడు జంటలనూ కొత్త వస్త్రాలు నగలతో అలంకరించారు. సభా ప్రాంగణానికి పచ్చతోరణాలు కట్టారు. మూడుజంటలనీ ఉచితాసనాలమీద అధివసంపజేసారు.

ఆ సభకు కడువృద్ధుడైన గణితవిద్వాంసుడైన మహావీరాచార్యులవారు వచ్చారు. ఆయనని భద్రంగా మెత్తటి పరుపుల మీద పల్లకిలో కూచోబెట్టి తీసుకొచ్చారు. భీమన లిద్దరూకలిసి. ఆ మహాసభకి వడ్డారాధనే రచించిన శివకోట్టాచార్యుడు విచ్చేశాడు. వడ్డారాధనేలో పంథామ్మిది మందిజైనమునుల కథలను కథనం చేసాడాయన. అప్పుడు సబ్బినాడులో చాలమందిసంస్కృత కర్ణాటక భాషా కవులు వర్ధిల్లు తున్నారు. యశస్విలకచంపువు, నీతివాక్యామృతం వంటి గ్రంథాలు రచించిన సోమదేవసూరి సభకు విచ్చేశాడు. తాటవీయ, విద్యారాశి, వ్యాఖ్యాన భట్టారక, పిచ్చన భట్టు మొదలైన కవులంతా విచ్చేసారు.

మహావీరాచార్యులు అధ్యక్షత వహించారు. ముందు వారినే వారి గణిత సార సంగ్రహ గ్రంథం గురించి కొంచెం సేపుమాట్లాడిన తర్వాత వధూవరుల్ని ఆశీర్వదించమని అంతాఅభ్యర్థించారు ఉపన్యాసమయ్యాక-

బోసిసోటితో నవ్వుతూ ఆయన ఇలా ప్రశ్నించాడు.

“దత్తాన్వేకైకస్మై జినభవనాయాంబుజ నితాన్యష్టై

వసతీనాం చతురుత్త చాత్వారింశచ్ఛతాయకతి?”

ఒక సభ్యుడు లేచి దాన్ని తెలుగులో చెప్పాడు.

మేలుగ నెనిమిది యొక్క జి

నాలయమున కంబుజంబులర్పించినచో

నీ లెక్క నూటనలువది

నాలుగు భవనముల కెన్ని నలినముల యొన్న?”

-అని సభ అంతా కలకలమైంది. అందరూ నోటితో హెచ్చవేసుకోవాల్సి వచ్చింది. పదకొండు వందల ఇరవై రెండని ఒకరూ, కాదు - పందకొండు వందల యాభైరెండనీ అరిచారంతా గుసగుసలు మాని. తర్వాత అంతా నవ్వేశారు.

సభంతా కల్యాణమయంగా జరిగింది. పాల్గొన్న వారికి మంచి మంచి కానుకలను అందించారు భీమనా ద్వయం. పరమ జినేంద్ర ముఖచంద్ర వాక్చంద్రికా ప్రసారాలుసభలో వెల్లివిరిసిన తర్వాత వారానికి అంతా కొండకుందేయ తీర్థసందర్శనార్థం బయలుదేరారు.

కొనకండ్ల గ్రామంలో ఎల్లయ్య అనే ప్రతిభావంతుడు జైనం స్వీకరించి, పద్మనంది అని పేరుపెట్టుకున్నాడు. గ్రద్ద ఈకల పింఛాన్ని చేతబట్టుకున్నాడు మెడకొంచెం వంకరగా వుండేదేమో. అతణ్ణి పద్మనంది, వక్రగ్రీవుడు, గ్రద్ద పింఛుడు, ఏలా చార్యుడు అని పిలిచేవారు. అయినా కొనకండ్ల గ్రామవాసి కనుక ఆవూరి పేరుతోనే అతడు ప్రసిద్ధుడయ్యాడు. కొనకొండ్లకు ఒకప్పుడు కొండకుంద అనే పేరు వుండేది. అందుకే ఏలాచార్యుడు కొండకుందా చార్యుడయ్యాడు. ఆపేరు సంస్కృతీకరణం చెంది, కుందకుందాచార్యునిగా మారింది.

కుందకుందాచార్యుడు మహాపండితుడు. సమయాచారం, ప్రపంచసారం, పంచాంగాయసారం అనే సారత్రయ గ్రంథాలను, నియమసారమనె అనిమిది గ్రంథాల సంకలనాన్నీ, రయనసారం, అష్టపాహుడు, బరసానువాకం, దాసభక్తి, మూలాచారం అనే గ్రంథాలను రచించాడు. వీటిల్లో చివరిది జైన గ్రంథాలలో అత్యంత ప్రాచీన ప్రామాణిక గ్రంథం.

కుందకుందయాచార్యుడు నివసించినచోటు దిగంబరజైనులకు గురుపీఠం. అతని శిష్యపరంపర తామరతంపర. తమది కుందకుందాన్వయమని, ఎందరెందరో జైనయతులు చెప్పుకొన్నారు. తరతరాలుగా కుందకుందాచార్యుని పేరుజైనులు స్మరిస్తుండటం ఆచారమైంది. జైన సభల ప్రారంభంలో చదివే మంగళాశాసనంలో ఆ పేరు వినబడుతుంది.

మంగళం భగవాన్ వీరో

మంగళం గౌతమో గణేష్

మంగళం కుందకుందార్యో

జిన ధర్మోస్తు మంగళం ” అని జైన మంగళాశాసనం

మహావీరుడు గౌతములతోబాటు ఒక్క కుందకుందాచార్యుణ్ణి పేర్కొని స్తుతించడంలోనే అతని విశిష్టత తెలుస్తుంది. ఇతడు ఇంతటి మహావ్యక్తి కనుకనే ఇతడు మావాడంటే, మావాడని కన్నడిగులు, తమిళులు, నమ్మించటానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. తిరుక్కురళ్ రచించిన వళ్ళువర్ మరెవరోకాదు, కుందకుందాచార్యులే అని తమిళ పండితులవాదన. శాసన ప్రమాణాల వల్ల ఈ వాదనలు నిలిచేవికావు.

కొనకొండ గ్రామంలోనే శిథిలమైన శాసనాలు వున్నాయి. వాటివల్ల తన

అనేకాంతవాదంతో దిగ్విజయం చేసిన పద్మనంద భట్టారకుల జన్మస్థానం కావడం వల్లనే ఆ గ్రామం జగద్విఖ్యాతమైనదని తెలుస్తుంది. ఆమహనీయుని నివాసం కనుకనే అది జైనులకు తీర్థయాత్రా స్థలమైందని కూడా ఒక శాసనం వేయించారు. కొనకొండ యాత్రనుకొండకుందేయ తీర్థం అంటారు. బౌద్ధమతానికి ఆచార్య నాగార్జునుణ్ణి ఇచ్చిన ఆంధ్రదేశం జైనానికి కుందకుందా చార్యులను ఇచ్చింది. నాగార్జునుని శూన్యవాదం బౌద్ధానికి ఎంత విలువైనదో కుందకుందా చార్యుడి అనేకాంతవాదం అంత బలమైనది. నేటికీ జైన దార్మనిక పరిశోధకులు కుందకుందాచార్యుని గ్రంథాలనుంచి విరివిగా ఉదాహరణలిస్తూ వుంటారు.

కుందకుందాచార్యులు 95 సంవత్సరాలు జీవించాడు. ఆత్మతత్వాన్ని వివరించాడు. వీతరాగాన్ని ప్రబోధించాడు. దివాకరుడు ప్రతిపాదించిన అభేద వాదాన్ని తీవ్రంగా ఖండించాడు. కుందకుందాచార్యుడు దార్మనిక చర్చల్లో ఉగ్రుడు. పరసమయ ఖండన తీవ్రంగా చేసేవాడు. దేశం నలుమూలలా సంచరించాడు. అతని శిష్యులుకూడా అతనంత పాండిత్యం గలవారే. శూరులే గాక ప్రచార శూరులు కూడా.

కుందకుందాచార్యుని శిష్యులలో బలాక పించుడు, కుందకీర్తి, సామంత భద్రులు ముఖ్యులు. వీళ్ళల్లో కుందకీర్తి 'సూత్రావతారం' అనే వ్యాఖ్యాన గ్రంథం రాసి విఖ్యాతుడయ్యాడు. సామంత భద్రుడు శాస్త్ర చర్చల్లోను తర్కంలోనూ ఘటికుడు. తమిళ దేశంలో జైనమత ప్రచారానికి ఇతడే బాధ్యుడు. కుందకుందా చార్యుని ఇతర శిష్యులు ఆంధ్రదేశంలోని పలు ప్రాంతాలకు వెళ్ళి మూల

* జైనుడైన పంపన యాజులిలోనే జన్మించాడు. బౌద్ధ నాగార్జునుడూ యాజులిలోనే జన్మించాడు. వేద ప్రాశస్త్యం తగ్గి వేరే మతాలకి అప్పట్లో ఆవూరు ఆలవాలమైంది - వేద శబ్దం వేరులోనే మిగిలింది.

సంఘశాఖ ఎ విస్తరింప జేశారు. ఇట్లా మహానుభావుడైన కుందకుందాచార్యులను తల్పుకుని, ఆయన కథలు చెప్పుకుని అందరూ పులకించి పోయారు.

వేదవతి అన్నది “అబ్బాయిలూ! మీరు కూడా శాశ్వత కీర్తిని పొందాలి. కొండకుందేయ తీర్థ సందర్శనం మహాఫలాన్ని ఇస్తుందట. కృషి చేయటమే ఇక మీ వంతు. నాయనారేచనా! వింటున్నావా? దేశానికి చేతనైన రీతిలో సేవచెయ్యండి.” అమాటలు వేదవతి చెప్తున్నట్లు లేదు. సాక్షాత్తూ మహామానసికా దేవి ఆజ్ఞాపిస్తున్నట్లు అనిపించింది. ముగ్ధురూ ఆమెకి అంజలి ఘటించారు. “ఆచంద్రార్క కీర్తి ప్రాప్తి రస్తు” అని దీవించింది. అబ్బెణబ్బె చిరునవ్వుతో, అక్కగారు అలౌకిక స్థితిలో బాహ్య స్మృతి రహితంగా వుండడం గమనించింది.

తల్లిదండ్రులు కొత్త జంటలను తనివితీరాచూసుకుని సంతోషించారు. “నాకుచాలా తృప్తిగా వుందయ్యా అప్పయ్యా! ఇప్పటికిప్పుడు దానవులపాడు వెళ్ళిపోయినా సరేననిపిస్తోంది” అన్నాడు కోమటి భీమన తృప్తిగా.

“ఎంత అమాయక చక్రవర్తి వయ్యా కోమటాయనా! మనవల్ని, మునిమన వల్ని ఎత్తాక అప్పుడు దానవులపాడు వెళ్ళి సల్లేఖనం చెయ్యాలిగానీ, ముందే వెళ్ళిపోతే సిద్ధులు పూరుకోరయ్యా వణిగ్వంశచూడామణీ!” అన్నాడు భీమనప్పయ్య నవ్వుతూ.

“ఈ సల్లేఖనం ఏమిటో బాధగా వుంటుంది కదా. జైనులం జీవహింసని ఇంత వ్యతిరేకిస్తాం. చివరికి చీమలకీ, దోమలకీ కూడా, నల్లులకి కూడా, కంటికి కనపడని సూక్ష్మ జీవులకి కూడా అపకారం జరగకుండా జాగ్రత్త పడతాంగదా, మరి మన మానవ శరీరాలని సొంతంగా ఇంత హింస పెట్టుకోవటమేమిటి? ఆహారం మానేసి దినదినమూ కృశించి కృశించి, చివరికి మరణించటమంటే...” వేదవతి

మాటల్ని మధ్యలో అందుకుంది మల్లియాంబ. “మరణించటమనరుదాన్ని. నిర్యాణం చెందటం అంటారు. అప్పుడు మన పాపాలన్నీ పోతాయన్నమాట. చంద్రగుప్త మౌర్య చక్రవర్తికూడా సల్లేఖన విధితోనేనిర్యాణం చెందాడు.

ఆవేళే భాద్రపదమాసం ప్రవేశించింది. జైనులను భవ్యులంటారు. భవ్యులు ఉపవాసం చేసే సమయమది. గురుబోధలూ, తీర్థంకర కళ్యాణాలూ ధర్మాచరణ మొదలైన ఉపన్యాసాలు వింటారు. జైనులు - ఉపవాసం చేసే ఈ సమయాన్నే పర్యుషణ సమయమంటారు.

ఆసాయంత్రం వాళ్ళు బసచేసిన సత్రాలలో చాలామంది జైన సన్యాసి శ్రేష్టులు ఉపన్యాసాలు చెప్పారు. అందులో సోమదేవసూరి మాటలు గుర్తు చేయబడినై.

వీరశైవ మతానుయాయులు శ్రీశైల పర్వతం నుంచి పాతాళ గంగలోకి (కృష్ణలోకి) దుమికి మరణిస్తారు. దీన్ని భృగుపాతం అంటారు వాళ్ళు. అట్లా చేస్తే పై జన్మలో ఇప్పుడు కోరిన కోరికలు సిద్ధిస్తాయట. వైదిక మతస్థులక్కూడా ఇట్లాంటి మరణమే ఒకటి వుంది. ప్రయాగ త్రివేణి సంగమంలో దుమికి ఇట్లాగే శరీర త్యాగం చేస్తారు.

“ఏమిటో, మతాలు రకరకాలుగదూ! పెద్దలు చెప్పిన దాన్ని అనుసరించడమే సామాన్యుల మైన మనం చేసేది.”

“అభిమతాలూ, అంతరంగాలూ ఒకేరకమై సర్వమానవాళి శ్రేయోపథంలో కలిసినడిస్తే బావుండు” అన్నది అబ్బేణబ్బే.

“మనసల్లేఖనం వదిలేసి వీరశైవుల భృగుపాతాన్ని నిరసించారేమిటో

సోమదేవసూరిగారు.”

“ఏమిటో - ఎవరి అభిరుచులు వారివి”.

“మంచిదే ప్రతి వ్యక్తికీ తన అభిప్రాయాన్ని స్వేచ్ఛగా ప్రకటించుకునే హక్కు, ఆచరించే హక్కు వుండవలసిందే, భృగుపాతాన్ని నిరసించేముందు సోమదేవ సూరి మన సల్లేఖనాన్ని మర్చిపోయారు. దాంతో ఇతర మతాలవాళ్ళు రెచ్చి పోయారు”.

“నాకు తెలీకడుగుతున్నాను. మీరు జైన మతాన్ని సమర్థిస్తున్నారా? విమర్శిస్తున్నారా?” ఆడవాళ్ళని కోప్పడ్డాడు సింగన్నగారు.

“అమ్మో - తాతగారికి నిద్రాభంగమైనట్లుంది అంతా పడుకోండి - మాట్లాడకండి” అన్నాడు పంపన. వీళ్ళ మాటలేవీ అతను వినటలేదు. నవ వధూముఖాంభోజాన్ని దొంగచాటుగా తిలకిస్తున్నాడు. రోహిణి కూడా అప్పడప్పడూ సిగ్గుని అదిమిపట్టి అతని వేపు చూడ్డానికి ప్రయత్నిస్తోంది. నిజానికి అతను తనకి బావ-మేనత్త కొడుకొకాడు వరసకి. కానీ ఇన్నాళ్ళూ చూడనే చూడలేదు. చూసినప్పు ట్నుంచీ ఆత్మీయత పొంగులు వారుతోంది. అతను తనవాడంటే ఆనందం ఉరకలు వేస్తున్నది. ఛీ - ఎంత చిలిపిగా చూస్తున్నాడో - పెద్ద వాళ్ళంతా మత విషయాలు మాట్లాడుకుంటుంటే, తన వంక దొంగచూపులు చూస్తూ..... నవ్వుచింది రోహిణికి. తనుకూడా దొంగచూపులేగా చూస్తోంది. లేకపోతే అతను చూస్తున్నాడని ఎలా తెలిసింది? అని. ఏకపక్షీవ్రతంలోని అమృతలహరిలో - ఆ చిన్నారి నవదంప తుల మనస్సులు సరిగంగ స్నానాలు చేశాయి.

రోహిణికూడా పుట్టింట్లో కొంతవరకూ చదువుకుంది. భారత భాగవత కథలు, మంగళ హారతులూ, పదాలూ బాగా పాడుతుంది. ఆ పిల్లకి తన

అత్తవారిల్లు ఒక విద్యాలోకంలా భాసిస్తోంది. మొన్న జరిగిన ఆవిద్యత్సభను చూసి ముగ్ధురాలైంది. విద్యాంసులకి, కవులకి మామగారు ఎంత సత్కారం చేసారు. సొంత అత్తగారు మంచికి మారుపేరు సవతి అత్తగారు సద్గుణాలఖని. విద్యత్సభకి వచ్చిన పండితులంతా తన మామగార్ని, తన భర్తనీ, తన మరిదిని ఎంతగా పొగిడారు! వేములవాడలో తన కుటుంబానికెంత పేరూ ప్రతిష్ఠా! పక్కంట్లో వున్న మరో మరిది రేచన్న ఎంత మంచివాడు. నోరు విప్పితే శ్లోకాలు పద్యాలూ. వేదలిలో వుండగా సిరిదేవి బాగా తెలుసు. తనూ, అచ్చాయమ్మా వరలక్ష్మీ, సిరిదేవీ, కక్కయ్యల పిల్లలూ ఆడుకునేవాళ్ళు. తనకంటే సిరిదేవి కాస్త చిన్నది. అచ్చనగా యలూ, వామనగుంటలూ, తొక్కుడుబిళ్ళా ఆడేవాళ్ళు. ఒప్పుల కుప్ప తిరిగేవాళ్ళు. ఉయ్యాలలూగేవాళ్ళు. అప్పుడప్పుడూ కోలాటాలు ఆడేవాళ్ళు. వాకిట్లో ముగ్గులు వేసే వాళ్ళు. బెజవాడ వెళ్ళాక నగర జీవితం కొంచెం మారిందిగాని ఇదిగో, ఈ అమ్మాయి 'మహాజ్ఞాన' మరిది భార్యమటుకు తనకి బొత్తిగా తెలీదు. పూర్తిగా జైన సాంప్రదాయంలో పెరిగింది....

“ఏమిటోయ్ కోడలు పిల్లా! మా అబ్బాయిని చూపులతో కొరుక్కు తిందామని చూస్తున్నట్టున్నావే?” రోహిణి బుగ్గగిల్లి సరస మాడింది అబ్బెణబ్బె. “తనని కూడా గుర్తించే వుంటుంది పిన్ని” అని సిగ్గు దాచుకుంటూ అటు తిరిగి పడుకున్నాడు పంపన్న.

రోహిణి తలవంచేసుకుంది.

“కొన్నాళ్ళపాటువిరహగీతాలు పాడుకుంటేనే సంసార జీవితంఅనందంగా ప్రారంభమవుతుందరా” ఇద్దర్ని ఉద్దేశించి అంటూ అబ్బెణబ్బె అముదపు దీపం ఆర్పేసింది. వీలైనంత తొందరగా పెద్ద కోడల్ని కాపరానికి తీసుకొచ్చుకోవాలి

అనుకుంది. జన వల్లభుడి భార్యా, రేచన భార్యా కాస్త చిన్నవాళ్ళు కావటంతో భర్తలంటే ఏదో సిగ్గుతప్ప విభావాను భావాల స్థితి లేదు పైగా పగలంతా తిరిగి తిరిగి అలిసి పోయినారేమో, అప్పటికే నిద్రపోయినారు.

చిన్నత్తగారి భయానికి పడుకుందేగాని, రోహిణి ఆలోచనల్లో తేలుతూ చివరి కెపుడో నిద్రపోయింది. అత్తవారిల్లు సరస్వతీ వైభవంగా బ్రహ్మలోకంలా అనిపిస్తోందా పిల్లకి.

తర్వాత కొన్నాళ్ళకి పోతిమబ్బె మరణించింది.

భీమనప్పయ్య రోహిణిని పుట్టింట్లోదింపి వచ్చాడు. మహాజ్వాల పుట్టిల్లు దగ్గరేకనక వాళ్ళ అన్నలాచ్చి తీసుకెళ్ళారు. వేదలిలో బంధువులందర్నీ చూసినట్లు వుంటుంది. సిరిదేవిని పుట్టింట్లో దింపినట్లు వుంటుందని వేదవతీ, అబ్బెణబ్బె కొందరు యాత్రికులతో కలిసి అటువేపు వెళ్ళారు. అబ్బెణబ్బె అదే మొదటిసారి ఆ వంగిపర్రు ప్రాంతం రావడమూ, చూడడమూనూ, వాళ్ళు తిరిగి వేములవాడ వచ్చి ఎవరిపనుల్లో వాళ్ళు నిమగ్నమయ్యాక, ఒక సుదినాన - పద్మనప్పయ్యకి రాజాదరణ యోగం సంప్రాప్తమైంది.

అలంకరించబడిన ఉత్తమాశ్వాన్ని తీసుకుని నలుగురు రాజభటులు వచ్చారు.

ఒక్కక్షణం గుండె గుబగుబలాడింది ఇంటిల్లిపాదికీ. మరుక్షణం రాజభటుల ప్రసన్నవదనంచూసి, ఒకింత స్థిమిత పడ్డారు.

“అయ్యా! వంగిపర్రు భీమనప్పయ్య పండితులవారిల్లు ఇదేనా?” అని అడిగాడు వాళ్ళల్లో ఒకడు.

“అవును. ఇది మా యిల్లే. నేనే భీమనప్పయ్యని” అన్నాడాయన.

“అయ్యా! తమరి పెద్ద కుమారులు పద్మనవ్వుయ్యగారి శౌర్య పాండిత్య ప్రతిభా విశేషాలను ఇమ్మడి అరికేసరి మహాప్రభువువారు ఆకర్షించారు. పద్మనవ్వుయ్యగారిని సగౌరవంగా జాస్థానానికి ఆహ్వానిస్తున్నారు. రాజ ముద్రితో గల ఈ పత్రాన్ని చిత్తగించండి” అని ఇచ్చాడు.

“భీమనవ్వుయ్య ఆనందంగా ఆ పత్రాన్ని కళ్ళకద్దుకుని చదివి, ‘మహాప్రసాదం’ అంటూ పంపన్నని దగ్గరికి పిలిచాడు. కొడుకు శిరసును మూర్కొన్నాడు. స్వార్థ బ్రాహ్మణుడై వుండి తను జైనమతాన్ని స్వీకరించడం, తర్వాత ఎన్ని అవమానాలు, ఎంత జీవనపోరాటం చివరికి సింగన జోస్యుల పుణ్యమా అని నిలదొక్కుకోవటం అన్నీ ఆయనమనసులో మెదిలివై. “ఆహా! నిజంగా ఇప్పుడుగదా పుత్రోత్సాహం తనకి” అనుకున్నాడు. తండ్రి కంటి నుండి జాలువారిన ఆనందాశ్రువులతో పంపనకుమారుడికి కవితా సామ్రాజ్య పట్టాభిషేకమైంది.

“జైన సిద్ధులకి మనస్సులోనే అంజలి ఘటించి, మాతా, పితరులకు నమస్కరించి తమ్ముణ్ణి కొగలించుకుని “జినవల్లభా! ఇంకా రెండు మూడేళ్ళలో నీకు రాజాహ్వానం వస్తుంది” అని తనకోసం ప్రత్యేకంగా తీసుకువచ్చిన అశ్వాన్ని అధిరోహించాడు పంపన.

“ఇదంతా నాకోడలి అదృష్టం -ఆ పిల్ల పాదం పెట్టిన వేళా విశేషం” అని అబ్బెణబ్బె మురిసి పోయింది.

“మాఅబ్బాయికీ వస్తుంది లేమ్మా రాజాహ్వానం. నాకోడలి అదృష్టమూ బయటపడుతుంది. మహాజ్వాల జాతకం సామాన్యమైందికాదు” అందివేదవతి ఆనందంగా.

“చిరకాల వాంఛితం సగం తీరిన వేళ’ ఇది అనుకుంటూ భీమన

తాదాత్మ్యవస్థలో వుండిపోయాడు కొంతసేపు.

ముత్యాల జాలరులువేలాడుతూ ధగధగాయమానంగా రత్నకాంతులు వెదజల్లే సభాభవనంలోకి అడుగుపెట్టి ముగ్ధుడైనాడు పంపన. రాజభటులు అతన్నిఒక నిర్ణీత ఆసనంలో కూర్చోబెట్టారు. ప్రక్కన కూర్చున్నకవి గారొకాయన రాజసభలో నడచుకోవాల్సిన పద్ధతులుకొన్ని చెప్పాడు మెల్లగా.

మహారాజుగారు రాబోతున్నట్లు ఘంటానాదం వినబడింది. సభాస్థారులంతా లేచి నిలుచున్నారు. వంది మాగధులు వెండి బెత్తాలకున్న మువ్వలు మ్రోగించారు. తర్వాత బిరుదావళిని పఠించారు.

జయీభవ! గంధేభ విద్యాధర!

విజయీభవ! ఆరూఢ సర్వజ్ఞ!

జయీభవ! నొడుత్తి గెల్వ!

విజయీభవ! ఉదాత్త నారాయణ!

జయీభవ!సాంబరాంకుశ!

విజయీభవ! అమృతగంధవారణ!

జయీభవ! గుణార్ణవ!

విజయీభవ గుణనిధీ!

జయజయ శరణాగత వజ్ర పంజర!

శ్రీశ్రీశ్రీ ఇమ్మడి అరికేసరి మహారాజ! జయీభవ! దిగ్విజయీ భవ! అంటూ ఆయన 118 బిరుదులు భట్రాజులు పాగుడుతుంటే ఆని నాదాలు మారుమ్రోగగా గంభీర మందహాసంతోసభలో ప్రవేశించి, వజ్రసింహాసనాసీనుడైనాడుఅరికేసరి.

రాజ్యసంబంధమైన ముఖ్య విషయాలు చర్చించి, ప్రధాన సమస్యలు పరిష్కరించిన తరువాత పంపన్నవేపు దృష్టి సారించాడు మహారాజు.

పంపన్న కాళ్ళు వణుకుతున్నై, తను మొట్ట మొదటి సారి రాజసభకి రావడం - చుట్టూ రాజోద్యోగులూ, మహామంత్రి మహారాజూ - దిగ్గంతుల్లాంటి పండితులు - ఎలాగో ధైర్యం చేసి లేచి నిలబడ్డాడు.

“యువకవులకి వందనాలు!” అన్నాడు మహారాజు

చలించిపోయాడు పంపన - ఆయన గొప్పతనానికి. ‘తనకి వందనాలు సమర్పిస్తున్న ఈ రాజుగారు నిజంగా ఉదాత్తనారాయణుడే’ అనుకున్నాడు. ఆశువుగా రాజుగార్ని ఆశీర్వదిస్తూ శ్లోకం చదివాడు. రాజుకళ్ళల్లో అభినందన కనిపించింది. అందరూ శ్లోకం బావుందన్నారు.

పెద్దసభలుగానీ, విజయోత్సవాలు గానీ జరిగినప్పుడు రాజసభకి వెళ్ళిస్తున్నాడు పంపన్న. బెరుకు తగ్గిందిప్పుడు. రానురాను యౌవన విలాసం అతిశయించింది. యుద్ధ విశారదుడూ, పాండిత్య సంశోభితుడూ అయినాడు పంపన్న. పైగా మంచి వ్యక్తిత్వపు తేజస్సు ముఖమండలంమీద తొలకాడ సాగింది. రోహిణి కాపరాని కొచ్చింది.

కొదమ వయస్సు అల్లరిచేస్తుంటే రేచనా, జినవల్లభుడూ వేములవాడలోని లేమల వాడకి వెళ్ళారొకసారి. తల్లులు కనిపెట్టిమందలించి తండ్రి వరకూవెళ్ళు కుండా జాగ్రత్తపడ్డారు. తొందర్లోనే ముహూర్తం పెట్టించి కోడళ్ళని కాపురానికి తీసుకొచ్చేటట్లు చేసారు. అయినా ఆకాపురాలు బాగా సాగటం లేదు.

జినవల్లభుడికీ, రేచనకీ తమ వార్యలంటే ఇష్టమే గాని నూతన ప్రియత్వం

ఎక్కువ - పద్మనవ్వుయ్య మటుకు ధర్మపత్నీ లగ్నమనస్కుడు. ఏకపత్నీ వ్రతుడు. కనునన్నలలోనే భర్తమనసునెరిగి నడుచుకునే అణుకువైన అమ్మాయి రోహిణి అత్త మామలయందు గౌరవం కలది. రోహిణి పద్మనవ్వులు చిలకా గోరింకల్లా అనురాగ మూర్తులై పెద్దల కళ్ళల్లో వెన్నెల కురిపించారు. అలాంటప్పుడు జనవల్లభుని భార్య మహాజ్వాలా, రేచన భార్య సిరిదేవీ అత్తవారింటికొచ్చారు. తరచుగా వాళ్ళని గికురించి వాళ్ళ భర్తలు బయటికెళ్ళి పోయేవారు. “అక్క రోహిణి ఏం పుణ్యం చేసిందో, మేమేం పాపం చేసామో” అని బాధపడేవాళ్ళు ఆ అమ్మాయిలు - కొన్నాళ్ళుపోతే, పిల్లలుపుట్టి బాధ్యతపై బడితే వాళ్ళే దారికి వస్తారని ధైర్యం చెప్పేవాళ్ళు అత్తలు. కొన్నాళ్ళకి భీమనవ్వుయ్యకి, భీమన్నకి విషయం తెలియనే తెలిసింది. పరకాంతానురక్తి మహాపాపం అని ఎంతో చెప్పి చూసారు. కానీ ఫలితం లేకపోయింది. ఇద్దర్నీ ఒక విధంగానే పెంచామే. మరి ఆపంపడు అపర శ్రీరాముడైనాడు జనవల్లభుడు అపరగోపాలకృష్ణుడైనాడేమిటి?” అని బాధ పడ్డారు తల్లిదండ్రులు.

“అక్కా! నీ సౌభాగ్యాన్నినగం దోచుకున్నానుగనకనే నా కొడుకిట్లా పరకాంతారక్తుడైనాడేమో” అనేసిందొక రోజున అబ్బెణబ్బె - వేదవతి ఒళ్ళోతలపెట్టు కుని ఏడుస్తూ!

“ఛీ ఛీ - అబ్బెణబ్బె లాంటి ధైర్యవంతురాలిలా కన్నీరు పెట్టొచ్చా? నీ వివేక మంతా ఏమైంది? ఎవరి ఖర్మకి ఎవరుకర్తలు! అయినా పిల్లవాడు పాండిత్యంలో వెనుకబడి లేడు. అన్నంటే లక్ష్మణుడికున్నంత భక్తి. నా పెంపకంలోనే లోపముందే మోలే కన్నది నువ్వే అయినా పెంచింది నేనేగా” అని ఓదార్చింది వేదవతి.

“అక్కా! నిజగుణమణిరత్నాకరుడనీ, అజ్ఞానతమోవికారుడనీ, అవని

తలాకాశక్తిని పొందిన ఆయనకి ఇటువంటి కొడుకునా ఇచ్చాను?” బాధపడింది అబ్బెణబ్బె.

“ఏదో చిన్నతనం - ఈ కాలం యువకులకీ, ధనవంతులకీ అదొక గొప్ప అయిపోయింది. ఈ వూళ్ళో లేమలు అదేలే ‘వారకాంతలు’ ఎక్కువగా వుంటారని లేమలవాడ అని పిలుస్తారట తెలుసా? మీ వూరేగా, తెలియకపోవటం ఏమిట్టే నీకు. బాధ్యతలు పైన బడితేనే కొందరికి విలాసాలు వదులుతాయి. ఈ ఒక్క గుణం తప్ప, మిగిలిన అన్నిటో బంగారం కదమ్మా మా జీవనల్లభుడు. వాడు అపర దానకర్ణుడు, విద్యావంతుడూనూ. ఉండు! పంపన్నతో చెప్తాం, తమ్ముణ్ణి కూడారాజాస్థానంలో ఏదో పనిలో పెట్టమని. అప్పుడు వాడే బాగుపడతాడు.” సర్దిచెప్పింది వేదవతి.

4

జైనులే తెలుగువాళ్ళకి అక్షరాభ్యాసం చేసిన గురువులు. అందుకే ‘సిద్ధం నమః అంటూ నేటికీ విద్యారంభం చేస్తున్నాం. జైనులు తమ మతస్థులకి నాలుగురకాల దానాలు చేస్తూ - ఉచితంగా ఆహారం, ఔషధం, అధ్యయనం, ఆశ్రయం ఇచ్చేవారు కేవలం జైనులకి మాత్రమే. సత్రాలూ, మఠాలూ అవి సోమరిపోతులను కూడా తయారు చేసేవి. నల్లులకి ఆహారంగా రక్తం లభించేందుకు వీలుగా సత్రాల్లో కొందరు బలవంతులైన మనుషులకి ధనమిచ్చి వాళ్ళని నల్లుల మంచాల మీద పడుకో బెట్టే వాళ్ళు. ఈ అతి అహింసని తర్వాతి వాళ్ళు అంతగా ఒప్పుకోలేదు అనే చెప్పొచ్చు.

* అత్యంత ప్రాచీన చారిత్రక కాలంనంచీ జైనమతం ఆంధ్రదేశంలో వుంది. ఒక్కచోటకాదు - కళింగం, వేంగి, వెలనాడు, పాకనాడు, అరువనాడు,

పులుగులనాడు, మార్జవాడి, సబ్బినాడు - ఒకటేమిటి, యావదాంధ్ర దేశంలో అర్థమతం వ్యాపించింది. ఈనాడు పద్దెనిమిది తెలుగు జిల్లాలలోని 84 ఊళ్ళలో జైన స్థావరాల అవశేషాలు కనపడుతున్నాయి. ఇప్పటికీ కొన్ని వూళ్ళలో జినాలయాలు చెక్కు చెదరకుండా వున్నాయి. కొలనుపాక వంటివి నేటికీ యాత్రాస్థలాలే. శివగంగ, ఆర్యవటం నేమం, భాగాపురం, హనుమకొండ, వరంగల్లు మొదలైన చోట్ల ఏనాడో జైనులు త్రవ్వించిన తటాకాలు ఇప్పటికీ చల్లని జలాల నిచ్చి ప్రజల దాహాన్ని తీరుస్తున్నాయి.

మనకి లెక్కలు నేర్పింది కూడా జైనులే. 'ఎక్కాలు' అనే మాట ఆ సంగతినేజ్ఞాపకం చేస్తుంది.

ఇటీవల గుంటుపల్లిలో బయటపడ్డ ఖారవేలుని శాసనం వల్ల హధీగుంఫ శాసనంలో ఆంధ్రుల గురించి చెప్పినవన్నీ ఎక్కడో దక్షిణ మహారాష్ట్రంలో కాక నేటి ఆంధ్రలోనే జరిగినవని స్పష్టమవుతోంది. ఖారవేలుడు జయించిన పిఠుండను గుంటు పల్లిగా చరిత్రకారులు భావిస్తున్నారని. గుంటుపల్లి తొలిపేరు గ్రుడ్డుపల్లి - దానినే 'పృథు అండ' అని సంస్కృతీకరించారట. గుంటుపల్లిలోని గుహాలయంలో సుజ్ఞాననాథుడనేజైనాచార్యుడు క్రీస్తు పూర్వం రెండవ శతాబ్దం లో వుండేవాడు. అతని శిష్యురాలు సానాదా అనే అజ్ఞక ఆగుహాలయంలో సోపాన పంక్తిని కట్టించింది. శాసనప్రమాణాలవల్ల తెలియవచ్చే ఆంధ్రప్రదేశ్ పురాచీనతమ జైనులు వీళ్ళు.

పంపనా, రేచనా, జనవల్లభుల కళ్యాణోత్సవాల్లో జరిగిన విద్యత్సభావివరాలు సంప్రీతితో ఆలకించి మహారాజు అరికేసరి అశ్వాన్ని పంపి, సాదరంగా ఆహ్వానించీ తన ఆస్థానంలో స్థానం కల్పించాడు పంపనకి.

మొదటి సారి చూసినప్పట్నించీ, మహారాజు పంపన్న కళ్ళకి దేవేంద్ర తనయుడైన అర్జునుడిలాగే కనబడుతున్నాడు.

మహాపద్మనందుడు మగధదేశానికి ఎన్నడో తీసుకుపోయిన కళింగ జన విగ్రహాన్ని భారవేలుడు మళ్ళీ తీసుకువచ్చినట్లు హాధి గుంఫ శాసనం చెప్తుంది. ముఖలింగం కళింగ రాజ్యానికి రాజధాని. ఇది నేటి ఆంధ్రదేశంలోనే వుంది. కళింగ రాజ్యం ఒకప్పుడు గోదావరి దాకా వుండేది. నందరాజు సంగ్రహించిన కళింగజన విగ్రహం పదవ తీర్థంకరుడైన శీతల నాథుని ప్రతిరూపం అని చరిత్రకారులు చెప్తారు. శీతల నాథుడు కళింగ రాజ్యంలోనే జన్మించి కైవల్యం చెందాడు. ఇరవైనలుగురు తీర్థంకరులలో ఒకరు ఆంధ్రదేశంలో జన్మించడం విశేషమే. శీతల నాథుని జన్మస్థానం భాదల పురం అనీ, అదే భాద్రపురం లేక భద్రాచలం అంటారు. త్రిషష్టి శలాకా పురుష చరిత్రలోని శీతలనాథుని చరిత్ర కూడా అతని జన్మస్థానం దక్షిణ భారతంలోనే వున్నదని చెప్తుంది. దిగంబర జైనాచార్యుల పట్టావళులలో ఒకటి భాదలపురం దక్షిణదేశంలోనే వున్నదని ధృవపరుస్తూంది. భద్రాచలం మొదట్లో జైన స్థావరమే అనడానికి ఆధారాలు లేక పోలేదు.

జైన గ్రామాల చివర 'పాడు' అనే మాట వుంటుంది. సాధారణంగా భద్రాచలం తాలూకా లో బైరాగులపాడు, కూడలిపాడు, రేగులపాడు, వేపలపాడు అనే గ్రామాలు నేటికీ వున్నాయి. ఇంకెన్నో, పాడులు వుండవచ్చు. అక్కడ పెదశీతన పల్లె అనే గ్రామం వుంది. శీతల నాథుడు ఇక్కడే జన్మించి వుండాలి.

భాదల పురంలో శీతలనాథుడేకాదు. దిగంబర జైనాచార్యులలో తొలి పదహారు మంది అక్కడే నివశించారని పట్టావళులలో ఒకటి పేర్కొంటున్నది. ఈ పదహారు మంది ఆచార్యులూ భాదల పురంలోనో లేక మొత్తంమీద దక్షిణ భారతంలోనో వుండేవాళ్ళు. వీళ్ళల్లో కుందకుందా చార్యుడు అచ్చంగా ఆంధ్రుడు.

ఒకనాడు సభలో “అరికేసరినామధేయా! అర్జునా” అని సంబోధించాడు పంపన్న. మరొకనాడు “అపరఫల్గుణా! గాండీవ విన్దా!” అని ఆశీర్వదించాడు. “సాక్షాత్ కిరీటీ! సౌభాగ్య ధనంజయా! ద్వితీయ శ్వేతవాహనా! ద్రౌపదీ ప్రాణేశా!” అంటూ ఆశుకవితలో దీవించాడు.

“ఏమిటో పంపన్న అట్లా అంటూంటే అర్జునాభిధానం తనకి తగిందేనేమో” అనిపించసాగింది మహారాజుకి.

నృపతుంగ కృతమైన కవిరాజమార్గంలో ‘కన్నడ చంపూరచన చెర్తాణె - బెదండె’ అని రెండు విధముల కావ్య భేదాలు వున్నాయి గదా. రెండూ నిరతిశయవస్తు విస్తర పద్య మహాకావ్యాలే ఈ లక్షణాలను కవిరాజ మార్గం ఎప్పుడో విశదం చేసింది. ఒక్కపద్యకావ్యాలేకాదు. గద్యకావ్యాలు కూడా ప్రకటతరవస్తువిస్తర కవితలే. అసగుడనే కన్నడకవి సంస్కృతంలోజైన కావ్యాలనూ, కన్నడంలోకుమార సంభవాన్నీ రచించాడు.

ఆవేశ ప్రాతఃకాలం నించీ అరికేసరి మనసులో కవిత్వ విషయాలే మనన మవుతున్నాయి. “పంపనగారిని అటువంటి వస్తు విద్యాపద్ధతిలోకవిత్వాన్ని రచించమని ఆడగాలి. కృతి అంకిత మందుకుంటేనేగానీ, చిరయశస్సు లభించదు. పుణ్యమూపండదు. అట్లా అని ఏది బడితే అది అంకితం తీసుకోకూడదు. ఉత్తమమైన కథ వుండాలి. ఆ చంద్రతారార్కమూ అవనిలో విలసిల్ల గలిగేదై వుండాలి. ఎన్నాళ్ళు బ్రతికినా, ఎంత భూమినేలినా చివరికి మట్టిలోకలసి పోవలసిందేగదా - నవమోహనాంగుడైనా, మహా వీరాధివీరుడైనా రాజశేఖరుడైనా కోట్లకి పడగలెత్తినా చివరికి మరణం తథ్యం. దాన్ని ఎలాగూ తప్పించలేము. గనక

పేరు అయినా నిలిచి వుండాలంటే, కావ్యాన్ని అంకితం తీసుకోవటం ముఖ్య పద్ధతి. ఏదైనా దానమిచ్చినపుడు రాతిమీదో, రాగిరేకుల మీదో శాసనాలు చెక్కించటం కూడా ఒక పద్ధతి. కానీ కాలక్రమేణా అవి ఖలంకావచ్చు. మంచిపుస్తక మొక్కటే నిలిచివుంటుంది. ఖలముగాకుండా వుండేది కృతి ఒక్కటే. ఈ రాచరికం వల్ల లభించే ధనకీర్తులు ఏమాత్రం నిలవవు. ఎంతపోటు దొరలైనా కాలానికి లెక్క ఏమిటి? ఎత్తిన మానవ జన్మ అందులో అదృష్టం కొద్దీ మహారాజు జన్మ చరితార్థం కావాలంటే కవులవల్లనే అవుతుంది. అందునా యువకవి అయిన ఈ పంపన్న మహా ప్రజ్ఞాశాలి. పూర్వజన్మలో సరస్వతీ పూజలెన్ని చేశాడోగాని, ఈ జన్మలో ఆదేవి పరమ కృపాకటాక్షానికి పాత్రుడయ్యాడు. తన కోరిక ఈయన వల్లనే తీరగలదు' అనుకున్నాడు.

ఆదినం సభలో “మహాభారతాన్ని కన్నడంలో రచించండి పంపనార్యా! వస్తు కవితా పద్ధతిలో కన్నడ మహాభారతాన్ని వినిపించండి” అని అడిగాడు మహారాజు.

పంపన ఆశ్చర్యపోయాడు. తాను ‘అంతటి మహాకావ్యాన్ని రచించగలవాడా’ అని భయపడ్డాడు. “అయినా ఇంతసభలో తననే మహారాజు కృతి రచించమని అడిగాడంటే - తనంటేఎంత నమ్మకం! ఆనమ్మకాన్ని నిలబెట్టుకోవడానికైనా ఈ విశిష్ట కృతిని రచించాల్సిందే” అనుకున్నాడు పంపన్న. రసజ్ఞశేఖరుడైన మహారాజు వదనంలో ఆయనకి అర్జునుడేదర్శనమిచ్చినట్లయింది. ఏదో అలౌకిక శక్తి ప్రేరే పించినట్లుగా అయ్యింది. లేచి నిలువబడి “తమ ఆజ్ఞ గంధేభ విద్యాధరా!” అన్నాడు. ఆక్షణం కన్నడ భారతి కళకళలాడిన క్షణం.

“నేను రచించబోయే భారతానికి అర్జునుణ్ణి కథా నాయకుణ్ణి చేస్తాను. అర్జునుడికీ తమరికీ అభేదం చేసి రచిస్తాను. అంటేమహారాజా! నాభారతం పేరు విక్రమార్జున విజయం” అన్నాడు పంపన.

“సాధు-సాధు’ శబ్దాలుసభాభవనమంతామారు మ్రోగాయి. అరికేసరి ముఖమండలం మీద చంద్రకాంతులు పర్చినాయి. సింహాసనం దిగివచ్చి, పంపన్నని కొగలించు కున్నాడు. ఆయన తమ సంతోషాన్నయితే వెలిబుచ్చారుగాని, సభాస్థారు లందరికీ మనస్సులో ఒక అనుమానం మెదిలింది. “మహారాజుగారిని అర్జునుడితో పోలిస్తే, మహారాణిద్రౌపది అవుతుందా?... అమ్మో! పంపన్న తొందరపడి మాట అనేసి గొప్ప ఇబ్బందుల్లో ఇరుక్కున్నాడే. ఈ సమస్యని ఎట్లా పరిష్కరిస్తాడు?” అని

వాళ్ళ మనస్సులో మెదిలే ప్రశ్న పంపన్నకి ముందే తెలుసు.

“ఈకథని ఎట్లా విరచిస్తానో అని సభాసదులు ఉవ్విళ్ళూరుతున్నారు కదూ! కథా వస్తువు విస్తారమైనది. అందులో వస్తు విన్యాసం నష్టపోకుండా, సమస్త భారత కథని అపూర్వంగా చెప్పిన కవులు దేశభాషల్లో ఇప్పటి దాకా ఎవ్వరూ లేరు - వర్ణనాంశాలూ, కథాంశాలూ సమంజసంగా జోడించి చెప్పగలిగే శక్తి పంపన్న కుందని పండితులంతా అంటున్నారు. మూలపాత్రల స్వరూపాన్ని కొంతవరకూ, అంటే అవసరమైనంత వరకూ మారుస్తాను. వేద వ్యాసుడినే సంపూర్ణంగా అనుసరిస్తాను - అనటం లేదు నన్నాదరించినమహారాజుని నేను కిరీటితో పోలుస్తున్నాను. అది తప్పా? మత్స్య యంత్రాన్ని భేదించి అర్జునుడు ఒక్కడేద్రౌపదిదేవిని వివాహమాడతాడు. సుభద్రా కళ్యాణం పంపభారతంలోవుండదు. సమకాలీన జైన సాంప్రదాయాలు కొన్ని అక్కడక్కడాపొడజూపవచ్చు. చిట్టచివరికి భారతయుద్ధానంతరం అర్జునుడేపట్టాబిషిక్తుడవుతాడు. స్థూలంగా సభా సదులకి

కథానివేదనం చేసాను. ఈ ప్రథమ కన్నడ గ్రంథమైన భారతం పేరు “విక్రమార్జున విజయం” నాకవిత్వం పరమ జినేంద్రముఖచంద్ర వాళ్ళంద్రికా ప్రసార ప్రసాదోర్థం - సూక్తి కల్లోల మాలాక్రీడంగా వుండాలని ఆశిస్తున్నాను” అనివివరించాడు పంపన్న.

సభంతా ముగ్ధమై పోయింది. ఆనందసాధువాదాలు చెలరేగాయి మళ్ళీ.

మహారాజు మరింత ప్రీతుడై పంపనార్యునికి ‘కవితా గుణార్ణవు’ డనే బిరుదాన్ని సమర్పించాడు.

మళ్ళీ పంపన్న ఇలా అన్నాడు.

“విపులయశోవితాన గుణాలు తమతమ కావ్య నాయకులలో వున్నాయని పూర్వ కవులు ప్రాచీన రాజులకు ఆరోపిస్తూంటారు. వాస్తవానికి గుణార్ణవుడైన అరికేసరి పూర్వరాజుల సద్గుణాలు కలవాడు కనుక మహాభారత కథలో ఆతనికథను అంతర్గర్భితంగా మలచి, కిరీటితో పోల్చదలిచాను.”

“వ్యాసమునీంద్రుని విస్తారమైన వచనామృత వార్ధిని నేను ఈదుతాను. అయితేకవి వ్యాసుణ్ణనేగర్వం నాకు లేదు. గుణార్ణవుని సాధుస్వభావం నా మనో మందిరంలో ప్రవేశించింది. కనుక నేనీ కావ్యాన్ని ప్రబంధాన్ని చేస్తున్నాను. ఈ రీతి ప్రీతి ప్రదర్శన దోషమని అనలేరుగదా” అని పంపన్నగారు నిష్కర్షగా తన అభిప్రాయం చెప్పి ప్రశ్నించారు. అర్జునుడికే, అరికేసరికి అభేదాన్ని చెప్పినా కావ్యాన్ని ప్రసన్న కవితా గుణంతో, లలిత పదాలతో చెప్పారు. ఉదాత్త గంభీర వైఖరితోనూ, ప్రసన్న పద్ధతిలోనూ, సంస్కృత కన్నడ పదాల సమతూకంతో అకుంఠిత దీక్షతో, అనితర సాధ్యమైన ప్రతిభతో విక్రమార్జున విజయాన్నిరచించారు పంపన్నగారు.

అయనకి చంపకమాలల ఇష్టం. తన భారతంలో 409 చంపకమాలలు వాడారు. దేశి చందస్సులో కంచాలంటే మక్కువ ఎక్కువ. 730 కందాలను వాడారు. హితమిత మృదువచనములతో రచించారు. ప్రసన్న గంభీరంగా రచన చేసినా అయన లక్ష్యం ఒక్కటే. తన ప్రభువు అరికేసరికి అర్జునుడికి అభేదం కల్పించి, సమస్త భారతాన్నీ ప్రబంధంగా కథనం చెయ్యడమే. పంపనగారు భారతంలోని ముఖ్యమైన ఘట్టాలను విస్మరించకుండా విష్ణుమూర్తి నాభికమలం నించి, బ్రహ్మ పుట్టడం దగ్గర్నుంచి, అర్జునుడి జననం దాకా అతనికి నామకరణం చేస్తూ, అరికేసరికున్న 108 బిరుదనామాలూ పెట్టేశారని చెప్పడం దాకా వుండే కథనంతా ఒక ఆశ్వాసంలో కేవలం 140 గద్య పద్యాల్లో చెప్పారు.

సమస్త భారత కథా సంబంధమైన ఈ విక్రమార్జునవిజయాన్ని తన పేరిట చెప్పినందుకు అరికేసరి పంపన్నకి సబ్బినాడు నట్టనడుమ వుండే ధర్మపురాన్ని అగ్రహారంగా ఇచ్చారు. ఇది శాసనదత్తమైన గ్రామం. ఆ వూరికి ఉత్తర దిగ్భాగం లో వుండే వృషభాద్రిమీద ఈ శాసనాన్ని చెక్కారు. భీమనప్పయ్య వంగిపర్రుని - అంటే తాతల నాటి అగ్రహారాన్ని వదులుకుని, సబ్బినామ్మని వచ్చినా, ప్రయోజ కుడైన పెద్దకొడుకు సబ్బినాడులో రాజాశ్రయం పొంది విజయకేతనం ఎగురవేసి ధర్మపురాగ్రహారాన్ని పొందాడు. పుత్రోత్సాహమంటే ఇదీ నిజంగా.

ఇటు భారత కృతి అనే పుత్రికతోబాటు, పంపనా రోహిణుల జంటకు ఇంకొక పుత్రిక జన్మించింది. ఆ పిల్లకి అజ్ఞక (సన్యాసిని) అయిన 'సానాదా' పేరుపెట్టారు.

జనవల్లభుడిని శాసన నిర్మాణోద్యోగమున నియమించారు మహారాజు అరికేసరి గారు పంపనగారి అభ్యర్థనపై.

శాసన రచన గురించి పరిశోధన చేసాడు జన వల్లభుడు. అంతకు రెండు తరాల పూర్వం చాళుక్య భీముని కొరివి శాసనంలో ఎంచక్కని గద్యకుసుమాలు అతన్ని ఆకట్టుకున్నాయి.

“శ్రీ విక్రమాదిత్య నృపాగ్ర తనయుడైన చాళుక్య భీమునకు, శౌచకందర్పునకు, వేంగీశ్వరునకు, రణమర్ద నృపకుల తిలకుండైన కుసుమాయుధుండు గన్నరబల్ల హునకస్తప్రాంతంబైన రణమర్ద కంఠియ తనభుజ వీర్య బలపరామ్రుంబునం హెచ్చి కంఠియ గట్టి, పట్టంబెత్తి, ఖడ్గ సహాయుడై నేల యెల్లం గానంబూని, మంచి కొండ నాడాదిగ వేంగీదేశము విష్ణువర్ధనుతో నర్ధరాజ్యంబు సేయుచున్న కుసుమాయుధు పెద్దకొడుకనేక రిపు నృపతి మణి మకుట మకరికా మస్మణిత”.

మొదలైన గద్య శాసనాలను ఆకళింపుజేసుకున్నాడు. శాసనాల్లో తెలుగు పద్యాలను రచిస్తే బావుంటుందని భావించాడు. కుర్కియాలలోని బొమ్మలమ్మ గుట్ట మీద పద్య శాసనాలు చెక్కింపించాడు. జనవల్లభుడికి తను “వాగ్దధావర వల్లభుడన”ని తెలుసు. ఇతడు సకల కళాప్రవీణుడు - భవ్య రత్నాకరుడు. గుణపక్షపాతి, చతుర కవిత్వ రచనలో సుప్రసిద్ధుడు - బహు విధముల కావ్యాలని రచించడంలోనూ, కవిత్వతత్వం తెలుసుకుని విమర్శించడంలోనూ, శ్రావ్యంగా సంగీతాన్ని పాడడంలోనూ, రాగయుక్తంగా పద్యం చదవడంలోనూ జనవల్లభుడికున్న శక్తి సామర్థ్యాలు ఇలలో సాటిలేనివని తనే చెప్పుకున్నాడు.

“వాచకా భరణుడ” వని మిత్రుణ్ణి పొగుడుతూండేవాడు మల్లియ రేచన. జనవల్లభుడి దానగుణాన్ని కూడా ఎంతో ప్రశంసిస్తూంటాడు రేచన. సుజంగా జనవల్లభుడు అపర దాన కర్ణుడే - అతడు కుర్కియాల గ్రామం దగ్గిరున్న బొమ్మలమ్మ గుట్టమీద ఇరవై నలుగురు జైన తీర్థంకరులలో ఆద్యంత జినుల బింబాలను.

చక్రేశ్వరీ దేవి మూర్తిని చెక్కించాడు. త్రిభువన తిలకమనే జైనదేవాలయాన్ని కట్టించాడు. తన అన్నగారైన పంపనగారి పేరిట కవితా గుణార్ణవమనే చెరువును త్రవ్వించాడు. మదన విలాసమనే వనాన్ని నిర్మించాడు. ఈ దానాలన్నింటినీ వివరిస్తూ ఆ బొమ్మలమ్మ గుట్టమీదనే చాలా పెద్ద శాసనాన్నొక దానిని చెక్కించాడు. ఇది అరుదైన శాసనం. ఇందులో సంస్కృత, ఆంధ్ర, కర్ణాటక భాషలలో గద్య పద్యాలున్నాయి. ఈ శాసనంలోనే తనకి వాచకా భరణుడనే బిరుదు వున్నట్లు జన వల్లభుడిలా చెప్పుకున్నాడు.

అజస్రజిన నందనా గత మునీశ్వర శ్రావక ప్రజాస్తవ.

రవప్రతిధ్వనిత శబ్ద కోలాహలై :

అధిష్ఠిత దిగంబరో వృషభశైల విషస్వయం

పరం వదతి వాచకా భరణ కీర్తి మా కలతః

ఈ సంస్కృత శ్లోకంలో తనకున్న వాచకాభరణుడన్న బిరుదును చెప్పుకుంటే, మూడు తెలుగు కంద పద్యాలలో తన దాన ధర్మాల సంగతి. ఈ శాసనంలోనే ఇలా చెప్పు కున్నాడు.

1. జిన భవనము లెత్తించుట

జిన పూజలు సేయుచున్నజి నమునులకున

త్తిన యన్నదానమీవుట

జినవల్లభు బోలగలరె జినధర్మపరుల్.

2. దినకరుసరి వెల్లుదుమని

జనవల్లభు నొట్టు నెత్తుజిత కవితకునున్

మనుజులు గనరీ ధాత్రిని

వినుతిచ్చుదునని యవృత విబుధ కవీంద్రుల్!

3. ఒక్కొక్క గుణము కలదు

రొక్కొటగా కొక్కలక్కలేవ్వరికిన్

లెక్కింపనొక్క లక్కకు

మిక్కిలి గుణ పక్షపాతి గుణమణిగణముల్!

జనవల్లభుడు చెక్కించిన ఈ పద్యాలను చూడడానికి ప్రాణమిత్రుడు రేచన వచ్చాడు. “అయ్యో! జన వల్లభా! మొదట్లో యతి ప్రాసలుబాగాపాటించావుగాని, చివర్లో ఆ సంగతి మర్చిపోయి కన్నడకంద పద్యంలో లాగ ఒక్క ప్రాసనేపాటించి, యతిని విస్మరించావు. కన్నడంలో యతి పట్టింపులేదు. తెలుగులో రెండూ తప్పనిసరిగా ఉండాలి.” అంటూ అసంకల్పితంగా ఇలా చదివాడు.

విలసత్పాదాద్యక్షర

ములు వళ్ళగున్ ద్వితీయములు ప్రావళ్ళున్

నెలకొని తమతమ పాదం

బులయతిపైనన్నిపాదముల వ్రాలుదురున్.

పైగా ఈ యతినే విశ్రాంతి విరతి వడి అంటారు.

“అవును గదా! కన్నడం అలవాటైపోయింది. అందుకే అట్లాంటి

పొరపాటుదొర్లింది. ఇంకెవరికీ దొర్లకుండా నువ్వు ఛందో గ్రంథం రాయాలి పదపదా” అని తొందరపెట్టాడుజినవల్లభుడు.”

“లేడికి లేచిందే పరుగన్నట్లా, తల్చుకున్నప్పుడే తాతపెళ్ళి అన్నట్లా - భలేవాడివేనోయి మిత్రమా! నేను ఛందో గ్రంథం రచించగలనోలేదో ఏమిటో చూసుకోవాలి గదా” అన్నాడు రేచన.

“నీ వినయం అఘోరించినట్లే వుంది లేవోయ్ - శ్రావకాభరణా! కావలిస్తే ఒకటి రెండు చోట్ల స్వహాయం చేస్తానులే - చిన్నప్పుడు గురువుగారికిచ్చిన మాట మర్చిపోయావా? పెళ్ళయినాక” ఆటపట్టించాడు జినవల్లభుడు.

“మరే- పెళ్ళయినప్పట్నుంచి నేను కన్నడ తెలుగుపద్యాల తేడా మర్చిపోయినాను అవునూ, మీ ఆవిడ నీమీద అలిగి పుట్టింటి కెళ్ళిందిగా - ఎప్పుడాస్తుందో కనుక్కోవేమిటి?”

“నా భార్య రావటం మాట అటుంచి, మనవూళ్ళోకి దేవసాని అనే గొప్ప సౌందర్య వతి వచ్చిందిట. సాయంత్రం ఆవాడకి వెళ్దాం సిద్ధంగా వుండు.”

“ఆ! డబ్బు మూటలు కూడా సిద్ధంగా వుంచద్దా. తప్పకుండా మరి. ఆవార కాంత అందచందాలు మనకి దక్కాలంటేఆమాత్రం ధన త్యాగం తప్పదు.”

అనుకుంటూ ఇద్దరూ ఇంటికెళ్ళారు.

“సిరిదేవి సంగతి చూడాలిరా రేచనా! దానికి ఒంట్లోబావుండటం లేదు. దిన దినం కృశించి పోతున్నదిరా!” ఎదురొచ్చి అన్నది మల్లియాంబ బాధగా.

“ఆ” అన్నారు మిత్రులిద్దరూ.

“కృశించిపోక ఏం చేస్తుందిరా నాయనా? కులవధువు జీవితమంతా భర్తతోనే ముడిపడి వుంటుంది. అందులోనూ చిన్నపిల్ల. కాపరాని కొచ్చింది మొదలు ఆపిల్లే సర్వస్వంగా ఎప్పుడైనా ప్రవర్తించావా? తన మనసు కష్టపెట్టకుండా వున్నావా? కన్నవాళ్ళనీ, బంధువుల్నీ, ఇన్నేళ్ళు ఉన్న వూరినీ, స్నేహితుల్నీ, తన జీవిత విధానాన్నీ అంతా వదిలేసుకుని నీకోసం, నీ యింటికి వచ్చిందే, ఆ మాట నీ మనసుకి తట్టదా? పైగా నీ పాండిత్యానికి భూమి ఆకాశం పట్టవే- ఇల్లాలు గృహలక్ష్మిరా తండ్రీ! కట్టుకున్నదాని కంట నీరు తెప్పిస్తే ఇక ఆ యిల్లు బాగుపడుతుందా” జినవల్లభా! నువ్వు కూడా ఆలోచించు. ఈ బయటి తిరుగుళ్ళ వలన ఆరోగ్యం నాశనమవటమే తప్ప, ఏం సుఖం? పిచ్చి వాళ్ళల్లారా! పెరటి చెట్టు మందుకు పనికి రాదన్నట్లు చక్కని చుక్కలైన భార్యల్ని వదిలి, సానివాడ పావనం చేస్తున్నారా? పాండిత్యం ఎందుకు? ధర్మబద్ధంగా బ్రతకడం ఎట్లాగో నేర్పటానికే. ఇంటిఇల్లాలు మనసు కష్ట పెట్టుకోకుండా వుంటేనే ఇంట్లో సకల సంతోషాలూ, వైభవాలూ వెల్లి విరుస్తాయి” మల్లియాంబ ఆరాట పడింది.

‘ఔనే అమ్మా! నీకుకన్న కొడుకు కంటే కోడలే ఎక్కువ. అయినా నీ కోడల్ని నేనెక్కడ నిరాదరించానే? ఆవిడగార్ని ఎంత ప్రేమగా చూసుకుంటానో తెలుసా?’ అన్నాడు రేచన.

“నువ్వు కవివిగదా సుపుత్రా! వ్యంగ్య మోధ్వన్ ఏదో వెలగ బెడితే నేనొప్పు కోను. నలుగురికి జెప్పేటంత విద్యాబుద్ధులున్నవాడివి. నీ అంతరాత్మ సాక్షిగా నీ కిష్టమొచ్చింది చెయ్యి. జినవల్లభా! నువ్వు కూడా ఆలోచించు. ధర్మపత్ని మనసు కష్టపెట్టక ఇహ మీ విద్యావైదుష్యాలూ, రాజాస్థాన గౌరవాలూ అన్నీ వృథా! ఆతర్వాత మీ యిష్టం” అన్నది నిష్కారంగా.

“పిన్నీ! నువ్వు కూడా మా ఆమ్మలాగా నన్నే తిడుతున్నావు. అయినా నేను తననేం బాధపెట్టానేమిటి? పలెత్తుమాట అన్నానా? కొట్టానా, తిట్టానా?” అన్నాడు జనవల్లభుడు.

“భార్య అంటే బద్ధానురాగుడైన వాడు నూటికో కోటికో తిట్టినా మటుకేం? అసలు పట్టించుకోక పోవడం తప్పగాని” అంది మల్లియాంబ.

“ప్రస్తుత స్త్రీల పరిస్థితిని బాగా చెప్పావుగాని నువ్వుత్ర అమాయకురాలివమ్మా! మనవాడు కుర్మియాల శాసనాల ఉద్యోగం ఎందుకు చేస్తున్నాడనుకుంటున్నావు? ఆవిడగార్ని ఎలాగైనా కలుసుకోవచ్చని కాదా?” అన్నాడు రేచన.

“ఏం ఖర్మరానాయనా? హాయిగా అమ్మాయిని ఇంటికి తెచ్చుకోక - బంతి పువ్వులాంటి భార్యనివదిలి దొంగచాటుగా వేశ్యల్ని కలుసుకోవాల్సిన ఖర్మ ఏమిట్రా? తల్లి దండ్రులు ఎంతగా బాధపడుతున్నారో చూడరా? ” అని మందలించింది మల్లియాంబ.

“రేపే వెళ్ళి మా ఆవిడని తీసుకొస్తాను పిన్నీ!” అన్నాడు జనవల్లభుడు తలవంచుకునే.

“నీకడుపు చల్లగా మంచిమాటన్నావురా నాయనా! తీసుకొచ్చేక మళ్ళీ అమ్మాయి నొదిలేసి బయటి తిరుగుళ్ళు తిరక్కాడదు మరి. ఏడాదిలో కొడుకునో, కూతురినో కనాలిసుమా - పంపన్నని చూడండిరా. అఖండ పాండిత్యానికి తోడు అద్భుతమైన శీలం కలవాడు అన్నిటికంటే ముఖ్యం శీలంరా! భార్యనెలా ప్రేమించాలో పంపన్నని చూసి నేర్చుకోండి.. పినతండ్రీ ఇలాంటి వాడంటే రేపు సానాదా పెళ్ళి ఎలా అవుతుంది చెప్పు? మా బడుద్దాయీ మారితే బావుణ్ణు. వీడికి

సంతానం లేదన్నదిగులుతోనే మా మామగారు పెద రేచన్నగారు కాలం చేసారు. తండ్రిగారికెప్పుడూ వ్యాపారంతో క్షణం విశ్రాంతి దొరకదాయె” అంది మల్లియాంబ.

“అమ్మా! ఎవరూ చెయ్యని గొప్పపని చేసి నిన్ను, నీ కోడలిని సంతోషపెడతాను చూడు” అన్నాడు రేచన.

“ఏమిటది?” అడిగాడు జినవల్లభుడు.

“నిజం చెప్తున్నాను. ఇంతవరకూ ఏ భార్యకీ కలగని గౌరవం కలిగిస్తాను సిరిదేవికి. నేను ‘కవి జనాశ్రయ’ మనే ఛందోగ్రంథం రచించబోతున్నాను. అందులో తనని సంబోధిస్తూనే వుంటాను సరా? సుశాశ్వతంగా మొట్టమొదటి తెలుగు ఛందో గ్రంథంలో నిలిచిపోబోతున్నది నీకోడలు” అన్నాడు రేచన.

మల్లియాంబ సంతోషం ఇబ్బడి ముబ్బడైంది. కొడుకు పుస్తకం రాస్తున్నాడు. అదీ మొదటి తెలుగు ఛందోగ్రంథం! అవంకనైనా ఇంటిపట్టున వుంటాడు. మూడో ఆనందం ఏమిటంటే, భార్యని బాగా చూసుకుంటాననటం.

“ఒరే సన్నాసీ! ఆమాట అమ్మాయితో చెప్పరా సంతోషిస్తుంది. ఆ నాకు చాలా పనులున్నాయిరా. నువ్వు ఏ సానికొంప వేపూ వెళ్ళకు. ఇల్లు కదిలావో ఈసారి తాడుతో కట్టేస్తా యశోద కృష్ణుణ్ణి కట్టినట్లు” అంటూవెళ్ళిపోయింది.

హడావిడిగా రోహిణి అబ్బెణబ్బెల సాయంతో రేచన గది సర్దింది. సిరిదేవి కి పూలజడవేసింది. గంధం అద్దింది. వెలగల వస్త్రాలు ధరింపజేసింది వేదవతి కూడా వచ్చిందింతలోకి.

“ఏవమ్మా మల్లియాంబా! మా ఇంట్లో అరిసెలు చేసాం. కాసిని తీసుకొచ్చాను. నువ్వు కాస్త మినపసున్ని కలిపి ఉండలు కట్టు. నేను గదిలో సుగంధధూపాలు

వేసి వస్తాను” అంటూ హడావిడి పడింది అబ్బెణబ్బె.

సర్వాభరణాలతో అలంకృతురాలై వున్న సిరిదేవి సిగ్గుపడుతుంటే ఆమె మొహం ఎత్తి పట్టుకుని కస్తూరి బొట్టు దిద్దింది ఫాల తలాన. కాటుక రేఖలు దిద్దింది కళ్ళకివేదవతి.

“ఏవమ్మో మల్లియా! ఇంకా మినపసున్నిచేయడం కాలేదా? తొందరగా చెల్లీ! నువ్వు తమలపాకులవీ పళ్ళెంలో సద్దు” అంటూ తొందర చెసింది.

“అమృత్యు మల్లియాంబా! అబ్బాయిని స్నానం చెయ్యమను. ఆలుమగలిద్దరికీ ఇంత అన్నం పెట్టేసి, నువ్వు మా ఇంటికిరా - నీతో మాట్లాడాల్సిన పనుంది. భీమనన్నయ్య గారు వూళ్ళో లేరుగా. మీ చిన్నబ్బాయి అమ్మమ్మ గారింటి దగ్గరున్నాయె” అంటూ సిరిదేవి దగ్గరి కొచ్చి.

“జాగర్తపిల్లా! కాస్త మొగుణ్ణి కొంగున ముడేసుకోవటం నేర్చుకో - ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే ఈ మగవాళ్ళున్నారు చూశావా, వాళ్ళుత్త అమాయకులు. ఎంత అమాయకులో అంత మొండివాళ్ళులే. సర్లే నాకే ఇంత ముద్దొస్తున్నావు - మరి సుగుణ సుందర తరుణీస్మర విభుడు, సుందరీ వశ్య విద్యామణి అని బిరుదు పొందిన మీ ఆయన రేచన ఎంత ముగ్ధుడౌతాడో” అంది అబ్బెణబ్బె.

“సిరిదేవి! ఇది నీకు పునఃపునస్సంధానమైనా మాకు అచ్చంగా ప్రథమ సంయోగమే ననిపిస్తోంది” పరాచికాలాడింది రోహిణి.

“పతివ్రత వైననీ వూహ ఎప్పుడూ తప్పకాదక్కయ్యా! ఇన్నేళ్ళూ ఆయన నానన్నిదేయిష్ట పడలేదు. నువ్వన్నట్లు నిజంగానే...” అంటూ చేతుల్తో మొహం కప్పు కుంది సిరిదేవి. నిర్ఘాంతపోయింది రోహిణి. ఆమె వెనకేరకరకాల ఫలాలను వెండిపళ్ళెంలో పెట్టి తీసుకొస్తున్న అబ్బెణబ్బె, వేదవతి విస్తుపోయారు”

ఇది నీకు తెలుసా?” అన్నట్లు వజ్రాలు తాపడం చేసిన బంగారు పాత్రతో ఘమఘమలాడే ఏలకులూ, పచ్చకర్పూరం, కుంకుమ పువ్వు వేసిన పాలమ తీసుకొచ్చిన మల్లియాంబ వేపు చూసారు.

తెలుసన్నట్లు తలవంచింది మల్లియాంబ.

“అయ్యో” అని నిట్టూర్చారు వీళ్ళు.

రేచనతో పెద్ద ఎక్కువగా మాట్లాడదు రోహిణి. రోహిణి కనబడితే ‘వదినా’ అని గౌరవించి అక్కణ్ణించీ తప్పకుండా రేచన.

రోహిణి కోపం వర్ణింప నలవిగానిదైంది. చరచరా సానాదా వెత్తుకుని రేచన దగ్గరి కెళ్ళి నిలబడింది.

“వదినా, వదినా! మీరు అసలేమిటీ ఇంట్లో హడావిడి - అమ్మమరీ... ఏదేదో అనబోయి మాట రాక వుండిపోయాడు రేచన.

“చిన్నమరిదీ! ఏడాది తిరిగే సరికి మా సానాదాకి తముణ్ణో, చెల్లెల్నో ఇవ్వాలి మీ దంపతులు, గుర్తు పెట్టుకో” అంటూ గిరుక్కున వెనక్కి తిరిగి వెళ్ళి పోయింది. ‘ఇది నా ఆజ్ఞ’ అన్నట్లు.

వెళ్తు వెళ్తు మళ్ళీ వెనక్కి వచ్చి “ఇహ రాత్రిళ్ళు అయినా రేచన్నని వదిలిపెట్టి రా పెద్దమరిదీ!” అంది. స్వప్నంలో లాగ వదినవెంట నడిచాడు జినవల్లభుడు. సొంత మరిదిగనుక వయసుతో సంబంధంలేకుండా ‘పెద్దమరిదీ’ అంటుంది. రేచన్నని ‘చిన్నమరిదీ’ అంటుంది.

ఇంటికెళ్ళే వరకూ మాట్లాడకుండా ఏదో ఆలోచనలో వుండి పోయింది రోహిణి. భయంగా వుండిపోయాడు. జినవల్లభుడు కూడా.

పంపన వచ్చే వరకూ ఎదురు చూస్తూ కూచుందిరోహిణి. అరిపిరాలలో జరిగిన విద్యుత్సభలో పాల్గొనివచ్చాడు పంపన.

“పొద్దున్నే లేవండి. మనిద్దరం కుర్మియాల వెళ్ళి మహాజ్వాలని తీసుకొద్దాం. ఇన్నాళ్ళూ నిర్లక్ష్యం చేయటమే పొరపాటైంది. ఇకపై నామరిది తన ధర్మపత్నిని వదిలి ఒక్కదినం కూడా వుండటానికి వీల్లేదుగాక వీల్లేదు” అంది రోహిణి.

“పంపన్నలాంటి కొడుకు, రోహిణి లాంటి కోడలూ పంపన్నకి జినవల్లభుడిలాంటి తమ్ముడూ వుంటే సంసారాలు స్వర్గతుల్యం గావూ!” అనుకున్నారు భీమనా, వేదవతీ, అబ్బెణబ్బే.

వదిన మాటవిని చలించిపోయాడు జినవల్లభుడు. బొమ్మలమ్మగుట్ట శాసనంలో తన సంగతులు ఎలా చెక్కించుకున్నాడో గుర్తు వచ్చి అతనికి అసహ్యం వేసింది. ఛీ.. ఛీ! ఇలాగా గొప్పలు చెప్పుకోవటం? వదిన ఉద్దేశం అర్థమైంది. ఎంత శృంగారమైనా భార్యానుగతంగానే వుండాలని చెప్పి చెప్పనట్లు ఎంత చక్కగా చెప్పింది. ఇదేకాదు. ప్రతి విషయంలోనూ ఆమెతోటి స్త్రీలకి ఒజ్జబంతి మహాజ్వాలని క్షమించమని అడగాలి. అన్నయ్యా వాళ్ళూ రేపుగదా బయలు దేరుతారు. రాత్రికే తను కుర్మియాల బయలు దేరాలి. ధర్మాన్ని వదిలి భయం భయంగా అనుభవించేది సుఖం కానేకాదు. అనుకున్నాడు మనస్ఫూర్తిగా. బొమ్మల గుట్ట శాసనం ఎలాగైనా చెరిగిపోతే బావుండు. ఛీ. భావి తరాల ప్రజలు తనపై ఎంత తేలిక భావం పెంచుకుంటారో ఏమో- పెద్ద గొప్పగా చెరిగిపోకుండా రాతి మీద చెక్కించుకున్నాడు ఆ శ్లోకాన్ని సిగ్గులేకుండా, ఫ్లే అలా చెప్పుకోవడం సమకాలీనుల్లో చూసి అదేదో గొప్పనుకున్నాడు తను.

“గీతంగాతు మనేక భేద సుభగంకావ్యాని సోదావచం

వాచావాచయితం ప్రయాణీ వదితుంసాధ్ధాప్య కర్తుంసతా

భోగాన్నే వితుమంగనారమ యితుం పూజా విధాతుంజినె

జానీతే జినవల్లభః పరమిదం పంపాభిధానానుజః!

అనేది ఆ శ్లోకం. మిగిలిన విశేషణాలు చెప్పకోవ ఈచ్చు గాని ఆ 'అంగనారమ యితుం' అనటమే గొప్ప తప్పిదం అనిపిస్తోందిప్పుడు. ఛ - ఛ - ఇరవై నలుగురు తీర్థం కరుల బోధన లివేనా? ఇదేనా అహింస! అయ్యో పెద్దలు చెప్పినా వినకుండా యౌవన మదోద్రేకంలో పారపాటు చేసిననుకున్నాడు జిన వల్లభుడు.

మర్నాడు పొద్దున ధర్మపత్నీ ప్రేమానురాగాల్లో మునకలు వేసిన ఆనందంతో తల్లితో తానన్నమాట మాటప్రకారం భార్యను గుర్తు చేస్తూ పద్యాలు రాయాల నుకున్నాడు రేచన.

జినవల్లభుడి కోసం వెళితే అతనూ, అతని అన్నా వదినా, కుర్మియాల వెళ్ళారని తెలిసింది. 'అమ్మయ్య, తన మిత్రుడు కూడా భార్యాబద్ధ చిత్తుడైతే అతని విద్యలు మరింత రాణిస్తాయి' అనుకున్నాడు రేచన.

చిరునవ్వులు చిగురిస్తున్న మోముతో, పదహారు కళల చంద్ర బింబంలా వున్న వదన మండలంతో కనబడిన కోడల్ని చూసి ముందు స్థిమిత పడింది మల్లియాంబ తర్వాత పొంగిపోయింది.

అర్థాంగి పత్రం, గంటం తీసుకొచ్చి వ్యాసపీఠం మీద అమర్చగా, జైన సాంప్ర దాయానుసారంగా సిద్ధులకు, తీర్థంకరులకు, గురువులకు, పెద్దలకు నమస్కరించి, వక్ష్యం లేని శుభముహూర్తంలో మల్లియరేచన తెనుగున మొట్టమొదటి ఛందో గ్రంథానికి శ్రీకారం చుట్టాడు. తాను కవిజనా శ్రయ్యుడు కనుక తన పేరనే ఆ

ఛందో గ్రంథానికి 'కవిజనాశ్రయం' అని పేరు పెట్టాడు.

పరగిన విమల యశోభా

సురనిరతుడు భీమనాగ్రసుతుడఖిలకళా

పరిణతుడయ్యె భూసుర

వరప్రసాదోచిత ధ్రువ శ్రీయుతుడై.

కవులకీ బ్రాహ్మణులకీ భూరి దక్షిణలూ ప్రోత్సాహమూ ఇచ్చి కవిజనుల కాశ్రయుడైన రేచన అదృష్టమే అదృష్టం - బ్రాహ్మణాశీర్వాదాలతో సౌభాగ్యవంతుడైన నానని స్పష్టంగా చెప్పుకున్నాడు జైనమతస్థుడై కూడా.

రేచనకి జినవల్లభుడి సహాయం ఎట్లాగూ వుంటుంది - కవిజనాశ్రయ ఛందో రచనలో. మల్లియాంబ కొడుక్కి బుద్ధి చెప్పి, గ్రంథ రచన దాకా తీసుకొచ్చింది మొత్తానికి. తీసుకురాగలిగేటట్లు చేసింది ఆంధ్రభారతి. కవి జనాశ్రయమంతా మల్లియ రేచన అనే సంబోధనలతోనే రచించాడు రేచన.

“ఇదేం అన్యాయంరా అబ్బాయి! ప్రస్తుత కాలంలో అందరూ అమ్మన గంధ వారణ! అన్నన పూజాదురంధర! అంటూ చెప్పుకుంటుంటే, నువ్వేమిటిలా అమ్మగంధ వారణుడివై పోయినావు” అని ఆశ్చర్యపోయాడు భీమన్న. ఆ ఆశ్చర్యంలో తనను తలవలేదన్న లీలామాత్రపు కినుక కూడా వుంది అమ్మన అంటే తండ్రి అన్నన అంటే అన్న ఒక రకంగా పురుషాధిక్యం మరి-

“నాన్నా! నేను రచించిన 'కవిజనాశ్రయం' నా పేరుతోగాక మీ పేరుతో ప్రసిద్ధి పొందుతుంది. భీమనగారి రేచన ఛందం అనిపూర్తిగా అనకుండా భీమన ఛందం అనే అంటారందరూ. మీ కీర్తి చిరస్థాయిగా వుండిపోతుంది. ఎప్పటికైనా

ఎవరికి రావలసిన కీర్తి వారికే దక్కుతుంది. అన్నాడు రేచన. భీమనాగ్రసుతుడు.

రేచన పుట్టిన చాలాకాలానికి ఇద్దరు మగ పిల్లలూ, ఒక ఆడపిల్లా పుట్టారు మల్లియాంబా భీమన్నలకి అమ్మాయికి పెళ్ళి చేసారు. అబ్బాయిలు చదువుకుంటున్నారు.

అసమాన దానరవితన

యసమానోన్నతుడు వాచకా భరణుడు ప్రా

ణసమాన మిత్రుడీ కృతి

కి సహాయుడుగానుదాత్త కీర్తి ప్రీతిన్.

అని జినవల్లభుడి సహాయాన్ని చెప్పుకున్నాడు. రేచన తానుశ్రావకా భరణుడై తే వాచకా భరణుడు జినవల్లభుడు.

అనవద్యకావ్య లక్షణ

మొనరంగా కవిజనాశ్రయుండు మల్లియరే

చనసుకవి కవిజనాశ్రయ

మను ఛందము తెనుగు బాసననువుగ జెప్పెన్॥

అని విశదం చేసాడు. నిజంగా కవిజనాశ్రయం అరుదైన గ్రంథమే.

వాచకా భరణుడనీ, ప్రాణసమానుడనీ తనని ఉదాత్తంగా పేర్కొన్న రేచన్నని ప్రీతితో ఇట్లా సంబోధించసాగాడు జినవల్లభుడు.

జననుత భీమ తనూజా!

సునయార్చిత విభవతేజ! సుభగమనోజా!

వినుత విశిష్ట సమాజా!

తక్కున జినవల్లభుడిని ఆపి పద్యం యొక్క నాలుగవ పాదాన్ని పూరించాడు రేచన.

‘యన నంత్యప్రాసమగునహర్పతి తేజా!’

ఇది నాల్గవపాదం. మొత్తం పద్యమిట్లా వస్తుందిప్పుడు.

జననుత భీమతనూజా!

సునయార్చిత విభవతేజ! సుభగ మనోజా!

వినుత విశిష్ట సమాజా!

యన నంత్య ప్రాసమగునహర్పతి తేజా!

సంక్షిప్తంగా ఛందో గ్రంథం చెప్తానని రేచన ఇలా అన్నాడు.

“జయదేవాది చృందోనయమున సంక్షేప రూపునం జెలువుగ మల్లియ రేచన సుకవి జనాశ్రయుడీ ఛందంబు జెప్పె జనులకు దెలియన్”.

తన ‘కవి జనాశ్రయం’ లో ఇంద్ర సూర్య చంద్ర గణ వివేచనం ఇట్లా చేసాడు.

భరత నగ నలసలంబులు

వరుసనెయియ్యారు నెన్నవాసవ గణముల్

మరిసహములిన గణంబులు

సరవిందక్కినవి యెల్ల జండ్ర గణంబుల్

కావ్యంయొక్క గొప్ప దనాన్ని ఇట్లా చెప్పాడు.

కమనీయ సమస్త కళా

గమములకును జన్మభూమి కావ్యము - కావ్యా

గమ విదుడు సర్వజన విదుడని

సమయ చతుష్టయమునందు చదివిరి మొదలన్!

సమయ చతుష్టయమంటే శ్రుతులు, శ్రుత్వంతాలూ, రాద్ధాంతాలూ, సిద్ధాంతాలూ అనే నాలుగున్నూ - సత్కృతికి ఉదాత్త ఫలమూ, కీర్తి ఇస్తాయి.

ఈనాడు సబ్బినాడులో వున్న గద్యకావ్యాలను కూడా దృష్టిలో పెట్టుకుని

హృద్యానవద్య కావ్యము

గద్యము పద్యమని చెప్పగ ద్వివిధమగున్

గద్యమపారపదనిక

రద్యోతితనవరసార్థరచనల నెగడున్.

చందస్సు యొక్క సుగుణాలలో ముఖ్యమైనది శ్రావ్యత. తియ్యని మాటలు వాడమంటాడు. వినడానికి కమ్మగా వుండటానికే యతిస్థానం విరగాలని చెప్పాడు.

విశ్రాంతి, విరతి, విశ్రమ

విశ్రామ, విరామ, విరమ, విరమణలనగా

విశ్రుతమగు యతి కృతి కధి

క శ్రావ్యంబై బెడంగుగా నిడ వలయున్.

ఇంతవరకూ ఏకవీ చెయ్యని పని చేస్తానన్నాడుగదా. తన భార్యపేరు వచ్చే టట్లుగా సంబోధనలు చేశాడు.

“కమలాధీశా! శ్రీరమణీ ప్రియా! శ్రీ తన్వీప్రముదిత చిత్తా! శ్రీదయితాధిపా!” అంటూ సిరిదేవి పేరుతో కలిపి తనని సంబోధించుకుంటూ పద్యాలు చెప్పాడు.

తన సౌందర్యాన్ని గురించి చెప్పకున్నాడు. జనవల్లభుడు కొంత కలిపాడు నవ్వుతూ. “సుగుణసుందర తరుణీ స్మర నిభుడు, వారస్త్రీసంసేవ్యవక్షుడు, సుందరీ వశ్య విద్యామణి కుచభార నమ్రవధూముఖాంభోజ భాస్కరుడు, అనంగసన్నిభాంగు డు, మానినీ కామ నిభుడు” అంటూ రేచన గురించి జనవల్లభుడు సంబోధించి కవిజనాశ్రయంలో చేర్చేసాడు.

కవిజనాశ్రయ ప్రశస్తినేకాక, రేచనయుద్ధ విద్యా కౌశలాన్నీ ఆకర్షించిన మహారాజు అతనికి సేనాని పదవి నిచ్చారు. మల్లియాంబా సిరిదేవి మురిసిపోయినారు. భీమన్న అప్పుడు పుత్రోత్సాహాన్ని పొందాడు.

ఒక్క సుందరీ వశ్య విద్యలోనేగాక, మల్లియరేచన తన పరాక్రమంతో ప్రహరణ కుశలుడనీ, ఆనతారి అనీ, మృగేంద్రోద్యచ్ఛేర్యుడనీ, అమిత సాహసుడనీ, మందరభూభృత్ సమానుడనీ పేరుపొందాడు. జైన మతాన్ని అనుష్ఠిస్తూ వీర విద్యల్లో నేర్పు మెరిసిన శ్రావకాభరణుడు మల్లియ రేచన. జైనులయ్యా గృహస్థులైన వాళ్ళను శ్రావకులంటారు.

“నీ కవి జనాశ్రయం తెలుగులో ప్రామాణికమైన, ప్రథమ ఛందోలక్షణ

గ్రంథం అవుతుంది చూడు రేచా! రాబోయే తరాల భందస్సుకి ఒరవడి పెట్టింది నువ్వే అవుతావు. నామాట వృథాకాదు.” అని పంపన్న ఆశీర్వదించాడు.

ఒకనాడు రోహిణి ఇలా అన్నది. “చిన్నమరిదీ! నిన్నప్పుడు కోప్పడ్డానని మనస్సులోపెట్టుకోకయ్యా! వీరాధి వీరుడివైనా నీ మనస్సు వెన్నముద్ద అని తెలుసుగానీ, అయినా ఏదో భయం...” అని భీతినటించింది చమత్కారంగా.

“వదినా! నేను సేనాపతినిగదా నీకు శిక్ష తప్పతుందా? నిన్ను మా ఇంట్లోనే వుంచేసుకుందామనుకుంటున్నాము” గంభీరంగా అన్నాడు రేచన.

“అమ్మో! అదేం శిక్షయ్యా?”

“మరి నిన్ను మర్చిపోకుండా చేస్తున్నాం” అంది సిరిదేవి. ఆమె ఆరవనెల గర్భిణీ అప్పుడు.

“నీకింకా అర్థంకాలేదా రోహిణీ! వాళ్ళకి పుట్టబోయే పిల్లలకి నీపేరు పెట్టుకుంటారుట” అన్నాడు పంపన నవ్వుతూ.

“పిల్లలు అంటున్నారు కవలలా?” అంది రోహిణి.

“అమ్మో, కవలలే!” భయం నటించాడు రేచన.

“నీకెందుకురా భయం. నేనుపెంచుతాగా” అన్నది మల్లియాంబ.

వాళ్ళు నవ్వుకుంటుంటే కొడుకు నెత్తుకుని వచ్చింది మహా జ్వాల. “మాకు చెప్పకుండా మీరంతా నవ్వుకుంటున్నారా” అంటూ.

“అది సరే నువ్వొక్కదానివే వచ్చేస్తావా మాకు చెప్పకుండా?” అని జనవల్లభుడూ వచ్చాడు. వాళ్ళ వెనుకే “ఇదిగో నమ్మా రోహిణీ! నీ కొడుకు నిద్రలేచి నీకోసం

ఏడుస్తున్నాడు” అంటూ అబ్బెణబ్బె, వేదవతీ, సానాదానీ మాధవయ్యనీ తీసుకుని వచ్చారు.

“అముసలాయన ఒళ్లుడూ ఇంట్లో ఎందుకుట?” అంది అబ్బెణబ్బె.

చిన్నవాళ్ళు ఒకరిద్దరు అయోమయంగా చూసారు గాని తార్వాత అందరూ పకపకానవ్వేశారు.

వేదవతికి ఆ వయస్సులో కూడా బుగ్గల్లో సిగ్గులు పరుచుకున్నాయి.

“ఏమిటీ, ఆయన నీకు ముసలాయనలా కనిపిస్తున్నారా చెల్లీ?” అంది.

అంతలో భీమనప్పయ్య రానే వచ్చాడు” అంతా ఇక్కడ చేరారా?” అంటూ. మళ్ళీ అందరికీ నవ్వుచ్చేసింది. బావుండదని నవ్వు దాచుకుని “రండి, రండి అంతా మీ కోసమే ఎదురు చూస్తున్నారు. మీరొక్కరూ ఇంట్లో ఉండిపోవమెందు కని... చూస్తున్నాం” అన్నాడు రేచన్న.

“అట్లాగా? ఏమిటి సంగతులు? నాకేవన్నా సన్మానం గానీ చేస్తున్నారా?” నవ్వాడాయన.

“నిజంగా మీకు సన్మానం చెయ్యాల్సిందే అన్నయ్యా! లేకపోతే ఇద్దరు హేమాహేమీల్లాంటి పిల్లల్నికని ధన్యులైన వార్ని వదిలి పెడతామా? ప్రస్తుతానికి ఉత్త ఉపాహారం మాత్రం పెడతాము లెండి!” అంది మల్లియాంబ. తన చిన్న కొడుకుల పర్యవేక్షణతో ఫలహారకార్యక్రమాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. కూడిన పెద్దలు, పిల్లలు, మనవలు అంతా రుచికరములైన పిండి వంటల్నీ, తియ్యని పళ్ళనీ ఆరగించారు. మధుర పానీయాల్ని త్రాగారు. తాంబూలాలు వేసుకున్నారు.

“ఏమిటి ఇంతకీ విశేషం చెప్పారుకాదు?” అన్నాడు భీమనప్పయ్య.

“కొత్త విశేషాలేంకావాలి అన్నయ్యా! మన పిల్లలు దిన దిన ప్రవర్థమానమైన కీర్తి ప్రతిష్ఠలు పొందుతున్నారు. కనుక దినదినమూ మనకి విశేషమే” అన్నాడు భీమన్న.

“మరే మామామగారు ఏ క్షణంలో ఈ ఇల్లు కొన్నారోగానీ...”

“... రెండిళ్ళూ కవితాలతలతో పెనవేసుకుపోయినాయి”. మాట పూర్తి చేసింది వేదవతి.

అందరికీ పోతిమబ్బే సింగన జోస్యులూ గుర్తుకొచ్చి బాధ కలిగింది. భీమనప్పయ్యకి తనతల్లిదండ్రులు కూడా గుర్తొచ్చి బాధ కలిగింది. ముసలి వాళ్ళైనారు - ఎన్నాళ్ళు బతుకుతారో - ఆకోనసీమలో, ఆ పెద్ద ఇంట్లో వాళ్ళిద్దరూ... అప్పచెల్లెళ్ళు దగ్గరగా చుట్టు ప్రక్కల గ్రామాల్లోనే వున్నప్పటికీ కొడుకైన తను ఇంత దూరంలో వుంటున్నాడు. అసలు వాళ్ళని చూసుకోవాల్సిన బాధ్యత తనది. వాళ్ళని తనదగ్గరికి వేముల వాడ రమ్మంటే రారు. బలవంతాన శుభకార్యాలకి వచ్చినా, వాళ్ళ వంటవాళ్ళే స్వయంపాకం చేసుకుంటారు, మడిగట్టుకుని; అంతే తప్పజిన ధర్మావలంబకులైన తమచేతి వంట తినరు. ‘దూరదూరంగా ఏదో మొక్కుబడిగా వుండేకాడికి వాళ్ళు వేములవాడలో ఎందుకు? సంతోషంగా కోనసీమ బ్రాహ్మణ్యం మధ్యనే వుంటే మంచిది’ అనుకుని ఇన్నాళ్ళూ ఉపేక్షించాడుకానీ, ఇప్పుడు బాధగా వుంది పెద్ద దిక్కు విలువ తెలిసొచ్చి.

పోతిమబ్బేసింగనగారూ పోయినారు. పెద్ద రేచనగారూ కాలం చేసారు. మాధవ సోమయాజిగారూ, ఆది లక్ష్మమ్మా అప్పయ్యా అభిమాన చంద్రయ్యా గిరిజమ్మా అంతా వెళ్ళిపోయినారు. భావనలో ఇన్నియేళ్ళు పరిగణనలోనికి రావటం లేదు. ఇదంతా రెప్పపాటులో జరిగినట్టుంది. తన చిన్నతనం వంగి

పర్రులో ఆటలాడ్డం, గుండినదిలో ఈత కొట్టడం, తనపెళ్ళి, తర్వాత తాను జైనబోధలు విని ఆమతంవైపు ఆకర్షితుడు గావటం, తాత ముత్తాతలు ఎంత మొత్తుకున్నా పెడచెవిని పెట్టి చివరికి వేములవాడలో స్థిరపడడం - తన రెండవ వివాహం, పిల్లలూ, వాళ్ళ వివాహాలూ, మనవలూ అంతా చక్రంలా గిరున తిరిగాయి. ఆయన మనస్సులో ఏమిటో ఈ నాలుగు రోజుల భాగ్యానికి మనిషి కెంత అహంభావం! అనుకున్నాడు. తనకీ సరిగ్గా ఓపిక వుండటం లేదు. అయినా ఒకసారి కోనసీమవెళ్ళి, తల్లిదండ్రుల్ని చూసి, వీలైతే వాళ్ళని తీసుకురావాలి లేదా తనూ, భార్యలూ అయినా వాళ్ళ దగ్గరికెళ్ళి వుండాలి.

తన చిన్నప్పటి కంటే జైనమతం ఇప్పుడు బాగా విస్తరించింది. జైనదర్శనం నిరీశ్వర మైనా మతం మటుకు సంకుచితం అవుతున్నట్లుంది. పిగ్రహారాధన, ఆచార విధులు, పూజలు పురస్కారాలు అతిగా పెరిగిపోయాయి. జైన విశ్వాసాలు కొన్ని వైదిక మతంలో కలిసిపోయినాయి. కర్మ సిద్ధాంతం, పునర్జన్మలో నమ్మకం మొదలైనవి జైన ప్రచారం వల్లనే గట్టిపడ్డాయి. వేముల వాడ చాళుక్యుల లాగ వేంగీ దేశంలో తూర్పు చాళుక్యులూ జైన పోషకులే.

ఇక్కడ పిల్లలు పెద్దవాళ్ళయినారు. ఎవరి సంసారాలు వాళ్ళకున్నాయి. వాళ్ళను గురించి తనకి దిగులు లేదు. రాజాస్థానగౌరవం పొందిన వాళ్ళు. విశిష్టకవులూనూ. తర్వాత పుట్టిన ఆడపిల్లలు ధనవంతుల కోడళ్ళై సుఖంగా వున్నారు. నిజంగా తనిప్పుడు పార్శ్వనాథ మహావిగ్రహం పున్న జైనుల స్మశానం దానవులపాడు వెళ్ళి సల్లేఖనంతో పరిశుద్ధుడు కావలసింది. కానీ తన ముసలి తల్లిదండ్రుల్ని అలా వదలిపెట్టి తను సన్యసించలేడు. చిన్నప్పట్నుంచీ తాత నాయనమ్మల దగ్గర వంగిపర్రులో వున్నాడు. తర్వాత వేములవాడే నాయె.

కొడుకుగా తాను వాళ్ళ దగ్గరుండి వాళ్ళ కష్టసుఖాలు ఎప్పుడు చూశాడు? అని దిగులు పడ్డాడు భీమనప్పయ్య. తర్వాత వేదవతీ, అబ్బెణబ్బెలతో గోదావరీ తీరానికి చేరుకున్నాడు. ఇప్పుడు ఆయన తల్లి దండ్రులు క్షణ ముక్తీశ్వరం అనే వూళ్ళో వున్నారు. అక్కడ క్షణకాలం వున్నా మోక్షం లభిస్తుందంటారు. కొడుకూ కోడళ్ళూ వస్తే బ్రహ్మానందం అనుభవించారు కుమారయ్యా కౌసల్యా.

ఒక నెలరోజులు అంతా ఆనందంగా గడిపారు. కార్తీకమాసంలో చిలుకు ద్వాదశినాడుతులసికి ప్రత్యేక పూజ చేసింది కౌసల్య సాయంత్రం వేళ. ఆవునేతితో మూడు వందల అరవై ఆరు దీపాలని వెలిగించి తులసి కోట చుట్టూ అమర్చింది ముగ్గుల మధ్య. ఉసిరి కొమ్మా కొత్త తులసిమొక్కా తులసి కోటలో నాటింది. అప్పుడే వచ్చిన ఉసిరి కాయలపైన ఆవునేతితో తడిపిన వత్తుల్ని పెట్టి వెలిగించింది. కూతుళ్ళు కూడా ఆ సంవత్సరం పూజ ఇక్కడే చేసుకుందామని వచ్చారు వదినలూ అన్నయ్యా వచ్చారు కదా అని. వాళ్ళకూకోడళ్ళూ మనవలూ కూడా ఏర్పడటంతో సంసారాలు వాళ్ళకి వదిలేసినెలరోజులు హాయిగా పుట్టింట్లో వున్నారు. పురుళ్ళకి తప్ప ఎక్కువ కాలం వాళ్ళు పుట్టింట్లో వున్నదేలేదు. ఇంటికోడళ్ళుగా వేదవతీ, అబ్బెణబ్బె వాళ్ళకి కావలసినవన్నీ అమరుస్తున్నారు. ఇన్నాళ్ళూ వాళ్ళు ఇద్దరూ అత్తరికం నెరిపారుగాని కోడరికం నెరపనేలేదు. ఇన్ని సుదీర్ఘ సంవత్సరాల తర్వాత పెద్ద ముత్తైదువులైన కోడళ్ళు తన కనుసన్నల్లో మెలుగుతూ పూజకి కావల్సినవన్నీ అందిస్తూ, అడబిడ్డల్ని “వదినా! వదినా!” అని ఆదరిస్తూ వాళ్ళమాటనిమన్నిస్తూ ఇంట్లో తిరుగుతుంటే పండుముత్తైదువ అయిన కౌసల్యమ్మ కడుపు నిండిపోయి నట్టైంది. తన మనవల గొప్పతనాన్ని పదేపదే వాళ్ళనడిగి చెప్పించుకోవడం ఆవిడ దినచర్యలో ఒక భాగమైపోయింది. అడపిల్లలకేమో అన్నయ్యా! వదినా! అంటూ వాళ్ళ చుట్టూ తిరగడమే సరిపోతోంది. అన్నయ్యకోసం ఇన్నాళ్ళూ మొహం వాచి

పోయినట్లైంది వాళ్ళకి.

అచుట్టుపక్కల వాళ్ళంతా - “అహా! కుమారసోమయాజిగారిఅదృష్టం కొసల్యమ్మగారిఅదృష్టం. కొడుకూ కోడళ్ళూ, ప్రస్తుతం కూతుళ్ళూ అంతా వాళ్ళ దగ్గరే వున్నారు. పూచిన తంగెడులా కొసలమ్మగారు వంటి నిండా నగలతో కోడళ్ళమీద పెత్తనం చేస్తున్నది. పూర్వ జన్మలో ఏం నోములు నోచిందో” అనుకోసాగారు.

తులనమ్మ చుట్టూ మేయిడీపాల కాంతులు పర్విన ఆచిలుకుద్వాదశినాడు ముత్తైదువలకి నానబోసిన నగలనీ, చలిమిడినీ, కొబ్బరికాయల్నీ, తాంబూలా లనీ పసుపు కుంకుమలనీ, అరటిపళ్ళనీ వాయనాలిచ్చింది కొసల్యమ్మ.

“నావాయనం పుచ్చుకున్నవనిత ఎవ్వరు?” అంటూ ప్రశ్నిస్తూ వాయనమిచ్చిం దావిడ. అముత్తయిదువులంతా. “నేనేగారీ పార్వతిని” అన్నారు. వాయనం తీసుకుంటూ కోడళ్ళచేత డీపాలు వెలిగింప జేసింది కొసలమ్మ. ప్రస్తుతం అంతా మతాతీతమైన స్థితిలో వున్నారు. కోడళ్ళూ కూతుళ్ళూ వాయనాలిచ్చుకున్నారు ముత్తైదువులకి. అంతా కొలాహలం. తన పెళ్ళి ఈ ప్రాంతంలోనే జరగడం, ఆ హడావుడీ అప్పుడు బ్రతికి వున్న పెద్దవాళ్ళూ గుర్తొచ్చారు వేదవతికి.

ప్రాద్దుట్టింది ఉపవాసం వున్నారేమో, అందరూ రాత్రి పిండివంటల్తో భోజనాలు చేసారు మాట్లాడుకుంటూ. నవ్వుకుంటూ. అత్తగార్నీ, మామగార్నీ ఆడబిడ్డల్నీ, భర్తనీ కూర్చో బెట్టి కొడళ్ళిద్దరూ వడ్డించారు. మాటల మధ్యలో

“అత్తయ్యా! మేము ఇన్నాళ్ళూ మీకుదూరంగా వుండి పోయాం” అని అన్నారు.

“మేముమటుకు పొట్టచేత్త పట్టుకుని గోదావరి తీరానికి వచ్చెయ్యలేదా

అమ్మా! మా అత్తగారూ, మామగారూ వాళ్ళ తల్లిదండ్రుల్ని చూసినట్టు మేము చూడనేలేదు. వాళ్ళు వంగి పర్రులో సొంత ఆస్థలు చూసుకుంటూ వుండి పోయిరి. మామగారు పోయాక అత్తగార్ని మటుకు మా దగ్గరికి తీసుకొచ్చుకున్నాం. ఆస్థలన్నీ అప్పయ్యగారి మనవడికి అప్పజెప్పి, దాదాపుగా ఇక్కడ స్థిరపడిపోయాం. అటువేపు వాళ్ళు మమ్మల్ని తూర్పువాళ్ళు అంటున్నారు పైగా” అంటూ నవ్వింది కొనల్యమ్మ పడమటికి తూర్పుకి భాషలో వున్నతేడా గుర్తొచ్చి.

భోజనాలయ్యాక కాసేపటికి కొడళ్ళిద్దరి మంచాల మధ్యా మంచంవేయించు కుని పడుకోబోతూ, క్రిందపడిపోయింది కొనల్యమ్మ.

“అత్తయ్యా” అని గాభరాపడుతూ ఆవిణ్ణి ఒళ్ళోకి తీసుకుంది వేదవతి. అబ్బెణబ్బె భర్తని మామగార్ని పిల్చింది. వాళ్ళతోబాటే ఆడబిడ్డలూ వచ్చారు.

“తులసి తీర్థం తీసుకురారా అబ్బాయి” అన్నాడు కుమారయ్య కన్నీళ్ళతో. ఆడవాళ్ళు తీసుకొచ్చారు.

“నారాయణ, నారాయణ” అంటూ తులసి నీళ్ళు ఉద్ధరిణితో కొనల్యమ్మ నోట్లో పోశాడు భీమన -

“ఆర్తవిషణ్ణాః శిధిలాశ్చ భీతా మోరేషు చవ్యాధిషు వర్తమానా సంకీర్త్యనారాయణ శబ్దమాత్రం విముక్త దుఃఖాః సుఖినోభవన్తి” అంటూ గట్టిగా చదువుతూనేవున్నాడుకుమారయ్య గద్దదకంఠంతో. భర్త సన్నిధిలో కొడుకు ఒళ్ళో, కొడళ్ళూ, కూతుళ్ళూ చుట్టూ వుండగా దాటిపోయింది కొనల్యమ్మ దీర్ఘ సుమంగళిగా తులసమ్మ వద్ద వెల్గుతున్న దీపాల్లో ఒక దీపమై గౌరీలోకానికి వెళ్ళి పోయింది.

తర్వాత ఆరునెలనైనా కాలేదు. అబ్బెణబ్బె కూడా సుమంగళిగా అత్తగారి

అనుసరించింది. “మధ్యలో వచ్చినదాన్ని, మధ్యలోనే పోతున్నాను. ఆయనని జాగ్రత్తగా చూసుకోవాల్సిన బాధ్యత తీదే అక్కయ్యా” అంటూ ప్రాణాలు విడిచిందా యిల్లాలు.

చెల్లెలి మాట ప్రకారమా అన్నట్లు భీమనప్పయ్యని కడవరకూ సేవించుకుంది వేదవతి. ఇల్లాలు పోయిన ఏడాది లోపే మామగారూ పరమపదించాడు. తర్వాత అయిదారేళ్ళకి భీమనప్పయ్య సన్యాసం తీసుకుని ‘భీమనంది’ అనేపేరుతో నిర్గంధుల (జైనుల) ఆవాసమైన జనకర గూడెం (గుంటుపల్లి) వెళ్ళిపోయినాడు. తర్వాత వేదవతి నిశ్చితమై నిత్యగోదావరీ స్నాన పుణ్యానుమతియై దివ్యలోకాలకి వెళ్ళిపోయింది. అక్కడితో వైదిక సదాచార సమ్మతమై యజ్ఞ యాగాదులు చేసి ప్రశస్తి పడసిన ఆకుటుంబ పద్ధతి అంతరించినట్లే. తర్వాత అవైదిక మతం భీమన పంపనాదుల యందు మొగ్గ తొడిగి పుష్పించడం మొదలు పెట్టి కొన్ని వందలేళ్ళు నిలిచింది. కాలమహిమే అదికదా ప్రకృతి సత్య పరిణామశీలం చక్రభ్రమణ సంయుతమూనూ.

“మహావిష్ణోరాజ్ఞా ప్రవర్తమానస్య.. ఓం యా ద్వీపే, భరత వర్షే, భరత ఖండే, మేరోః దక్షిణ దిగ్భాగే శ్రీశైలస్య ఈశాస్య ప్రదేశే, కృష్ణాగోదావరీ యోర్మధ్య దేశే....” అని సంకల్పం చెపుతూ సంధ్యావందనం చేసే అవసరం ఇంక ఆ కుటుంబం లోని వాళ్ళకి లేదు.

ఇమ్మడి అరికేసరి గుణార్ణవుడుకనుక పంపనగారికి కూడాకవితాగుణార్ణవుడనే బిరుదునివ్రదానం చేసాడు.

‘విక్రమార్జున విజయం’ ఆనంతరం

పంపన తాను ఆచరించే కైనధర్మాన్ని చాటి చెప్పే గ్రంథాన్ని కన్నడంలో

రచించాలని ప్రయత్నాలు ప్రారంభించాడు. సంస్కృతంలో రచింపబడిన అనేక జైన కృతులను అధ్యయనంచేశాడు. చివరికి జినసేనుడు సంస్కృతంలో “పూర్వ పురాణం” అనేపేరుతో రచించిన గ్రంథాన్ని ఆధారంగా చేసుకుని ‘ఆదిపురాణం’ అనే ఉత్కృష్ట రచన చేసాడు. ఆదిపురాణం పదహారు ఆశ్వాసాల ఉద్గ్రంథం. దాన్ని మూడు నెలల్లో విరచించగలిగిన మహాకవికి ఎన్ని బిరుదులిచ్చినా ఇంకా చాలనట్లే లెక్క. జైన తీర్థంకరులలో మొదటి వాడైన ఋషభనాథుని పంచకల్యాణాలను పంపన సవిస్తరంగా కథనంచేశాడు ఆది పురాణంలో.

పంపన తన ముప్పయి తొమ్మిదవయేట ఆదిపురాణ రచన చేసాడు. ఉత్తర కర్ణాటక రాజనగరం అయిన పులిగెరలోనూ, బనవాసిలోనూ చాలాకాలం వున్నాడు. అక్కడి రాజుగారి కొలువులో శాస్త్ర విద్యల్ని, వాటిలో తనకున్న వైదుష్యాన్నీ ప్రదర్శించాడు. పులిగెరలోచాలకాలం వుండటం వల్ల పంపన పలుకుబడులు తిరుళకన్నడ పలుకుబళ్ళుగా, సందర్భోచిత పదాలుగా భాసించాయి. సకలార్థ సంయుతం, ఉదాత్త వస్తు విన్యాసం, లలితపద కల్పనం, ప్రసన్న కవితా గుణం, కోమలం, సూక్తి గర్భం, మృదు సందర్భం మొదలైన కావ్యగుణాలతో హితమిత మృదువచనుడై, ప్రసన్న గంభీర రచనా చతురుడై పంపడు సమస్త విధవిబుధజన వినుతుడైనాడు.

భద్రాచలంలో పంపమహాకవిని సత్కరించటానికి గొప్పసభ ఏర్పాటు చేసారు. భద్రాచలం శీతలనాథుడి జన్మస్థలమూ, జైనులకి పరమపుణ్యప్రదమూ నాయె తెలుగు దేశంలో పుట్టి, కన్నడంలో ఇంత విశిష్ట కృషి సలిపిన పంపనకవి ఆచంద్రార్కయశస్సు సంపాదించగలడని పండితులంతా ప్రశంసించారు.

ఆమహాసభలో తనకుజరిగిన సన్మానానికి ఉచిత రీతిగా సమాధానం

చెప్పకుంటూ పద్మన కవి ఈ క్రింది తెలుగు సీస పద్యం చదివాడు. జినేంద్రపురా
ణాన్ని ఆయన తెలుగులో విరచించాడు. అందులోని పద్యం.

హరి నిలయంబున హరి నిలయంబును

విషధరాడ్యంబును విషధరాడ్య

మప్పురోమయమును నప్పురోమయమును

వనవిలాసమును పావన విలాసము

మున్నత కరి శృంగమున్నత కరి శృంగ

మిందుకాంతప్రప మిందుకాంత

మురుకలనకులంబునురుకలనకులంబు

నంశుకాంతద్యోతినంశుకాంత

మొనర నవశత సహస్రయోజనోన్న

తమును పదివేల యోజనములమరువలము

గలిగి కనకాద్రికి న్నూట గలిగినరి

ప్రథితమై యొప్పు మందర పర్వతంబు

సభంతా చప్పట్లతో మారుమ్రోగిపోయింది.

సానాదాని దేవ భద్ర జైనశాఖకి చెందిన సింగయ్య అనే ఉత్తమవరుడికి
వివాహం జరిపించారు పంపన్నగారు. మాధవయ్యకి నందిసేన శాఖకి చెంది
కుందసేనుడి కుమార్తె అచ్చుప్పతో పెళ్ళి జరిపించారు.

జినవల్లభుడి నలుగురు పిల్లలూ పెద్దవాళ్ళవుతున్నారు. అతనిపెద్ద కొడుకు

పేరు కుమార జనుడు కూతురి పేరు పోతిమబ్బె. రెండవ కొడుకు పేరు సింగనజనుడు. మూడవ కొడుకు పేరు భీమన జనుడు. ఈ విధంగా కాలచక్రం మళ్ళీ ఒకసారి తిరిగింది. పంపనార్యులు భారతదేశమంతటా పర్యటించి, ఆయా జైన గుహాలయాలూ, సిద్ధపుణ్య స్థలాలూ అవలోకించి, వేములవాడకు చేరుకున్నారు. తనపిల్లల్ని మనవల్ని జనవల్లభుడి పిల్లల్ని మనవల్ని అందర్నీ పిలిపించుకుని చూశారు. అప్పటికే మల్లియాంబ వెళ్ళి పోయింది. అనుకున్నట్లుగానే భీమన్న దానవులపాడు వెళ్ళి సల్లెఖన విధితో నిర్యాణం చెందాడు.

రేచన్నకి అయిదుగురు పిల్లలు. రేచన తమ్ముడికి ఇద్దరు పిల్లలు. రేచన చెల్లెలికి ముగ్గురు పిల్లలు. ఈ మధ్యనే రాష్ట్ర కూటులతో జరిగిన యుద్ధంలో రేచన్న వీరమరణం పొందాడు. సిరిదేవి ఆమాట వింటూనే కుప్పకూలి మరణించింది. రోహిణి కూడా పుణ్యవతిగా పరలోకం జేరుకుంది. పంపనార్యులు సన్యసించారు. శుభనంది అని పేరు పెట్టుకున్నారు.

ఇందూరు సీమలో వున్న పౌదనపురంలో కుక్కుటేశ్వర క్షేత్రం వుండేది. భరతచక్రవర్తి 525 ధనుస్సుల పొడుగైన ఋషభనాథుని విగ్రహాన్ని చేయించాడక్కడ. (తర్వాత చాముండ్ రాయడు శ్రావణ బెళగోలలో ఇలాంటి విగ్రహాన్నే ప్రతిష్ఠించాడు) ప్రాచీన జైన క్షేత్రమైన పౌదనపురంలో (బోధన్) పంపనార్యులు శుభనంది పేరుతో తన శేషసన్యస్త జీవితాన్ని గడిపారు. ఆయన నిర్యాణం చెందినవేళ కన్నడ భారతి కన్నీరిడినట్టేంది. పౌదన లోనే పంపనార్యుని సమాధి నిర్మించారు శిష్యులు, జన భక్తులు.

కమ్మనాడులోని వంగిపర్రు భీమనప్పయ్య వేదవతులకు వేదలిలో జన్మించి విశేష విద్యావంతుడై ప్రసన్న గంభీర రచనా విశారదుడై మహారాజ సత్కారాలను

బడసి, ధర్మపురాగ్రహార నన్నానితుడై, శూరుడై, నుగుణ శీలుడైన పద్మనప్పయ్యగారికావ్యాలు కావేరీ గోదావరీ నదుల మధ్యనున్న 'కన్నడనాడు' లో సర్వత్రా ఇప్పటికీ ఎప్పటికీ జీవిస్తూనే వుంటాయి. ఆయన జననమరణాలు తెలుగుగడ్డమీదనే జరిగినాయి. కానీ ఆయన కన్నడిగులకి అధికవి అయినాడు. ఆది పంపదని ప్రఖ్యాతి పొందాడు. ఒక్కొక్కసారి జన్మభూమిలో విద్యా ప్రకర్షకి అవకాశం దొరకదు. పంపన్నగారు కన్నడ రచనా ధురంధరులవ్వడం ఒక రకంగా మంచిదే. ఉగ్రమైన వీరశైవాది మతాలు మిగిలిన తెలుగు కావ్యాల్ని నాశం చేసినట్లే, ఆయన తెలుగులో వ్రాస్తే, వాటినీ నాశనం చేసేవేమో. కనీసం తెలుగువాడి కన్నడ రచనలైనా మిగిలాయి సంతోషం.

వంగిపర్రు అభిమాన చంద్రయ్య చెల్లెలు కనకదుర్గ. ఆమెను పొన్నూరు ఇచ్చారు. అదీ కమ్మనాడే. కనకదుర్గకి బాలయ్య రెండవ కొడుకు. బాలయ్యకి రామకిష్టయ్య రామకిష్టయ్యకి సీతారామయ్య కొడుకులు. సీతా రామయ్య కూడా పద్మనప్పయ్య ప్రఖ్యాతిని విన్నాడు. బంధువులే అవటం చేత, కుమారయ్య, భీమనప్పయ్య, పద్మనప్పయ్యల వార్తలూ, విశేషాలూ ఎప్పటికప్పుడు తెలుస్తూండే వి. వీళ్ళ విఖ్యాత చరిత్ర విని ప్రీతుడైన సీతారామయ్యకూడాజైనమతం స్వీకరించాడు. కులంలోనుండి వెలివెయ్యడం తగ్గిందీ మధ్యన. ఎక్కువ మంది జైనాన్ని అవలంబిస్తున్నారు. ఎందర్నీ వెలివెయ్యగలరు? జైన జన బాహుళ్యం పెరిగింది. బెజవాడలో నడుంబి జైన వసతి ఉచ్చస్థితిలో వుంది.

దిగంబర జైనులు శాసనదేవతల్లో షోడశ విద్యాదేవులను చిత్రిస్తారు. హేమ చంద్రుడు ఆ పదహారు గురు విద్యా దేవతల పేర్లు ఇలా చెప్పాడు.

(3) వజ్ర శృంఖల	11) సర్వాస్త్రమహాజ్ఞాన
(4) కువిశాంకుశ	(12) మానవి
(5) చక్రేశ్వరి	(13) వైరోత్య
(6) నరదత్త	(14) అచ్చుప్త
(7) కాళి	(15) మానసి
(8) మహాకాళి	(16) మహామానసిక

వీళ్ళే తంత్రవిద్యలో ప్రవేశించారు. పూజలు పొందుతున్నారు.

సీతారామయ్యకొడుకు పొన్నమయ్య, ఊరిపేరుతోనే ఇతడు ప్రసిద్ధుడు. వంగిపర్రుకి పొన్నురుకి ఏమంత దూరం లేదు. బండి మీద తొందరగానే వెళ్ళొచ్చు. అందుకనే పిల్లనిచ్చుకున్నారు మాధవసోమయాజిగారు.

పొన్నమయ్య అఖండ ప్రతిభావంతుడైనాడు. రాష్ట్రకూట చక్రవర్తి ముమ్మడి కృష్ణనివల్ల ఉభయ కవి చక్రవర్తి అనే బిరుదును పొందాడు. 'భువనైక రామాభ్యుదయం' అనే చంపూకావ్యాన్నిరచించి ఆమహారాజుకి అంకితమిచ్చాడు.

భువనద కన్నడ సక్కద

గవిగళ్ సలెసాలెసాలెపమాంగిత్తం

సవివేకముభయకవిచ

క్రవర్తి వెనరల నిజాహితోష్టం వృష్టం.

అసగుడనే కన్నడ కవి కుమార సంభవం అనే కావ్యాన్ని బహుశా నూరేళ్ళకి ముందే రాశాడు. అసగుడూ, కాళిదాసూ కూడా తనతో సరిపోలరని ధీమాగా చెప్పాడు పొన్నమయ్య.

కన్నడ గవిత యెళ సగం

గన్నూర్నడిరేఖ గగళం సక్కదోళ్

మున్నుళ్ళ కాళిదాసం

గన్నూల్మడి రచన యోళ్ కురుళ సవణం.

కన్నడ కవిత్వంలో అసగుని కన్నా నూరింతలు గొప్పవాడిని, సంస్కృత రచనలో కాళిదాసుకన్నా నాలుగింతలు గొప్పవాడిని అని చాటుకున్నాడు పొన్నమయ్య. ఆయన భార్యపేరు హైమవతి. హైమవతి పుట్టిల్లు 'చందవోలు'. దాని అనలు పేరు ననదుప్రోలు వాడుకలో చందవోలు అయింది. భువనైకరామాభ్యుదయం పద్నాలుగు ఆశ్వాసాల కావ్యం - దానికి వెలకట్టాలంటే ఆశ్వాసికో భువనం చొప్పున జమకడితే, పద్నాలుగు భువనాలు సరిపోతాయి. అనగలిగేంత ఆత్మస్థైర్యం వున్నవాడు పొన్నమయ్య.

విదిత భువనైకరామా

భ్యుదయక్కం బెలె మావుడంతర మింత

పదినాల్కుల భువనం గళె

పదునాల్కాశ్వాసరచనె గంచెల యక్కుం.

మహాత్తర విద్యాధరలోక సమానంగా వుండే కమ్మనాటి లోనే 'పుంగనూరు' అనే పురముంది. అదినం ఆ వూళ్ళో వున్న జైనులకు పండగ దినం. భాద్రపదమాసం ఆవేళే ప్రారంభమవుతున్నది. పవిత్రమైన జైన పర్యుషణ సమయమదే. ధర్మోపన్యాసాలు వినిడానికి సంసిద్ధులై జైనులు గుంపులు గుంపులుగా బయలుదేరి

జైన వసతులవైపు వెళుతున్నారు. ఆ సంవత్సరం 'ధర్మోపదేశం ఇవ్వడానికి వచ్చిన జిన చంద్రముని సామాన్యుడు కాదుట' అని ఆయన గురించే అంతా చెప్పుకుంటున్నారు.

జినచంద్రముని వేదిక మీదికి వచ్చాడు. జిన జనులు భక్తిభావ ప్రపూరితులైనారు.

'ప్రియమైన ప్రజలారా! ఇంతమంది జైనభక్తులు ఇంత ఆత్రుతతో ధర్మోపదేశం వినటానికి వచ్చారంటే చాలా ఆనందంగావుంది. క్రిందటి సారి నేను ధర్మోపదేశం చెయ్యటానికి వచ్చినపుడు చాలా తక్కువ మంది వచ్చారు. జైనమతంమీద మీ అందరికీ ఇంత భక్తి విశ్వాసాలు పెరిగినందుకు ఇరవై నలుగురు తీర్థంకరులకూ అభివాదం చేస్తున్నాను. జైనం చాలా ప్రాచీనమతం. అహింసదీని ప్రథమ సూత్రం. సృష్టిలో ఏ సూక్ష్మాతి సూక్ష్మ జీవికీ అపకారం జరుగకుండా చూసుకోవాలని చెప్పే జైనమతం మతాలన్నింటిలోకీ శ్రేష్ఠమైనది. మొదట దిగంబరజైనాన్ని తీర్థంకరులు ప్రతిపాదించారు. అందులో కేవలం పురుషులొక్కరికే మోక్షం లభిస్తుందన్నారు. తర్వాత జనసామాన్యం కోసం అవసరమైన సంఘయాన సూత్రాల ప్రకారం జైనమతం చాలామార్పులకు లోనైయ్యింది. యాపులీనంఘాన్ని ఆంధ్ర కర్ణాటక జైన మతస్థులకోసం అంగీకరించారు. గురువులు - స్త్రీలకీ కూడా మోక్షం లభిస్తుందని చెప్తున్నారు. మీ కందరికీ తెలుసు - జైనయతులు సాధారణంగా బాగా చదువుకొన్నవాళ్ళు. జైనాగమాలే గాక జ్యోతిష్యం, సర్వవిద్య, అసురవిద్య, వశీకరణ విద్య, మొదలైన వాటిల్లో నిష్ణాతులు. ముఖ్యంగామన జ్యోతిష విద్యవల్ల సాధారణ ప్రజలనుండి చక్రవర్తుల దాకా అందరూ సమ్మోహితులవుతారు శాతవాహనుల కాలం నుంచీ, మనకి రాజాశ్రయం లభిస్తూనే వున్నది

మండలేశ్వరులు, మహామండలేశ్వరులు, రాజవిషయాధ్యక్షులు, దండనాథులు జైన బసదులకూ, జినాలయాలకూ ఎన్నో గ్రామాలు దానం చేసారు. విద్యాదానం వివక్షతలేకుండా చేసేది జైనులే. మనకి భారత దేశంలోని పద్నాలుగు కేంద్రాలూ మహావిద్యాస్థానాలు. అందులో పెనుగొండ ఒకటి. జినభూషణ భట్టారక, దేవర వంటి యతులు పెనుగొండలో వుండటం మన అదృష్టం. ఈయతులలో సంఘాచార్యులు, గణాచార్యులు, ఉపాధ్యాయులు, వాచకాచార్యులు, ఉచ్చారణాచార్యులు, పచ్చకా చార్యులూ అందరూ వున్నారు. వీరంతా జైన సిద్ధాంత పరిరక్షణ గావిస్తున్నారు.

రాజులు జైన యతులకి ఆశ్రయమివ్వటం సరే, జైన యతులే రాజులకు ఆశ్రయమిచ్చి, వాళ్ళకి రాజ్యాన్ని స్థాపించి పెట్టిన ఉదంతాలు ఆంధ్రచరిత్రలో అనేకం వుండి, జైన మతానికి విశేష గౌరవాన్ని లభింపజేస్తున్నాయి. కడప మండలం పేరూరులో సింహనంది అనే జైనాచార్యులు ప్రసిద్ధుడు. ఇక్ష్వాకు రాజుల పాలన అంతరించాక, దడిగ మాధవులనే ఇద్దరు ఇక్ష్వాకు సోదరులు సింహనందిగారిని ఆశ్రయించారు. వాళ్ళకు రాజ్యపరిపాలనలో శిక్షణ యిచ్చి, సింహనందిగారు పేరూరులో గాంగరాజ్య స్థాపన చేయించారు. అందుకే అది గంగపేరూరుగా ప్రసిద్ధి చెందింది.

అపరోక్ష జ్ఞానమనియు, పరోక్ష జ్ఞానమనియు, జ్ఞానము ద్వివిధంబుల వుండును. అపరోక్ష జ్ఞానము అవధి, మనఃపర్యాయము, కేవలము అని మూడు విధాలు. పరోక్ష జ్ఞానము మతి, శ్రుతము అని రెండు విధాలు. నిర్వికల్ప జ్ఞానమే పరోక్ష జ్ఞానము. మనవంటి సామాన్యులకు ఒక పదార్థము యొక్క సర్వలక్షణాలనీ గ్రహించటం సాధ్యంకాదు. జైనతర్కం సప్త నిర్ణయరూపాన్ని అంగీకరిస్తోంది. ఆ

ఏడూ ఏవిటంటే : (1) స్వాదస్తి, (2) స్వాన్నాస్తి, (3) స్వాదస్తి నాస్తి, (4) స్వాదవక్తవ్యం (5) స్వాదస్తిచ అవక్తవ్యం (6) స్వాన్నాస్తిచ అవక్తవ్యం (7) స్వాదస్తి చనాస్తిచ అవక్తవ్యం.

ఒక పదార్థరూపమే స్వీయ రూపం పుద్గల స్థానం. కాలం అనే వాటి యొక్క దృగ్విశేషాలను బట్టి సత్యంగాభావింపబడుతోంది. పుద్గలమంటే పదార్థం - ద్రవ్యం. మహాపురుషుడైన కుందకుందా చారుల వారు ఈ ఆంధ్ర దేశం కడుపున పుట్టిన అద్భుత విశేషం వారు అనేకాంతతా వాదాన్ని రచించారు. దీన్నే వాస్తవ బాహుళ్యవాదము అని అంటారు. అనంతాలైన భౌతిక పరమాణువులునూ, అనంతాలైన వ్యక్తిగత ఆత్మలు అయివున్నాయి. ఇవన్నీ ప్రత్యేకాలూ స్వతంత్రాలూ అయివున్నాయి. ఇవి వాస్తవికాలు కూడా. ప్రతి ఆత్మా ప్రతి పరమాణువు అసంఖ్యాకాలైన స్వీయ స్వరూప, స్వభావ లక్షణాలతో విరాజిల్లుతున్నది. ప్రతి పదార్థానికీ అనంతములైన స్వీయ విశేషగుణాలు వున్నాయి.

సత్సత్యమంటే భిన్నత్వంలో ఏకత్వం. లేక ఏకత్వంలో భిన్నత్వం అని అర్థం.

విశ్వమంతా జీవవర్గమనీ, అజీవవర్గమనీ రెండు వర్గాలుగా విడదీయబడి వుంది. కాలమొక్కటే ఆకాశంలో వ్యాపించని అనాస్తి -కాయద్రవ్యం.

మన జైనమతంలో జీవుడు, లేక పురుషుడు చేతనాలక్షణ లక్షితుడు. అథమస్థితి మొదలుకొని ఉత్తమ స్థితి దాకా గల ప్రతిజీవీ చైతన్య విశిష్టుడే. కర్మప్రతిబంధకాలను బట్టి, చైతన్యస్థాయి మారుతుంది. కర్మా వేశరహితులైన ముక్తజీవుల్లో అత్యంత శుద్ధ చైతన్యం గోచరిస్తూ వుంటుంది. నైసర్గిక స్థితి యందున్న జీవుడు అనంత విశ్వాసంతో అనంత జ్ఞానంతో, అనంత ఆనందంతో అలరారుతాడు. జీవుడు జ్ఞాతా యదార్థ కర్తా , యదార్థ భోక్తా కూడా అయి వున్నాడు. రూపరహితుడై యున్నా

జీవుడు తాను ప్రకాశింపజేసే శరీరముయొక్క ఆకారాన్ని ధరిస్తాడు. అతడు వెలుగు వంటివాడు. చీమలోని జీవుడుచీమంత వుంటే, ఏనుగుశరీరంలోని జీవుడు ఏనుగంత వుంటాడు. జీవుడు శరీరంతో సహవ్యాపకుడు. జ్ఞానమే ఆత్మసారం. పుద్గముక్తి అంటే సర్వజ్ఞతయు ముక్తియు అయివున్నది. ద్రవ్యానికి పుద్గల అనిపేరు. పుద్గల అంటే పూర్ణీకరణ. పుద్గక్కరణ శీలము కలది. వర్ణరుచి గంధస్పర్శ గుణ సంవర్ధనంతో వరమాణువులు విభిన్నాలవుతున్నాయి. సూక్ష్మరూపంలో వున్న పుద్గలయేకర్యగా నేర్పడి, జీవుల్లో ప్రవేశిస్తుంది. వారిని సంసార బద్ధుల్ని చేస్తుంది. జీవుడిని శరీరంతోబంధించే గ్రంథిలాంటిది కర్మము. జ్ఞానం ముక్తికారణం. సమ్యక్ దర్శనం, సమ్యక్ జ్ఞానం, సమ్యక్ ప్రవర్తన అనేవి జై నంలో మూడు రత్నాలుగా పరిగణింపబడుతున్నాయి. మనజైన సంఘంలో శ్రమణకులును శ్రమణికులును, ఉపాసకులు ఉపాసికులు అనబడే సంసారులున్నారని మీకందరికీ తెలుసు. శ్రమణకులొనర్చే మహాశఫధాలు ఎప్పుడూ మననం చేసుకుంటూండండి ప్రజలారా! అవి అహింసా, సత్య అస్తేయ బ్రహ్మచర్య అపరిగ్రహములనేవి. ఇవిప్రపంచమంతా ఎప్పుడూ ఆచరించవలసినవే. మనకి దేవుడులేకపోయినా దైవత్వాన్ని నిరసించం మనం. ఇది గుర్తుపెట్టుకోండి. జైనం అత్యంత పారమార్థికమూ, నైతికమూ అయివుంది. ముక్తుడైనాక ప్రతిజీవీ ఒకదేవుడే. మీరంతా ఇంత సేపు ఈ ధర్మోపన్యాసాన్ని వినిధన్యులైనందుకు సంతోషంగా వుంది. మీరంతా ముక్తులై దేవుళ్ళగుదురు గాక” అంటూ ముగించాడు జిన చంద్రమునిచంద్రుడు.

గురువర్యుని ధర్మబోధనకి పులకిత శరీరులైనారు ద్విజోన్నత విద్యా నిధి అయిన నాగమయ్యా, అతని కొడుకులు మల్లప్పా, పున్నయ్యా కూడా. ఇంటికొచ్చాక కూడా తీర్థంకర భజన చేస్తూ కూచున్నారు.

మల్లప్ప భార్య ప్రజ్ఞాప్తి, పున్నయ్య భార్య పుధల. మల్లప్పకి ఐదుగురు కొడుకులూ ముగ్గురు కూతుళ్ళూను. ముందున్న చంద్రశాలలో వీళ్ళు భజనలు చేస్తూంటే, లోపలవంటింట్లో నుంచీ గిన్నెల చప్పుడు ఎక్కువ కాజొచ్చింది. ప్రజ్ఞాప్తి, పుధల హోరాహోరీగా పోట్లాడుకుంటున్నారు.

“అబ్బ మనశ్శాంతి లేకుండా ఏవిటే ఈగోల. ఎవరో ఒకరు నద్దుకు పోవచ్చుగా” అన్నాడు మల్లప్ప ఇంటికికెళ్ళి. ఇద్దరూ మళ్ళీ ఇంతెత్తున ఎగిరిపడ్డారు.

“మొన్న ఇద్దరం కలిసి పిల్లలు తింటారనిలడ్డవులు చేసాంగదా అందులో శాన్ని తీసికెళ్ళి తనగదిలో దాచిపెట్టుకుంది మీ మరదలు చూసారా?” అంది ప్రజ్ఞాప్తి.

“పిల్లలు అడిగితే గబుక్కున తీసి యివ్వటానికి వీలుగా వుంటాయని కిందటి వారం మణుగుబూలు చేసి నప్పుడు అక్కయ్య తనగదిలో దాచిపెట్టుకుంది. ఆ ప్రకారమే నేనూ చేసాను. దానికోసం ఒకటే తిడుతోంది బావగారూ! నేను బతక లేకపోతున్నా నిక్కడ. మా పుట్టింటికి వంపించి వెయ్యండి. సేనాపతిపిల్లలే గాని చెప్పుకోవటానికి ఇక్కడ నా పిల్లలు అధాకలితో మాడిపోతున్నారు” అని ముక్కు చీదింది పుధల.

“అఁ. నీ పుట్టింట్లో వజ్రమాణిక్యరాశులు దొర్లుతున్నై. నీకూ, నీ పిల్లలకూ కావల్సినంత తిండిపెడతారు నీ వాళ్ళు? హుఁ. బొద్దం నించీ ఈ మధ్యనే జైనంలాకి మారారు. మీ వాళ్ళవైభోగం నాకు తెలియదాఏం? అయ్యవార్ల నట్టిల్లులా వుంటుంది తమ పుట్టిల్లు” అంది ప్రజ్ఞాప్తి ఈసడింపుగా.

పుధలకి రోషం వచ్చింది. “అందరికీ మీ పుట్టింటి వాళ్ళకి మల్లే ఎదటివారి

కడుపులుకొట్టి సంపాదించుకోవడం రాదులే. అయినా నా వాళ్ళు తిండిపెట్టక పోతే నాలుగిళ్ళల్లా పాచివనిచేసి సంపాదించుకుని నా పిల్లలకి తిండిపెట్టుకుంటాను” అంది పుధల.

“తప్పమ్మా! పశ్చిమ చాళుక్య రాజుగారైన తైలపుని ఆస్థానంలో చమూపతులు మీ భర్తలు. ఈ అడుక్కుతినడం, పాచివన్ను చేసుకోవడం లాంటి మాటలు. మాట్లాడకండమ్మా అవాచ్యంగా వుంటుంది” అన్నాడు పెద్దాయన నాగమయ్య కూడా వచ్చి. చివరికి పున్నయ్య వచ్చి పెళ్ళాం మీద చెయ్యి చేసుకుంటే గాని ఆ గొడవ సద్దుమణగలేదు. అలా అని నిట్టూర్చడానికి లేదు. మళ్ళీ ఏ క్షణంలో తోడికోడళ్ళిద్దరూ బాహాబాహీ, కచాకచి యుద్ధానికి పాల్పడతారో తెలీదు. ఈ ఇద్దరు ఆడవాళ్ళు సృష్టించే కోభకి ఇంట్లో అంతా ప్రాణాలు అరచేతిలో పెట్టుకుని బతకాల్సి వస్తోంది.

ఆరాత్రి మల్లపు పున్నయ్యతో ఇలా అన్నాడు. “తమ్ముడూ! అనవసరంగా అమ్మాయి మీదచెయ్యి చేసుకున్నావురా. తొందరపడ్డావు” అని.

“తొందరపడలేదన్నయ్యా! ఆలస్యం చేశాను. మనల్ని లోకువకట్టి, చెవులకి తాటాకులు కట్టి ఆడిస్తున్నారు ఈ ఆడంగులు. ఇంట్లో పోరు భరించలేకపోతున్నామైతిమి. ద్విజోన్నత విద్యానిధి, బహుశ్రుతప్రజ్ఞానిధి, ఉపమానాతీత ధైర్యవంతుడు, యజ్ఞవల్క్య సదృశుడు - కౌండిన్య గోత్రీకుడు అని బహువిధాలుగా ప్రస్తుతులందిన తండ్రిగార్ని అమ్మ ఎంత భాదపెట్టింది. ఈ బిరుదులన్నీ పోయి, చివరికి ఆయన్ని “గయ్యాళి సుభద్రమ్మగారి భర్త” అన సాగారు కదాఅంతా. అవిడ బతికి ఉన్నవాళ్ళు కోడళ్ళను రాచిరంపాన బెట్టినా, పుణ్యస్త్రీగా నాన్న చేతుల్లో వెళ్ళిపోయింది. అవకాశం

దొరికిందే చాలని ఇప్పుడు వీళ్ళు మనల్నిచెండుకు తింటున్నారు. నువ్వేమన్నా అనుగాని నేనీ రభస భరించలేకపోతున్నా నన్నయ్యా!” అనిబాధపడ్డాడు పున్నయ్య.

‘మరీ ఇంత ఇదైపోతే ఎలాగురా పున్నయ్యా? అన్నీ మెల్లగా సర్దుకుంటాయి’ అన్నాడు మల్లప్ప.

“నీకున్నంత సహనం నాకులే దన్నయ్యా! భుజబలంలో సాటిలేని వీరుడివై, జ్యోతిష్య శాస్త్రంలో బభ్రు వరాహమిహిర, శౌనక సునంద గార్గ్యులతో సమానుడవై, దాన కర్ణుడివై అమ్మన భక్తుడివై విశేష ఖ్యాతి నందిన నిన్ను వదిన అట్లా పురుగులా తీసి పారేస్తుంటే నేను సహించలేకపోతున్నాను. ‘దండం దశగుణం భవేత్’ అంటారుగా! పుద్గలని చెప్పచేతల్లో పెట్టుకోవటానికి నాకు మరేఉపాయమూ కనబడటలేదు” అన్నాడు పున్నయ్య.

“తప్ప తమ్ముడూ! తోడికోడళ్ళ మధ్య పోట్లాట ఎందుకొచ్చింది? లడ్డుపుల కోసం. అవి తమతమ పిల్లలకి సరిగా పెట్టుకోవాలన్న తపన వల్ల. ఆ గొడవ వెనకవున్నమాతృత్వపు మమకారాన్ని గుర్తించవే? తప్పుఇద్దరిదీనూ. విద్య సరిగా లేకపోవడం వల్లనే స్త్రీలలో ఈ సమస్యలూ గయ్యాళితనమూ ఏర్పడుతున్నాయి. నువ్వే ఆలోచించు. వాళ్ళకి తగిన మనో వికాసం ఏదీ? ఎన్ని తరాలుగా వాళ్ళని మనం అణగదొక్కుతున్నాం? చేతిలో పిల్ల, చంకలో పిల్ల, కడుపులోపిల్లాను ఎప్పుడు చూసినా. చిన్నతనంలోనే పెళ్ళిళ్ళు చేస్తారాయె. నిజం చెప్పాలంటే ఆడవాళ్ళ బరువు బాధ్యతలు మనమేం పంచుకుంటున్నామని? మహా అయితే ఆభరణాలు చేయించి పెట్టగలం. నూతన వస్త్రాలు తేగలము. అంతేకదా! సానుభూతితో వాళ్ళ చిరాకుని అర్థం చేసుకుని ప్రేమతో ఆదరించగలిగితే ఆడవాళ్ళు మారకుండా వుండరు. చిటికెడు ప్రేమా, గోరంతసహనం చూపిస్తే చాలు. వాళ్ళు

ప్రాణం పెడతారు తెలుసా? మనమేదో బయటిపనుల్లో వూపిరాడకుండా మునిగిపోయి, ఆ చిరాకు అంతా ఇంట్లో పనులతో పిల్లలతో సతమతమయ్యే భార్యలమీద చూపిస్తే, ఫలితాలు దారుణంగానే వుంటాయి” అన్నాడు మల్లప్ప.

“ఏమో అన్నయ్యా! చదువూ, అనురాగం, ఇవేవీ స్త్రీలను మారుస్తాయనుకోను. స్వభావసిద్ధమైన గుణం ఎక్కడికి పోతుంది? పూర్వం అంతా చదువుకున్నారా? భర్తలను నిరుత్సాహ పరచకుండా వాళ్ళు తమతమ వృత్తుల్లో రంగాల్లో అభివృద్ధికి చేరుకునేటట్లు సహకరించిన, దోహదపడిన సాధ్యలలామలు పూర్వం లేరా? పంపమహాకవిగారి ఇల్లాలూరోహిణమ్మగారిని గురించి ఇప్పటికీజనం ఎంత గొప్పగా చెప్పుకుంటారు? మహాజ్వాలమ్మగారూ, సిరిదేవమ్మ గారూ, జినవల్లభుడికి మల్లియ రేచన్నకి ఇచ్చిన ప్రోత్సాహం మటుకు? వాళ్ళతల్లులో? వాళ్ళంతా ఏ చదువుకున్నారంటావు? ప్రతి మగవాడి విజయం వెనకా ఒక స్త్రీ వుంటుందని విని ఆనందించటమే గాని”. అన్నన భక్తుడైన పున్నయ్య అన్నాడు. అమ్మన భక్తుడంటే పితృభక్తి పరాయణుడు. అన్నన భక్తుడంటే భ్రాతృభక్తి పరాయణుడు.

“చేతనైనంత వరకూ వాళ్ళని తల్లిదండ్రులు చదివించే వుంటారు. వాళ్ళకి భాషా జ్ఞానం లేదంటే నమ్మలేము తమ్ముడూ! పురాణాలలోని విజ్ఞానాన్ని నూరిపోసే వుంటారు. ఇంకా ఎక్కువగా శాస్త్రాదులు చదివించి ఆయా విద్యల్లో స్త్రీలను మహామేధావుల్నిగా చేస్తే పెళ్ళి ఆలస్యమవుతుంది. తొందరగా పెళ్ళిళ్ళు చేసి తీరాల్సిందేనాయె. ”

“అధిక విద్యావంతులుగా స్త్రీ పురుషులందరీ అన్ని వృత్తుల వాళ్ళనీ ఈ చదువుఅనే మాయా జాలంలో ఇరికించి అనవసరంగా భ్రమలు కల్పించితే తర్వాత పరిణామాలు ఊహించలేకపోతున్నాను” అన్నాడు పున్నయ్య.

“సరేలే భవిష్యత్తులో ఏం జరుగుతుందో తెలియదు. మనం తెలీకగాని, తెలిసిగాని తప్పుచేస్తే గుణపాఠం చెప్పటానికి ప్రకృతిసిద్ధం గానే వుంటుంది. అందుకేనేను మగపిల్లలకీ, ఆడపిల్లలకీ సమానంగా విద్యనేర్పిస్తున్నాను. చదువు సరిగా రాకపోతే బలవంతాన మటుకు మగపిల్లలకైనా సరే చెప్పించను. నీ పిల్లలకి కూడా విద్యనేర్పించాలిసుమా! రేపే అక్షరాభ్యాసం చేద్దాం. వర్జ్యం లేనివేళ చూసి’ అన్నాడు మల్లప్ప.

“మరి అన్నయ్యా! మగపిల్లలకి చదువురాక పోతే ఎట్లా? అసలే బ్రాహ్మణులం జన్మతః బీదవాళ్ళం. పెద్దపెద్ద సంసారాలు, అమిత చాదస్తం. మరి మనకి నాలుగక్షరమ్ముక్కలు తప్ప నాలుగు రాళ్ళు సంపాదించుకునే మార్గమేది?” అన్నాడు పున్నయ్య. “మనమంటే ఏదో యుద్ధవిద్యలు నేర్చుకుని సేనాపతులమైనాం గాని...”

“అందరికీ వేరే వేరే వృత్తులుకల్పించి చేతినిండా పనిచేసుకుని పొట్టపోషించుకునే ఉపాయం ఏర్పరచింది పూర్వ సంఘం. మనకి మటుకు పనిచెయ్యడం అబ్బురం. మెదడుతో, నాలుకతో బతకవలసిన వాళ్ళమే నాయె. అది ఏమతంలో చేరినా తప్పదు” అన్నాడు పున్నయ్య.

“అన్ని వృత్తులూ అవసరమే. ఇందులో ఎక్కువ తక్కువలు లేవు. చెప్పలు కుట్టటం తక్కువా, చదువు చెప్పటం ఎక్కువాలంటి భ్రష్టపు ఊహలు మనుషులకి ఎప్పుడోస్తాయో అప్పుడు బ్రహ్మాండమైన విప్లవం వస్తుంది. నా పిల్లలకి బలవంతాన చదువు చెప్పించను. నిజమే. వాళ్ళకి వేరే విద్యమీద ఆసక్తి వుంటే ఆవృత్తే నేర్పిస్తాను. ఉదాహరణకి నేత పనే వుందనుకో. వైదిక మతంలో ఎవరికులవృత్తివారికే అని నిర్దేశించి ఛాందసంగా కూర్చున్నారు కానీ, మన జైనులకి అట్లాంటి పట్టించులేదు.

కుండలు చెయ్యటంలో ఇష్టం చూపినా లెక చెప్పులు కుట్టటంలో ఆసక్తి, నేర్పు చూపించినా, అవిద్యే నేర్పిస్తాను. పిల్లల్ని బలమంతం చేసి చదివించినది చదువే కాదు. అందరూ చదువులు చదివేసి శాస్త్రాలు పుక్కిట బట్టితే ఉద్యోగాలు దొరికే అవకాశాలు మృగ్యమైపోవటం తథ్యం. చెతిలో పనీ, చేసే వృత్తిలో నైపుణ్యం వుండాలి బతకడానికి. మనం శాస్త్రాలు చదువుకున్నాం. నేను జ్యోతిష్య శాస్త్రంలో విశేషకృషి కూడా చేసాను. వీటితో సంబంధంలేని సేనాపతి ఉద్యోగాలు చేస్తున్నాం.'

“ఇదుగో తమ్ముడెక్కడికీ పోడు. ఇక ఆ ఊకదంపుడు చొప్పదంటు ఉపన్యాసాలు ఆపేసి ఇట్టారండి.” అంటూ కేకేసింది ప్రజ్ఞాప్తి.

“అమ్మో వదిన! పద - పద. అన్నయ్యా” అంటూ వెళ్ళి పోయాడు పున్నయ్య.

ఆ తర్వాత కొంతకాలానికి జన చంద్రమునికి కైవల్య ప్రాప్తి సిద్ధించింది. విద్యావైదుష్య శోభితులూ, భుజ బలపరాక్రమ విశిష్టులూ అయిన ఆ అన్నదమ్ములు తమ గురువర్యునిజ్ఞాపకార్థం వారికి అంకితంగా ఒక జైన పురాణాన్ని తయారు చేద్దామని ఆలోచించారు. పొన్నమయ్య గారితో విశేషమైన స్నేహం లేకపోయినా పరిచయం వుంది వారికి. ఆయన సాటి తెలుగువాడు, కన్నడంలో చక్కని కవిత్వం చెప్పగల సమర్థుడూ, ముఖ్యంగా జైనుడూ, జైనాగమపురాణాలు తెలిసినవాడూనూ.

విదిత భువనైక రామా

భ్యుదయక్కుంబలె మావుడంతరమింతే

పదినాల్కుల భువనంగళ

పదునాల్కాశ్వాసరచన గంచెలె యక్కుం”

పొన్నమయ్య ఇంతధిషణాహంకారుడుగనుకనే మల్లప్పా పున్నయ్యా తమ గురువుగారి జ్ఞాపకార్థం ఆయన పరోక్షంలో శాంతిపురాణం అనే జైన పురాణాన్ని రచించమని అడిగారు. పొన్నమయ్యా సంతోషంగా వప్పుకున్నాడు. తన ప్రతిభ పాండిత్యాదులూ సర్వంకష ప్రజ్ఞా గుర్తించి పుస్తకం రాయించుకోవడమే గాక కొన్నాళ్ళు ఇల్లు గడవడానికి ఆర్థిక పుష్టినివ్వడం ఏ రచయితకి సంతోషం కాదగనకా?

జైన తీర్థంకరులలో పదహారవ తీర్థంకరుడైన శాంతినాథుని చరిత్ర పన్నెండాశ్వాసాల చంపూకావ్యం రచించాడు పొన్నమయ్య. దీనికి పురాణ చూడామణి అనేపేరు వచ్చింది జైనులకి సుబోధ కంగా వుండి బాగా రుచిస్తుందీ కావ్యం.

శాంతి పురాణంలోనివివిధ పద్యాలవల్ల పొన్నమయ్యగారిసర్వతోముఖ ప్రకనబడసాగింది. ఆయన అష్టాదశ వర్ణనలు చేసాడు. నవరస పోషణ చేసాడు. ఛందో వైవిధ్యం గుస్తరించాడు. ప్రయోగదక్షుడై ప్రకాశించాడు. శాంతిపురాణానికే పదహారు వందల ముప్పయ్యారు గద్యపద్యాలతో రచించాడు. ముఖ్యంగా కందపద్యాలు - కందపద్య రచన పొన్నమయ్యకి నల్లేరు మీద బండినడక నాలుగింట జగణంవాడాడు. పదకొండు వందల అరవై తొమ్మిది కందాల రాశాడాయన. ఉత్పలమాల, చంపకమాలలు రెండొందల ముప్పై మూడు రాశాడు. నూటయాభయ్యేడు మత్తేభ శార్దూలాలు రచించాడు. ఏ పద్యంలోనైనా ధార అనర్గళం. పుస్తకమంతా ఎంతో చెయ్యి తిరిగిన వాడి రచన అనిస్పష్టం తెలుస్తుంది.

మల్లప్పకుమార్తెలు కూడా, చక్కగాచదువు నేర్చుకుంటున్నారేమో, శాంతి పురాణాన్ని ఎప్పటికప్పుడు చదవ సాగారు. గ్రంథం పూర్తి కాగానే కవిపండిత సభ యేర్పాటు చేయించారు వాళ్ళే. పేరుపొందిన విద్వాంసులూ మహాకవులూ వచ్చారు ఆ సభకి.

నిలువెత్తు గజమాలలు తీసుకొచ్చింది ఆ సభకి మల్లప్పగారి రెండవ కూతురు అత్తిమబ్బె. పొన్నమయ్యనీ, ఆయన అర్ధాంగి హైమవతినీజంట ఉన్నతాసనాల మీద కూర్చో బెట్టింది. ఇద్దర్నీ సభకు తీసుకొచ్చిన ఆ అమ్మాయి సదాశయానికీ, రసహృదయానికీ మురిసి పోయారు అంతా. ముఖ్యంగా హైమవతి హృదయం అమితానందంతో పరవశించింది. అందరి ముందూ ఇలా ఉన్నతాసనంమీద భర్త పక్కన కూచోవడం సిగ్గుగా వున్నా తనని ఇంత గుర్తిస్తారనుకోలేదు హైమవతి. ఆ భార్యాభర్తలిద్దరికీ అమ్మానాన్నల చేత దండలు వేయిద్దామని ఉత్సాహపడింది అత్తిమబ్బె. తల్లి ప్రజ్ఞాప్తిని రమ్మని బ్రతిమాలింది. అవిడరాకపోగా, “ఛీ ఆడవాళ్ళం సభలకు రావడమేమిటి? ఆ హైమవతికి సిగ్గులేదు గనక వచ్చింది. నిన్ను, మీ అక్కనీ, చెల్లెల్నీ కూడా మగరాయుడి లా పెంచాడుగా మీ నాన్న. మీరూ వెళ్ళండి సభలకు, అవ్వ! ఆడపుట్టుక పుట్టామే, మనం మర్యాదగా ఇంట్లో ఉండాలే అనేజ్ఞానం మీకులేదు. అయ్యో! ఆడపిల్లల్ని ఇట్లా పెంచకూడదే అన్న జ్ఞానం మీనాన్నకి లేదు. ఆ కవితాస్వలేమిటో, రాయించడాలేమిటో మేమెరుగుదుమా ఇవన్నీ? పక్కింటి కెళ్తానంటేనే మా అమ్మ చీపురుతిరగేసేది. మీనాన్నకి ఇంట్లో పెళ్ళి కావల్సిన ఆడపిల్లలున్నారే అన్న వూహే రాదేమో ఉన్న డబ్బంతా కవులకీ, కావ్యాలకీ తగలేస్తే, ఇక మీ పెళ్ళిళ్లు ఎట్లా చేస్తాడో? ఎప్పుడు చేస్తాడో? నేనేమన్నా అంటే “చూసావా గయ్యాళిది డబ్బు

కాపినం మొగ ఖీ పిల్లల్ని వేపుకుతింటుంది' అంటారుగాని, నాబాధ ఎవరికి తెలుస్తుందమ్మా? ఎదిగిన పిల్లలకి పెళ్ళిళ్ళు చెయ్యక నలుగురిలో తలెత్తుకోరెకాదున్నాను" అంటూ ముక్కు చీదుకుని కన్నీళ్ళు పెట్టుకుందావిడ.

తల్లి చదివిన దండకానికి మనసు బాధగా అయింది అత్తిమబ్బెకి. "ఆవిడది ముందుచూపొ. మూర్ఖత్వమా? గయ్యాళితనమా, అతి తెలివా?" అని ఆలోచించింది కానీ తేల్చుకోలేక పోయింది.

అన్యమనస్కంగానే అలకరించుకున్నారు ముగ్గురమ్మాయిలూ. అయినా చక్కటి పిల్లలు గనుక మరింత బాగా కనిపించారా సభలో.

పెద్దమ్మాయి చక్రేశ్వరి లేత నీలరంగు అంతరీయమూ, పాలనురగవంటి ఉత్తరీయమూ ధరించింది. ముదురు నీలరంగు ఉపవస్త్రం నడుముకి బిగించింది. నీలరంగు స్తన వల్కలం వెనక వేపు ముడివేసింది. ముత్యాలూ, ఇంద్ర నీలాలూ కలిపి చేసిన పొడుగ్గా వ్రేలాడేమూడుపేటల తారహారాలు వేసుకుంది. చెవులకి ముత్యాల కమ్మలూ, బంగారు చెంపసరాలూ పెట్టుకుంది. చేతులకి నీలాల గాజులు వేసుకుంది. సన్న జాజుల మాలతో కేశాల్ని అలంకరించుకుంది.

అత్తిమబ్బె లేతకనకాంబరం రంగు అంతరీయోత్తరీయాలు ధరించింది. ఉపవస్త్రంగా ఎర్రని వలువ ఎంచుకుంది వాటిమీద కెంపులతో పూలు కుట్టి వున్నాయి. సన్నని నడుముకి కెంపుల వడ్డాణం పెట్టుకుంది. పగడాల పాపిడి పిందె ధరించింది. చెవులకి రత్నాల తాటంకాలు వ్రేలాడుతున్నాయి. చెంగావిరంగుస్తన వల్కలం ధరించి కనకాంబరం పూలు జడలో తురుముకుంది. జడకుచ్చలు పెట్టుకుంది. అపాదమస్తకం కెంపులు కరిగించి చేసిన బొమ్మలూ వుంది.

ముగ్గురిలోకి చిన్నది మణిమబ్బె. పల్చటి ఆకుపచ్చటి అంతరీయం ఒక వింత హాయిలుగా కట్టుకుంది. ఎర్రటి ఉత్తరీయం పసుపు పచ్చని ఉపవస్త్రం పసుపు పచ్చని స్తనవల్కలం ధరించింది. కేశపాశం కొత్తరకంగా తీర్చిదిద్దుకుంది. ఒక్కతామర పూవు చెవిప్రక్కగా తురుముకుంది. గరుడపచ్చలు పొదిగినజిగినీ హారాన్ని మెడచుట్టూ అమర్చుకుంది. గాజులు కూడా పచ్చలు పొదిగినవే. పెద్దపెద్ద బంగారు దిద్దులు పెట్టుకుంది. ముగ్గురు పిల్లలూ కాళ్ళకి లత్తుకపెట్టుకుని కాళ్ళకి కడియాలు ముక్కుకి ఆభరణం ధరించారు. కళ్ళకి కాటుక దిద్దుకుని దోసగింజంత బొట్టు పెట్టుకున్నారు. లక్ష్మీ, సరస్వతీ, పార్వతీ, వచ్చినట్లు సభకి వచ్చారు.

ఇంత మహాసభకు వచ్చే అదృష్టాన్నిచేజేతులా వదులుకుంది అమ్మ, ప్లే, అనుకుంటూ ఆగజమాలలు తీసికెళ్ళి పొన్నమయ్య దంపతులచేతి కిచ్చింది అత్తిమబ్బె. ముగ్గురమ్మాయిలూ ఆ దంపతులకు నమస్కారంచేసారు. పొన్నమయ్య స్నేహితులు సమవయస్కులు, కొందరు గజమాలలు భార్యాభర్తలిద్దరూ ఒకరిమెడలో ఒకరు వేసుకోవాల్సిందేనని పట్టుబట్టారు. హైమవతి ఇంకా సిగ్గుపడింది. హాస్యాక్తులూ నవ్వుల మధ్య భార్యాభర్తలిద్దరూ ఒకరి మెడలో ఒకరు దండలు వేసుకోక తప్పలేదు. పొన్నమయ్యకి తనపెళ్ళి నాటి ముచ్చట గుర్తుకొచ్చింది. హైమవతికి వేరే గుర్తు రావటం దేనికి? ఎప్పుడైనా ఆమె తన పెళ్ళి విషయాలు మర్చిపోతేగా!

సభ ప్రారంభమైంది. ముందు జైన గురువులు ఆశీర్వాదించారు. తర్వాత శాంతి పురాణ రచనావైదగ్ధ్యాన్ని కొనియాడారు సహకవులు పండితులు.

అత్తిమబ్బె మాట్లాడటానికి వచ్చింది వేదిక సమీపానికి. ముగ్గురు అక్కచెల్లెళ్ళూ, అయిదుగురు అన్నదమ్ములతో బాటు చదువుకున్నా, అత్తిమబ్బె విజ్ఞానంలా

అందెవేసిన చేయి.

ముందు సభాసరస్వతికి వందనం చేసి, ఉపన్యాసం ఆరంభించింది. శాంతిపురాణంలో ఎవరూ గమనించని రెండు మూడు కొత్త విషయాలు చెప్పేసరికి సభ్యులంతా ఆశ్చర్య పోయారు. ఆసభకి అనుకోకుండా అటువైపు వెళ్తు వచ్చిన ఒక యువకుడు రెప్పవేయకుండా అత్తిమబ్బెనే చూస్తున్నాడు. దిగ్రాంతి పడుతున్నాడు. జైనమతప్రాభవం వెల్లివిరిసేకనే స్త్రీలు అప్పుడప్పుడు సభలలో కనబడుతున్నారు. ఇంటిపనీ, వంటపనీ తప్పితే, గుళ్ళోకి పురాణం వినటానికి మట్టుకు వచ్చేవాళ్ళు ఇదివరకటి స్త్రీలు. జైనం స్త్రీ పురుష వివక్షతే లేకుండా విద్యాదానం చేస్తున్నమాట నిజమే అయినా అందరు ఆడవాళ్ళు ఇంతటి పాండిత్యాన్ని సంపాదించలేరు. ఈ అమ్మాయి మెరుపు తీగలా వుండటమే కాదు బహుముఖ పాండితీ ప్రతిభతోకూడా వర్ణిల్లుతోంది. ఆహా! ”అనుకున్నాడా యువకుడు. అత్తిమబ్బె ఉపన్యాసం కొనసాగుతోంది.

“పాన్న, పాన్నిగ, పాన్నమయ్య, పాన్నమార్క, సవణ, కురుళ్ళ సవణ సర్వదేవకవీంద్ర అనే పేర్లున్నాయి మా బాబాయిగారికి. మహాకవి ‘ఉభయకవి చక్రవర్తి’ అయిన పాన్నమయ్యగారి కవితాప్రతిభను సాకల్యంగా వర్ణించడానికి నేనెంతటి దాన్ని, అయినా డింభకోత్సాహంతో ఈ నాలుగు మాటలూ మాట్లాడడానికి సాహసిస్తున్నాను.

‘సకలజ్ఞం కవిచక్రవర్తి జినచంద్రేంద్రంగే సద్భక్తిపూర్వక దిందమ్మన భక్తనుం తదనుజాతం పున్నునం పేర్వరం దుకరం ప్రార్థిసె శాంతినాథ కథయం లే సప్పినం సర్వదేవకవీంద్రుంబరెద బుధర్ పాగర్బునంతన్నం. మహోత్సాహదిం.

“అని శాంతి పురాణం చిట్టచివరివద్యంలో తమ నర్వదేవ పర్యాయనామాన్ని పొన్నమయ్య కపింద్రులు ఇలా మత్తేభంలో చెప్పారు. సర్వదేవారాధనం ఇక్ష్వాకులకాలంనంచీ వస్తున్న ఆచారమే” అంటూ శాంతి పురాణంలోని రెండు పద్యాల్లోని అంతర్గర్భితార్థాన్ని విడమరచి చెప్పింది అత్తిమబ్బె. పొన్నమయ్య బాబాయిగారు తెలుగులో కూడా మాంచి కవిత్వం చెప్పారు అని మీ కందరికీ తెలుసుగదా. నేను ఒకింత ఆంధ్రభాషాభిమానిని అవటం చేత, వారు రచించిన విరాట పర్వంలోని ఒక సీస పద్యాన్ని కూడా చదువుతున్నాను.

ఇక్షురసాబ్ధి నీరెట్టిదోయనిమది

నూహించి యువ్విళు లూరకుండ

నిరసంపు ముదిమికి పరిపార మంబగు రసా

యనము మీదికి చిత్త మరుగకుండ

ఆవిరి దేహము సాధించు సిద్ధిరసంబు

కందువయచ్చోటి కందకుండ

నాయువు చిరస్థాయిగా జేయును

ధారసంబు వేడ్క తగలకుండ.

నఖిల జనులకు పంకే రుహసనుండు

పేర్చి యన్నింటి రుచులొనగూర్చి తెచ్చి

సంచితంబులుగా సంగ్రహించెననగ

భావిత జలములై పురసరోవరము లొప్పు.”

ఇంకో విశేషమేమిటంటే పంపాది మహాకవుల రచనల్ని కూలంకషంగా చదివినవారు మా బాబాయి గారవటం చేత, వాళ్ళు రాసిన పోలికలతో రాసిన ఈ పద్యం చూడండి..

హరినీలమణి విరాజిత

సురుచిరగోపురము రగిలి, చూచిత మిశ్రా

కరుడు విధుంతుడ మండల

పరిశంకంజేసి పురముజనదోడున్.

పంపమహాకవి 'హరినీల' అనేమాటతో పద్యం రాస్తే, పాన్నమయ్య బాబాయిగారు 'హరినీల' మాటతో శాంతి పురాణంలో మూడు పద్యాలు రాశారు. ఇన్ని మాట లెందుకు? శాంతిపురాణం నిజంగా పురాణమాడామణే. ఉత్సాహాతి శయంచేత ఉపన్యాసం చెప్పడానికి కుతూహల పడ్డానేగాని, నేనెంత? నా పాండిత్యమెంత? అనుచితాలు ఏవైనా మాట్లాడితేసభ్యులు క్షమించాలని కోరుతున్నాను" అంటూ విరమించింది అత్తిమబ్బె.

'ఒక అమ్మాయి అంత చక్కగా సాహిత్య విషయం మాట్లాడటం అది వరకు తెలియనే తెలియదు. ఋగ్వేద కాలంలోగార్గి, కాత్యాయని, మైత్రేయి, ముద్గలాని, గోణికాదేవి మొదలైన ఋషికలు వర్ణిల్లారని తెలుసు. ఆదిశంకరుల కాలంలో ఉభయ భారతీదేవి అపారప్రజ్ఞ తెలుసు. కానీ ఈ మధ్య ఇట్లా మాట్లాడగలిగిన స్త్రీలు కనబడటంలేదు' అనుకుని ముగ్ధులైనారు పారిషదుల్లు.

ఆ చెంగవిరంగు ధగధగలను నిర్నిమేషంగాచూస్తున్ననూతన యువకుడికి స్పృహ వచ్చింది. అతని పక్కనే మంత్రిగారి కొడుకున్నాడు. "వర్మా! ఈ కనకాంబరంపు

మెరుపు అద్భుతంగా వుందికదూ” అన్నట్లు మిత్రుడివంక చూసాడు. కానీ ఆ మిత్రుడికింకా స్పృహ రాలేదు. ఇంద్రనీలపుగనిలో సతమతమవు తున్నాడు అది గమనించి “కాస్త బాహ్య ప్రపంచంలోకి రావోయి మిత్రమా! మనం ఇలా సామాన్యమైన దుస్తుల్ని ధరించి ఈ సభలో గవ్ చిప్ గా కూచున్నామని మనసైనికులు ఏక్షణంలో నైనా కనిపెట్టవచ్చు. వాళ్ళని మోసం చేసి ఇలా వచ్చామని ప్రజలకు ఇంకా తెలియలేదు. రాజకుమారుడూ మంత్రి కుమారుడూ ఇక్కడే వున్నారని తెలిస్తే ఈ సభగందరగోళం అవుతుంది. ఈ కనకాంబరం అమ్మాయిని వదలి వెళ్ళటానికి నాకూ మనస్కరించటం లేదు. కానీ మన ధర్మం తప్పకూడదుగదా. రాజకార్యం పూర్తిచేసుకుని వచ్చే దాకా మనకీ విరహం తప్పదు” అంటూ మిత్రుడిని తీసుకుని చక్రేశ్వరీ, అత్తిమబ్బెల దగ్గరికొచ్చి “చక్కగా మాట్లాడి మాకు ఆహ్లాదం కలిగించారు. రెండు నెలల తర్వాత మళ్ళీ కలుద్దాం” అంటూ రెండుపూల గుత్తుల్ని ఇద్దరి చేతుల్లోనూ పెట్టి వెళ్ళిపోయారు వాళ్ళిద్దరూ. అమ్మాయిలిద్దరూ శిలాప్రతిమల్లా నిలబడి పోయారు.

“అక్కయ్యా, అక్కయ్యా! ఏమిటల్లా నిలబడిపోయారు? ఎవరా యువకులు? నావుపన్యాసం విన్నారా ఆసలు. ఛీ ఏంటమ్మా మరీనూ. అసలే సభలో నిలబడితే నాకాళ్ళు వణికాయి తెలుసా? నేను సభల్లో మాట్లాడడం మొదటి సారిగదా - రండి మరి. సభకూడా అయిపోయింది. మంగళహారతి పాట పాడాలిట. మనం ముగ్గురమూను” అంటూ పిల్చుకెళ్ళింది చిన్నపిల్ల మణి మబ్బె.

ఆ అబ్బాయి లెవరో అర్థంగాక భస్తుంటే, మధ్య చెల్లెలిగోల. కాసేపు వాళ్ళ కర్థం కాలేదు. ప్రకృతిస్థులై సభావేదికపైకి వెళ్ళిపోన్నమయ్య దంపతులకి హారతులిచ్చి, అత్తిమబ్బె రాసిన పాటను పాడారు ముగ్గురూ కలిసి.

కవి చక్రవర్తికి మంగళం

కమనీయ సృష్టికి

ఉభయకావ్య రక్తికి జయమంగళం

కందులేనికీర్తికి

కవిరాజచంద్రప్రశస్తికీ శుభమంగళం

గురువర్యుని దీవెనకి

గౌరవపురాణచయానికి శాంతిమంగళం.

హైమవతీ పొన్నమార్కులకి మహాత్మవ మంగళం.

హైమవతి కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. ఎన్నడూ ఇంతటి ఆనందానికి లోనుకాలేదామె.

5

ఇంటికెళ్ళిందగ్గర్నించీకూడాచక్రేశ్వరీ, అత్తిమబ్బె, మణిమబ్బెలకి ఆయువకుల గురించే ఆలోచన. ఈ అబ్బాయి బావున్నాడంటే, కాదు కాదు ఆ అబ్బాయే బావున్నాడని విమర్శ చేసుకుంటూ వున్నారు. “ఏదో విశేషముందర్రా ఆ నవ్వి న అబ్బాయి మొహంలో మీరేమన్నా అనండిగానీ” అంది అత్తిమబ్బె.

“ఏమి విశేషమే చెల్లీ” అని చక్రేశ్వరీ,, “ఏమి విశేషమే అక్కా” అని మణిమబ్బె ఆటపట్టించారు.

తర్వాత నెలదినాలకి పురోహితుడిని వెంటబెట్టుకుని రాజపురుషులొచ్చారు హాళింటికి.

మల్లప్పా పున్నయ్యా గాభరాపడుతూ సాదరంగా ఆహ్వానించారు వాళ్ళని.

మల్లప్పని చూసి, “శాంతి పురాణరచన పూర్తయిన సందర్భంగా జరిగిన విద్వత్సభలో మా రాజుగారు శ్రీశ్రీ ఆహవమల్ల సత్యాశ్రయులు గారు తమ ద్వితీయ కుమార్తె అయిన చిరంజీవి సౌభాగ్యవతి అత్తిమబ్బె దేవిని చూసిపరిణయ మాడాలని వాంఛించి కన్యావరణార్థం మమ్మల్ని పంపించారు. కన్యాదాత గారికి అభ్యంతరం వుండదనుకుంటున్నాము” అన్నాడు పురోహితుడు.

తలుపుచాటునుండి విన్న ప్రజ్ఞాప్తి మొహం చాటంత అయ్యింది. ఆమె ఉబ్బి తబ్బిబ్బెపోయింది. “తనకూతురు మహారాణి! ఆహా” అని. పుద్గల ముక్కుమూతీ తిప్పుకుంది.

“మా అదృష్టంగా భావిస్తాము మీ మహారాజుగారి కోరికని అయినా ఒక్కమాట మా అమ్మాయితో కూడా చెప్పివస్తాను” అన్నాడు మల్లప్ప.

“అలాగే... మరొక మాటపొన్నమయ్యగారి శాంతి పురాణ రచనపై ఎంతో అనర్గళంగా సభాసదులను ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించే విధంగా ఉపన్యసించిన, మీ కుమార్తె అత్తిమబ్బెకు, తాము ప్రశంసతో పూల గుత్తినిచ్చి, మరిరెండు నెలల తర్వాత కలుద్దాం అని చెప్పిన విషయాన్ని గుర్తుచేయమన్నారు మారాజుగారు. తప్పక అడగవలసిందే అమ్మాయి అభిప్రాయం కన్య విద్యావతి అని -మా మహారాజు ముచ్చట పడుతున్నారు. అంతకు ముందు మరొక మాట కూడా వినండి. మీ పెద్దకుమార్తె అదే ఆవేశనీలపు రంగుదుస్తులు ధరించిన చక్రేశ్వరదేవిని

మామంత్రిగారు తమ కుమారునికి చేసుకోదలుచుకున్నారు. మీ పెద్దమ్మాయితో మంత్రికుమారుల పరిచయం కూడా ఆవిధ్యత్సభలోనే జరిగింది. కనుక, పనిలోపని, మీ పెద్దమ్మాయిని కూడా అడిగిరండి” అన్నాడు పురోహితుడు.

మల్లప్ప, పున్నయ్యలతో పాటు ప్రజ్ఞాప్తి సంతోషం ఇబ్బడి ముబ్బడైంది. ఆమె తన కూతుళ్ళకి మెటికలు విరిచింది. “నా బంగారు తల్లులు చదువుల సరస్వతులు అంటూ.

“నాన్నగారు చదువు చెప్పిస్తానంటే ఎంత గొడవ చేసావో గుర్తుందా అమ్మా? ఈ చదువునేడు రాజకుటుంబంతో సంబంధం కలుపుతోంది చూడు. స్త్రీలు ధైర్యస్థులై, విద్యావంతులై వుండాలమ్మా ఎప్పుడూ. లేకపోతే సంసారంగతి అయోమయమే” అంది చక్రేశ్వరి.

“ఏమోనమ్మా, నేనొక మొద్దుని అలస్యంబన కొద్దీ మీకు పెళ్ళిళ్ళు చెయ్యలేనేమోనని భయపడ్డాను. ఆడవాళ్ళ చదువుకింత విలువ వుందని నాకిప్పుడేగా తెలిసింది” అని ప్రజ్ఞాప్తి అంగీకరించింది.

అత్తిమబ్బె ఏమీ మాట్లాడే స్థితిలో లేదు. “ఆ స్ఫురద్రూపి, తేజోమూర్తి, రసహృదయుడు తనకి భర్త అవుతాడా? జీవితాంతం తోడుంటాడా?” అనుకుని పులకరించిపోయింది.

అసూయని బలవంతాన అణగదొక్కుకుని నవ్వుతూ “ఇహ మా బుజ్జితల్లి మణి మబ్బెని ఏ రాకుమారుడు వరించబోతున్నాడో” అని పరిహాసమాడింది పుద్గల.

“నాకన్నా తారక్క పెద్దది కదా - అత్తిమబ్బె అక్కకీ నాకూ మధ్యగదా తారక్క.

పుట్టింది. దాన్నికూడా బాగా చదివించమంటే వినవుపిన్నీ నువ్వు. ఆడపిల్ల ఉద్యోగాలు చెయ్యాలా. ఊళ్ళు ఏలాలా? అని నిరాదరణ చూపించి తారచేత ఇంటల్ పనులు చేయిస్తున్నావు. తారక్క తర్వాత పుట్టిన మగపిల్లలకి చదువులునేర్పిస్తున్నావు. మా అమ్మ ఒక్కోసారి కోపిష్టిది అయినా, మా చదువులకి మటుకు ఆటంకం కలిగించలేదు. అందుకుమేము జన్మంతాకృతజ్ఞులం” అన్నది మణిమబ్బె.

మొహం మాడ్చుకుని “మీరు ఏల బోతున్నారుగా వూళ్ళు. నేనూ నా బిడ్డా కొంపలో పడివుండి ఏదోవేళ పట్టున కట్టుకున్నవాడికింత వండిపెడతాం చాలదూ? మీలాగా నాబిడ్డ తగుదునమ్మా అంటూ నలుగుర్లోనూ ఉపన్యాసాలు చెప్పదు. తైతక్కలూ ఆడదు మగవాళ్ళతో ముష్టియుద్ధాలు చెయ్యదు. హు!” అని కూతురు తార చెయ్యిపుచ్చుకుని అక్కడినుండి లాక్కు పోయింది పుధల.

“రాజపత్నీ! బహుపరాకులు మహారాణీ! స్వాగతాలు” అంటూ అత్తిమబ్బెనీ, “మహామంత్రిగారి కోడలా, చిన్న మంత్రిణీ” అంటూ చక్రేశ్వరినీ ఆటపట్టించసాగింది మణిమబ్బె. “ఏమే చెల్లీ! నీకు అడ్డుతొలిగిందనా అంత ఆనందం? అని అక్కలిద్దరూ చెల్లెల్ని ఆటపట్టించసాగారు.

ఆకాశమంతపందిరేసి, భూదేవంత అరుగేసి అంగరంగవైభోగంగా అత్తిమబ్బె. ఆహమమల్ల సత్యాశ్రయుల పరిణయం జరిగింది. అదేవేళ చక్రేశ్వరి మంత్రికుమారుల కళ్యాణం అయింది. నూతన దంపతులు అనురాగ వార్ధిలో ఓలలాడారు. వలపు తీగల ఊయల లూగారు.

చక్రేశ్వరికి కుమార్తె కలిగింది. అత్తిమబ్బెకి కుమారుడు పుట్టాడు. ఆ

పిల్లవాడేనన్నినారాయణుడు. తండ్రి ఆహవమల్ల సత్యాశ్రయ మహారాజు తర్వాత నన్ను నారాయణుడే మహారాజు అయినాడు. అత్తిమబ్బె మహరాణియే కాదు. రాజమాత కూడా అయింది. తన విద్యావైదుష్యాలు సార్థకం చేసుకుంది. అనేకదాన ధర్మాలు చేసి దాన చింతామణి అని బిరుదు పొందింది. కాలక్రమాన శాంతి పురాణం ప్రతులు అలభ్యముకాజొచ్చినై. అప్పటికి ఆమె తాత, తండ్రి, పినతండ్రి అంతాపోయినారు. వాళ్ళ సత్సంకల్పాన్నికొనసాగించడం తన కర్తవ్యంగాభావించింది అత్తిమబ్బె. శాంతిపురాణానికి వేయి పుత్రికలను వ్రాయించి, అపుత్రికలని కవిపండితులకి దానం చేసింది. ఆమె ఆనాడు అంతసత్కార్యం చెయ్యక పోతే శాంతి పురాణం కూడా ప్రచారం తగ్గిపోయి అన్ని మిగతా గ్రంథాలలాగేనశించి పోయేదేమో విద్యావతీ స్త్రీ విజయీభవ!

శ్రావ్యత అనేది ఛందో సుగుణాలలోముఖ్యమైనది. దేశితెనుంగుల తియ్యని నొడుపులతెల్లముగా నర్థదృష్టి తెలుపుట ముఖ్యమని మల్లియరేచన పండితుని మతం. ఆయనకి రెండు తరాల తర్వాత ఛందోగ్రంథరచనచేసినవాడునాగవర్మ.

మాధవ సోమయాజి కొడుకు అభిమానచంద్రుడు. తమ్ముడు అప్పయ్య. అప్పయ్య ముని మనవడి కొడుకు నాగవర్మ. అప్పయ్య వంశస్థులు జైనమతం పుచ్చుకోలేదు. వైదిక ధర్మాన్నే అనుసరిస్తూ వచ్చారు. నాగవర్మ అక్కయ్య కూతురు అతని కంటే అయిదేళ్ళు చిన్నది. పుట్టినప్పుడే నాగవర్మకిచ్చి పెళ్ళిచేయాలనుకున్నారు. “మీకోడలికి ఏం పేరుపెట్టమంటారు” అని నాగవర్మ తల్లిదండ్రులని అడిగి, వాళ్ళు చెప్పినట్లే శ్రీవల్లీ దేవసేన’ అని నామకరణం చేసారు ఆపిల్లకి తర్వాత వాళ్ళు పెద్దయ్యాక పెళ్ళికూడా చేసారు అనుకున్నట్టుగానే.

నాగవర్మ బాధలన్న బుద్ధి.. శ్రీపల్లీ దేవసేన పుట్టిల్లు వేదలి పక్కనే వున్న బౌద్ధం అనేవారు. తమ వూళ్ళో కూడా విపరీతంగా బౌద్ధ జైనాల ప్రభావం వున్నా నాగవర్మ పూర్వీకులెవరూ వైదిక మతాన్ని వీడలేదు. ఛందస్సుమీద కన్నడంలో గ్రంథం రాయాలని నాగవర్మకి అభిలాష. వంగి పర్రునుంచీ వేములవాడకి వెళ్ళి గ్రంథ రచన చేయవలసిందే తప్ప ఆ కాలంలోని తెలుగుదేశంలో ప్రోత్సాహం లభించటం కష్టం. పశ్చిమ చాళుక్యుల రాజధాని అయిన వేములవాడ గొప్పకవిపండిత ఆశ్రయంగా వర్ధిల్లటంతో అంతా అక్కడికి చేరుకోక తప్పటల్లేదు. కన్నడంలో రాయాలంటే కూడా వేములవాడే వెళ్ళాలి. వాళ్ళ రాజభాష గదామరి!

నాగవర్మకి రెండు తలాలకి ముందే మల్లియ రేచన కవిజనాశ్రయం రాసాడు. నాగవర్మకి ఆ సంగతి తెలుసు. కానీ మల్లియ రేచన జైనుడు. అదీ సాధారణ జైనుడు కాదు. శ్రావకా భరణుడు. జైనాగమాలీ; సమయ చతుష్టయాన్నీ పుక్కిలిపట్టినవాడు వాదీంద్ర చూడామణిగారి శిష్యుడు. జనమత హితుడు శ్రీమంతుడు జగద్గీత కీర్తి. ఆయన మతం వేరుగదా అని తను రచించిన 'ఛందోబుధి' లో రేచన పేరే ఎత్తలేదు నాగవర్మ. పరమత సహనం వుంటే ఆశ్చర్యం గాని కొన్ని కాలాల్లో లేకపోతే ఆశ్చర్యం ఏముంది?

నాగవర్మ బామని కాదంబరిని కన్నడ చంపూ కావ్యంగా రచించాడు అప్పటికే. అందులో ఒక చోట ఇది వస్తుబంధం అని చెప్పాడు.

'ఇదుచోద్యం కవి హృద్ధతం నవరసం నిర్దోషమేందీగళా' దదు కాదంబరి సేవ్య మాడుదని తుతానెయ్యె భూభాగదోక్ ఉదిత శ్రీకవి నాగవర్మ నవచన్పందో హాదిం దోషమం దదలంకారద వస్తు బంధమిదుతానెం మూడదేగెయ్యదో'

అని చెప్పాడు.

ఛందోంబుధిని తన భార్య అయిన శ్రీవల్లీ దేవసేనకి అంకితం యిచ్చాడు. 'అర్ధాంగికి తను రచించిన పుస్తకాన్ని అంకిత మివ్వడం ఎంతో ఆనందదాయకం' అని తోటి కవులు ప్రశంసించారు.

“విధుబింబానన, విభీతేక్షణ, మదవతి, అంబురుహలోల నయన, వ్యాలోల నీలాలక” అంటూ రకరకాలుగా సంబోధించి ఇల్లాలిమీద తనకున్న- గాఢానురాగాన్నిప్రస్ఫుటం చేసాడు నాగవర్మ ఛందోంబుధి గ్రంథంలో -

దేవసేనని వంగిపర్రులో తనతల్లిదండ్రుల దగ్గరేవుంచి తనుమాత్రం వేములవాడ వెళ్ళి వస్తూండేవాడునాగవర్మ. కొన్నాళ్ళకి నాగవర్మకి అక్కడే ఉద్యోగం వచ్చింది. ఇంక ఈసారి భార్యని తీసుకెళ్ళవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడింది.

“నేనువేములవాడ రానుగాక రాను” అంది దేవసేన. అక్కడి పండితులందరూ మీ ఛందోంబుధిని చదివే వుంటారు. అయినా తెలీకడుగుతాను. ఆపిచ్చి పిచ్చి సంబోధన లేమిటి స్వామీ. సిగ్గుతో చచ్చిపోతున్నాను ఇప్పటికే. ఆవేములవాడ ఇంకేంవస్తాను? అదుగో ఆవిడేవ్యాలోల నీలాలక అంటూ అందరూ చెప్పుకుంటారు బాబూ! నాకు సిగ్గుగా వుంటుంది” అన్నది.

“అదేమన్నమాటోయ్, నిన్నేమన్నా తిట్టానా, తిమ్మానా? మెచ్చుకుంటే కూడా తప్పేనా? ఈ మగవాళ్ళు భార్యలని బాగా చూడరు అని ఆడిపోసుకుంటారు. పోనీలే అని బాగా గౌరవించి పుస్తకం అంకిత మివ్వడంలాంటివి చేస్తేనేమో, మరో రకం తిట్లు” అన్నాడు.

“అబ్బా! అంకితంయిచ్చారు సంతోషమే- కానీ కానీ ఛీ ఆ సంబోధనలు ఏమిటండీ?...”

“కవిత్వంలో అంతేగీ ఏమోయ్!” అనటానికి అంబురుహాననా! అంటాము. లేకపోతే అలినీలాలక’ అంటాం. ఆ పదాలని వాడుక భాషలోకి అనుసంధానం చేసుకోవాలే వెర్రిపిల్లా ” అంటూదగ్గరికి తీసుకోబోయాడు నాగవర్మ.

“మీరు ఎన్నైనా చెప్పండి మరీ అంత పచ్చిగానా? అవ్వ” దూరంగా జరిగిందామె.

“ఔనే, నీమీదున్న గాఢ ప్రేమతో నాకు ఒళ్ళు తెలియక కొన్నిచోట్ల...”

బుంగమూతిపెట్టిందామె.

“శ్యామే రామాభిరామ గురుకుచయుగళీ మల్లికాచారు పుష్పాద్దామ ప్రాద్దామకే శాన్వితా! ఔనేనా ఇల్లాలా!” అంటూ ఆమెచెయ్యి పట్టుకోబోయాడు. ఆమె గిర్రున తిరిగింది. ఆవినురుకి జడకుచ్చుచు అతని చెంపని ముద్దెట్టుకుని వదిలాయిక్షణంసేపు.

తన్మయంగా అయిపోయాడు నాగవర్మ.

“అందుకే నువ్వునా ఆరాధ్యదేవతవి. మన్మథుడి చేతిలోని మణి శలాకవి. నిన్ను అలావర్ణించకుండా ఎలావుండగలనేగురువృత్తాత్తుంగ వక్షోరుహభర విలసన్మధ్యరేఖా విలాస స్ఫురిత ప్రాద్దామ కాంచీ ఘనమణి నితంబ స్థలా భోగభారే... రావే!” అన్నాడు.

“అయ్యో! ఇదెక్కడివిడ్డూరం. ఈ సంబోధనలు మరీ ఘోరం. ఇందాకటి సంబోధనేకాస్త నయం... ఏదీ చెంప అయ్యో! ఎంతలా కందిపోయింది! ఛీ ఎంతపనిచేసాను?” అంటూ మొత్తుకుందాపిల్ల. మళ్ళీ ఒక నవ్వు నవ్వి, ఒక చూపు

చూసి” అడిగింది. ఏరా వే? అహ! కాళిదాసురావేనా? కాదా? అని లెండి” అంది మళ్ళీ

“భలే ఇల్లాలివి మొత్తానికినిన్ను ఏమే అన్నానని నన్ను చమత్కారంలో ఏరా అనేశావన్నమాట ఓహో ఏదీకాళిదాసురావే చదువు చూద్దాం. మొత్తం వచ్చే లేదో” అన్నాడు నాగవర్మ భార్య ముక్కైరని ముద్దాడి.

చిలకలాకులుకుతూ అలవోకగా ఇలా చదివించి దేవసేన గేహే గేహే జంగమా హేమవల్లీవల్సామ్ వల్సామ్ పార్వణశ్చంద్రబింబం బింబేబింబేకోకిలానామ్ విరావః రావేరావేజాయతే పంచబాణః ప్రతి యింట్లో నడిచేనూ బంగారు తీగలున్నాయి. ఆ తీగలకి పూర్ణిమా చంద్రబింబాలున్నాయి. ఆ బింబాలకి కోకిల కంఠస్వరం వుంది. ఆ ప్రతి కంఠస్వరం నించీ మన్మధుడుపుడు తున్నాడని కవికుల గురువు చమత్కారం” అంటూ అవలీలగా అర్థం చెప్పేసింది.

“అదేమరి నేనంటున్నదీనూ మన్మధుడు పుట్టటం గురించే నూ”

“మరే....”

“అట్లా వూరికే అగ్గగ్గ లాడితే లాభం లేదు. నీజడకుచ్చుల కున్న తెలివైనా నీకు లేదేమండి అమ్మాయిగారూ! ముఖ్యంగా నీపెదవులకి...” అన్నాడు నాగవర్మ.

“భీషాండి...” అంటూ సిగ్గుపడుతూనే తన అధరాలతో అతని కపోలాన్ని స్పృశించి అక్కణ్ణించి పారిపోయింది శ్రీవల్లీ దేవసేన.

తంజావూరులో ఒక పాఠశాల.

ఆపాఠశాలలో పిల్లలు నిశ్శబ్దంగాకూచునివున్నారు. గురువుగారు పాఠం చెప్తు మధ్యమధ్యన ప్రశ్నలు వేస్తున్నారు పాత పాఠం గుర్తుండ్ లేదోనని.

ముందువరసలో ముగ్గురు పిల్లలు ఎప్పుడూ కూచుంటూంటారు. అందులో ఇద్దరికి నున్నటి గుండూ, పిలకా వున్నాయి. ప్రతి ప్రశ్నకీ వాళ్ళిద్దరే సమాధానం చెప్తున్నారు.

“ఒరేయ్, అరవంలో మహాభారతాన్ని ఎట్లా రచించారు?” అని అడిగాడాయన.

“వెణ్ణా గీతాలలో నండి గురువుగారూ,” అవి ఒకసారి ఖిలమైతే మళ్ళీ రాశారండి.”

“ఎవరురాశారు వెణ్ణా గీతాలని?”

“పేరిందేవనార్ రాశాడండి”

ఆ యిద్దరు పిలక పిల్లలూ చెప్పారు.

“భడవల్లారా! మిమ్మల్ని ఎందుకు అడుగుతానురా అన్ని ప్రశ్నలకీ ముందు వరసలో కూచుని టకటకా సమాధానం చెప్పేస్తారు. మీరట్లా చెప్తుంటే, మిగతా పిల్లలకి నాలుగక్షరమ్ముక్కలు ఎట్లా వస్తాయిరా? మీరు కాసేపు నోరుమూసుకుని ఉండండి.” కోప్పడ్డాడాయన. ఇద్దరూ నోటిమీద వేలేసుకుని కూచున్నారు.

‘ఒరే మిగతాపిల్లలూ, ఎవరన్నా చెప్పండిరా పంపభారతానికున్న ఇంకోపేరు ఏమిటి?’

ఎవరూచెప్పలేదు. ఆయనవిసుగ్గా, అసహాయంగా చూసాడు.

“మేము... మేము చెప్పమో అండి” భయపడుతూనే అడిగారు మన పిలక విద్యార్థులు.

“సరే చెప్పేడవండిభడవల్లారా!”

“పంప భారతానికున్న మరోపేరు విక్రమార్జున విజయం” కన్నడంలో అది ఆదికావ్యం.

“పొన్నమయ్యగారివూరేది?”

“పొన్నమయ్యగారిని పొన్న అని కూడా అంటారుగా. పొన్నగారి వూరు పొన్నవూరు’ అంటూ ప్రజలు పుంగనూరుని పొన్నూరు చేసేసారు. పొన్నూరు వేంగీ రాజ్యంలోని కమ్మనాడులో వుంది.”

“వీళ్ళ ప్రక్కన కూచున్న పిల్లవాడు ‘వేంగీరాజ్యం’ అన్నప్పుడు ఉలిక్కిపడ్డాడు. అప్పటిదాకా ఏం పట్టనట్టు నిర్లిప్తంగా కూచున్నవాడులేచి ఆర్యా! మరి తెలుగులో భారతాన్నిఎవరు రాశారు?” అని అడిగాడు.

గురువుగారి మొహాన విషాద ఛాయలు కమ్ముకున్నాయి. ఎందుకంటే ఆయన ఆంధ్రుడు. శక్తివర్మ విమలాదిత్యులతో కలిసి తంజావూరునగరానికి వలసవచ్చిన అనేక ఆశ్రయకుటుంబాలలోని వాడు.

“వ్చే - తెలుగులో భారతం ఎక్కడుంది నాయనా? అయినా భలే ప్రశ్న అడిగేవు! శాతవాహనుల కాలంలో ప్రాకృతానికి పట్టంగట్టి, తెనుగును అంటేదేశిని రెండవ భాషగా చూశారు. తర్వాత వేముల వాడ మొదలైన చోట్ల కన్నడానికి ప్రథమపీఠం వేసి, దేశికి రెండవ స్థానమిచ్చారు. ఎప్పుడూ ఈ తెలుగుది రెండవ

స్థానమే. మొత్తం మీద సంస్కృతానికి ఆగ్రస్థానం తెలుగుకి యథాప్రకారం ద్వితీయ స్థానం - కావ్య సృష్టికంటే గేయస్మృతి ఎక్కువజరిగింది. తెలుగులో జానపదుల కంఠాల్లో గేయమే మిగిలింది. పంపమహాకవి, పాన్తమయ్యగారూ తెలుగులో కూడా కావ్యాలు రాశారు. కానీ వాళ్ళు జైనులని మనవాళ్ళకి ఏవగింపు. వారు రచించిన తెలుగు పుస్తకాల ప్రతులే దొరక్కుండా పోతున్నాయి. అదే కన్నడంలో చూడు. వాటికి అనేకులు శ్రద్ధాళువులై ప్రతులు రాసుకుంటున్నారు.'

“అయితే తెలుగులో రచనలు ఏంలేవాండీ?” అపిల్లవాడు మళ్ళీ అడిగాడు.

జ్యోతిర్మయం వాఙ్మయం - అందునా ఆంధ్రభాష అమృతమయం -

తర్వాత వైదుంబులు కూడా తెలుగులో శాసనాలు వేయించారు. మధ్యలో కాస్త కన్నడం కూడా కలుపుతూండేవారు. వాటిల్లో బాణరాజులు, చాళుక్యులు. రాష్ట్రకూటులు మొదలైన రాజవంశాల వాళ్ళు అదే కాలంలో శాసనాలు వేయించారు. తెలుగులో సంపూర్ణంగా, సలక్షణంగా వుండే ఛందోబద్ధ శాసనాలు మటుకు మనకు గుణగ విజయాదిత్యుడి కాలంలో కనబడతాయి. అంటే నూట యాభయ్యేళ్ళకు ముందన్నమాట.

వందేళ్ళనాటి శాసనం ఒకటి మటుకు శిలాక్షరంగా నిలిచిపోయింది. ఇది గుణగ విజయాదిత్యుని సేనాని పండరంగడు చేసిన దానాన్ని తెలిపే శాసనం. తర్వాత యుద్ధమల్లుడి బెజవాడ శాసనం కూడా ఇలాంటిదే. పండరంగడంటే ఎవరో తెలుసా పిల్లలూ? జగజ్జెట్టి! మహావీరాధివీరుడు” అని వివరంగా చెప్పాడు గురువుగారు.

“రేనాటిచోళులు ముప్పైమూడు తెలుగు శాసనాలు చెక్కించారు బాబూ!

అన్నింటానూ ప్రాచీనమైనది కలమళ్ళ శాసనం - అది క్రీ.శ. 575 నాటిది.

“అయ్యా! నేను పెద్దవాడినైన తర్వాత తెలుగులో భారతం రాస్తానండీ” అన్నాడు పిలకపిల్లవాడు.

“ఓరి భడవా..! నంజుండయ్యా!”

“ఆ అబ్బాయి రాస్తానంటే నేను రాయిస్తానండీ గురువు గారూ!” అన్నాడు మూడవ పిల్లవాడు.

అస్తమానం శివుణ్ణి స్తోత్రం చేస్తుంటాళ్ళే వీడు”

“నువ్వు నారాయణవీవీడు నన్నయ్యా. మీఇద్దరూ విష్ణువూ శివుడూ అవుతారా అయితే” గురువుగా మురిపెంగా అన్నాడు.

“ఏమో! లేకపోతే కృష్ణార్జునులం అవ్వచ్చు” అన్నాడు నారాయణ -

“ఏమో నాయనా! నిజంగా భారతం తెలుగులోకి వస్తుందేమోనరా అప్పటికి నేను వుంటానో వుండనోగానీ, ఈ మాటలు చాలు. ఇవి పలుకులుకావు. అమృతపు చినుకులు అమృతాని ఆశీర్వాదన బిందువులు” - అని మురిసిపోయాడా గురువుగారు.

ఇంటికి తీసుకెళ్ళటానికి గుర్రపుబండి వచ్చింది. ఆపిల్లవాడు వెళ్తుంటే “ఆగాగు మీరు తెలుగువాళ్ళా?” అన్నారు మనస్సేహితులిద్దరూ.

“ఔను మీరు కూడా తెలుగువాళ్ళా?” ఆ అబ్బాయి అడిగాడు.

“తెలుగంటే తెలుగే గానీ తమిళ కన్నడాలూ పక్కపక్కనివేగా!

“అంతేగామరి. అయినా తెలుగువాడిని నేను. నా స్నేహం చేసి వీడు, ఈ నారాయణ కూడా తెలుగువాడై కూచున్నాడు. వీడెవడో తెలుసా?

పశ్చిమచాళుక్యరాజుగారి ప్రథానామాత్యుడైన వాణన మధుసూధనయ్యగారికి దగ్గర చుట్టం. పేరు నారాయణ. మాతృదేవత సామెకాంబ, పితృదేవుడు అకలంక శంకనుడు.

“మరి నువ్వెవరివయ్యా?”

“వీడా? వీడు నన్నయ్య” అన్నాడునారాయణ.

“నన్నయ్యా?”

“ఔనయ్యా - కన్నడనంజుండప్పగారి భక్తులు వీళ్ళ పూర్వులు ఆ పేరే పెట్టుకున్నారు.” “అస్తమానం శివస్తోత్రం చేస్తుంటాళ్లే వీడు”.

“నంజుండప్పనన్నయ్యగా ఎలా మారిందో?” రాజ రాజుకి సందేహం. “నంజుండయ్య అయి, నంజయ్య అయి తరువాత ఉద్భారణలో నన్నయ్య అయి ఉంటుందిలే.

“ఔను - వీడు ఎంత గొప్పవాడో తెలుసా? వీళ్ళ పూర్వులెప్పుడో మావాళ్ళేనుట. ఇప్పుడు మాత్రం వేంగీ రాజ్యానికి ప్రభువైన సర్వలోకాశ్రయ, ముమ్మిడిభీమ బిరుదాంకితులైన శ్రీశ్రీ విమలాదిత్యుల వారి కొలువులో ముఖ్యులు, సాంధి విగ్రహాలు, కులబ్రాహ్మణులు అయిన శ్రీ బేతన భట్టార్కుల ద్వితీయ పుత్రుడయ్యా వీడు. పిలక పెట్టుకుని అమాయకంగా కనిపిస్తున్నాడని భ్రమ పడకు. ఆ బుద్ధి కుశాగ్ర బుద్ధే” అనిగొప్పగా చెప్పాడు నారాయణ.

“అలాగా - అంటే నన్నయ్య కర్ణాటకం నించి వచ్చాడన్న మాట- ఔను. తర్వాత అరవ దేశం చేరాడుగా. ఇంకొన్నాళ్ళకు ఆంధ్రదేశం చేరతాడు నంజుండయ్యా. అంటే ఎవరు? శివుడుకదా.

చిన్న చిరునవ్వు మొలిచింది ఆ అబ్బాయి పెదవులపైన అతను మంచిబట్టలు కట్టుకున్నాడు. జులపాల జుట్టు, మెడలో బంగారు గొలుసు. చేతికి వుంగరాలు - చూపులో ఒక టైక్సం.

“అలాగా! మౌద్గల్యకస గోత్రం, ఆపస్తంబసూత్రమూనా వారిది? అన్నగారి పేరు చెట్టినభట్టుగారా?” ఒక విలాసపు చూపు విసిరాడా అబ్బాయి.

“ఆఁ ఆఁ - అంతా చెట్టిన భట్టు అంటారు. ఇంట్లో భీమన భట్టు అంటారు. తనుకూడా మొన్న మొన్నటి దాకా ఇక్కడే చదువుకుని నాన్నగారి దగ్గరికివెళ్ళాడు. ఔనూ... మా గోత్రం, సూత్రం... ఎలా తెలుసునీకు?” నన్నయ ఆత్రంగా అడిగాడు.

“ఇప్పుడు మీరన్నారే, ఆసర్వలోకాశ్రయ, ముమ్మడి భీమ బిరుదాంకితులైన విమలా దితులు మాతండ్రి గారు” అన్నాడా పిల్ల వాడు.

“ఆఁ ఆఁ! అలాగా? అంటే తమరు శ్రీరాజరాజ నరేంద్రులన్నమాట” పిలక మిత్రులిద్దరి మొహాలూ ఆనందంతో వికసించాయి.

“ఔను నన్నయ్యా! కానీ నన్ను మీరు, తమరు’ అని పిలవ్వద్దు. మన ముగ్గురం స్నేహితులం. ‘ఏరా - ఒరే’ అనే పిల్చుకోవాలి. ఎవరన్నా వున్నప్పుడు మీ యిష్టం. ఇది మన మధ్య ఒప్పందం” అన్నాడు రాజరాజు.

“ఒరే, ఒరే, ఒరే” అంటూ ముగ్గురూ ఆనందంగా కౌగలించుకున్నారు.

కొన్నాళ్ళ తర్వాత, రాజరాజనరేంద్రుడి తాతయ్య రాజరాజచోళ చక్రవర్తి అంతః పురం నుంచి పల్లకీలు, మేనాలూ, గుర్రాలూ, గుర్రబృండ్లూ బయలుదేరి, వేంగీ రాజ్యం దిక్కుగా నడవ సాగాయి.

గాఢానురక్తులనుకున్నాను. ప్సే - నేనే కాదు. ఏ భార్యా అట్లా అనుకో కూడదు. - పురుషుల చిత్తాలు ఎప్పుడూ మారుతూనే వుంటాయి! ”

“నిజమే, అసవలసిన మాటే అన్నావు-దేవీ నేను శిక్షార్హుణ్ణి. అందుకేగా సంవత్సరకాలం మన కుమారుడైన రాజరాజ నరేంద్రుని కూడా తీసుకొచ్చి తంజావూరులో, మీ పుట్టింటల్లో వుండి పిల్లవాడికి అక్కడే చదువు సంధ్యలుచెప్పిస్తుంటివి- నిన్ను ఎన్నిసార్లు బతిమాలినా వేంగి రాజధానికి రాకపోతివి. నీ విరహంతో నేను ఎంత క్రాగిపోయినానో నీకేం తెలుసు ప్రాణేశ్వరీ! మేళమాంబికని కేవలం రాజకీయ కారణాల వల్ల పెళ్ళాడవలసివచ్చిందని మళ్ళీ చెప్తున్నాను. అందుకు ఈ అసమర్థుడిని క్షమించవా దేవీ?” విమలాదిత్యుడు తరతరలాడిపోయాడు.

కుందవదేవి కళ్ళల్లో కూడా నీళ్ళు - “ప్రభూ! హృదయేశ్వరా! మిమ్మల్ని విడిచి నేను ఒక్క క్షణం అయినా వుండగలనా? ఊహతెలిసినప్పట్నీంచీ మీ ప్రసన్న గంభీర తేజో రూపాన్ని నామనస్సులో ప్రతిష్ఠించుకున్నానే - స్వామీ! వ్యక్తిగత శ్రేయస్సుకంటే సమాజ శ్రేయస్సు ముఖ్యం. స్వసుఖంకంటే తనని ప్రేమించేవారి సుఖం ముఖ్యం.” ఇప్పటికే చిన్న చిన్న రాజ్యాలుగా విడిపోతూ పరస్పరం కలహించుకుంటూమళ్ళీ ఎవరన్నా సమర్థుడైన రాజువస్తే ఒక గొడుగు నీడ క్రిందికి చేరి, తర్వాత విడిపోతూ నానా క్షోభతో అయోమయ పరిస్థితిలో వేంగి రాజ్యం వుంటే మళ్ళీ మీరు పెళ్ళి చేసుకున్నారా ప్రభూ! అదీ... తెలుగుస్థాన బలం వున్న రాకుమారిని మాపుట్టింటివారు మహా బలవంతులే కానీ చాలా దూరంలో వున్నారు. మావాళ్ళ భాష వేరు. సవతి పిల్లలు సింహాసనం కోసం కలహించుకోవటం మీ వంశంలో - అహ! ఏ రాజవంశంలో నన్నా తప్పకుండా వుంటుంది. మళ్ళీ ఈ యుద్ధాలవల్ల దేశం అతలాకుతలమై పోదా ప్రభూ! నా రాజరాజ నరేంద్రుని భవితవ్యం ఎలా నన్నా వుండనీ, కానీ, తెలుగు ప్రజలు ఏమవుతారో? అనేక నదీ పరీవాహక ప్రదేశమై తరగత బహుదేవతాగారశోభియై బంగారం పండింధే మీ

దేశం పరువు ఏమవుతుందో ఆలోచించలేదనే నాబాధ.” అంతలో ఆమె లజ్జామూర్తి అయింది. “ప్రభూ! నేను ఇన్నాళ్ళు పుట్టింటిక వచ్చివున్నది ఎందుకంటే... ఎందుకంటే... నవవధువైన మేళమదేవి మీ యెడబాటుతో బాధ పడకూడదని...’ అంటూ రెండు చేతులతో ముఖం కప్పకుందామె.

7

అమ్మరాజరాజమహేంద్రుడూ, దానార్ణవుడూ సవతి సోదరులు. తూర్పు చాళుక్య వంశపు ఆశాకిరణాలు. దానార్ణవుడికి శక్తివర్మ విమలాదిత్యుడు అని ఇద్దరు కుమారులు. జ్ఞాతివైరంతోసవతి అన్న అయిన అమ్మరాజరాజ మహేంద్రుడితో యుద్ధం చేసి ఆయన్ని చంపేసాడు దానార్ణవుడు. దాంతో చోళ త్రినేత్రుడు, మహాభయంకరుడూ అని పేరుపొందిన జటాచోడ భీముడు దానార్ణవుడిని యుద్ధంలో చంపేసాడు.

అప్పటికి శక్తివర్మ విమలాదిత్యుడూ పదేళ్ళలోపు పిల్లలు. ఈ యుద్ధాలవలన జరిగిన భయంకర హత్యలకి మరీ పసివాడైన విమలాదిత్యుడికి వైదిక మతమంటే అయిష్టం కలిగింది. జైనం వేపుమొగ్గు చూపాడు.

జటాచోడ భీముని పరాక్రమానికి దానార్ణవుని అంతఃపురం సైన్యం భయపడింది. రాణులు పిల్లలిద్దర్నీ తీసుకుని మహాసామ్రాజ్య పాలకుడు, బృహదీశ్వరాలయ నిర్మాత, తంజనగరాధీశుడూ అయిన రాజరాజ చోళుడి ఆశ్రయం పొందారు.

అంతఃపుర స్త్రీలతో బాటు కుల బ్రాహ్మణులూ, మంత్రులూ, సేవకులూ అంతా అనాధవైపోయారు. వాళ్ళంతా కూడా, రాజకుటుంబంతో పాటు తంజాపురికి వచ్చేసారు. ఆ మహాప్రభువు దయార్థ హృదయంతో వాళ్ళకి ఆశ్రయం ఇచ్చాడు. దాదాపు పాతిక ముప్పయ్యేళ్ళ పాటు అంతా అక్కడే వున్నారు.

అల్లరీ, మురిపెమూ, లజ్జా ముప్పేటపడ్డాయి విమలాదిత్యుని ముఖంలో-

వేంగీరాజ్యం వెళ్ళాక వారి ఇలవేలుపైన చిత్రరథస్వామి, అంటే సూర్యుని దేవాలయానికి వెళ్ళారు ఆ దంపతులు. శివార్చన చేయించింది కుందవి. దేశమంతా తిరిగిచూడాలని భర్తను తీసుకెళ్ళింది. ద్రాక్షారామం వెళ్ళారు ముందుగా. ఎక్కడ బడితే అక్కడ బౌద్ధారామాలు ఏర్పడ్డాయి అప్పటికి - దేశంలో జైనవసదులూ విస్తారంగా వున్నాయి. ఆంధ్రశాతవాహనుల రాణులు విరివిగా స్థాపాదులు నిర్మించారు. తర్వాత ఇక్ష్వాకురాణులు కొనసాగించారు. తర్వాత వచ్చిన విష్ణు కుండినులకీ శాలంకాయనులకీ బృహత్పలాయనులకీ ఆనంద గోత్రీకులకీ దైవాలు మారుతూ వచ్చారు.

రెండు బాహువులూ చేర్చి కుందవదేవిని ప్రియమారా ఆలింగనం చేసుకుని పోగొట్టుకున్న పెన్నిధి దొరికినంతానంద పరవశుడైనాడు విమలాదిత్యుడు.

“సీవంటి అర్థాంగికి నేను అన్యాయం చేసాను - దేవీ! నీ మనసు పాలసముద్రమే? నీ మంచితనానికి భవిష్యదృష్టికి జేజేలు పలకడం తప్ప ఏం చెయ్యను దేవీ?” అంటూ గబుక్కున కుందవదేవి పాదాలపై వ్రాలాడు.

తమకు ఆశ్రయమిచ్చిన కుందవికి కష్టం కలిగించటం ఇష్టం లేదు క్షమించక ఏం చేస్తుందామె - తర్వాత దంపతులు సేదదీరి మాట్లాడుకుంటున్నప్పుడు కుందవి ప్రశ్నించింది “ప్రభూ! మేళమాంబకి ఎన్నోనెల?”

ఒక రకంగా విమలాదిత్యుడు సిగ్గుపడ్డాడు. ఆమె యెదలో తలదాల్చు కున్నాడు. “చేసిందంతాచేసి ఇప్పుడీ సిగ్గేమిటో తెలుగువీరులకి? బావుంది - నేనేచెప్తాలే వినండి - మీ ప్రియతమ భార్యగారికి నెలలు నిండి వుంటాయి. పురిటికి పుట్టింటికి తీసుకెళ్ళి వుంటారు - అందుకే దొరగారు నాకోసం దయచేసారు” అంది.

“ఒక్కొక్క దేవాలయం ఒక్కొక్క చిన్నరాజధానిగా నిర్మించుకున్నారు భారతీయులు. దేవాలయాన్ని! దేవాలయంలోనే ఘటికాస్థానం నిర్మించారు. దాన్ని అనుసంధించుకుని బ్రతికే కుటుంబాలు చాలా వున్నాయి. అర్చకకుటుంబాలు కనబడుతూనే వున్నాయిగా. శిల్పుల సంగతి చెప్పనే అక్కరలేదు. స్వామివారి కైంకర్యానికి నర్తకీమణులు, సంగీత పండితులు, నట్టువాంగంవారు, శంఖంపూదేవారు, హాలికులు, దీపాలంకరణచతురులు ఎన్నేసి కుటుంబాలు వంశపారం పర్యంగా దేవాలయాల్ని ఆశ్రయించుకు బ్రతుకుతున్నాయో! ముఖ్యంగా దేవాలయాల్లో రహస్య స్థావరంలో నవరత్నాలతో కూడిన హేమనిధిని దాచటం, అత్యవసర పరిస్థితుల్లో తప్ప దాన్ని ముట్టుకోక పోవడం జరుగుతుంది. కోటలాంటి గుడికి సైన్యపు కావలా తప్పని సరి. అనుబంధంగా సత్రాలు అన్నదానం

చేస్తూనేవుంటాయి. పాఠశాల సరేసరి. దేవాలయమే ముఖ్య విద్యాలయం ప్రజలకి హరికథలు చెప్పేదీ సంస్కృత భారతాదుల్ని అనువాదం చేసి ప్రజలకి వివరించేది ఇక్కడే. పండగలన్నీ నిర్వహిస్తూ ప్రజలను వాటిలో పాలుపంచుకునేటట్లు చేసేది ఇక్కడే” అన్నది కుందవి ద్రాక్షారామ దేవాలయ శిల్ప వైభవాన్ని పరిశీలిస్తూ.

భార్యమాట్లాడుతుంటే, ముగ్ధుడై చూస్తూవుండి పోయాడు విమలాదిత్యుడు. మధ్యలో ఊ... ఆ... ఔను. అని మటుకు అన్నాడు. “అశిల్పాల్లో హల్లీసక నృత్యాన్ని చాలా బాగా చెక్కారే” అని ఆనందించాడు.

“ఉత్తర భారతదేశంలోయవనులు విజృంభిస్తున్నారని వార్తలు వస్తున్నాయి. వాళ్ళే గనుక భారతదేశాన్ని మొత్తం జయిస్తే. ఈ దేవాలయాల పరిస్థితి ఏమవుతుందో వూహించుకోలేక పోతున్నాను. రాజులు ప్రాణాలొడ్డి, ప్రజలు భేద భావం విడనాడి, పోరాడిన చోట్ల మటుకు నిలుస్తాయనుకుంటా. మన పరస్పర ప్రేమ భావన సర్వమత సమానత్వాన్ని పెంపొందించుకోకపోతే, ఇంకెందరు విదేశీయులు మన స్వర్ణ భారతాన్ని ముక్కలు ముక్కలుగా విడగొట్టి ఏలుకుంటారో? మనలో మనకే సఖ్యత లేకపోయే. కులాలనీ, మతాలనీ, ప్రాంతాలనీ మన చుట్టూ మనం గిరిగీసుకుని పరస్పరం కొట్టుకోవడం తోనే సరిపోయే” అని బాధ పడింది కుందవి.

అమెరాజకీయ పరిజ్ఞాన నైపుణ్యానికి అబ్బుర పడ్డాడు విమలాదిత్యుడు.

“మనం భవిష్యత్తునేమి చెయ్యగలంకుందవీ? కాలానికి ఎదురీదలేం

గదా. మానవ మాత్రులం” అని ఓదార్చాడు.

రాజదంపతుల ఆగమన సందర్భంగా ఆరాత్రి దేవాలయ నర్తకీ మణి చేత భీమేశ్వరారాధన కోసం నృత్య ప్రదర్శన ఏర్పాటు చేసారు. దేవాలయాధికారులు. అంతకు ముందు ‘గిరిజాకళ్యాణం’ హరికథ చెప్పించారు. అమ్మాయిలు కోలాట మాడారు.

మడికట్టుకుని రంగస్థలం మీదికి వచ్చిన నర్తకీమణిపేరు చిన్న చల్లవ్వ. బంగారు దారాలతో, నవరత్నాలతో హంసలు కుట్టిన చేలం ధరించింది. శలాకలా వుండి మనోహరంగా నృత్యం చేసింది. నట్టవాంగం అద్భుతంగావుంది, సర్వాలంకారాలతో నయన మోహనంగా, అపరజగన్మోహినిలా వుందిచిన్న చల్లవ్వ. రాగిడి, చంద్రవంక, పాపిటబొట్టు, నాగరం, జడబిళ్ళ, జడకుచ్చులు తలకి అమర్చుకుంది. కస్తూరితో నుదుట బొట్టు తీర్చుకుంది. కనుచివర్ల వరకూ కాటుక దిద్దుకుంది. మెడలో కంటె, జిగిని, పట్టెడ, కాసులపేరు, గుళ్ళపేరు. సూర్యచంద్రహారాలు ధరించింది. ముక్కుకి ముక్కెర సన్నని నడుముకి ముత్యాల పట్టెడ, గజైల వడ్డాణం, మొలనూలు అమర్చింది. చెవులకు బుట్టలు, చెంప సరాలు, చేతులకి రకరకాలు గాజులూ, వాటికి అటూ యిటూ కంకణాలూ వేసుకుంది. కాళ్ళకి అందెలూ కడియాలూ, మట్టెలూపెట్టుకుని గజైలు కట్టుకుంది. అరికాళ్ళకీ చేతులకీ లత్తుక దిద్దుకుంది. చెక్కిళ్ళకి పుప్పొడి అద్దుకుంది. ఆమెతల నిండా పుష్పాలూ, దవనం మరువం, మాచిపత్రీ కలిసి కట్టిన మాలపెట్టు కుంది.

సోయాగాలు చిలుకుతూ ఆమె నర్తనస్తాంబే చిరుచెమట పట్టింది. అప్పుడామె వెన్నెలకి కరుగుతున్న చంద్రకాంత శిల్పంలా భాసించింది. అంశంహాలాహల భక్షణం. అనేక సమస్యలతో సతమత మౌతున్న రాజదంపతులకి మనశ్శాంతి లభించినట్లయింది ఆనృత్యంతో.

సముద్ర మధనం - మహా శివుడుహాలా హలం భక్షించాడు. అప్పరసలూ, ఐరావతాదులూ పాలసముద్రం నుంచీ ఉద్భవించాక లక్ష్మీదేవి జన్మించింది. మహావిష్ణువు ఆమెను చేపట్టాడు. ధన్వంతరిఅమృతకలశాన్ని చేతిలో ధరించి పాలకడలిలోనుంచి వచ్చాడు. ఆ అమృతంమాదంటే మాదని దేవదానవులు వాదించుకున్నారు. మహా విష్ణువుజగన్మోహినిగా అవతరించాడు. మాయ చేసాడు. దేవతలకి అమృతం పంచాడు. శోభస్కరంగానాట్యం ముగిసింది.

పారిషదులకి, రాజకుటుంబానికి కూడా అమృతం ఆస్వాదించినట్లయింది.

ఆకళామృత రసాస్వాదనే ఆంధ్రదేశానికి శ్రీరామరక్ష అయింది.

రాత్రి భోజనం ఆలయాధ్యక్షులు సాంప్రదాయబద్ధంగా ఏర్పరచారు. ఏడేడు పద్ధాలుగు లోకాలేలే భీమేశ్వర స్వామికి నివేదనమైన ప్రసాదాన్ని అరిటాకులో వడ్డించారు. 'విస్తీర్ణం పత్రభోజనం' అనుకున్నారు రాజారాణీ.

మామిడి కాయ పప్పు, పనసపొట్టు ఆవపెట్టినకూర, గుత్తివంకాయ కూర, కొబ్బరి పచ్చడి, కందా బచ్చలీ, దోసకాయ ముక్కల పచ్చడి, పులిహోరా, పరమాన్నం.

పోలిపూర్ణం బూరెలూ, అరటికాయ బజ్జీలు, గుమ్మడికాయ, ఆనవకాయమొదలైన ముక్కలువేసిన బెల్లంపులుసూ, గోరుచిక్కుడు కాయ పాఠోళీ వడ్డించారు. కొత్త ఆవకాయ వేశారు. పప్పులో ఘుమఘుమలాడే నెయ్యి వడ్డించారు. పచ్చళ్ళలో నువ్వు పప్పు నూనె వేశారు. రాత్రి పూట గనుక గడ్డ పెరుగువడ్డించకుండా కవ్వంతో చిలికిన చల్లపోసి, నంజుకోవడానికి ఉప్పుకలిపిన శొంఠిపాడి వేశారు. భోజనాలు కాగానే సుగంధ ద్రవ్యాలతో లేత లేతకొబ్బరి కోరు కూడా కలిపి తాంబూలాలిచ్చారు. ఆ తర్వాత దేవాలయ సంగీత విద్వాంసుడు రెండు సంకీర్తన గేయాల నాలపించాడు. తరువాతకొందరు యువతీ మణులు కోలాటం ఆడారు. రాజదంపతులు రసమాధుర్యడోలికల్లో ఊగులాడారు.

ఆంధ్రుల మర్యాదకీ, మన్ననకీ, నర్తనకీ, గంధర్వ గానానికీ, శిల్ప వైభోగానికీ, చోళ రాకుమారి ముగ్ధురాలైంది.

మట్టితో చేసిన ఏనుగులూ, గుర్రాలూ, బంటులూ, మొదలైన చిహ్నాలతో కాసేపు చదరంగం ఆడుకుని విశ్రమించాలనుకున్నారా దంపతులు. బెజవాడలో రాచకార్యాల వత్తిడులూ, వ్యవహారాలూ రాజదంపతుల ఏకాంతానికి అంతగా వీలు కల్పించవు. ఇప్పుడు కొత్త రాణి మేళమదేవికూడా వచ్చి, ఉన్న ఆ కొద్ది సమయాన్నీ పంచుకుంటుండే.

‘ప్రభూ! చిన్న చల్లవ్వు అంటే పెద్ద చల్లవ్వు అనే మరో సర్తకీమణి ఉండేదా ఇది వరకు?’ అని అడిగింది రాణి తనభట్టుణ్ణి కదుపుతూ.

“ఔనుదేవీ, ఈ భీమేశ్వరాలయ నిర్మాత అయిన చాళుక్య భీముని కాలంలో చల్లవ్వు అనే మహానర్తకీ మణి వుండేదిట. ఆమె మహా సౌందర్యవతేకాదు. రంభ, ఊర్వశి మేనక, తిలోత్తమాదులతో పోటీ చేసి గెలవగలిగిన నృత్య విద్యావిశారదట. ఆమె ఆంధ్రనృత్యం చేస్తుంటే, మహా శివుడైన భీమేశ్వరుడు మూడుకళ్ళూ ఆర్చకుండా చూసేవాడట! మహాదేవి అయిన శ్రీమాణిక్యంబాదేవి అసూయ పడేదిట. అటువంటి చల్లవ్వుని కన్నతండ్రి మల్లప్ప. మహాగాంధర్వ విద్యా విశారదుడు. స్వామి భీమేశ్వరుడి అలంకారాలైన పన్నగశ్రేష్ఠాలు పడగవిప్పి ఆడేవిట. ఆయన పాడుతూంటే, వీణావేణు పటహమ్మదంగాదివాద్యాలు ఉపయోగించటంలో కూడా మల్లప్ప అంతటి నేర్పరిట. మల్లప్పని కన్నతల్లి తొండక్క. తొండక్క విద్య తెలుగువారు మర్చిపోకుండా నిబద్ధించబడింది శాసనాల్లో. ఆమె నాట్యంలో ఘృతాచి. గానంలో ఉలూచి. సౌందర్యంలో రతీదేవి...” అంటూ “దేవీ! నీఆటకట్టు” అన్నాడు విమలాదిత్యుడు.

“ఆ మీరు కబుర్లుచెప్తూ నేను యాదాలాపంగా వుండగా చటుక్కున గెలుస్తారా?” అంటూ గునుస్తూ భర్త విశాల వక్షంమీద తనసుకుమారమైన పిడికిళ్ళతో కొట్టింది రాణి కుందవాంబ.

“మహారాణీ! నీ మృదువైన చేతులు కందిపోతాయి” అంటూ ఆనందతుందిల హృదయుడై ఆమెను నర్మదీట జేర్చుకున్నాడు విమలాదిత్యుడు.

రాజదంపతులు కుమార సహితంగా తాము పాలించబోయే దేశం అంతా చూసారు చాలా వరకూ. తమిళ రాచకన్యకుందవి ఆంధ్రుల ఆచారవ్యవహారాలనూ అలవాట్లనూ గ్రహించింది. విమలాదిత్యుడు తను అన్నా, తన అన్నశక్తివర్మ అన్నా ఆంధ్రప్రజలకుండే అనురాగాన్ని అర్థం చేసుకుని సంతృప్తుడైనాడు. తిరిగి బెజవాడ వెళ్ళేక ఒకనాడు బేతన ప్రగడ అనే సాంధి విగ్రహాకుడు విమలాదిత్యుని కలియడానికి వచ్చాడని పరిచారకులు చెప్పారు. తానిప్పుడు విశ్రాంతి తీసుకుని, సాయంత్రం వారిని కలుసుకుంటానని చెప్పాడు విమలాదిత్యుడు.

సాయంత్రం చంద్రశాలలో ప్రతీక్షిస్తున్నారు బేతన భట్టు నన్నయా - మహారాజు వచ్చేసరికి వస్తూనే కులబ్రాహ్మణులకు అభివాదం చేశాడు! మాటల మధ్యలో ఆర్యా! బేతన భట్టుగారూ! తెలుగులో శాసనాలు విరివిగా గండరిస్తున్నారా మనవాళ్ళు?" అని అడిగాడు విమలాదిత్యుడు.

“చిత్తం ప్రభూ! తమరి ఆదేశం ప్రకారం సంస్కృత ప్రాబల్యాన్ని తగ్గించి, దేశి తెనుగులో శాసనాలు నిర్మిస్తున్నాము. తెనుగున దేశి కవిత పుట్టించినవారు చాళుక్య రాజాదులు అన్న ప్రశస్తి ఆచంద్రతారార్కమూ నిలుస్తోంది. ముఖ్యంగా కందపద్యాలు మనకు ప్రాణాలు” అని వివరించాడు బేతన భట్టు.

“మిమ్మల్ని సకుటుంబంగా మాతో బాటే తంజావూరులో పాతికేళ్ళు వుంచాము. క్షమించండి” అన్నాడు విమలాదిత్యుడు.

“అది సేవక ధర్మం కాని ప్రభూ, భాషలో యాస మారిందంటున్నారు ఇక్కడి వాళ్ళు. మాచిన్నకుమారుడికీ నన్నయ’ పేరూ అటువైపు ప్రాబల్యంతోనే పెట్టాము.’

“సంతోషం ఔనూ... ఈ చిరంజీవి...?’ ఎవరన్నట్లు ప్రశ్నార్థకంగా చూసాడు విమలాదిత్యుడు.

“ప్రభూ! ఇప్పుడు నేను చెప్పానే.... మా రెండో అబ్బాయి ‘నన్నయ’ ఇప్పుడు వీడిపనిమీదనేతమ దర్శనం చేసుకున్నాను” అన్నాడు బేతన.

నవ్వాడు విమలాదిత్యుడు ‘ఔనా? ఈ చిన్నిబాపడికేం పన్’ అన్నట్లు.

“మీ తనయులు శ్రీరాజరాజనరేంద్రులవారిని దర్శించుకోవాలని పట్టుపట్టాడు ప్రభూ!”

“అలాగా? మా కుమారుడిని కుల బ్రాహ్మణుడో చ్చాడని ఇప్పుడే పిలిపిస్తాను గానీ, బేతన భట్టారకా, తమవలె తమ పుత్రుడిక్కూడా సమస్త విద్యలూ నేర్పిస్తున్నారా?

...అన్నట్లు ఈ బాలుడు మనవేంగిలో లేడుగదూ? తంజావూరులోనో, లేక కంచీలోనో విద్యాభ్యాసం చేస్తున్నట్లు విన్నాను?” ఉత్సాహంగా అడిగాడు విమలాదిత్యుడు.

“ఔను ప్రభూ! పెద్దబ్బాయిని నావద్దనేవుంచుకున్నాను. వీడికి తంజనగరం విద్య పూర్తికావచ్చింది. ఈలోపల రెండు నెలలు తల్లిదగ్గర వుంటాడుకదా అని

గురుకులం నుంచీ తీసుకువచ్చాను. తంజపురి విద్య అయిన తర్వాత కంచికి వెళ్తాడు. ఇక రెండు, మూడేళ్ళు పిల్లవాడిని తీసుకొచ్చుకోవటానికి వీలుపడదు. అక్కడి గురుకులంలో కఠిన నియమాలు ఉంటాయి. తగినట్లే విద్యలో పరిపూర్ణత్వాన్ని సాధించుకోనూవచ్చు. విద్య తప్ప, మాకుమరేమి జీవన భృతి వుంది?” అన్నాడు బేతనభట్టు.

“మీరు మేధాసంపద మీద బ్రతుకుతున్నవారు. భగవంతుని ముఖం నుంచీ జన్మించినవారని మీ వేదాలు చెపుతున్నాయి. మోక్షే రణవిద్యాతప్పదు. గోమతులకి వ్యాపార విద్యకళా, మిగిలినవాళ్ళకి వేరేపనులూ తప్పవు. స్థపతులు, స్వర్ణకారులు, మాలాకారులు, సాలెవారు, ఆయుధాలు చేసేవారు, పాదరక్షలు చేసేవారు, అలంకార సామాగ్రి చేసేవారు తోటమాలులు, సైనికులు... ఇలా మన సంఘం రకరకాల వృత్తులతో నిబద్ధింపబడివుంది. ఒక వృత్తిలో నుండి మరొక వృత్తిలోనికి మారేందుకు వీలు లేకుండా బిగించి వుంచింది వైదిక సంఘం. అదంతా నచ్చని బౌద్ధ మతస్థలూ, మా జైన మతస్థలూ, వైదిక ధర్మాన్ని నిరసిస్తూ వుండేవారు. కానీ అదేం చిత్రమో, మళ్ళీ మాలోనూ వర్ణవ్యవస్థ మొదలైంది చూసారా?” అన్నాడు విమలాదిత్యుడు.

“ఏకులంలో వుట్టిన వాడికి ఆకుల వృత్తి నైపుణ్యం వంశపారంపర్యంగా సంక్రమిస్తుంది. పదేపదే తరతరాలుగా వేల ఏళ్ళు అదే పనిచేయటం వలన జీవకణజాలంలో మహానేర్పరితనం నిక్షిప్తమైవుంటుంది. వంశపారంపర్యంగా

రక్తంలో నిబిడీ కృతమై వుంటుంది గనక వృత్తి విద్య నేర్చుకోవటానికి వేరే పాఠశాలలూ, విశ్వవిద్యాలయాలూ అక్కరలేదు. పిల్లలు శ్రమలేకుండా తేలికగా వృత్తివిద్యనేర్చుకుంటారు. తండ్రి వద్దా, తాతవద్దా కులవిద్యలో నిష్ణాతులవుతారు. కులవృత్తులవారికి వారి వారి సంఘాల్లో కొంత మూలధనం వుంచుతారు. భటవృత్తి మాన్యాలు అలాంటివే గదా”.

“అంతా బాగానే వుందిగానీ, భవిష్యత్తులో పరులెవరన్నా దురుద్దేశంతో ప్రవేశించి, వృత్తి విద్యలను నిస్సారం చెయ్యొచ్చు. ఎలాగంటే పాదరక్షలు చేసే వాడికి ఎంతవిలువో, కిరీటాన్ని చేసేవాడికీ అంతే విలువనిచ్చింది ప్రాచీన సంఘం. చదువునేర్పటం, పంట పండించటం, ఏదైనాసరే, ఎవరి వృత్తి వారికి ప్రాణ సమానము. అంత సామరస్యంగా సుహృద్భావంతో ప్రతివిద్యావంతుడూ సంచరించనన్నాళ్ళూ భారతదేశ వృత్తి విద్యా నైపుణ్యానికి క్షతి వుండదు. ఒక వృత్తి ఎక్కువ, ఒక వృత్తి తక్కువ అనే వూహే రాకూడదు. మన శరీరానికి శిరస్సు ఎంత ముఖ్యమో, పాదాలూ, వేళ్ళూ గోళ్ళూ కూడా అంతే ముఖ్యం. సంఘమనే శరీరానికి అంతే అన్ని వృత్తులూ ముఖ్యమేనన్నమాట మరువకూడదు.”

బేతన భట్టా, విమలాదిత్యుడూ వృత్తి విద్యా పరిశీలనలో పడ్డారు అనుకోకుండా. మాటలు చాలించి వాళ్ళు చూసేసరికి ఎదురుగా చేతులు పట్టుకుని నుంచుని కనిపించారు నన్నయా రాజరాజు.

“అబ్బో! మన పిల్ల లిద్దరికీ ఇంత స్నేహం ఎప్పుడేర్పడింది?” విమలాదిత్యుడు

ఆశ్చర్యపోయాడు.

“యువరాజుగారు తమ తల్లిగారితో తంజావూరు వెళ్ళినపుడు అక్కడి పాఠశాలలో సహాధ్యాయులైనారట. ప్రభూ! మా అబ్బాయికి” అని చెప్పాడు.

“నన్నయా! నారాయణ నీతో రాలేదా? అయ్యో! తీసుకురాకపోయావా?” అని అడిగాడు రాజనరేంద్రుడు. “రాజనరేంద్రా! నారాయణ కూడా వస్తానని ఏడ్చాడురా. కానీ వాళ్ళ నాన్న వప్పుకోలేదు” అని చెప్పాడు నన్నయ. తండ్రులిద్దరూ మాట్లాడుకుంటూ పిల్లల్ని రాజోద్యానవనంలో ఆడుకోమని పంపించారు. గోటీబిళ్ళా, కోతికొమ్మచ్చీ ఆడుకున్నారు పిల్లలిద్దరూ ఆడుకుని అలిసి పోయిన పిల్లలని అంతఃపురానికి పిలిచింది కుందవి.

“మీరు బ్రాహ్మణులు కదా! మా భోజనం తినరాయె. అందుకని తైలపక్వం తప్పలేదంటారు గదా అని అప్పచ్చులు తెప్పించాను తినండి” అంటూ స్వయంగా వడ్డించింది కుందవి. పూతరేకులు, జంతుకలు, గారెలు, అతిరసాలు (అరిసెలు) లడ్డువులు, దానిమ్మ రసం చూసి “అమ్మో రాణీగారూ, నేను అన్ని తినలేండి కొంచెం చాలండి” అని చేతులు అడ్డంపెట్టాడు నన్నయ.

“ఊరుకోవోయ్ బడాయి! ఈ మాత్రం తినలేకపోతే అంత మహాభారతం ఎట్లారాస్తావు?” అన్నాడు రాజనరేంద్రుడు.

కుందవి ఆశ్చర్యపోయింది. “రాజరాజా! మహాభారతాన్ని వ్రాస్తాడా ఈ

కుర్రవాడు.” అని అడిగింది.

“ఔనమ్మా! మా నన్నయ్య మహాభారతం రాస్తానన్నాడు గురువుగారితో.” అన్నాడు రాజనరేంద్రుడు. అటాడినంత తేలిగ్గా చెప్తున్నాడేమిటి కుమారుడు? భారతం రాయటమంటే ఏమనుకుంటున్నాడో అనుకుంది కుందవాంబ. ఆ వయసులోనే కొడుకు యొక్క ఉదాత్తఆశయానికి అబ్బురపడింది. “అలాగా కన్నతండ్రీ! అయితే మీకుల బ్రాహ్మణులకి తగినన్ని కానుకలివ్వమరి, పుస్తకం రాయించేవాళ్ళు తాంబూలం కూడా ఇవ్వాలి తెలుసా?” అంటూ నన్నయ్యకి నూతన వస్త్రాలూ, ముత్యాల హారమూ వెండిపళ్ళెంలో పెట్టించి యిప్పించింది. ముత్యాలు కాల్చిచేసిన సున్నంతో కస్తూరి పచ్చ కర్పూరం, జాపత్రి, జాజికాయ, కుంకుమ పువ్వు - మీగడలాంటి వక్కలు వేసిన తాంబూలాన్ని ఇప్పించింది.

వెండిపళ్ళాన్ని తాంబూల సహితంగా అందుకుని, నన్నయ గొంతు ఇలా ఆశీర్వాదించాడు.

“శతమానం భవతి - సర్వ స్యాప్యై, సర్వస్యజిత్యై,

సర్వమేవతేనా ప్నాతి, సర్వంజయతి!”

“జయం. అంటే మహాభారతం కదూబాబూ?” అడిగింది కుందవి.

“ఔనమ్మా! మీకు తెలిసి విషయమా? మహాభారతాన్ని జయమనీ, పంచమవేదమనీ అంటారు” అన్నాడు నన్నయ.

పిల్లలు అనేక ఆటలాడుకుంటూంటారు. ఎన్నెన్నో వూహించుకుంటారు. అలవికాని వస్తువులన్నీ కావాలని మారాము చేస్తారు. కానీ ఇదేమిటి? విమలాదిత్యతనుజుడు ఇంత విమల విచారంతో ఈ కొత్త ఆటాడడమేమిటి? రాజరాజచోళ దోహిత్రుడు తాతకి తగిన మనవడనిపిస్తాడా భవిష్యత్తులో? అంత అదృష్టమా? ఏమో భగవంతుడు తలచుకోవాలిగాని, ఎంత అదృష్టమైనా సంభవం కావచ్చు. ఈ పిల్లలిద్దరూ ఒకరికొకరు ఇలా సరిపోవటమేచిత్రంగా వుంది. ఆబాల బ్రాహ్మణుడు కుల బ్రాహ్మణుడాతనకన్న తండ్రికి? ఎంత ముద్దాస్తున్నాడు? కుందాంబ అలౌకిక ఆనందంతో కళ్ళు మూసుకుంది. తన చిన్నారి రాజరాజనరేంద్రుడు తన గర్భకందం పేరొలగంలో సింహాసనాసీనుడై వున్నాడు. ఈ చిన్నబ్రాహ్మడు, బేతన భట్టు గారి కొడుకు, తన కొడుకుకు సూచనలిస్తున్నాడు.... “అమ్మా! అమ్మా! మహారాజు విమలాదిత్యులు విచ్చేశారు!” అంటూ పిలిచింది పరిచారిక.

“అయ్యో! కళ్ళముందరి కమ్మనికల చెదిరిపోయిందే. ఆ బ్రాహ్మణుడు తెలుగులో పుస్తకం రాసి, రాజరాజనరేంద్రునికిస్తే ఎంతబావుండేది, చ్చే” అనుకుంటూ భర్తకి ఎదురెళ్ళింది రాణి.

“ఏమి భాగ్యం, శక్తివర్మగారి అనుజులు, తెలుగు చాళుక్య వీరులు. తెలుగు చోడరాజకన్యక జతవదలి ఈ అపరాష్ట్రపు అమ్మాయి మందిరానికి దయచేసారు? నిజం చెప్పండి ప్రభూ! మేళమాంబ రానిచ్చిందే?” అని చమత్కరిస్తూ భర్త మెడలో

మల్లెల మాల వేసింది. కాళ్ళు కడిగింది. చందనం పూసింది, పన్నీరు చల్లింది. హారతి ఇచ్చింది.

మాటల మధ్యలో అడిగింది. “ప్రభూ! తమ చిన్న కుమారుడు చిరంజీవి విజయాదిత్యుడెట్లా వున్నాడు?” అని .

సవతులిద్దరికీ మొదట్నుంచీ పడదు. రాజాజ్ఞపై పరిచారికలు మాత్రం రాణులిద్దరి పిల్లల్నీ కలిపి అడిద్దామని చూసారు. మేళమదేవి అందుకు ఒప్పుకోలేదు. విజయాదిత్యుడిని వేంగి యువరాజువంటూ విడిగా పెంచింది. ఆ పసివాడికి తెలియని విభేదాలు నూరిపోసింది.

ఆ విషయం మనసులోమెదిలి ‘విజయాదిత్యుడుకుశలంగానే వున్నాడదేవీ!’ అన్నాడు.

“నేనన్నా, నాకుమారుడన్నామేళమాంబకీ, ఆమె కుమారుడికీ ఎప్పటికీ అత్యీయత కలుగుతుందో? నోము నోచుకుందామనీ, పాట నేర్చుకుందామనీ ఏవేవో కారణాలతో ఎన్నోసార్లు ఆమెకి చెప్పి పంపించాను. చెలుల చేత. కానీ తను అంత ఎడమొగం పెడమొగంగా వుంటుంటే నేనేం చెయ్యను? ఇంతవరకూ ఒక్కసారికూడామేళమదేవి మా అంతఃపురాన్ని పావనం చెయ్యకపోయే” అంటూ బాధపడిందికుందవి.

‘కాసేపు అన్ని విషయాలూ అవతలపెట్టి ఒక పాటపాడుదేవీ! వినాలనుంది’

ని అడిగాడు విమలాదిత్యుడు కుందవి శివుడిమీద పాటపాడింది.

“అద్భుతమైన గాత్ర వైభవం నీసాత్తు కుందవీ! నీ నిరంతర శివధ్యాన తృప్తత నాకు ఆశ్చర్యం గొల్పుతుంది” అన్నాడు.

“అంటే ప్రభూ! వేరేపాట పాడాల్సిందేమోననిమీ అభిప్రాయం కదూ? అంటూ వీణ అందుకుని

“స్వామి! నినువిడిచి మనలేనురా!

క్షణమైన ఎడబాటు సేయకురా!

తుమ్మెదకు తీరికే దొరకదాయె

మల్లెమాలతీమనోమందిరాల్లో

ఝుం ఝుం ఝుం రొదలాయె

స్వామి! మల్లె వదిలిపోవద్దురా

ప్రభూ! క్షణమైన ఎడబాయబోకురా!” అంటూ పాడింది కుందవి. పరమార్థ చిత్తుడై ఆమెను యెదకి హత్తుకున్నాడు విమలాదిత్యుడు.

ఏదో వస్తువు కావాలనే నెపంతో కుందవాంబ అంతఃపురానికి వచ్చి అటు ఇటూ తచ్చాడుతున్న మేళమాంబ చెలికత్తై ఈ వైనాన్ని వారిద్దరి అనురాగాన్ని చాలా వరకూ ఊహించగలిగింది. ఇంకేముంది? మేళమాంబ మెప్పుపొందడానికి చిలవలుపలవలుగా వర్ణించి చెప్పింది ఆచేటి.

తర్వాత మేళమాంబ అంతఃపురానికి వెళ్ళినప్పుడు విమలాదిత్యుడికి సంక్రమించినవి ధుమధుమలూ రుసరుసలూనూ.

నన్నయని రెండునెలలుఇంట్లో వుంచుకుని విద్యాలయానికి పంపించివేసారు. రాజనరేంద్రుడినీ తంజావూరు తాతగారింటికి కొన్ని నెలలు పంపించింది కుందవి.

అతడు తిరిగి వచ్చాక.....

ఒకనాడు “అమ్మా! అన్నయ్యతో ఆడుకుంటాను!” అని అడిగాడు విజయాదిత్యుడు.

“వద్దు నాన్నా! చిన్నవాణ్ణిచేసి నిన్ను ఆటలో ఓడించినా ఓడిస్తాడా చోళకన్య కుమారుడు రాజారాజు వాడితో ఎక్కువ మాట్లాడకేం.” అని చెప్పిందిమేళమాంబిక. పసిహృదయంలో విషబీజం నాటింది.

“అన్నయ్యేకదా ఎందుకు మాట్లాడకూడదు? నన్నుపిలిచి ముద్దుచేస్తాడమ్మా ఎప్పుడన్నా కనబడితే. నాన్నగారు కూడా “అన్నయ్యతోఆడుకో” అని చెప్తుంటారు గదమ్మా!” అన్నాడు అమాయకంగా విజయాదిత్యుడు.

“అలాగే చెప్తారు, ఆయనకేం మహారాజు. కడుపులో లేనిది కావలించు కుంటే మాత్రం వస్తుందాఅని సవతి పిల్లల మధ్య సయోధ్య ఎల్లా వస్తుందిట. అవిడగారి కొడుక్కి ఈ తెలుగు రాజ్యమంతా కట్టబెట్టాలని చూస్తున్నాడు. నీ

తండ్రిగారు నువ్వు ఆ రాజరాజ సరేంద్రుడిబంటువై అతని మోచేతి కిందినీళ్ళు తాగుతూబతకాలి అని గాబోలు మీ తండ్రిగారి కోరిక. రాజ్యంమీద ఇద్దరి కొడుకులకీ సమాన అధికారం వుండాలిగదా! అయినా తెలుగుచోడ చాళుక్య రక్తం ప్రవహిస్తున్నది నీలోనే. తెలుగు వేంగీ రాజ్యం నీకే రావాలి నిజానికి” అని బోధించింది మేళమదేవి కుమారుడికి “నువ్వే వారసుడి”వని నూరిపోసింది.

“అవునా అమ్మా!” ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు కొడుకు. “అవును నాన్నా! ఎప్పటికైనా సరే, ఎంత పోరాడి అయినాసరే వేంగీరాజ్యానికి నువ్వే మహారాజువి కావాలి. నేను మహా రాజమాతను కావాలి. ఈ మాట ఎప్పుడూ గుర్తుపెట్టుకో” అన్నది మేళమాంబ.

ఇంతలో పరిచారికలు పరిగెత్తుకొచ్చారు. “అమ్మా! శక్తివర్మ మహారాజుగారు స్వర్గస్థులైనారు. శివపూజలో కూర్చునివున్నవారు అలాగే కిందకి ఒరిగిపోయారు” అని చెప్పారు.

‘అయ్యో! బావగారు పోయారా? చిన్నప్పటినుంచీ ఎన్ని కష్టాలుపడ్డారో పాపం - తమ్ముడిని తీసుకుని వెళ్ళి తంజావూరుదగ్గరున్న తిరువైయూరుప్రాంతంలో దాదాపు పాతికేళ్ళు గడిపి, చివరికి ఎలాగో వేంగీరాజ్యం తిరిగి ఆక్రమించుకోగలిగారు. వారి భార్యకూడా ముందే మరణించింది.” అనుకుంది పైకి మేళమాంబ కన్నీరుపెడుతూ.

అక్కడున్నవృద్ధ పరిచారకులిట్లా అనుకున్నారు. “తిరువయ్యారులో పాతికేళ్ళు గడిపి ఎలాగో వేంగీ రాజ్యం ఆక్రమించుకున్నారు బావగారు’ అంటూంది గానీ మేళమాంబ. ఆ ఎలాగో చెప్పదేమిటి? చోళ చక్రవర్తి రాజరాజు సహాయంతోనే గదా శక్తి వర్మగారు చివరికి మహారాజు కాగలిగారు. కుందవాంబ అంటే సరే ఆమె వైపువాళ్ళపేరు, వాళ్ళు చేసిన ఉపకారం కూడాతల్చుకోదు గదా ఈవిడనోటా పళ్ళాబెట్టి.”

శక్తి వర్మకి భార్యా పిల్లలూ ఎవరూలేకపోవటం వల్ల అనుకున్నట్లుగానే విమలాదిత్యుడు వేంగీరాజ్యానికి మహారాజుగా పట్టాభిషిక్తుడైనాడు. ఆయన వేంగీరాజ్యాన్ని ఏడేళ్ళు పరిపాలించాడు. సర్వలోకాశ్రయుడని ముమ్మడి భీముండని బిరుదులతో పెద్దపేరొందాడు. వేంగి, బెజవాడ, రాజమహేంద్రవరం దుర్గాల్లో నిత్యం సైన్యం నమీకరించబడి యుద్ధానికి సిద్ధంగా వుంటుంది. శత్రువుల దాడులు ఈ మారుమూలగోదావరి దాటివచ్చి అంతతరచుగాజరగవని రాజమహేంద్రాన్ని విశాల నగరం చేసారు. ఆ తర్వాత బెజవాడ వదిలేసారు. మొదట్లో రాజమహేంద్ర వరాన్నిరెండవ అమ్మరాజరాజమహేంద్రుడు నిర్మించాడు.

విమలాదిత్యుడు వేంగీరాజ్య పట్టాభిషిక్తుడై నప్పటికీ ఆయన మనసులో అన్నగారి మరణం సృష్టించిన దుఃఖం అంతా ఇంతాకాదు. మనస్సులో కుమిలిపోతూనే రాచకార్యాలు నిర్వహిస్తున్నాడు. ఏపూర్వపుణ్యం వల్లనో అన్నాతనూ కలిసిమెసిలి వున్నారు. ఒక ప్రాణమై మెసిలారు. తన తండ్రి దానార్ణవ మహారాజు

తన సవతి సోదరుడైన రెండవ అమ్మరాజుని రాజ్యం కోసం యుద్ధంచేసి సంహరించడం విన్నాడు. కానీ చూడలేదు. తనూ, అన్నయ్యా అప్పటికీ చిన్నపిల్లలు. తనతండ్రి ఎందుకంతరాజ్యకాంక్షతో అలాచేసాడో తెలీదుగాని, చోళత్రినేత్రుడని పేరుపొందిన జటాచోడ భీముని పుత్రికను పెళ్ళాడటమూ తనకి తప్పలేదు. మహావీరుడు జటాచోడభీముడు తన తండ్రి అయినదానార్ణవునితో యుద్ధం చేసి ఆయన్ని సంహరించాడు. జటాచోడ భీమునిపేరు చెప్తేనే అందరికీ భయం. అందుకే తనని తీసుకుని అన్నయ్య పసితనంలోనే తంజనగరం చోళచక్రవర్తిగారైన రాజరాజు అండ చేరాడు. ఆ మహాచక్రవర్తి రాజరాజు సహాయంలేక పోతే వేంగీ రాజ్యం తమకి వశమయ్యేదా? అదీ ఎంత కష్టపడితే. ఎన్నిసార్లు రాజరాజు తన సైన్యాలిచ్చి పంపిస్తే, ఈ రాజ్యం మళ్ళీ తమకి దక్కింది. ఈ బెజవాడలో ఈ వేంగి సింహాసనం మీద వుండే యోగం వట్టేదా? తండ్రిగారు ఎందుకంత నైచ్యానికి ఒడిగట్టి తన అన్నగార్ని చంపేసారోగాని ఆ క్షణం నుంచీ తమ అన్నదమ్ములిద్దరూ మొన్నమొన్నటి దాకా బాధపడనిక్షణం లేదు. తెలుగునేల పరస్పరం యుద్ధాలతో రక్త సిక్తమై వుంది. రాజ్యం ప్రశాంతంగా వుంటే గదా సాహిత్య పోషణ చెయ్యగలేది ఏరాజైనా. కన్నడ భాషలో తమిళ భాషలో ఎప్పుడోచాలా కావ్యాలు వెలువడినాయి. రాజరాజు తమకు సహాయం చెయ్యటమే కాదు. అంతటి చక్రవర్తిఅయివుండి కూడా తనగారాల పుత్రిక కుందవిని తనకిచ్చి వివాహం చేసాడు. ఇటు బలవత్తురులైన తెలుగు చోడుల వైరం పోగొట్టుకోడానికి

వేంగీలో ప్రశాంత వాతావరణం నెలకొల్పడానికి తెలుగు చోడరాజకుమారి మేళమదేవిని చెట్టపట్టవలసి వచ్చింది. ఇప్పుడు కొంత ప్రశాంతంగా వుంది రాజ్యపరిస్థితి. కుటుంబ పరిస్థితి ఎలాగైనా వుండనీ.

కానీ తన పొరపాటు తనని వెక్కిరిస్తోంది. ఇద్దరు భార్యలకీ ఇద్దరు మగబిడ్డలు పుట్టారు. ఒకరికైనా ఆడపిల్ల వుడితే తనేకాదు, దేశమే సంతోషపడేది. అయినా ఆడపిల్ల అందమే వేరు. కానిజనదేవుడు ఎట్లా సంకల్పించాడో ఇద్దరు మగబిడ్డలూ భవిష్యత్తులో వేంగిరాజ్యం కోసం పరస్పరం పోరాడుకుంటే ఏందారి? 'అని విమలాదిత్యమహారాజు మనస్సులో మల్లగుల్లాలు పడసాగాడు.

తగిలిన వేలికే దెబ్బతగిలినట్లు తరువాత కొద్ది కాలానికే తంజావూరులో చోళ చక్రవర్తి రాజ రాజు కన్ను మూసాడు. ఆయన కొడుకు రాజేంద్ర చోళుడు సింహాసనాన్ని అధిష్టించాడు.

రాజేంద్రచోళునికి అమ్మంగదేవి అనే కుమార్తె రాజాధిరాజు అనే కుమారుడూ జన్మించారు అప్పటికే.

కుందవాంబ కుమారుణ్ణి తీసుకుని తంజావూరు వెళ్ళి కొన్ని నెలలుండి వచ్చింది. మేనకోడలు అమ్మంగదేవి చిట్టి ముత్యమల్లే వుంది. రత్నమాణిక్య మల్లేకనిపించింది. చాళుక్య తంజావూరి చోళ సంబంధాలు మరింత మెరుగుపడితే బావుండుననే ఆశ మిక్కుటమైంది కుందవాంబా మహారాణికి. "తెలుగు తమిళ

దేశాల స్నేహమూ బలపడుతుంది. భాషా సాహిత్యాలు పరస్పరం సహాయపడి పరిపుష్టం చెందుతాయిగదా!” అని దూరదృష్టి తో ఆలోచించిందామె. కానీ భవిష్యత్తులో చాళుక్య చోళ సంబంధం కేవలం అరవదేశానికే పరిమితం కాబోతున్నదన్నది ఏమాత్రం అనుకోలేదు. విధి విధానాన్ని ఎవరు తప్పించగలరు?

రాజరాజ నరేంద్రుడూ, విజయాదిత్యుడూ వేరు వేరు గురువుల దగ్గర యుద్ధ విద్యలనభ్యసించారు. కుందవదేవి అనురాగానికి సాత్విక భావానికి మేళమదేవి చిరాకుకీ స్వార్థ బుద్ధికీ మధ్యన విమలాదిత్యుడి సంసార జీవితం అతలాకుతలమైపోయింది. రాజకుమారులిద్దరికీ యుక్త వయసు వచ్చింది. శివభక్తుడూ షాషాభిమాన తత్పరుడూ అయినాడు పెద్దకుమారుడు రాజకీయపు టెత్తుగడలతో తెలుగు రాజుల స్నేహం సంపాదించటంతో తల్లిగారితో మంతనాలాడటంతో విజయాదిత్య రాజకుమారుడు విరామంలేకుండా అయినాడు. రాజనరేంద్రుడి జాతకంలో అమ్మాయి పుడుతుందనిలేదు. వంశాంకురం పుడతాడని రూఢి చేసారు జ్యోతిషాస్త్రజ్ఞులు. విజయాదిత్యుడికి మాత్రం పుత్రిక జన్మిస్తుందన్నారు. “అమ్మయ్య! పార్వినాదా! ఎన్నేళ్ళకీ మంచిమాటవిన్నాను. ఈ తూర్పు చాళుక్య రాజవంశంలో లక్ష్మీదేవిలా ఆడపిల్లపుడుతుందంటే ఆనందంగా వుంది. మా అమ్మపేరు సోమలదేవి. నామనవరాలికి ఆపేరుపెట్టుకుంటాను. అని మురిసిపోయినాడు విమలాదిత్యుడు.

“అయితే మీ జైనదేవతలైన చక్రేశ్వరీ, మహామానసిక మొదలైన పేర్లు

చేయించాడు విమలాదిత్యుడు.

విద్యావ్యాసంగం ముగించుకుని అంతక్రితమే తల్లిదండ్రుల దగ్గరికి వచ్చిననన్నయ్య మహాత్మాహంతో సరాసరి సభా మండపానికి వచ్చాడు. స్నానాదులు పూర్తి చేసుకుని -

శాలివాహన శక సంవత్సరముల దొ

మ్మిది నూర్లమీద నల్వదియునాల్గు

జరుగుచునుండగా శ్రావణ కృష్ణ ప

క్ష ద్వితీయా బృహస్పతి దినమున

నుత్తరా భాద్ర తారోదయమ్మున వణి

గ్లగ్నంబునన్ సుమాంగళ్యమడర

రవి సింహరాశి వర్తనమున నుండంగ

గ్రహ సంచయములుచ్చగతి మెలంగి

కడలుకొన, కుందవాంబిక కడుపుపంట

తెలుగు బుడమి దయాసుధ చిలుకుదంట

రాణ్యహేంద్ర మహేంద్ర సామ్రాజ్య పీఠి

చెలుపు తులకింప పట్టాభిషిక్తుడయ్యె!

ఆ అమలినామృత ధర్మాభిషేకాన్ని వీక్షిస్తుంటే పుణ్యనదీజలాలను

సమంత్రకంగా కుమార రాజరాజ నరేంద్రుడి శిరసున పురోహితులు ప్రోక్షిస్తూంటే,
అళువుగా నన్నయ నోటివెంట ఆశీర్వాచన పద్యాలు వెలువడ్డాయి వరసగా

విమలాదిత్య తనూజుడు

విమలవిచారుడు కుమార విద్యాధరుడు

త్తమచాళుక్యుడు వివిధా

గమవిజిత శ్రముడు తుహినకరుడురుకాంతిన్!

కలికాలభరత లక్ష్మీ!

లలనాస్పద వీరగుణ విలాసవిరోధి

ప్రళయాంతక నిఖిల మహీ

వలయోద్వహబాహు విష్ణువర్ధనమూర్తి!

సమస్త భువనాశ్రయా! వినయసత్య నిత్యోదయా!

సమీహితహితక్రియా! స్థిరవిశాలకీర్తిప్రియా!

నమన్నపకిరీట చుంబి చరణద్వయా! సంతత

క్షమాభరణ రాజరాజ పరగండ భేరుండకా!

రాజరాజనరేంద్ర మహాప్రభువు చిరకాలము కీర్తిని గడించుగాక! బహు
ళాంధ్రోక్తిమయ వ్రవంచమున విఖ్యాతుడగునుగాక. దివిషదన్న
ప్రాయవాగ్గుంఫసంపన్నులీయన ఆస్థానమున శోభిల్లుదురుగాక. రాజకులైక

భూషణుడై, రాజమనోహరుడై, అన్యరాజతేజోజయశాలియై, శూరుడై, విశుద్ధ
యశశ్చరదిందుచంద్రికారాజిత సర్వలోకుడై, అపరాజిత భూరి భుజా కృపాణ
ధారాజల శాంత శాత్రవ పరాగుడై, ప్రకాశించును గాక అని కోరుకున్నాడు నన్నయ
అలాగే దీవించాడు కూడా.

విమలాదిత్యునికటూ ఇటూకూర్చుని వున్నారు కుందవీ మేళమా. కుందవి
కళ్ళల్లో ఆనంద భాషాలు మేళమ మనస్సులో క్రోధ తరంగాలు. మేళమ పక్కనే
కూర్చొని పట్టాభిషేకం తిలకిస్తున్న విజయాదిత్యుడి రక్తం తుకతుక లాడింది.
తనకన్నాముందు పుట్టడమే రాజనరేంద్రుడి ఘనతా? నిజం చెప్పాలంటే ఆయనకన్నా
తనే ఎక్కువ శౌర్య వ్రతాపాలు గలవాడు. నిరంతరం ఎంతో కఠిన పరిశ్రమ చేస్తూ
రణవిద్యాపాటవాన్నిగడించాడు. అన్నయ్యకి భాష పిచ్చి, కవిత్వం పిచ్చి, భక్తి పిచ్చి.
బ్రాహ్మణపిచ్చి. మహారాజుగా తగనే తగడు. ఆ అరవవాళ్ళ సహాయాన్ని
చూస్తుకునేగా మిడిసిపాటు. నేను కన్నడిగుల సహాయాన్ని అర్థించలేనా అవసరమైతే
నాతల్లి - పాపం పట్టమహిషగా కాక రాజుగారిరెండవ భార్యగామాత్రమే మిగిలిపోయి
ఇన్నాళ్ళు కష్టపడింది. తనువేంగి దేశానికి రావైతీరాలి. తల్లి రాజమాత కావాలి. అది
సరే, ఈ బ్రాహ్మణుడెవడు? పిలకా వాడూనూ, చెట్టునభట్టు గారికిల్లాంటి తమ్ముడేవిటీ?
ముందుఇలాంటి వాళ్ళ నోరుమూయించాలి. భట్రాజుకంటే ఎక్కువ
పొగుడుతున్నాడు రాజనరేంద్రుణ్ణి అని చికాకు పడ్డాడు విజయాదిత్యుడు.

అంతవరకూ అవరోధ జనం మధ్యన పై అంతస్తులోనుంచీ మేనబావ

పట్టాభిషేక మహోత్సవాన్ని తిలకిస్తున్నది. చోళరాజ కుమారి అమ్మంగదేవి బంగారు దారాలు కుట్టిన మందార పువ్వు రంగు మెత్తనికాంచీపురం పట్టు వస్త్రం అంతరీయంగా ధరించి కమలం పువ్వురంగుస్తన వల్కలంబిగించి వెన్నెల్లా వెలిగి పోతున్న ఉత్తరీయం ఆచ్ఛాదించి, సంపెంగ పువ్వు రంగు మేలిముసుగుసవదరించి సర్వాభరణాలతో మెరిసి పోతున్నది. ఆకన్యామణి - లక్ష్మీ కళతో ధగధగలాడుతున్నది. ఆ ఉత్సవం తిలకిస్తున్న ఆకన్య యెదలో మధురోహలు తారాడాయి. “బావ ఎంత సుందరుడు. ఆ కళ్ళు రసభావలోకాలకి వాకిళ్ళు. ఆయనెవరూ. ఆ... నన్నయఅనికాదూ అన్నారు. ఆయన కవిత్వం చెప్తుంటే ప్రపంచాన్ని మర్చిపోయి ఎలా విన్నాడో” అనుకుంటూ సిగ్గుపడుతూ పారిపోతున్న చూపుతున్న మెద్దల్ని మళ్ళీ బావ ముఖపద్మం వేపుకిమళ్ళిస్తున్నది ఆకన్య.

అట్లా రాజారాజ నరేంద్రుని పట్టాభిషేకమహోత్సవం ఉల్లేఖాలంకారానికి ఉదాహరణమైంది.

“రాకుమారీ! నాన్నగారు పిలుస్తున్నారు” అని రెండు సార్లు చెప్తేగాని ఈ లోకంలోకి రాలేదు అమ్మంగదేవి. బలవంతాన బావవేపునుంచీ దృష్టి మరల్చుకుని తండ్రిదగ్గరికి వెళ్ళిందామె.

ఆమె చెయ్యి పట్టుకుని, సింహాసనవేదిక వద్దకు తీసుకెళ్ళాడు రాజేంద్ర చోళుడు. రాజరాజుదగ్గరికి వెళ్ళగానే చెలికత్తెలామెకి సంపెంగ పూలదండ

అందించారు.

“సర్వలోకాశ్రయ ముమ్మడిభీమ శ్రీవిమలాదిత్యతనూజులకు అభినందనాలు.. వేంగీరాజ్య ప్రముఖులారా! కొత్తగా ఇప్పుడేసింహాసనాన్ని అధిష్టించిన కుమార రాజరాజనరేంద్ర మహారాజుకి అంతా రత్నములు మొదలైన విలువైన బహుమానాలు సమర్పించారు. మేనమామని గనుక నేను కన్యా రత్నాన్ని సమర్పించుకుంటున్నాను అన్నాడురాజేంద్రచోళుడు. విస్మయం నుంచీ, సిగ్గు నుంచీ ఎలాగో తేరుకుని, బావమెడలో చండవేసింది అమ్మంగదేవి. కుందవావిమలా దిత్యుల వదనాలు అమందానందంతో వికసించాయి. “అహా! ఇదా మీ ఆలోచన ! తెలుగుదేశానికి మళ్ళీ ఇంకో అరవ కోడల్ని తెచ్చుకున్నారు. ఇంతదేశం వుంది. తగినపిల్లే దొరకలేదు గాబోలు. ఇంతోటి అరవ కోడలుభలే దొరికిందిలే దేశాన్నే అరవం చేసేస్తారేమో వీళ్ళంతా కలిసి” అంటూ మూతి తిప్పుకుంది మేళమదేవి. నాకొడుక్కీ చక్కటితెలుగు పిల్లను చూసి పెళ్ళి చేస్తాను. వేంగీదేశానికి కాబోయే మహారాజు ఎక్కడుందో రేపట్నంచీ చారుల చేత వెతికించాలి” అనుకుందామె.

నెలరోజులు గడిచాయో లేదో, నన్నయకీ, అపర్ణకీ సంప్రదాయ బద్ధంగా శాస్త్రోక్తంగా అయిదురోజుల పెళ్ళి జరిగింది బెజవాడలో. సదస్యం రోజు అయితే వివాహ మంటపం బ్రాహ్మణ సమూహంతో క్రిక్కిరిసి పోయింది. జటాంత స్వాధ్యాయి అయిన నరసింహ శాస్త్రిగారు సభకి అధ్యక్షులు. ఘనా పాతీలలో కడు వృద్ధులైన సోమయశర్మగార్ని ఆయన పక్కనే అధివసింపజేసాడు బేతన భట్టు.

ఋగ్వజుస్సామాధర్వణములనే చతుర్వేద పారంగతులంతా వేదపనసలు చదివి నవదంపతులని ఆశీర్వదించి అక్షింతలు చల్లారు.

‘వాగర్థావివసంప్రకృతే, వాగర్థ ప్రతిపత్తయే

జగతః పితరౌవందేపార్వతీ పరమేశ్వరౌ!!’

అని కాళిదాసు రఘువంశ ప్రారంభంలో ఆదిదంపతులైన గిరిజా శంకరులను స్తుతించాడు. మన చిరంజీవులు అపర్ణానన్నయ్యలు కూడా గౌరీవిశ్వనాథులవలెనే అన్యోన్య దాంపత్య జీవితానందమును గుత్తకొందురు గాక. ప్రత్యేకించి స్త్రీ యొక్క ప్రవర్తనవల్ల, సామర్థ్యము వల్ల సౌశీల్యము వల్ల పురుషుడి గృహస్థ జీవితం వర్ధిల్లుతుంది. ఈ దాంపత్యము నందనోపవనము కావలె. ఇందేపారు పూవుల్ తీవెలుగా సత్సంతాన సౌభాగ్యప్రదంగా మీజంట శాశ్వత కీర్తిని పొందవలె.

“అమ్మాయి! అపర్ణా!

తనశృంగారముచాల గోప్యముగనంధానింప పుష్పేషునిన్

తన భర్తక్షిణిఖానిపాతముల నొందంజేసెనా తల్లి పెం

చిన కోర్కెన్ మరుచాటుగాగ బ్రతికించెన్ తల్లి ఈనేర్పుకా

మినులన్ కలవతీ ప్రపంచమున నేలా యుండదేతల్లిరో!”

-అని బుచ్చయ్య శాస్త్రిగారు దీవించారు.

ఆపద్యం చింటూన్నప్పుడు అవర్ణ బుగ్గలు ఎర్రబడినై.

తల ఇంకావంచేసుకుంది. నన్నయ్య కనుచివరల మందహాస ద్యుతి కదలాడింది.

రామావధానిగారులేచి నిలబడి అక్షింతలు చేత్తో పట్టుకుని

“పెళ్ళికుమారుడునన్నయ పట్టాస్త్రములూ చదివి కంచినుంచి కాశీ కూడా వెళ్ళి ఈ మధ్యనే వచ్చాడు. పెళ్ళికుమారై అపర్ణకూడా విద్యావతి అని విన్నాను. ఈ జంట బహుముచ్చటగా వుంది. చూడ్డానికి రెండు కళ్ళూ చాలవనిపిస్తున్నది.

శైశవే భ్యస్త విద్యానాం యౌవనే విషయైషిణాం

వార్ధకే ముని వృత్తీనాం యోగేనాంతేతనుత్యజామ్

అని కవికులగురువు కాళిదాసు తనరఘువంశంలో మనదేశపు చతురాశ్రమాల గురించీ చెప్పాడు. బ్రహ్మచర్యం, గార్హస్థ్యం, వానప్రస్థం, సన్యాసం ఇవీ మన నాలుగు ఆశ్రమాలు. ప్రతి వ్యక్తీ గార్హస్థ్య జీవితంలో అతిథి అభ్యాగత దీనార్తులకి తగినసేవా, సహాయమూచెయ్యాలి. సత్సంతానంతో పాటువివాహంయొక్క ఈ ముఖ్యోద్దేశం నన్నయకీ తెలుసు. నన్నయ శాశ్వత కీర్తి ప్రదమై సద్యఃపరనిర్వృత్తిని కల్గించే సాహిత్యాన్ని మరువకూడదు. తర్వాత ఏరాచకార్యాల వత్తిడిలోనో పడి ఈ విషయం మర్చిపోకుండా మా ఆమ్మాయి అపర్ణ చూస్తూ వుండాలి. తనభర్త కీర్తి ఆచంద్రార్కం ఇనుమడింపజేయగల శక్తి ఈ వధువులో నాకుగోచరిస్తోంది.” అంటూ వాళ్ళమీద అక్షతలు జల్లాడు. తర్వాత బొద్ధాచార్యులూ, జైనాచార్యులూ

వధూవరులను ఆశీర్వదించారు.

పార్థివేశ్వర స్వామి ఆలయంలో సంస్కృతం నేర్చుకుంటున్న పిల్లలు. ఏకకంఠంతో సరస్వతీ పనస చదివారు.

ఒక అలౌకిక దీప్తితో మనశ్శరీరాలు వెలిగిపోతుండగా అపర్ణతో కలిసి అందరికీ నమస్కారాలు చేసాడునన్నయ్య. అప్పుడే కొంగుముడివేసుకున్న కొంగ్రొత్తదంపతుల్ని చూసి అందరూ ముచ్చటపడితే, అపర్ణ తల్లిదండ్రులకు మాత్రం కూతుర్ని వదలి వుండాలే అని బాధగా అన్పించింది.

అనాడు బేతన భట్టు సదస్యుల కిచ్చిన సంభావనల గొప్పదనాన్ని ఆంధ్రప్రజలు చాలాకాలం చెప్పుకున్నారు. ఆ ఏర్పాట్లు, నిర్వహణ, పర్యవేక్షణ అంతా నారాయణ భట్టుదే. ఆతనికి తోడుగా పావులూరి మల్లన్న సహాయ పడ్డాడు. చీదమార్యుడు కర్రపెత్తనం చేశాడు. ఔచితీవిచార చర్చచేసినక్షేమేంద్రుడు కూడా ఆ వివాహానికి విచ్చేశాడు.

వధువైన అపర్ణకి అన్నదమ్ములులేరు. పెళ్ళికి ముందునన్నయగొడుగేసుకుని, పాంకోళ్ళు తోడుక్కుని బ్రహ్మచారిగా కాశీయాత్ర ఉత్సవంలో పాల్గొన్నాడు. బంధువుంతా ఒకటేనవ్వు” ముందే కాశీ వెళ్ళిచ్చావుగదా పెళ్ళికొడకా! మళ్ళీ వెళ్తావా? వెళ్ళి ఇంకేం చదువు కొస్తావు?” అని

నారాయణ భట్టు చేత్తో కలకండ పట్టుకొచ్చాడు. కాస్త అల్లరి చేసాడు. “అగాగవయ్యా బావగారూ! పెళ్ళి కూతురు దొరకలేదని అంత భయపడి ఉన్నతవిద్యా భ్యాసానికి కాశీ వెళ్తావా? మంచివాడివే. మా చెల్లెలు విద్యావతి, సుందరి, కులీన అయిన అపర్ణని ఎలాగో బలవంతంమీద నిన్ను చేసుకోడానికి ఒప్పించాల్లే. అక్కడికీ పెళ్ళికొడుకు అంత బాగాలేడు. అని గునుస్తూనే వుంది. ఏమైతేనేం లే మొత్తానికి పెళ్ళికి ఒప్పుకుంది. మా అమ్మాయినిచ్చి నీకు పెళ్ళి చేస్తాం. ఇహ ఆ వేషం చాలించి లోపలికిరా” అని గడ్డం కింద పటిక బెల్లమ్ముక్క పెట్టి కోప్పడ్డాడు.

“అంటే- అంటే - మా అబ్బాయినచ్చలేదు ట్నామీ అమ్మాయికి. అబ్బో మానన్నయ్యకంటే బావుంటుందా మీ అపర్ణ - మా పెళ్ళికొడుకు ఎంత అందగాడో ఎంత చదువు కున్నాడో, ఎంత బుద్ధిమంతుడో తెలుసా ఆ పిల్లకి? అదిగో ఆ గవాక్షం నించీ దొంగతనంగా చూస్తూ కూడా అలా అన్నదా? కాస్తమెల్ల యేమైనా వుందా ఏం? ” అని మగపెళ్ళివారు గోలచేసారు సరదాగా.

“ముందు కన్నడం వాడై తర్వాత తమిళం వాడై ఆ తర్వాత తెలుగువాడైన పెళ్ళి కొడుకుని మాపిల్ల గనక చేసుకుంటున్నది అని సంబరపడక ఆబంగారు తల్లికి మెల్లవుందంటారా బైరా!” అని ఆడపెళ్ళివారు - గోల చేశారు ఈసారి.

“పోట్లాటలకి ఇంకా అయిదురోజులుంది. కానీండి కానీండి కాలాతీతమై

పోయిందిప్పటికే. మరీ హాస్యాలు శృతి మించుతున్నాయి” అని బ్రహ్మగారు అరిచారు.

గొడుగక్కడ పారేసి, నారాయణ చెయ్యిపుచ్చుకుని పరిగెత్తుకుంటూ పీటల దగ్గరికి వచ్చాడు నన్నయ.

“ఇప్పుడు నువ్వు అల్లరి చేస్తున్నావానా?” అన్నారు మగపెళ్ళివారు నవ్వుతూ.

“అల్లరికాదు. తొందరగాపెళ్ళాన్ని చూడాలని వచ్చినట్టున్నాడు పెళ్ళికోడుకు. మా పాప అందాన్ని గురించి విన్నాడుకదా ఇందాక!” అని ఆడపెళ్ళివారు మేలమాడారు “నిజమే” అన్నాడు నారాయణ.

“ఇప్పుడు కాదులే నారాయణా! నీ పని అలకపాన్పు మీద చెబుతాను” అని బెదిరించాడు నన్నయ్య

“అమ్మో!” అని భయం నటించాడు నారాయణ. ఆ విధంగా నారాయణ నన్నయకి బావగారైనాడు.

నన్నయ పెళ్ళికి రాజరాజనరేంద్రుడు రాలేకపోయాడు. ఎందుకంటే అతను అప్పటికి తంజనగరం దారిలో వున్నాడు. తంజావూరులో అతనిపెళ్ళి ఒకనెల తర్వాత జరిగింది.

తల్లికుందవాంబ చిన్నప్పట్నీంచీ చెప్పిన మాటల వల్ల రాజనరేంద్రుడు ఏకవత్సీవ్రతనిష్ఠపాటించడానికి నిర్ణయించుకున్నాడు. అందచందాల కాణాచివిశేషించి గుణవతి అయిన అమ్మంగదేవిని పెళ్ళినాటి నుంచీ ప్రాణప్రదంగా ప్రేమించసాగాడు. రాజరాజనరేంద్రుని సమస్త వాంఛలకీ అమ్మంగదేవియే నెలవు.

మూడు నిద్రలూ - పదహార్రోజుల పండగా అయ్యాక “బావా ! నా పెళ్ళిలో నువ్వు పెత్తనం చేసావుకదా నీ పెళ్ళిలో నేను పెత్తనం చెయ్యవద్దా?” అని అడిగాడు నన్నయ.

“అమాటే చెప్పుదామని వస్తున్నాను నన్నయా! వాణస మధుసూనయ్య గారు మనిషిని పంపించారు. మన నారాయణ భట్టుకి కూడా వివాహం నిశ్చయించార్ట. మనల్నందర్నీ పెళ్ళికొడుకుని వెంటబెట్టుకుని బయలు దేరమని వార్త” అంటూ వచ్చాడు బేతనభట్టు. - నన్నయ్య తండ్రి-.

“ఔ నా! భలే, భలే. నారాయణ పెళ్ళికొడుకాయెనే. మా బావగారు పెళ్ళికొడుకాయెనే. ఆనందమానంద మాయెనే” అని పాడాడు ఉత్సాహంగా నన్నయ్య.

ఆ వార్తతో బాటు నన్నయ పాటకి మరింత ఎర్రబడింది నారాయణ మొహం.

“ఇంతకీ ఆ అమ్మాయి. అదే మా చెల్లెలి పేరేమిటో?” అడిగాడు నన్నయ.

“లగ్న పత్రికచదివాను. అందులో వుంది. వధువుపేరు నాగలక్ష్మి.”

“అష్టభాషా కవిత్వ విశారదులైన మా బావగారిని కళ్యాణ మాడబోతున్న కులవధువు నాగలక్ష్మి ఎంత అదృష్టవంతురాలు!! పూర్వజన్మలో ఏంపూజలు చేసిందో పరమేశ్వరుడికి” అన్నాడు నన్నయ ఆనందంగా.

“ఇదుగో, ఇదుగో, మీ చెల్లెలేనా పూజలుచేసింది. అదేమోగాని, మా చెల్లెలు చిరంజీవి సౌభాగ్యవతి అపర్ణాదేవి శతకోటి పూజలు చేసి వుండదా?” అన్నాడు నారాయణ.

“నువ్వన్నమాట నిజమే నాయనా? మీ ఇద్దరూ విద్యాబుద్ధుల్లో సరిసమానులే. నరనారాయణులే” అన్నాడు బేతన భట్టు.

‘తథాస్తు’ అన్నట్టు దూరంగా ఎక్కడో గుడిగంట మోగింది. “నారాయణ తల్లిగారు సామెకాంబగారు మరీ మరీ రమ్మని రాయించారు ముందు మీరూ, మీ అత్తయ్యా బయలు దేరండి అబ్బాయిలూ. రేపు మంచిది. రాచకూర్యాల వత్తిడితగ్గాక నేను వస్తాను” అన్నాడు బేతన.

వివాహమైన తరువాత తండ్రివెంట పశ్చిమ చాళుక్య మహారాజైన త్రైలోక్యమల్ల దేవర ఆస్థానానికి ఆహ్వానించబడ్డాడు. నారాయణ భట్టు, వాణన మధుసూనయ్య తైలపమహారాజు ఆస్థానంలో మహామంత్రి. నారాయణ భట్టు తండ్రి అయిన

అకలంకశంకనుడాయనకి దగ్గరి చుట్టం.

ఇటువిజయాదిత్యుడు కూడా తాతగారైన జటా చోడ మహారాజు నగరానికి చేరుకున్నాడు తల్లితో కలిసి . అక్కడే అతనికి వివాహమైంది.

విమలాదిత్యుడు సన్యసించి జినకర గూడెంగా ప్రసిద్ధి చెందిన గుంటుపల్లి గుహ రామానికి వెళ్ళిపోయాడు.

రాజ్యభారమూ, కుటుంబ భారమూ కూడా రాజరాజనరేంద్రుడికీ అమ్మంగదేవికీ అప్పగించి, నిర్వేదంతో శివభక్తి తత్పరురాలై కాలంగడుపుతున్నది రాజమాత కుందవీదేవి.

రాజారాజనరేంద్రుడు కొంతకాలం పరిపాలించాక బలం కూడదీసుకున్న విజయాదిత్యుడుమాటిమాటికీ అన్నగారితో కయ్యానికికాలుదువ్వసాగాడు. బెజవాడ తెలుగుదేశానికి నడిబొడ్డు కావటంతో యుద్ధాలు తగ్గటానికి ఆ ప్రాంతం పదిలెయ్యాల్సిందేనని రాజూ, రాణీ, మంత్రి మండలీ కూడా నిర్ణయించటం జరిగింది.

రాజమహేంద్రు అందాలకి మురిసి ఒకనాడు. రాజరాజనరేంద్రుడూ, అమ్మంగదేవీ విహారయాత్రగా గోదావరీనదిలోనావలో ప్రయాణించేసారు. కార్తీక మాసపు పున్నమి వెన్నెల్లో క్షీరసాగరంలా తళతళలాడింది గోదావరి. ధగధగలాడే పట్టు వస్త్రాల్లో వజ్రాలనగలతో క్షీరోదార్ణవ సంభూత అయిన మహాలక్ష్మిలా

భాసించింది అమ్మంగదేవి. ఆనూతన వధువు ప్రక్కనే వరశేఖరుడై, సాక్షాల్లక్ష్మీ నారాయణుడై మెరిసాడు రాజరాజ నరేంద్రుడు. నగరంలోవెలసివున్న వేణుగోపాలస్వామీ, మార్కండేయేశ్వరస్వామీ ఆశీర్వాదించి నట్లనిపించింది. ఏతదాశీర్వాచన ఫలంగా చోళకన్య, చాళుక్య వధువు అమ్మంగ దేవి కడుపుపండికులోత్తుంగ చోళుడు జన్మించాడు. తర్వాత అమ్మంగదేవి అన్నగారికి మధురాంతకి అనే అమ్మాయి జన్మించింది.

రాజమహేంద్ర వరం ఇటు సారంగధరగుట్ట బౌద్ధ సంఘరామందాకా, అటుధవళాచలందాకా విస్తరించింది. గోదావరి పాడవునా కోటిలింగాలక్షేత్రం విలసిల్లింది. శక్తివర్మ తండ్రి తాతల కాలం నుంచీ, కులబ్రాహ్మణులుగాసాంధి విగ్రహాలుగా తనని ఆశ్రయించుకుని వున్న ఆంధ్రబ్రాహ్మణ కుటుంబాలను, తనతో తంజావూరు తీసుకువెళ్ళాడు. అరణ్యవాసంలో పాండవులకు ధౌమ్యుడు తోడున్నట్లు శక్తివర్మ విమలాదిత్యులకు భీమనభట్టు, తోడుగా వున్నాడు. భీమనభట్టు పూర్వులు కర్ణాటకం నించీ వలసవచ్చినవారు. రాజవంశంవారు దాదాపు పాతిక ముప్పయ్యేళ్ళు వేరే ప్రదేశంలో ఆశ్రయం పొందితే వారిని ఆశ్రయించుకుని వున్న అనేక వృత్తుల వారు, అంటే అనేక తెలుగు కుటుంబాలు అక్కడికి చేరుకోవటం తప్పదు. ఆ రాజులిద్దరూ శత్రువులను రాజరాజచోళ చక్రవర్తి సహాయంతో గెలిచినప్పుడు తనతో వచ్చిన తెలుగుకుటుంబాలనేకాదు. తంజావూరులో తత్ పరిసర ప్రాంతాల్లో పరిచయమైన చాలా కుటుంబాలను కూడా ఆంధ్రదేశానికి

ఆహ్వానించారు. వాళ్ళల్లో ముఖ్యంగా పండితీ ప్రతిభలో అగ్రగణ్యులైన ద్రావిడ దేశ బ్రాహ్మణ పండితులు ముఖ్యులు. ద్రావిడ పండితులు ఆంధ్రప్రాంతంలో, ముఖ్యంగా గోదావరీపరీవాహక ప్రాంతాల్లో చాలామంది స్థిరపడి తామర తంపరగా వర్ధిల్లుతున్నారు. కొన్ని తెలుగు కుటుంబాల వారు శక్తి వర్మతో వేంగికి రాకుండా తంజావూరు లోనూ, తత్పరిసరప్రాంతాల్లోనూ స్థిరపడ్డారు. ఈ విధంగా పరస్పరం ఆంధ్రీ ద్రావిడీపరిచిత విస్తారమైంది. సువిశాల భూభాగం తెలుగు మాట్లాడసాగింది.

భీమనభట్టుగారు విమలాదిత్య మహారాజు వేయించిన రణస్థిపూడి శాసనానికి కావ్యకర్త. ఆయనకిద్దరు పిల్లలు. పెద్దవాడు బేతన భట్టు. అతణ్ణి బెట్టన భట్టు అని కూడా అంటారు. రెండవ కొడుకు పేరు నన్నయ భట్టు. బేతన భట్టు కోరుమిల్లి, కలిదిండి శాసనాలకి కావ్యకర్త. విమలాదిత్యుడి రెండవ కొడుకైన విజయాదిత్యుడిని అంటిబెట్టుకుని వుండేవాడు. 'నేను మహారాజునైన తర్వాత తమరే మా కులబ్రాహ్మణులు, సాంధి విగ్రహులూ, అనేవాడు విజయాదిత్యుడు. రాజరాజ నరేంద్రుడికి నన్నయభట్టు కులబ్రాహ్మణుడూ, సర్వమూనూ. కుల బ్రాహ్మణుడనగా పితృపితామహక్రమంగా వచ్చిన బ్రాహ్మణుడైన మంత్రి అతడు. వేదవేదాంగ కోవిదుడై వుండాలి. ఈ విధంగా అన్నకు తమ్ముడు సహాయమైతే తమ్ముడికి అన్నసహాయుడైనాడు. రాజరాజ విజయాదిత్యులకి నన్నయ బేతనలన్నమాట.

రాజరాజు పట్టాభిషిక్తుడై స్థిరపడిన తర్వాత నన్నయ నిశ్చింతగా తణుకు

గ్రామం వెళ్ళి తూర్పు దిక్కున సమున్నతమైన జమ్మిచెట్టు దగ్గర యజ్ఞం చేసాడు. అతనికి అవిరళ జపహామ తత్పరత మొదట్టించీ వున్నదేగదా! కొన్నాళ్ళు పుణ్యక్షేత్ర దర్శనం చేస్తూ దేశ మంతా విహరించి వచ్చారు నన్నయ దంపతులు. అప్పుడు శాక్తేయం ఎక్కువగా వుండేది. నన్నయకూడా శక్తి పూజా తత్పరుడే. చోడరాజులపాలిటిమహాదేవిచౌడేశ్వరి. నన్నయ ఆమెకి భక్తుడు. నన్నయకి ఆవిడే ఇల వేలుపు - కులదేవత - ఆకాలంలోనే **చౌడేశ్వరీ విలాసమనే** గ్రంథాన్ని రచించాడు. దాన్నే చాముండికా విలాసం అనీ అనేవాళ్ళు. ఇంకా కొన్ని చిన్నచిన్న గ్రంథాల్ని రచించి తన కవిత్వానికి పదును పెట్టుకున్నాడు. ఆ పుస్తకాలుఎన్నాళ్ళు నిలుస్తాయో తెలియదు. అమ్మవారి దయ ఎలా వుందో అల్లాగే జరుగుతుంది అనుకున్నాడు. శ్రీ సకల విబుధ వినుత సర్వ విద్యావిచక్షణ అని ఆశ్వాసాల చివర్లో చెప్పాడు. గ్రంథారంభంలో ఘనత రాజేంద్రుని కరుణ వడసినట్టివాడను నన్నయభట్టనేను” అని చెప్పకున్నాడు. తర్వాత రాజమహేంద్రం వచ్చి రాచకార్యాల్లో పాలుపంచుకున్నాడు.

కొన్ని సంవత్సరాలు రాజనరేంద్రుని పాలన సాగింది కానీ విజయాదిత్యుడు రాజ్యంకోసం అన్నగార్ని సరిహద్దుల్లో ఎదిరిస్తూనే ఉన్నాడు. తంజావూరుచోళచక్రవర్తి సహాయం రావటం ఆలస్యమైతే కొత్తగా రాజ్యాన్ని స్థాపించుకున్న రాజరాజుకు విజయాదిత్యుని తాకిడిని తట్టుకోవడం కష్టమౌతోంది.

తమిళుల ప్రచండ సైన్యం రాజరాజుకి సహాయంగా రావటంచూసిన

విజయాదిత్యుడు కన్నడ ప్రాంతం పరిపాలిస్తున్న పశ్చిమ చాళుక్యరాజు సహాయం తీసుకోవడం ప్రారంభించాడు. అంబోతులు పోట్లాడుకుంటూంటే మధ్యలో లేగదూడలు ఇరుక్కున్నట్లు అయింది తెలుగు వారి పరిస్థితి. బలవత్తరులైన కన్నడ రాజులకు ప్రముఖమాత్యులైన వాణ సమధుసూనయ్యగారికి ఆపుడు అకలంకశంకనుడు. వారి పుత్రుడు నారాయణ భట్టు అతడు. నన్నయ కూ రాజరాజనరేంద్రుడికి స్నేహితుడాయె. నారాయణభట్టు వివాహానికి నన్నయ రాజారాజనరేంద్రుడూ వచ్చారు. బాల్యస్నేహం మర్చిపోకుండా ముగ్గురూ కలుసుకుంటూనేవున్నారు.

రాజరాజనరేంద్రుడికి కుమారుడు జన్మిస్తే విజయాదిత్యుడికి సోమల దేవి అనే పుత్రిక జన్మించింది. విమలాదిత్యుడికోరిక నెరవేరింది. నన్నయకి భీమన భట్టు అనేకుమారుడూ, చౌడేశ్వరి అనే పుత్రికా జన్మించారు. నారాయణభట్టుకు కుపమ అనే కుమార్తె జన్మించింది.

పిల్లలు పెద్ద వాళ్ళవుతున్నారు. రాజరాజ నరేంద్రుని తనయుడుమటుకు ఎక్కువ కాలం అమ్మమ్మగారింటనే తంజావూరులో పెరుగుతున్నాడు. చిత్రమేమిటంటే రసభరమైన రాజరాజనరేంద్రుని హృదయంవలె కులోత్తుంగ యువరాజు హృదయం తెలుగు భాషకి స్పందించలేదు. ఉభయ వంశాలకూ ఉభయ ప్రాంతాలకూ కలిగిన స్నేహ సౌభాగ్యాలు నిలిచేటట్టు కనబడలేదు. తల్లివైపువారి తమిళవాణినే యువరాజు ఇష్టపడుతున్నాడు. రాజరాజనరేంద్రుడికి

ఇదొక బాధ అదనంగా వచ్చి పడింది. తమ్ముడి తిరుగుబాటు తోనే ఇబ్బంది పడుతుంటేకొడుకు ఇలా చేస్తున్నాడు. చిత్రమేమిటంటే విజయాదిత్యుడూ కులోత్తుంగుడూ స్నేహంగా వుండటం. రాజరాజుకి ఒకవిధమైన నిర్వేదం ఏర్పడింది. దాంతోపాటు ఎప్పట్నుంచో అస్పష్టంగా వున్న ఆలోచన ఒకటి రూపు దిద్దుకుంది. ఔను - సేద తీరటానికదొక్కటే మార్గం అనుకున్నాడు. తీరుతెన్నులు సరిగాలేని ఆంధ్రవాణి దీనంగా ఆయనకి సాక్షాత్కరించింది. “అయ్యో” అనుకున్నాడు.

“తీవులాలికించి నేడుండి రేపుపోవు

రాజ్యమును నమ్ముకొని, యక్షరమ్ములోని

శాశ్వతత్వము మరచి భాషా సవిత్రి

నామతింపని యెకిమీనికేది యశము?

నేను చంద్రవంశంలో జన్మించాను. మా వంశపు ప్రశస్తిని పుడమిపై శాశ్వతంగా నిలపాలి” అనుకున్నాడు, “తెలుగుల నిగ్గు, కన్నడపు తీరులు, వేలుపు బాస కబ్బపుంబలుకుల తీయమున్, తమిళ వాఙ్మయతోయములాకళించి వెన్నెల వెలుగుల్ వెలార్చి కమనీయతచేర్చు తెలుంగు భారతీన్ వలగొనవలె” నని ఆచాళుక్య నరపాలుడు తలచాడు.

అప్పటికే రాజమహేంద్రవరంలో విద్వాంసుల సందడి అతిశయంగా వుంది.

అచటి సుకవి సమాజానికి దీటు లేదు -

రాజరాజమహేంద్ర రమ్యావసథ విద్వదమృతాయమానసభాంతరమ్ము మిక్కిలి ప్రశస్తిబడసింది. గణితశాస్త్రాన్ని అనువదించిన పావులూరి మల్లన ఆ ఆస్థానంలోనే వున్నాడు. కోరుమిల్లిఅగ్రహారాన్ని పొందిన చీదమార్యుడు ఆ సభలోనే వున్నాడు. నారాయణ భట్టు జోక్యంతో పశ్చిమ చాళుక్యుల దాడుల ఉధృతి తగ్గి రాజరాజు కాస్త స్తిమిత పడ్డాడు అప్పటికి. ఆసందర్భంగా నారాయణ భట్టుకు 'నందంపూడి' అగ్రహారాన్ని సమర్పించాడు రాజరాజు. ఆ శాసనాన్ని నన్నయభట్టే రచించాడు.

ఆ రాత్రి ఎప్పటెప్పటివో ఏవేవో ఆలోచనలతో రాజరాజుకి సరిగానిద్ర పట్టలేదు. అమ్మంగదేవి ఆందోళనచెందింది. మధుర వాక్కులతో భర్త మనసుకి సాంత్యనం కలిగించిఅతనిమనస్సులో మెదిలే కోరికను తెలుసుకుంది.

“ప్రభూ! మనకుమారుడు మా పుట్టింట్లోనే వుండి పోవటం నాకూ చాలా బాధగానే వుంది. సంవత్సరానికి ఆరునెలలైనా తెలుగు దేశంలో మనకళ్ళముందు ఉండమని అడిగాను మొన్నామధ్య వచ్చినప్పుడు ‘ఎక్కడ కుదురు తుందమ్మా’ అన్నాడునవ్వి. ఎందుకు కుదరదో నాకర్థం కాదు. మా అన్నగారి కుమార్తె మధురాంతకిని వదిలిరావటం కుదరటల్లేదేమో” అంది అమ్మంగదేవి. రాజరాజు సన్నగా నవ్వాడు.

“పోనీ మనకాబోయేకోడలుమధురాంతకి యువరాజును దారిలో పెడుతుందేమో అంటే ఆ ఆశ అసలే మృగ్యం. తనూ ఎప్పుడోగాని ఇక్కడికి రాదు.” నిట్టూర్చింది అమ్మంగదేవి.

“దేవీ! ఏది ఎట్లా జరగాలని విధి నిర్ణయమో మనకేం తెలుసు? మనకుమారుడికి తొందర్లో వివాహముహూర్తం నిశ్చయించమని మీ అన్నగారికి వార్త పంపిస్తున్నాను. సంతోషమా?” అడిగాడు రాజరాజు.

అమ్మంగదేవి ముఖం వికసించింది. “అలాగా నాకు చెప్పారు కాదేం? మనింటికికోడలు వస్తుందన్నమాట. రాజప్రసాదం కళకళలాడుతుంది. మనవలతో మనం..” అంటూ

ఊహల్లోంచి ఇవతలికి వచ్చి “ఏమో...నా ఆశేగాని వాళ్ళు మనదేశం వస్తారో లేదో?” అంది ఆ తల్లి దిగులుగా -

రాజరాజూ, అమ్మంగదేవీ ఒకరినొకరు ఓదార్చుకున్నారు. ముందు అమ్మంగదేవి తేరుకుంది. బంగారు తూగుటుయ్యాలపై ప్రభువు నాసీనుడిని చేసి తనూ సరసన కూచుంది.

“ప్రభూ! మన ఆర్తి తీరే ఉపాయం చెప్పనా?” అని అడిగింది.

“అంతకంటేనా దేవీ?”

“నన్నయ భట్టారకులవారి చేత మహాభారతాన్ని అంధ్రీకరింపజేయండి. అదొక్కటేమనకు మనశ్శాంతిని చేకూర్చగలదు.”

“దేవీ!” ఆశ్చర్యపోయాడు రాజరాజు. అన్యోన్యంగా వుండే భార్యా భర్తలకి ఒకలాంటి వూహలేవస్తాయిగాబోలు అనుకున్నాడు. “మేలుకో స్వామి! “జయకుందవాంబావ్రజా! త్రిభువనాంకుశ! జయశ్రీ మనోజ్ఞ! అమ్మంగదేవీ హృదంభోజ మార్తాండ. రాజమహేంద్రవిభ్రాజవిరుద! పరగండభైరవ! బిరుదాంకభీమ! సత్యాశ్రయ కులశేఖరా! సమస్తభువనాశ్రయా! త్రిలింగభూమీ మహాభారవహన బాహదండ! పార్థివేంద్ర! మేలుకోవయ్యా” అంటూ వైతాళికులు మేలుకొలుపులు పాడుతున్నారు.

కమలాద్రి మీద వున్నది రాజమందిరం. దాన్ని ఒరుసుకుని పారుతుంది గోదావరి. కోటగుమ్మాన్నొరిసి కందకం చుట్టి వుంటుంది. తేలికపడిన మనస్సుతో రాజదంపతులు వాతాయనందాటి వచ్చి జంటగా నిలబడ్డారు. అంతదూరంలో నదీమతల్లి పరవళ్ళు తొక్కుతోంది. బంగారుతల్లి గోదావరి పైనుండి అనూహ్యమైన అమృతపు పిల్ల తెమ్మెర అలవోకగా తాకింది. వారిని చూచి అమృతహృదయుడు చంద్రుడు నవ్వి నట్లయ్యింది. కమలాద్రి నిలయ మార్కండేయ శివమౌళి చంద్రాంశునవసుధాసారధార త్రిలింగ దేశం మీద వెన్నెలలు చిలికింది.

8

చీకటిపడుతుండగా ఇంటికి వచ్చాడు నన్నయభట్టు. కార్తిక మాసం శుద్ధ ఏకాదశి పర్వ దినం అనాడు. చందమామ ఆకాశంలో వెన్నెల విరజిమ్ముడానికి ఉవ్విళ్ళూరుతున్నవేళ.

ఆయన గుర్రం దిగగానే భటుడుకళ్ళెం అందిపుచ్చుకుని దాన్నితీసుకెళ్ళాడు. ఎప్పటిలానే ఆయన కాళ్ళకి నీళ్ళివ్వటానికి వెళ్ళిన అపర్ణ విస్తుపోయింది. నన్నయ భట్టు మెడలో తారహారాలూ ముత్యాల సరాలూ మెరిసి పోతున్నాయి. మొహంలో తేజస్సు ఇనుమడించి వుంది. భటులు రాజుగారిచ్చిన ఎన్నెన్నో కానుకలను తీసుకొచ్చి ఇంట్లో వుంచుతున్నారు. పరమ నిరాడంబరుడైన భర్త ఇలా..... ఏమైవుంటుంది?

“ఏమిటి సంగతి?” అన్నట్లు కళ్ళెగరేసి నవ్విందామె. “చెప్తా పద తొందరెందుకు?” అంటూ లోపలికి వచ్చి అటూఇటూ చూసి, తనమెడలోని ఆభరణాలను తీసి చటుక్కున అమె మెడలోవేసాడు నన్నయ్య.

“అయ్యో మంచివారే. ఛీ. పిల్లలూ, పనివాళ్ళూ చూస్తే...” ఇల్లాలి సిగ్గు నయనాభిరామమైంది నన్నయ్యకి.

“సొమ్ములంటేసుందరాంగులకు మక్కువ. మాకెందుకుమొరటు మగవాళ్ళం. మహారాజుగారు పేరుకేమాకు పేరులిస్తారుగాని...”

“అసలు పేరులన్నీ గృహిణికే అంటారు. అదే ముత్యాలపేరులన్నీ.. మీకు

కీర్తి పేరులు చాలు గదా” మాటఅందుకుంది అపర్ణ.

“నీ చమత్కారం గొప్పగావుందే”

“మరి? ఎవరి ఇల్లాళిని.” అపర్ణ గర్వం నటించింది.

“ఇంతకీ విశేషమేమిటో...” అడిగింది భర్తనిసుఖోపవిష్టుడిని చేస్తూ. అప్పటికి నన్నయకుమారుడు బేతనభట్టా, కుమార్తె చౌడేశ్వరీ కూడా వచ్చి కూర్చున్నారు. అంతా కుతూహలంగాచూస్తుండగా నన్నయ కథాకథనం చేసాడెలా..

“అఖిలజలధి వేలావలయ వలయిత వసుమతీ వనితా విభూషణంబైన వేంగీదేశంబునకు నాయక రత్నంబునుంబోని రాజమహేంద్రపురంబునందుమంత్రి పురోహిత దండనాయక దౌవారిక మహా ప్రధానానంత సామంత విలాసిని పరివృతుండై, యపార శబ్ద శాస్త్ర పారగులైన వైయాకరణులును, భారత రామాయణాద్యనేక పురాణ ప్రవీణులైన పౌరాణికులును, రసభావ భాసుర నవార్థరచనరచనా విశారదులైన మహా కవులును, వివిధ తర్క విగాహిత సమస్త శాస్త్ర సాగర సారగరీయః ప్రతిభులైన తార్కికులును, వైణికగాయకులు నాదిగాగలుగు విద్యజ్ఞనంబులు పరివేష్టించి కొలువ విద్యావిలాసగోష్ఠిసుఖోపవిష్టుండయి యుండి...

తనకుల బ్రాహ్మణుననురక్తున విరళ జపహోమతత్పరు విపుల శబ్ద

శాసను సంహితాభ్యాసుబ్రహ్మాండాది నానా పురాణవిజ్ఞాన నిరతు

బాత్రునాపస్తంబ సూత్రు ముద్గల గోత్ర జాతుసద్వినుతావదాతచరితు

లోకజ్ఞునుభయ భాషాకావ్యరచనాభిశోభితుసత్ప్రతి భోభియోగ్యు

నిత్య సత్యవచనుమత్య మరాధి పాచార్య సుజనునన్నపార్యజూచి

పరమ ధర్మవిదుడు పరచళుక్యాన్వయా భరణుడిట్టులనియెగరుణ తోడ

జననుత కృష్ణ ద్వైపాయనముని వృషభాభిహితమహాభారత బద్ధనిరూపితార్థ
మేర్పడ తెనుగున రచింపుమధికధీయుక్తి మెయిన్ బహుభాషల బహు విధముల
బహుజనముల వలన వినుచు భారత బద్ధ స్పృహలగువారికినెప్పుడు
బహుయాగంబుల ఫలంబు పరమార్థమగున్.”

అప్పటికి విషయం అర్థమై ప్రపుల్ల వదనులైనారంతా. వాళ్ళూ చమత్కారంగా
“అప్పుడు నన్నయ భట్టుగారేమన్నారు?” అని అడిగారు.

“చుక్కలు లెక్క పెట్టవచ్చునేమో గాని భారత భారతీ సముద్రము నీదబోలునే
అని ముందు కాస్త సంశయించినా, తర్వాతదేవా! నీయనుమతంబున
విద్వజ్జనంబుల అనుగ్రహంబునంజేసినా నేర్చు విధంబుననిక్కావ్యంబు రచించెద
ననివుంటారు” అంది అపర్ణ.

“అర్థాంగివి, తప్పు చెప్తావా?” అని నవ్వారు నన్నయగారు.

“తర్వాత దేవుళ్ళందరికీ మళ్ళీదణ్ణం పెట్టుకునే వుంటారే...”

“ఔను. హరిహరార్కషడాస్యమాతృసరస్వతీ వందనంచేసాను.”

పరిగెత్తుకెళ్ళి మంచినిళ్ళు తెచ్చి యిచ్చింది. ఆవెనకేపరిచారికలు పళ్ళ రసాలూ, ఫలాహారమూ తీసుకొచ్చారు. ఆచమించి అక్కడున్న వాళ్ళంతా అవే తీసుకున్నారు. కార్తీక ఏకాదశి కదా! పరమపుణ్యతిథి -

“అన్నయ్యగారూ! రేపు నాగలక్ష్మివదిననీ, మా కోడలు కుపమనీ తీసుకు రావాలి సుమండీ. మావారు మహా భారతానువాదంచేయబోతున్న శుభసమయంలో విందు ఏర్పాటుచేస్తున్నానండీ. అందులో ఈ ఆంధ్ర మహాభారత భారతీ సముద్రము దరియంగ కర్ణధారి తమరే గదా, కాస్త సత్కారం కూడాచేద్దామని” అన్నది అపర్ణ. శుభవార్తాశ్రవణంతో అందరూ ఆనందంగా వున్నారు. నన్నయనవ్వాడు. “ఓసి పిచ్చిదానా! మీ అన్నగారికిమనసత్కారాలెందుకు, చాలీ చాలకుండానూ. మహారాజుగారి నందంపూడిఅగ్రహారంకంటే గొప్ప సత్కారం చెయ్యగలమా? అంటూ - “చూడమ్మాయి! అపర్ణా! మీ ఆయన ఉత్తపోచికోలు కబుర్లు చెప్పేసి సత్కారం మాట దాటేస్తున్నాడు” అన్నాడు నారాయణభట్టు. నన్నయనవ్వుతూ

“సంస్కృత ప్రాకృత సాహితీ రసవేత్త

యాంధ్ర కర్ణాటవాగంబురాశి

జగదుష్కృత కళా సన్మూర్తియష్టాద

శావధారణ మహా చక్రవర్తి

సామెకాంబాగర్భ సర్వస్య సస్యంబు

నకలంకశంకను నంక భూష

నన్నయార్జునుని వెన్నడియున్న కృష్ణుండు

తెనుగు భారతము మెచ్చిన వలంతి

యమృత వర్షిణి యాంధ్ర నాయకునెడంద

నాకళించినందమపూడి యగ్రహార

మందుకొన్నట్టి నన్నినారాయణుండు

వాఙ్మయ ధురంధరుండు తత్సభా బుధుండు”

అని చదివాడు తెచ్చిపెట్టుకున్నకోపం పోయి

నన్నయ మీదప్రసన్న మధురవీక్షణాలుపరిపాడు నారాయణ.

“ఆగవయ్యా బావా! నువ్వునీపొగడ్తలూనూ రచనమాట చెప్పు - నాకూ అందులో బాధ్యత అంటగడితివాయె” అన్నాడు. కాస్త భయంగా.

“వేదవ్యాస ముని వృషభాభిషిత నిరూపితార్థం ఏర్పడునట్లురచించమన్నారు రాజుగారు. అంటే వైదిక మత మహార్థాన్ని ప్రస్ఫుటం చెయ్యాలి. పంపమహాకవి విక్రమార్జున విజయంలో కొంత స్వకపోలకల్పన చేసాడు గదా. ‘గదాయుద్ధమూ’ అంతే. ఒక రకంగా చూస్తే వ్యాసమహర్షి ఉద్దేశించిన పద్ధతి మారిపోయింది. అల్లాకాకుండా వైదిక మతోద్ధరణ చేస్తూ జాగ్రత్తగా రచించాలి సుమా. నీమీదగురుతర బాధ్యతే పెట్టాడయ్యా మనవాడు” అన్నాడు నారాయణ భట్టు.

“ఆ మాటచాలు నన్ను ‘మనవాడు’ అన్నారు మీవంటివిద్వద్వరేణ్యులు.” అంటూ లోపలికొచ్చాడింకో ఆయన. చాలా సామాన్యమైన దుస్తుల్లో బరాబరులు

లేకుండా వచ్చిన అతన్ని చూసి నిలబడి “ప్రభూ! ప్రభూ! క్షమించండి” అన్నారు గాభరాగా నన్నయా, నారాయణా.

“ఆపేరొద్దిక్కడ, మనం ముగ్గురం చిన్ననాటి స్నేహితులం. ఒరే రాజా అనిపిలిచేవారుగా మీరు. అలాగే ఏలవండి. చిన్నప్పుడునేను తెలికుండానే ‘భారతం రాయిస్తా మీచేత’ అన్నాను. గుర్తుందా?” అన్నాడురాజరాజు.

ముగ్గురూ అరమరికలు లేకుండా కలిసి చిన్ననాటి మాటలు, ముచ్చట్లు చెప్పుకుంటుంటే, అప్పటికేఅంతా అక్కణ్ణించి తప్పకున్నారు.

వీపునిండా కొంగుకప్పుకుని గుమ్మం పక్కగానిలబడి “మహారాజా! మహావైభోగాల్లో తులతూగే తమకు తగిన విధంగా మర్యాద చేయలేమని భయంగా వుంది. నోట్ల నాలుగక్షరమ్ముక్కలుతప్ప మావద్దతమని సజ్కరించేటంతగా ధనధాన్యాలేవి వుంటాయి. ప్రభూ! ” అందిఅపర్ణ వినయంగా.

“అలాగా! ఏది చెప్పినా నమ్మేటట్లుండాలి ఇల్లాలా! ఇప్పుడా మెళ్ళో వేసుకున్న తారహారాలన్నీ ఏమిటో?” అన్నాడునన్నయ

“ఇన్నేళ్ళకి నాభర్తగారు తెలుగులో భారతం రచించగలరని మహారాజుగారు ఇచ్చిన కాసుకలు. చదువుకున్న వాళ్ళంటారుగానీ మనలో ఎందరు కవులుంటారు? ఉన్నా...”

“మీవారి వంటి మహా కవివుంటే గదా, అదీ ప్రభువు గుర్తిస్తే ఇప్పటికిగదా

కానుకలు వచ్చినై అంటావా చెల్లెమ్మా!” మాట పూర్తి చేసాడు నారాయణభట్టు.

“అదంతా నాకు తెలీదు. ఏమిటి ఈజామకాయ మీపెరట్లో కాసిందా? ఇంత బావుందేమిటి మానన్నయ్య కవిత్వం లాగా. ఈ సపోటా పండుకూడా మీపెరట్లో పండించిందేనటగా. ఇదేమో మానారాయణ హృదయం లాగా వుంది. అన్నాడు రాజరాజు ఆనందంగా.

‘సర్లే, ఈదానిమ్మపండు రుచిచూడు అచ్చం మా రాజరాజు సంకల్పం లాగేవుంది.” అన్నాడునన్నయ. “పార్వతీ పతిపదానుధ్యాయితాది అయిదు ఇష్టాలే అనుకున్నాము ప్రభువుకి - సపోటాలూ జామకాయలూ - ఇవన్నీ కూడా ఇష్టమేనా అని నవ్వుతూ...

“మహారాణి అమ్మంగదేవిగారు కుశలమా ప్రభూ!” అని అడిగింది అపర్ణ.

“ఆ. ఆఁ తొందర్లో మిమ్మల్ని దర్శించటానికి వస్తానందమ్మా” అన్నాడు రాజరాజు.

“మిమ్మల్నిమించిన అమృత హృదయ ఆవిడ ఆవిడను మించిన అమృత హృదయులుమీరు” అన్నది అపర్ణ. “వాతాయనంలో నించీ చూడండి మీ మిత్రులు ముగ్గురూనూ. మీ చంద్రుడు పైపైకి వస్తున్నాడు ఆకాశంలో” అన్నది.

“ఇప్పుడర్థమైంది. మానన్నయ కింత పాండితీ ప్రకర్షాకవిత్వవైదగ్ధ్యమూ ఎక్కడి నుంచి వచ్చాయో. ఈ స్త్రీశక్తి నుంచేనని తెలిసింది” అన్నాడు

రాజరాజనరేంద్రుడు.

“స్త్రీపుంసయోగోద్భవమైన వివ్యమహాప్రకృతి గురించి ప్రభువులకి తెలియదా? మా వదిన నాగలక్ష్మి మటుకు! నిత్యమూ భర్తగారికి పాండిత్య ప్రోత్సాహమిస్తూనేవుంటుంది. అందుకే నేమో మరి మా అన్నయ్యగారూ చాలా గొప్ప.....”

“అంటే? మేమిద్దరం అంజావూర్లో, కంచిలో, కాశీలో నవద్వీపంలో నానాతంటాలూ పడి హోరా హోరీగా చదివితే. మా గొప్పేం లేదా మహాప్రభూ! తమరుకూడా ఇలా అంటే....” నన్నయ, నారాయణ దాదాపు గోల చేసినంత పని చేసారు. చిన్నప్పటికి మల్లే. మళ్ళీ ఒక నిమిషం ఆలోచించి నారాయణ అన్నాడు. “అర్థమైంది మహాప్రభూ! అర్థమైంది. మమ్మల్ని ఏలే మాతల్లి మహారాణి అమ్మంగ దేవి వారి ప్రోత్సాహం వల్లనే తమరు...”

“ఔనయ్యా, ఔను. ఆవిడ చెప్పాకే నన్నయని భారతం రాయమని అడిగాను. చిన్నప్పటినుంచి అనుకున్నది గుర్తుకొచ్చింది. సరేనా? స్త్రీ మహాశక్తి తోడ్పాటు లేనిది పరమేశ్వరుడైనా ఏం నిర్వహించగలడు?”. తొందర్లో అనుకోకుండా అసలు రహస్యం చెప్పేసాడు రాజరాజు.

అప్పటికే అడవాళ్ళ దగ్గరి కెళ్ళింది మూడో స్త్రీ కూడా. కిలకిల నవ్వులు వినిపించాయి. తలుపుకవతల నుంచి విభిన్నమైన ఆమూడు మధుర కంఠ

స్వరాల్ని వింటూ నన్నయ భట్టు తాదాత్మస్థితిలో చేతులు జోడించి.

“శ్రీవాణీ గిరిజాశ్చిరాయదధతో వక్షోముఖాంగేషుయే

లోకానాం స్థితి మావహంత్య విహతాం స్త్రీ పుంసయోగోద్భవామ్,

తేవేదత్రయ మూర్తయఃత్రి పురుషాస్సం పూజితావస్సురైః

భూయాసుః పురుషోత్తమంబుజ భవ శ్రీకంఠాశ్రేయసే ”

అని చదివాడు.

ఇంట్లో వాళ్ళూ, ఇంటి బయట అరుగుల మీదవున్న కవిపండితులూ అందరూ మంత్రముగ్ధులైనారు. పావులూరి మల్లన్నవచ్చినన్నయ్యని కావలించేసుకున్నాడు నారాయణ భట్టు వదనంలో శతథా మెప్పుదల భాసించింది.

“బావుంది. సంస్కృతాన్ని వీడ్కోలుపుతో శ్లోకం చెప్పావు దాన్ని తెనుగుకి అనుసంధానం చేశావు.

“కానీ అదేవిటి బావా! పురుషోత్తముణ్ణీ, అంబుజభవుణ్ణీ, శ్రీ కంధరుణ్ణీ ముగ్గుర్ని స్తుతించావు. నీ మంగళా శాసనం కొత్తగా వుందే!” అన్నాడు.

నివ్వేరపోయిన ముగ్గురు స్త్రీలూ తేరుకుని అక్కడికి వచ్చేసారు. అందులో ఒకరు అమ్మంగదేవీ, రెండవది నాగలక్ష్మి, మూడవస్త్రీ అపర్ణానూ.

అందిరిలోకి ఆలస్యంగా తేరుకున్నవాడు రాజరాజ నరేంద్రుడు. “అయితే

ఇది మహాభారత నాందీ పద్యమన్నమాట. శుభం!” అంటూ ఒక కంట ఆనందమూ ఒకకంట ఏదో తెలియని ఆత్మ వేదనా కలిసి చెమ్మగిల్లిననయన ద్వయంతో నన్నయభట్టారకులవారి పాదాలపై ఒరిగాడు ఆయన.

ఆ అద్భుత ఘట్టాన్ని చందమామకళ్ళింత చేసుకుని చూశాడు.

“శ్రీవనితావల్లభ! వే

గీవిషయాధీశ కావ్యగీతప్రియనా

నావనినాథ కిరీటత

టీవిలసద్రత్నసంఘటిత పదకమలా!”

అని చదువుతూ మహారాజు భుజాలను వట్టి పైకి లేవనెత్తి గాఢాలింగనంచేసుకున్నాడు నన్నయ. మహాకవీ, మహారాజు ఒకరికొగిళ్ళనొకరు ఒదిగారు. ఆదృశ్యం కనుల పండుగ గావించింది అందరికీ ఇటువంటి దివ్య దృశ్యంకోసమే తెలుగు తల్లి ఎప్పటినుంచో ఎదురు చూస్తోంది. ఈ కార్తీకంలో, ఈ గోదావరీ తీరస్థ రాజమహేంద్రాంతర్గతార్యాపురంలో ఆమెనిరీక్షణ ఫలించింది. చెమర్చిన కన్నులతో రాణ్మహేంద్ర విద్యత్సమాజం మురిసిపోయింది.

అహితాగ్నులు సమంత్రాక్షతలం బూని

యాశీస్త్రయీ పాఠమనిరి నోట

విమలదేశాక్షి సావేరి సౌమ్యరా

గములుపాడిరిగాయకవ్రజంబు

ఆరుశాస్త్రములవాక్యార్థము చేసిరి

శ్రవణ పేయముగదోషజ్ఞ వితతి

భారతార్థముల బహుసంహితామర్మ

సిద్ధి జూపిరి విపశ్చిన్మఘవులు

చంద్ర వంశ్యుడౌ రాజరాజ క్షిత్తీంద్రు

హృదయ పద్మము ప్రహ్వీకరింపబడియె.

పైగా

“వాచామాంధ్రమయినామ్మయః

ప్రవక్తా ప్రథమో భవత్

ఆచార్యంతంకవీంద్రాణాం

వందేవాగను శాసనమ్”

అంటూ

‘జయము’ ననువదించిన

నన్నయ భట్టారకులకి ఆకల్పాంతీ జయ ‘ పెడుతూనేవుంటుంది. ఆంధ్ర ప్రజ అనుకున్నారంతా.

మరునాడు పద్యాలతో, చతురోక్తులతో అపర్ణ ఏర్పాటు చేసిన ద్వాదశపారణ సంతర్పణ భోజనాలు ముగిసినై, కుపమ అపర్ణకి చాలా సహాయం చేసిందావేళ. ద్రాక్షా రామభీమేశ్వరుడికి దానం చేసి శాసనం వేయించాలని సంకల్పించుకుంది

ఆపిల్ల - చౌడేశ్వరీనాగలక్ష్మీవాళ్ళతో పోటీ పడ్డారు. భోజన ప్రారంభం లోనూ, భోజనమధ్యంలోనూ, భోజనాంతంలోనూ గోవిందనామస్మరణ చేసారంతా. తాంబూలాలు వేసుకుని నన్నయ ఆంధ్రీకరణ ప్రయత్నాన్ని మనసారా హర్షించి వెళ్ళిపోయారు వేంగీపరిషత్ సభ్యులు. ఛాందసులంటారుగానీ కాలాను సారం మారే అభ్యుదయ వాదులు వాళ్ళు. జైనులు రచించిన ఆంధ్రగ్రంథాలు నశించిపోవటం వల్ల అధర్వణాచార్యులు మొ॥ జైన పండితులు మటుకు నన్నయ మహాప్రయత్నాన్ని నిరసించారు. వారికితోడు విజయాదిత్యుడు - “పద్దెనిమిది పర్వాలు ఎట్లా తెనిగిస్తాడో చూస్తాంగా అప్పటిదాకా ఈ సంజుండయ్యని బతకనిస్తామా? వీళ్ళ రాజరాజుని బతకనిస్తామా’ అన్నాడు.

అటువంటిధూర్తవచనాలు నన్నయ చెవిలోనూ పడ్డాయి. కానీ ఆయన ఏం చలించలేదు -

వ్యాసమహర్షి కృతమైన సంస్కృతమహాభారతాన్ని ముందుపెట్టుకున్నాచున్నారు నన్నయానారాయణా కలిసి - ఇంత మహాకార్యం నిర్వర్తించగలమా?” అని ఇద్దరికీ ఆందోళనగానే వుంది -

నారాయణభట్టు కవీభవజ్రాంకుశుడేకాదు. అష్టాదశావధారణచక్రవర్తి వాఙ్మయ ధురంధరుడు కూడా. సంస్కృత, కర్ణాటక, ప్రాకృత, పైశాచికాంధ్ర భాషలలో కవిరాజశేఖరుడు. నన్నయ నారాయణులిద్దరూ సమవుజ్జీలే.

“అమితాఖ్యానక శాఖలంబొలిచి వేదార్థమలచ్ఛాయయై

సుమహావర్గ చతుష్పుష్పవితతిన్ శోభిల్లి కృష్ణార్జున్

త్తమ నానాగుణ కీర్తనార్థ ఫలమై ద్వైపాయన్ ద్యానజా

త మహా భారత పారిజాత మమరున్ ధాత్రీసుర ప్రార్థ్యమై”

అని పరించి భారత భాగాలకి నమస్కారం చేసాడు నన్నయ్య. “ధాత్రీ సురప్రార్థ్యమేకాదు, సర్వాంధ్ర ధరిత్రీ సమారాధ్యం మూల భారత నిర్మాణానికి మూడేళ్ళు పట్టిందీ “మొత్తానికి ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి అమిరింది” భారతీ సంకల్పం” అంటూ నారాయణ నమస్కారం చేసాడు.

నన్నయ మూడుపర్వాలున్న కట్టని ఇవతలికి తీసాడు బావుందయ్యా బావా! మంగళాశాసనంగా ముగ్గురు దేవుళ్ళని నుతించావు. సరే -సృష్టి స్త్రీ పుంస యోగోద్భవ మన్నావు బావుంది. మళ్ళీ మూడు పర్వాలున్న కట్టను ఇవతలికి తీసావు”? సాలోచనగా అడిగాడు నారాయణ.

“ఏమో మరి? అమ్మవారు మూలశక్తి. అమృతహృదయ, లలితా పరాదేవత చౌడేశ్వరీ దేవి దయ త్రివిధాలుగా ప్రసరిస్తుందేమో, తెలుగు భారతం మీద! మనం వుత్త నిమిత్తమాత్రులం కదా నారాయణా!” ముగ్గురు కవులం రాస్తామేమో - యాదాలాపంగా అంటూ మొదటి కట్టతీసి “ముందు పర్వానుక్రమణిక నిర్ణయించడమే చాలాకాలం పట్టేటట్లుంది. ఏవి ప్రక్షిప్తాలో, ఏవి అనావశ్యకాలో పరిశీలించుకుంటూ తెలుగులో అనువాదం చెయ్యదగినభాగాలను మాత్రమే అక్షర బద్ధం చెయ్యాలాయె. అదీ పద్దెనిమిది పర్వాలు. లక్షశ్లోక పరిమితి కలిగిన సంస్కృత భారతంలో నుంచీ” అన్నాడు నన్నయ.

“జెత్తరాహదాక్షిణాత్యప్రతులలో మేలు ప్రతిని వెతికి ఇచ్చే బాధ్యత నాది. ఔనుగానీ బాహి! పంపకవి విక్రమార్జున విజయం చదివావుగా” అన్నాడు నారాయణ.

“చదవకేం? చాలా భాగం కంఠస్థం చేశాను. కానీ వ్యాసమహర్షి ఉద్దేశించిన పరమార్థం అందులో ఆవిష్కృతం కాలేదుగదా. అందుకనేగా ప్రత్యేకించి వేదవ్యాసముని వృషభాభిహిత ధర్మనిరూపితార్థంగా రచించమని ప్రభువు ఆజ్ఞ. ప్రజలను వైదిక ధర్మ మార్గ ప్రవర్తకులను చేయాలనే మహారాజు వాంఛ, నా అభిలాషానూ.”

“బావా! నేనొకటి చెప్పనా? వైదిక మంటే వేదసంబంధమైనదనేగా. వేదాలు ప్రభు సమ్మితాలు. వాటి బోధ మృదువుగా వుండదు వేదం శాసిస్తుంది. సత్యంవద, ధర్మంచర, మాతృదేవోభవ అని ఆజ్ఞాపిస్తుంది. శులద డ్రుల్ని గౌరవించకపోతే, సత్య ధర్మాలు తప్పి నడిస్తే శిక్ష తప్పదు అంటూ” మనిషికి ప్రవర్తనా నియమావళిని ఇస్తుంది ఖచ్చితంగా. పురాణాలు సుహృత్ సమ్మితాలు, స్నేహితుడిలాగా మనిషికి నచ్చజెపుతాయి. కావ్యాలు కాంతా సమ్మితాలు. సుకుమారంగా ధర్మాన్ని సూచిస్తాయి. ఇవన్నీ నీకు తెలియనివి కావు. క్షేమేంద్రుని ఔచితీ విచార చర్చాదుల నెరిగిన ప్రౌఢుడివి అయినా భారతాంధ్రీకరణలోనా నెత్తిన పెద్ద భారం పెట్టావుగదా. నీకు తెలీనీ విద్యలేదు. నేను ఏది చెప్పినా అది పునరుక్త అవుతుంది. తప్పదు” అన్నాడు నారాయణ.

“మనకి ఏదో కొంత తెలిసినా, మళ్ళీ ఎవరైనా చక్కగా వివరించి చెప్తే ఇంకా బాగా అర్థమవుతుంది బావా! అలంకార శాస్త్రం ఏదో కొంత చదివానుగానీ, నీ అంత శ్రద్ధ పెట్టి చదవలేదేమోననిపిస్తుంది. మళ్ళీ చదవాలిప్పుడు-

“ఔ నే! భారత బద్ధ స్పృహ నీ లక్ష్యం చిన్నప్పట్నీంచీ. ఒక్క మాట చెప్తాను. భారతం మొత్తం మీద ఒకటేసూక్తి - అంతర్లీనంగా - త్రివేణీ సంగమంలో సరస్వతీ నదిలా అంతర్గర్భితంగా వుండాలి. బుక్ వేదం చెప్పిన మాటే అదీనూ. “మనుర్భవ” అని. మనం మనుషులుగానే వుండాలి మరి. ఈ మనుర్భవ అన్న ఒక్క మాటలోనే సర్వవేద సారం వుంది” అన్నాడు నారాయణభట్టు.

“మిత్రమా! నీవంటి ఆవుడులభించాలంటే ఎన్నియుగాలు పరితపించాలో. నేను ధన్యుడిని. వేదసారమే జయకావ్యసారంగా నీవచస్సు శిరోధార్యంగా పరిగణిస్తున్నాను” అన్నాడు నన్నయ ఆనందంగా.

“మరి నేనెంత అదృష్ట వంతుణ్ణి నన్నయ భట్టారకా! నీవంటి పరమోత్తముడైన మిత్రుడు నాకెన్నియుగాలకు లభించును? నేను భారత రచనలో ప్రత్యక్షంగా నీకు సహాయం చెయ్యకపోయినా, నన్నింత పెద్ద చేసావు. నిజం చెప్పవయ్యా! నీకంటే నేను గొప్పవాడినా”? పరవశంగా అన్నాడు నారాయణభట్టు.

“ఎందుకు కాదు? నువ్వు చేసే పరోక్ష సాయమే నాకు వెయ్యి ప్రత్యక్ష

సాయాలకంటే ఎక్కువ గదయ్యా! పార్థసారథి ఏ ఆయుధం చేపట్టాడు భారతయుద్ధంలో? మనమిద్దరిదీ మొదట ఒకటే ఆత్మ అయివుంటుంది. జంటకవులంకాదు మనం ఏకాత్మకవులం. ”

“ఆ భారతాన్ని శ్రీవాణీ గిరిజాశ్చిరాయ శ్లోకం తరవాత వచనంతో ప్రారంభిస్తే మంచిదేమో చూడు. పద్యగద్యాత్మకమైన చంపూకావ్య పద్ధతికి ఆద్యుడవౌతావు.

“అట్లే యొనరింతునుగాక. అందుకు అభ్యంతరమేమున్నది? అని కవితా పద్ధతిగా అన్నాడు నన్నయ్య. నారాయణ నవ్వాడు నన్నయ మాటతీరుకి.

‘శ్రీకంధరాశ్రేయసే అని’ ప్రారంభమంగళశ్లోకం ముగించిన వెంటనే.

‘అని సకల భువన రక్షణ ప్రభువులైయాద్యులైన హరిహర హిరణ్య గర్భ పద్మమా వాణీ పతుల స్తుతియించి ...’ అని ప్రారంభించమంటావా నారాయణా! అన్నాడు నన్నయ.”

“అక్షరాణామకారోస్మి! ‘అ’ తో ప్రారంభం అద్భుతం - అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా.

అసావాదిత్యో బ్రహ్మ మొదలైన అకారప్రారంభాలు - నువ్వు అనుకున్నావోలేక అదే అర్థంగా వచ్చిందోగాని, ఓ! ఋషివంటి నన్నయా! అని అంటే యుద్ధం కగా. భారత మంతా యుద్ధమేగదా” శుభమస్తు - జయమస్తు” అంటూ పులకించి పోయాడు నారాయణ.

“నేను సూచన నిస్తే అల్లుకుపోగల ధీమంతుడివి చెలికాడా!” అని అనే ప్రారంభం అద్భుతం సుమా అకార ప్రాశస్త్యమేకాదు, ఇందులో ఇంకో చమత్కారం కూడా జోడించావే’ భావి భారత రణాభిసూచనం మంగళా చరణం అనంతరం వెంటనే జరిగిపోయిందే’ అన్నాడు నారాయణ. అతులిత భావోద్వేగం వల్ల నన్నయ కళ్ళు అశ్రుపూరితాలైనాయి.

‘ఓ కవితా తపస్వీ! నీ రచన ప్రథమాంధ్ర వైదిక మత రచనగా అభివర్ణించటం ఎలాగూ తప్పనిసరి. శతకాల రచనను నువ్వే సూచించాలి. భావాన్ని బట్టి ఆద్యం రాయాలి - దండకాల రచనా విధానం నువ్వే నేర్పాలి భావకవులకి నీ ఆంధ్ర భారతం అన్ని రచనా విధానాలకీ ఆద్యం కావాలి. మిత్రుడా! అన్నాడు నారాయణ భట్టారకుడు.

అర్జునుడికి పాశుపతాస్త్రం అనుగ్రహించటానికి పరమ శివుడు వేంచేసినప్పుడు దండకం రాస్తాను నారాయణా! అంటూ కళ్ళుమూసుకుని చేతులు జోడించి ‘శ్రీకంఠ లోకేశ’ లోకోద్భవస్థాన సంహారకారీ! పురారీ! మురారిప్రియా!” అని ప్రారంభించి తెలుగులో మొదటి దండకం చదివాడు ఆశువుగా నన్నయ - ముగ్ధుడై ఆదండకాన్ని వింటున్నాడు నారాయణభట్టు -

“ఇదిగో - ఇటోసారి వస్తారా? ఎంతసేపూ మీ భారత రచనా తపమేనా?

కాస్త నిద్రాహారాల సంగతి కూడా పట్టించుకునేది వుందా లేదా? భోజనం చేసి మాట్లాడుకోండి' అంటూ అపర్ణా, నాగలక్ష్మి పిలిచారు.

భోజనానంతరం సాలోచనగా అన్నాడు నన్నయ్య నారాయణా! నువ్వు శతకాల నూట అంటేనాకొకటి తోస్తోంది. ఉదంకోపా ఖ్యానంలోని నాగస్తుతిని శతకాల కాధారంగా రచిస్తాను. ఏమంటావు?

“బహువనపాదపాబ్ధికుల పర్వత పూర్ణ సరస్వరస్వతీ,

సహిత మహామహీ భరమజిప్రసహస్ర ఫణాళిదాల్చి, దు

స్పహతరమూర్తికిన్ జలధి శాయికి బాయక శయ్యమైన య

య్యహిపతిదుష్కృతాంతకుడనంతుడుమాకు ప్రసన్నుడయ్యె డున్

అని ప్రారంభిస్తాను. పద్యం చదివేటప్పుడు పాము బుసకొట్టినట్లు అంటే సరస్ సరస్ అనేచోట పూత్కారాలు వినవచ్చేట్లు వుంటే అందులోని అందం అనుభవైకవేద్యం అవుతుంది. తర్వాతి తరాలకి గురుముఖతః నేర్చుకుంటే గాని ఇట్లాంటి చమత్కారాలు అర్థం కావుమరి. పూరికే పద్యం చదివితే ప్రత్యేకతలు తెలీవుగా” అన్నాడు నన్నయ.

తర్వాతి తరాలు ఎలామారతాయోలే -

‘బాగా చెప్పావయ్యా బావా! పద్య రచనా, ఉపదేశమూ రెండూ అద్భుతమే

సుమా - 'ఏదీ మళ్ళీ బహువనపాదపాబ్ధి చదువు' అన మళ్ళీ మళ్ళీ చదివించుకుని ఆనందపడ్డాడు నారాయణభట్టు.

“సంస్కృత భారతంలో రసదృష్టికంటే ధార్మిక తాత్విక దృష్టి మిన్న. ధార్మిక తాత్వికదృష్టితోపాటు రసదృష్టినికూడా పరిపుష్టం చెయ్యాలయ్యా నన్నయ్యా తెలుగు భారతంలో. భావనిగ్రహం నీ సొత్తు కనుక, నీరచనకది ప్రధాన లక్షణమవుతుందీలే. ఎట్టి పరిస్థితులలోనైనా నీ పాత్రలు గాంభీర్యాన్ని విడిచిపెట్టకుండా నిగ్రహంతో వర్తిస్తాయి. నన్నయ్యా! వినమిత సత్యవాక్యా! మితహిత సత్యవాక్యా! ఔచిత్య పోషణ విషయంలో కూడా శ్రద్ధ వహించాలి”. అని వివరించి చెప్పాడు నారాయణ భట్టు.

“అలాగే నారాయణా! అష్టాదశావధారణ చక్రవర్తి! నీ సూచనలు చక్కగా వున్నాయి. సంస్కృత శబ్ద యోజనతో కూడిన రచనచేస్తాను. అయినా అన్వయక్షేత్రం కలిగించటం నాకు అభిమతం కాదు రచన సుబోధకం గా వుండాలి” అన్నాడు నన్నయ.

“ఇంకోటి. తెలుగులో గద్యానికి కూడా నన్నయ ఆద్యుడని భావించాలి. సంభాషణ సందర్భాల్లో చిన్న చిన్న వాక్యాల్లోనూ, వర్ణనా సందర్భాల్లో దీర్ఘ సంస్కృత సమాసాలతోటి మిక్కిలి ధారాళంగా రచించాలి. దేశీయములైన వేష

సంప్రదాయాలను స్పష్టంగా వర్ణించు. పలుకుబడులు, సామెతలు, నానుడులూ ఎన్నిఎక్కువ రాస్తే, అంతమంచిది, నీ కథా శైలికి బలం పెరుగుతుంది. ఔనూ బావా! మంగళాశాసనంగా రచించిన సంస్కృత శ్లోకం అలావుంచితే, నువ్వు మొదట ఉత్పలమాలతో ఆంధ్ర భారతీదేవిని అర్చించావుగదా....”

ఏదో అనబోతున్న నారాయణ భట్టు మాటని మధ్యలోనే అందుకుని ‘చివరి పద్యం కూడా ఉత్పల మాలే రాస్తాలేవయ్యా’ అన్నాడు నన్నయ్య అప్రయత్నంగా.

ఒక బాధావీచిక కదలాడి, మనస్సు చివుక్కుమన్నట్లైంది నారాయణ భట్టుకి ‘అమంగళము ప్రతిహతమౌగాక’ అనుకుంటూ నిబ్బరం తెచ్చుకున్నాడు.

“కావ్యం విశ్వశ్రేయస్సుకోసం రచించాలన్నారు పెద్దలు. నీ ఉద్దేశమూ అదేగా అందుకే ఋషి అయినవాడు తప్ప కావ్యం రాయలేడన్నారు. ‘నా నృషిఃకురుతేకావ్యమ్’! ‘ఋషీణాం పునరాద్యానాం వాచమర్థోనుధావతి’ ముందు త్రిమూర్తుల స్తోత్రం చేసావు. మూడు పర్వాలున్న భారతం కట్ట ఇవతల పెట్టావు! చివరి పద్యం మాటకూడా ఇప్పుడెందుకు నన్నయ్యా!” అన్నాడు బెంగగా నారాయణభట్టు.

‘మంచివాడివే! నా చేత భగవంతుడు ఏదైనా భవిష్యదర్శాన్ని తెలీకుండానే పలికిస్తే అంతకంటే ఏం కావాలి? పిచ్చినారాయణా! జరిగేది జరగకమానదు.

భారతం మొదటి పద్యం ప్రారంభిస్తే చివరి పద్యం అని ఎందుకుండదు చెప్పు!
సరేగాని ఈ వెన్నెలలు చూడు.

శారదరాత్రులు జ్వలనతర తారక హార పంక్తులన్
చారు తరంబులయ్యె విక సన్నవక్తరవ గంధ బంధురొ
దార సమీర సౌరభముదాల్చి సుధాంశు వికీర్యమాణక
ర్పూర పరాగ పాండురుచి పూరము లంబర పూరితంబులై

‘ఏమిటీ -- పరపూరితములా?’ అని ఏదో ఆలోచిస్తూ - ‘ఏమిటీ ఇదీనీ చివరి
పద్యమా? అంటూ ఉలిక్కి పడ్డాడు నారాయణభట్టు తననోటి వెంట ఇలాంటి
మాట వచ్చిందేమిటో?’ అనుకున్నాడు బాధగా తరువాత

‘పోనీ, పరిపూరితంబులై అనేదా? అయినా భలేవాడివి మొత్తానికి అంబర
పూరితంబులై అంటే, నీకు పరపూరితములై అనిపించిందా? పాండురుచిపూరములన్
పరపూరితములై అనుకున్నావా. నీ మనస్సు మొత్తం మీద ఏదో ఆలోచనలోనే
వుంది’ అన్నాడు నన్నయ నవ్వేసి. కవిబ్రహ్మలు శంభుదాసులు ఎందరు భారతం
పూర్తి చెయ్యలో ఎలాగైనా చివర్లో పూరితములు మటుకు తప్పటల్లేదు కవి
సార్వభౌములు సంగీత కళా రహస్య నిధులు కవితా పితామహులు ఎందరు
తనను అనుసరించాలో గదా అనుకుంటూ నిట్టూర్చాడు నారాయణ భట్టు. ఈ

శౌరద రాత్రులు పద్యం తరవాత నన్నయ రాయడం అసంభవం అని తోచింది. పరమేశ్వరాధీనం ఏదో అదే కానీ అనుకున్నాడు.

‘నారాయణా! పంపభారతంలో హృద్యములని తోచిన కొన్ని పద్యాలనూ పలుకు బళ్ళనూ అనుసరిద్దామనుకుంటున్నా ను. అంటే స్ఫురింపజేస్తాను. రాజరాజు భారతాన్ని తన కంకితం చెయ్యమని అడగలేదు. కన్నడంలో అంకితం చేసే పద్ధతి వుందిగా నాయకుడికీ కృతి భర్తకీ అభేద ప్రతిపత్తి కల్పించే సాంప్రదాయమూ కన్నడంలో వుంది. పంపమహాకవి విక్రమార్జున విజయంలో వాచ్యంగా అరికేసరినీ అర్జునుడినీ అభేదంగా వర్ణించి మూలకథనే మార్చివేసాడు. శ్రీకృష్ణుని భగవంతునిగా కాకుండా సామాన్య మానవునిగా చిత్రించాడు. వ్యాసాది ఋషులను వర్ణించేటప్పుడుజైనమత సాంప్రదాయాన్ని అనుసరించాడు. ఒక్క అర్జునుడితోనే ద్రౌపదీ వివాహం జరిపించాడు. అలాంటి మార్పులను చూసే రాజరాజు వ్యాసముని హృదయాన్ని వైదిక ధ్యాయితని సువ్యక్తం చేస్తూ తెలుగు భారతం రచించమన్నాడు. ఆ మహారాజుని వాచ్యంగానూ, వ్యంగ్యంగానూ కూడా తెలుగు భారతంలో నిలుపుతాను. రాజరాజుకి ఆచంద్రార్క యశస్సు కలిగిస్తాను. నల, జనమేజయ దుష్కంఠ, భరతాది మహారాజులని వర్ణించేటప్పుడుమన రాజరాజనరేంద్రునితో వారికి అభేదా ద్యవసాయం కల్పిస్తాను. ఆశ్వాసాంత పద్యాలు సరేవాచ్యములేగా - పంపమహాకవి లలిత పదం ప్రసన్న కవితాగుణమెల్లదె

పూండుపేటి బెళ్ళగళ కృతి బంధముం...' అంటూ తన కవితా గుణాల్ని చెప్పుకున్నాడు.

సారమతింగవీంద్రులు ప్రసన్న కథా కవితార్థ యుక్తిలో

నారసిమేలునానితరులక్షర రమ్యత నాదరింపనా

నారుచిరార్థ సూక్తినిధి నన్నయ భట్టు తెనుంగునన్ మహా

భారత సంహితారచన బంధురుడయ్యె జగద్ధితంబుగన్.

అంటూ కవిత్యానికి, జగత్ సంక్షేమము విశ్వశ్రేయమే పర్యవసానం అని నేను నా కవిత్యాన్ని విశదం చేస్తాను. అన్నాడు నన్నయ

మొత్తమ్మీద వ్యాస భారతంలో కథనే ప్రధానంగా అనుసరించినా, ఎడనెడ సంస్కృత కర్ణాటక కవుల కావ్యాలనుంచీ కూడా కొన్ని భావాలను గ్రహించి, కొన్ని చోట్లసందర్భానుగుణంగా కొత్త కల్పనలు గావించి, అనౌచిత్యాలనిపించినవి పరిహరించి, కొన్ని వర్ణనలుపెంచి, కొన్నింటిని తగ్గించి, ఆంధ్రమహాభారతాన్ని సర్వాంగసుందరమైన మహాకావ్యంగాసంతరిస్తావన్నమాట నన్నయా! నిజంగా నీవు కారణ జన్ముడివోయీ! ఇంకా చెప్పాలంటే,"

ఇందాకట్నంచీ వింటున్నాను. మీరు ఏవేవో విషయాలు మాట్లాడు కుంటున్నారు గాని అన్నయ్యా! ముఖ్య విషయం మర్చిపోయినారు' అంటూ అడ్డువచ్చింది అపర్ణ -

‘ఏమిటది?’ అని నన్నయా, నారాయణా అడిగారు ఆత్రుతతో

‘గోదావరి’ ని అందామె.

‘గోదావరినా? ఆశ్చర్యపోయారెద్దరూ

“ఔను! మూల భారతంలో గోదావరీనదీ ప్రశంస వేంగిరాజ్యవర్ణనా వుండవు. తెలుగు భారతంలో వాటిని గురించి చెప్పటంకనీసకర్తవ్యం కదా!

‘జననీ జన్మ భూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసి’ అన్నదామె.

‘అయినా స్వస్థానవేషభాషల నెరింగినవారు స్వదేశమహానది నెరగరా?’

“అయితే వినవోయి ధర్మపత్నీ ఆ పద్యం ఇప్పుడే చెప్తాను. దీన్ని అర్జున తీర్థయాత్రా సందర్భంలో భారతంలో చేరుస్తాను విను’ అంటూ ఇలా చదివారు నన్నయ భట్టారకులు.

“దక్షిణ గంగ నాదద్వయు నొప్పిన గోదావరియు జగదాదియైన

భీమేశ్వరంబును బెడగుగుచున్న శ్రీ పర్వతంబును జూచి యుర్విలో న

నఘమయి శిష్టాగ్రహార భూయిష్టమై ధరణీ సురోత్తమాధ్వర విధాన

పుణ్యసమృద్ధమై పాలుచు వేగీ దేశ విభవంబు జూచుచు విభుడు

దక్షిణాంబురాశి తీరంబున కరిగి దురిత

హారియైన కావేరీ మహాసముద్ర

సంగమంబున భూసురేశ్వరులకభిమ

తార్థ దానంబు జేసి కృతార్థుడగుచు

అని అర్జునుడి తీర్థయాత్రల్లో ఈ పద్యం రాస్తాను.

దళిత నవీనకందళ కదంబకదంబకకేతకీ రజో

మిళిత సుగంధ బంధుర సమీరణుడన్ సఖుడూచుచుండగా
 నులియుచుమొల్ల గుత్తులునుయ్యెలలోపుగ నెక్కియూగెను
 ల్లల దళినీకులంబు మృదుల ధ్వనిగీతము విస్తరించుచున్
 భూసతికిన్ దివంబునకు బొల్పె సగంగ శరత్సమాగమం
 బాసకల ప్రమోదకరమై విలసిల్లె మహర్షి మండలో
 పాసిత రాజ హంసగతిభాసి ప్రసన్న సరస్వతీకమ
 బ్జాసన శోభితంబగుచు నబ్జజు యానముతో నమానమై.

భావికాలం కళ్ళముందు కదలాడుతోందినారాయణ భట్టుకి.

అలాకికస్థితిలో నన్నయ పద్యాలు చెప్తుంటేనారాయణ భట్టుకి
 అమితానందమూ భరింపలేనిదిగులూ ఒకేసారి కలిగినై. రెండున్నరపర్వాలుకాగానే
 ఎదో విలయం తప్పదు. ఇవే నన్నయ చిట్టచివర రాయబోవు పద్యాలు అని
 ఆయనకర్థమైపోయింది. గుండెపట్టుకుపోతున్నట్లైంది. అంటేరెండున్నర పర్వాలు
 దాదాపు రచించి మహర్షి మండలానికేగుతాడా తన మిత్రుడు, తన ప్రాణ సఖుడు!
 తర్వాత అరణ్యపర్వం అర్థభాగం ఎవరూ ముట్టడానికి సాహసించరు అని అర్థం
 అవుతోంది మనస్సుకి. తన ఊహతప్పుకాదని తెలుసు. ఆలోచనలో పడి ఒక
 నిశ్చయానికి వచ్చి నేనేజన్మాంతరంలో ఆ అర్థపర్వం పూర్తి చేస్తాను .
 “స్ఫురదరుణాంశురాగరుచితో” ప్రియ సఖుడికోసం మరో జన్మ ఎత్తాల్సిందే
 అనుకుంటూ ఇట్లా చదివాడు నారాయణభట్టు

ఉన్నత గోత్ర సంభవమునూర్జితసత్త్వము భద్ర జాతిసం

పన్నమునుద్ధతాన్య పరిభావి మదోత్కృటమున్నరేంద్ర పూ

జోన్నయనో చితంబునయి యొప్పెడు నన్నయ భట్టు కుంజరం

బెన్ననిరంకుశోక్తిగతి నెందును గ్రాలుట ప్రస్తుతించెదన్.

విమలమధురాలాపవిశారద!

మహాప్రభావసంపన్నపరదేవత!

కటాక్షీ భూతకవిసమూహసంస్తుత!

శరచ్చంద్రికా సమాన ధవళ మందస్మిత!

అయిన దేవీ మూర్తి నారాయణ భట్టు మనసులో రూపు కట్టింది. భావి భారతం ఆయనకి సూచనా ప్రాయంగా తెలుస్తున్నది.

తన భావాంబరవీధిలో అభయ హస్తంతో సాక్షాత్కరించిన భారతీదేవిని బద్ధాంజలియై ఇట్లా ధ్యానం చేశాడు నారాయణభట్టు -

అంబన వాంబుజోజ్వల కరాంబుజ శారద చంద్ర చంద్రికా

డంబర చారుమూర్తి ప్రకటస్ఫుట భూషణ రత్న దీపికా

చుంబిత దిగ్విభాగశ్రుతి సూక్తి వివిక్తనిజప్రభావ భా

వాంబరవీధజ విశ్రుత విహారిణి నన్ కృపఁజూడు భారతీ!

తదాధి మహాలక్ష్మీ మహాకాళీ మహాసరస్వతీ సమ్మిళితమైన ఒక మహాజ్యోతి అమృతవర్షిణియై ఆచంద్రతారార్కం ఆంధ్రదేశాన్ని సుసంపన్నం చేస్తున్నది.

సమాప్తం

